

TÜRK
İDARE DERGİSİ
İÇİŞLERİ BAKANLIĞINCA İKİ AYDA BİR ÇIKARILIR

Yıl: 42

MAYIS – HAZİRAN 1971

Sayı:330

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TETKİKLER :

3	Federal Almanya Anayasası	Rıza AKDEMİR
21	Kanun Yapma Sanatı	Fethi AYTAÇ
45	Ceza Evlerinde İş	Ali BAYKAL
58	Belediye Adları ve Bunların Değiştirilmesi	Doğan ÖZGÖKÇELER
65	Resmî Evrak ve Sahteciliği	Sadrettin SÜRBEHAN
85	Resmî Mühürler.....	İsmet ŞATIROĞLU
91	Birleşik Amerika'daki Metropolitan İdare- ler ve Büyük Londra İdaresi İnceleme Raporu.....	Şerif TÜTEN Orhan ZAİM

İDARİ COĞRAFYA

148	Çerkeş İlçesi İdarî Coğrafyası	Kadir UYSAL
159	BİBLİYOGRAFYA	Dr. Jur. Alim Ş. ONARAN
176	HABERLER	Yiğit KIZILCAN

TETKİKLER

FEDERAL ALMANYA ANAYASASI

Yazan : Rıza AKDEMİR

Olur Kaymakamı

PLÂN

1. Anayasanın doğuşu
2. Anayasanın temel unsurları
3. Anahaklar
4. Federal devlet ve eyâletler
5. Anayasanın öngördüğü kuruluşlar
 - a) Federal Meclis (Bundestag)
 - b) Federal Parlamento (Bundesrat)
 - c) Cumhurbaşkanı
 - d) Cumhurbaşkanının görevleri
 - e) Başbakan
 - f) Federal hükümet
6. Devletin görevleri
 - a) Kanun yapma yetisi
 - b) Kanunların yapılması
 - aa) Federal hükümetin kanun teklifi
 - bb) Federal Meclis üyelerinin kanun teklifi
 - cc) Federal Parlamento üyelerinin kanun teklifi
 - dd) Federal Meclis İhtisas Komisyonları
 - ee) Kanunların Federal Mecliste görüşülmesi
 - c) Anayasanın değiştirilmesi
 - d) Kanunların yürürlüğe girmesi
7. Yargı organları
 - a) Anayasa Mahkemesi

- b) İdarî kaza
- c) Malî kaza
- d) İş Mahkemeleri
- e) Sosyal Mahkemeler
- f) Hâkimler
- g) Fahri Hâkimler

8) Malî sistem

9) Bibliyografya

1. ANAYASANIN DOĞUŞU

Alman Devletinin 1945 te yıkılışından sonra, önceleri İşgal Kuvvetlerinin kontrolü altında olmak şartıyla yalnız bazı eyâletlerde devlet gücü kurulmuştu.

Daha sonra 1948 yılında, müttefiklerin müsaadesi üzerine, Anayasa metnini hazırlamak üzere Batı işgal bölgelerinde 65 üyeden ibaret bir şûra toplandı. Askerî Valiler Federal temellere dayanan bir devlet sistemini kabul ettirmek yolunda sık sık müdahalede bulundukları için müzakereler son derece güç şartlar altında yapılmakta idi. Parlamenter şûra'nın Anayasayı 8 Mayıs 1949 da kabulünü müteakip müttefiklerin askerî valileri tarafından da 12 Mayıs 1949 tarihinde tasdik olundu. Eyâlet Parlamentolarının 21 Mayısta Anayasayı kabullerinden sonra 23 Mayıs 1949 da ilân edilip ertesi günü yürürlüğe girdi.

Federal Almanya Anayasası kanunda Anayasa olarak tasrih ve tâyin edilmiş değildir. (1) Bunun yerine ana kanun, temel kanun, esas kanun mânâsına gelmek üzere (BRUNDGESETZ) kalimesi kullanılmıştır. Böylece müstakbel ve birleşmiş bir Almanya doğuncaya kadar Anayasanın geçici bir karaktere sahip olduğu belirtilmek istenmiştir. Bu husus Anayasanın önsözünde ve 146 ncı maddesinde sarahaten açıklanmıştır. (2) THEODOR HEUSS'UN ifâde ettiği gibi mevcut Anayasa geçici (provisorisch) ve muvakkattir, (transitorisch)

(1) Federal Almanya Anayasası (Grundgesetz) olarak ifâde edilmiştir. Ana kanun, temel kanun, esas kanun olarak Türkçeye çevrilebilir. Anayasa Almancada (Verfassung) kelimesi ile ifâde olunur. Kelimeler arasındaki nüansı Türkçe de sarahaten belirtmek imkânını bulamadığımızdan (Grundgesetz) i Anayasa olarak Türkçeye tercüme mecbur kaldık.

(2) Anayasa (mad. 146)

(Anayasanın mer'iyet müddeti) bu temel kanun, hürriyet içinde karar veren Alman halkı tarafından yapılacak Anayasanın mer'iyete girdiği gün, hükmünü kaybeder.

2. ANAYASANIN TEMEL UNSURLARI

Federal Almanya Cumhuriyetçi, demokratik ve sosyal bir hukuk devletidir. (Anayasa mad. 20-28) Anayasa kuvvetler ayrılığı prensibini benimsemiştir. Modern devletler âleminin ekseri demokrasilerinde olduğu gibi burada da doğrudan doğruya bir temsili demokrasi söz konusudur. (Anayasa mad. 20 fıkra 2) (3) Devlet şekli ise başkanlık demokrasisi değil, parlamenter bir demokrasidir. Ayrıca Batı Almanya, statüleri Anayasanın teminatı altına alınmış eyaletlerden müteşkil bir Federal devlettir. Ferdin temel haklarını Anayasa ön plâna almak suretiyle hürriyetçi karakterini bir defa daha kuvvetlendirmektedir.

3. ANAHAKLAR

Anayasa, ilk maddelerinde insan haysiyetini teminat altına almıştır. Diğer birçok hukuk devletlerinin Anayasalarının aksine olarak, Federal Almanya Anayasası, anahaklara teşrii kuvvetin bir programı olmaktan daha fazla değer atfetmekte ve bu haklar doğrudan doğruya mer'î hukuk olarak icra kuvvetinin yanı sıra kazaî ve teşrii organları da bağlamaktadır.

Bu yüzden, doğrudan doğruya mer'î olan anahakların Federal devlette ve eyâletlerde teşrii kuvvete karşı korunması Federal Anayasa Mahkemesine tevdi olunmuştur. Anahakların en başında ve ikinci maddede ifâde edilen umumi şahıs hakları, eşitlik hakkı, din ve inanç hürriyeti, düşünce ve kanaatini ifâde hürriyeti, toplanma ve dernek kurma hürriyeti, meslek seçme hürriyeti, mülkiyetin teminat altına alınması bu hakların başlıcalarıdır.

Anayasa yalnız hürriyetler bahşetmemekte, vatandaşa da bir takım ödevler yüklemektedir, (mad. 14 fıkra 2) Mülkiyet hakkının kanunî takyitleri olduğu gibi, herhangi bir şahsın hürriyetini başkasına zarar vermiyecek bir tarzda kullanması şartını da Anayasa açıkça belirtmiştir, (mad. 2 fıkra 1) Anahakların, hür, demokratik nizamı yıkmak yolunda kötüye kullanılmasına da Anayasa imkân vermemiştir, (mad. 18) (4)

(3) (Anayasa mad. 20 fıkra 2)

«Bütün devlet gücü halka dayanır; devlet gücü halkın seçimlerinden doğar. Bu güç, meclisler icra organı ve kaza kuvveti ile istimal olunur.»

(4) (Anayasa mad. 18)

«Herkim, düşünce ve kanaatini ifâde hürriyetini, bilhassa basın hürriyetini, öğrenme hürriyetini, toplanma ve dernek kurma hürriyetini, haberleşme hürriyetini, mülk edinme hürriyetini ve iltica hakkını suistimal eder, bunları hür, demokratik kamu düzenini yıkmak için vasıta olarak kullanırsa ceza görür. Cezayı ve bunun ölçüsünü Federal Almanya Anayasa Mahkemesi tâyin eder.»

Anahakları ifâde eden maddelerde yer almış bulunan kısıtlamalar da ayrıca muayyen şartlara bağlanmıştır, (mad. 19) Fakat anahakların özüne katıyyen dokunulamaz. Hakların korunmasını teminat altına alan Anayasanın 19 uncu maddesi devlet gücü tarafından hakkı ihlâl edilen her şahsa kanunî yolların açık olduğunu ifâde etmektedir. (5)

4. FEDERAL DEVLET VE EYALETLER

Federal Almanya'nın devlet kuruluşu hakkında önemli hükümlerden bir kısmı Anayasanın ikinci bölümünde ve Federal devlet ve eyaletlerl başlığı altında yer almaktadır. Bu bölümde Batı Almanya'nın demokratik ve sosyal bir federal devlet olduğu, halk hakimiyetine, kuvvetler ayrılığı prensibine ve temsili demokrasiye dayandığı belirtilmiştir.

Hukuk devleti fikrinin ehemmiyeti 20 nci maddenin üçüncü fıkrasında ifade edilmiş ve kanun koyucunun Anayasa nizamına, icra ve kaza kuvvetinin ise kanunlara ve hukuka bağlı olduğu tasrih edilmiştir. 2b inci ve 30 uncu maddeler federal devlet nizamının nasıl olması gerektiğini göstermektedir. Bu maddelere göre eyaletlerde kanunlar, Anayasanın ruhuna uygun olarak cumhuriyetçi, demokratik ve hukuk devletini gerçekleştirme amacına yönelmiş olmalıdır. Eyaletlerin, Anayasa veya federal devletin diğer kanunları ile verilmiş vazifelere riayetini sağlamak için federal hükümet, federe devletler üzerinde nüfuzunu kullanmak hakkına haizdir. Anayasanın 30 uncu maddesi eyaletlere bütün devlet hizmetlerini icra yetkisini vermektedir. Bu maddeye göre Anayasada aksine bir hüküm yoksa, devlet gücünün kullanılması ve devlet görevlerinin yerine getirilmesi federe devletlerin uhdesine terk olunmuştur. Fakat bu sâlâhiyet çok defa Anayasa tarafından federal devletin lehine olarak tahdit olunmuştur. Anayasanın 31 inci maddesi federal devlet kanunlarının federe devlet kanunlarından üstün olduğunu ifade etmektedir.

Federal Almanya'nın milletlerarası münasebetlerini ve vecibelerini 24, 25 ve 26 ncı maddeleri göstermektedir. 21 inci maddede ise partilere yer verilmekte ve kurulacak partilerin faaliyetlerinin hiçbir şekilde de-

(5) (Anayasa mad. 19)

«Anahaklardan herhangi biri bir kanunla veya bir kanuna istinaden tahdit olunabilir. Bu kanun da, umumî olmak ve münferit vâk'alara şâmil olmamak zorundadır. Ayrıca kanun bu temel hakkı Anayasadaki maddesi ile zikretmelidir.

mokratik nizamı yıkmak, yahut Federal Almanya'yı zarara sokmak gayesine matuf olamayacağı, şef partilerinin kurulamayacağı belirtilmektedir.

5. ANAYASANIN ÖNGÖRDÜĞÜ KURULUŞLAR

Anayasanın öngördüğü kuruluşlar ise Anayasanın üçüncü bölümünden altıncı bölümüne kadar olan kısmında yer almaktadır.

a) FEDERAL MECLİS (DER BUNDESTAG)

Federal Meclis millet iradesinin tezahür ettiği en büyük organdır. Milletvekilleri (halen sayısı 518 olup 22 üye Batı Berlin'i temsilen katılmakta olup oy hakları yoktur.) Halk tarafından genel, doğrudan doğruya, hür, eşit ve gizli seçim ile seçilir. 21 yaşını bitiren seçmek, 25 yaşını bitiren ise seçilme hakkını haizdir. Seçim sistemini Anayasa değil, diğer kanunlar tâyin eder. Federal Almanya'da cari sistem şahsa bağlı nisbî seçim sistemidir. Milletvekillerinin yarısı şahıs seçimi esasına bağlı olarak, diğer yarısı ise parti listelerine göre nisbî temsil esasına göre seçilir.

Listeler eyaletlerde partiler tarafından tesbit olunur. Son zamanlarda seçim sistemini değiştirerek mutlak çoğunluğa dayanan bir seçim şekli kurmak bahis mevzuudur. Seçimler dört yılda bir yapılır. Federal Meclis üyeleri, hiç bir emir ve talimata bağlı olmaksızın bütün milletin temsilcisi olarak hizmet görürler.

Federal Meclis kanunları yapan en büyük kuruluştur. Federal Meclis, Başbakan, Anayasa Mahkemesi hâkimlerinin yarısını seçer. Ayrıca Federal Meclis Başbakanı tâyin eder. Meclis oturumları açık olup, kararlar ekseriyetle alınır. Meclis, federal devlet bakanlarını çağırıp kendilerinden her zaman izahat almak hakkına sahiptir. Meclisin kanunları hazırlayan pekçok özel ihtisas komisyonları vardır.

b) FEDERAL PARLAMENTO (DER BUNDES RAT:

45 üyeden teşekkül etmiştir. Üyeler eyalet hükümetleri tarafından tâyin ve azledilir. Federal Parlamentoda eyaletler, nüfusları nisbetinde gönderdikleri üyelerle temsil olunurlar. Her eyalet en az 3 temsilci gönderir. Nüfusu 2 milyondan fazla olan eyaletler 4, nüfusu 6 milyondan fazla olan eyaletler ise 5 temsilci göndermek hakkına sahiptir. Batı Berlin'in Federal Parlamentoda oy hakkı olmıyan 4 temsilcisi vardır. Temsilcileri vasıtasıyla eyaletler, federal devletin idaresine ve kanun yapma

fonksiyonuna iştirak etmiş olurlar. Temsilciler eyaletlerin verdikleri talimata göre hareket ederler.

c) CUMHURBAŞKANI:

Cumhurbaşkanı 5 sene için Federal Meclis üyelerinin ve federe devletlerin gönderdiği aynı sayıda üyelerin iştirakiyle toplanan özel bir meclis tarafından seçilir. Eyaletlerden gönderilen üye sayısı her partinin eyalet parlamentosundaki ağırlığına göre tesbit edilir. Bu meclisin yegane görevi Cumhurbaşkanını seçmektir. Üye oylarının ekseriyetini kazanan namzet seçilmiş olur. Eğer iki turda da hiçbir namzet ekseriyeti sağlayamazsa, müteakip turda en çok oy toplayan kazanmış sayılır. Ekseriya partiler seçimden önce devletin bu yüksek makamı için bir namzet üzerinde anlaşırlar. Federal Meclise seçilme hakkı olan ve 40 yaşını ikmal etmiş bulunan her vatandaş Cumhurbaşkanı seçilebilir. İkinci defa Cumhurbaşkanı seçilebilme ancak bir kere daha mümkündür. Cumhurbaşkanı göreve başlamadan önce Federal Meclis ve Federal Parlamento üyeleri önünde yemin eder. (Anayasa mad. 56) (6)

Cumhurbaşkanlığı görevinin yapılmasına mâni olacak bir hâlin zuhurunda veya bu görevin kanunun tâyin ettiği müddetten önce sona erişî halinde Cumhurbaşkanının salâhiyeti Federal Parlamento başkanına geçer. Cumhurbaşkanının kasdî olarak Anayasayı veya federal devlet kanunlarından birini ihlâlî halinde Federal Meclis veya Federal Parlamento Anayasa Mahkemesi nezdinde dâvâ açmak hakkına sahiptir.

Dâvâ açılması hakkında takrir en az Federal Meclis veya Federal Parlamento üyelerinin dörtte biri tarafından teklif olunmalıdır. Dâvâ açılması hakkında karar ise Federal Meclis veya Federal Parlamento üyelerinin oylarının üçte ikisini toplamak zorundadır. Anayasa Mahkemesi Cumhurbaşkanının bil'iltizam Anayasayı veya federal devlet kanunlarından birini ihlâl ettiğini tesbit ederse onu görevinden uzaklaştırabilir.

(6) (Anayasa madde 56)

Cumhurbaşkanı göreve başlamadan önce Federal Meclis ve Federal Parlamento üyeleri önünde aşağıdaki metne göre yemin eder:

«Bütün gücümle Alman milletinin refahına çalışacağına, onun menfaatlerini Artıracağıma, her türlü zarardan koruyacağıma, Anayasayı ve federal devlet kanunlarını muhafaza edeceğime, görevimi dikkatle ifâ edeceğime, herkese âdilâne davranacağıma yemin ederim. Allah'ın bana yardım etmesini dilerim.»

d) CUMHURBAŞKANININ GÖREVLERİ:

1. Federal Almanya'yı temsil etmek,
2. Diğer devletlerle Federal Almanya adına anlaşmaları imzalamak,
3. Elçileri tâyin ve kabul etmek,
4. Savunma halini ilân etmek,
5. Başbakanı Federal Meclise teklif etmek,
6. Federal devlet hâkimlerini, memurlarını, subay ve astsubaylarını tâyin ve azletmek,
7. Federal Meclisi toplantıya dâvet etmek,
8. Kanunun tâyin ettiği muayyen şartlar tahtında Federal Meclisi feshetmektir.

e) BAŞBAKAN:

Başbakan, Cumhurbaşkanının teklifi üzerine Federal Meclis üyeleri tarafından tartışmasız ve mutlak çoğunlukla seçilir. Seçilen şahıs, Cumhurbaşkanı tarafından tâyin olunur. Teklif edilen adayın seçilmemesi halinde, Federal Meclis 14 gün içinde, üyelerinin oylarının yarısından fazlasını toplayan şahsı Başbakan olarak seçer.

Bu müddet içinde bir Başbakanın seçimi kabil olmazsa yeni bir seçime gidilir. Bu seçimde âdi çoğunluğu kazanan şahıs seçilmiş olur. Seçilen şahıs mecliste oyların çoğunluğunu toplamış ise, Cumhurbaşkanı kendisini seçimi takip eden yedi gün içinde görevlendirmeğe mecburdur. Seçilen aday oyların çoğunluğunu toplayamamış ise Cumhurbaşkanı kendisini görevlendirir veya Federal Meclisi fesheder.

f) FEDERAL HÜKÜMET:

Federal hükümet Başbakan ve halen sayısı 20 olan Bakandan teşekkül eder. Bakanlar, Başbakanın teklifi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından tâyin ve azil olunurlar. Başbakan ve Bakanlar göreve başlamadan önce Federal Meclis huzurunda, Anayasanın 56 ncı maddesinde yer alan yemini yaparlar. Başbakan güdülecek politikanın ana hatlarını tesbit eder ve sorumluluğunu taşır. Bu anahatlar içinde kalmak şartıyla her bakan kendi çalışma sahasını müstakil olarak idare eder.

Bakanlar arasında ihtilâf zuhurunda meseleyi Bakanlar Kurulu halleder. Millî Savunma Bakanı silâhlı kuvvetlere emir ve kumanda salahiyetini haizdir. Savaşın ilânı ile emir ve kumanda Başbakana geçer. Başbakan ve bakanlar başka bir yerden maaş alamıyacakları gibi, her hangi bir san'at veya meslek icra edemezler. Başbakanın veya herhangi bir

bakanın görevi normal olarak yeni Federal Meclisin toplanması ile nihayet bulur. Bakanların görevi ise Başbakanın görevi ile mukayyettir. Cumhurbaşkanının talebi ile Başbakan, Başbakanın veya Cumhurbaşkanının talebi üzerine de bakanlar halefleri göreve başlayıncaya kadar devlet işlerini yürütürler. Bakanlar Kurulunda kararlaştırılan bir mesele bakanları bağlayıcı olarak telâkki olunur. Kabine toplantısında her bakan kendi şahsî görüşünü ifade hakkına sahiptir. Fakat Başbakan veya Bakanlar Kurulunun kabul ettiği kararları her bakan benimsemeğe ve temsile mecburdur. Kabin müsterek siyasi bir irâde ifade ettiğinden, Parlamento tarafından ancak bütünü ile düşürülebilir. Hiç bir bakan münferiden Federal Meclisin güvensizlik oyu ile görevinden uzaklaştırılmaz.

6. DEVLETİN GÖREVLERİ:

Devletin mühim görevleri Anayasanın yedinci ve dokuzuncu bölümleri arasında yer alır.

a) KANUN YAPMA GÖREVİ:

Anayasa federal devletin ve eyaletlerin hangi hususlarda kanun yapmaya yetkili olduğunu tâyin etmiştir. Federal devlet aşağıda gösterilen hususlarda münhasıran kanun yapabilir:

1. Dışişleri, savunma ve askerlik hizmetleri, sivil savunma işleri,
2. Federal devlet vatandaşlığı,
3. Pasaport işleri, suçluların iadesi,
4. Gümrük ve ticaret birliği, navlun mukaveleleri,
5. Federal devlet demir yolları ve hava trafiği ile ilgili işler,
6. Posta, telgraf, telefon işleri,

Alman hukukunda görülen diğer bir kanun grubu ise «Tedahül eden kanunlar» diye ifade edebileceğimiz kanunlardır. Bu sahada hem federal devlet hem de federe devletler kanun neşredebilirler. Yalnız federe devletlerin kanun yapabilme hakkı, federal devletin bu sahada kanun yapmamış olması şartına bağlıdır. Federal devletin bu sahada yeni bir kanun ortaya koyabilmesi için de eyaletlerin birbirleri ile çelişen kanunlarını toplumun menfaatine uygun olarak bağdaştırma amacı olmalıdır. Tedahül eden kanunlar şu sahaları kaplar:

1. Medenî hukuk, ceza hukuku, ceza infaz hukuku,
2. Nüfus işleri,
3. Toplanma ve dernek kurma hukuku,

4. Yabancılar hukuku,
5. Sosyal yardım işleri,
6. Mülteciler ve göçmenlere ait işler,
7. Harp malûllerine yardım işleri,
8. İş hukuku ve sosyal sigorta mevzuatı,
9. İktisadî gelişmeyi teşvik edici kanunlar gibi...

Diğer bir kanun nev'i ise tahdit edici «Çerçeveleyici» kanunlardır.

Federal devletin bu alanda vazettiği ve temel prensipleri gösteren kanunlara federe devletler uymak ve ana noktalara riayet etmek suretiyle yalnız mevzu kanunun boşluklarının doldurulması hakkına sahiptirler. Diğer bir ifâde ile federe devlet kanun yaparken federal devletin vazettiği hudutlar içinde kalmaya mecburdur. Federal devletin tahdit edici kanunlar çıkarmağa salahiyyetli olduğu hususlar şunlardır:

1. Eyalet ve komün idarelerinde çalışan kamu personelinin hukukî durumunu gösteren kanunlar,
2. Basın ve film,
3. Avcılık ve tabii servetlerin korunması hakkında kanunlar, gibi

b) KANUNLARIN YAPILMASI:

Kanun teklifi ancak federal hükümet, federal meclis veya federal parlamento tarafından yapılabilir. Bu üç hali ayrı ayrı ve kısaca gözden geçirelim.

aa) FEDERAL HÜKÜMETİN KANUN TEKLİFİ:

Federal hükümetin kanun teklifi önce federal parlamentoya gönderilir. Federal parlamento üç hafta içinde tasarı üzerinde kanaatim belirterek federal hükümete iade eder. Bu arada eyalet hükümetleri, federal parlamentodaki temsilcileri aracılığı ile tasarı üzerinde fikirlerini açıklamak fırsatını bulurlar. Federal hükümet federal parlamentonun görüşleri ile birlikte kendi görüşlerini de ilâve etmek suretiyle kanun taslağını federal meclis başkanına yollar.

bb) FEDERAL MECLİS ÜYELERİNİN KANUN TEKLİFİ:

Federal mecliste bir kanunun teklif edilebilmesi için en az onbeş milletvekili veya bir parti grubu adına parti başkanı tarafından imzalanmış olması lâzımdır. Teklifler doğrudan doğruya federal meclis başkanına verilir.

cc) FEDERAL PARLAMENTO ÜYELERİNİN KANUN TEKLİFİ:

Umumiyetle federe devletlerden temsilcileri vasıtası ile gelen bu teklifler önce ilgili olduğu ihtisas komisyonunda görüşülür. Müteakiben federal parlamentoda müzakere edilen teklif kabul edildiği takdirde federal hükümet aracılığı ile federal meclise sevk edilir. Bu arada federal hükümet, parlamentodan gelen teklifle birlikte kendi görüşünü de federal meclise bildirir. Kanun taslağı basılır ve milletvekillerine dağıtılır. Her parti grubunda bir kaç milletvekili gerek kendi inisiyatifleri veya partilerinin direktifi ile kanun taslağını incelerler. Federal meclisin çalışmasına dair içtüzüğe göre her kanun üç defa müzakere edilir.

Parti gruplarında kanun teklifi üzerinde tartışma yapılabilmesine imkân vermek için metnin milletvekillerine dağıtılmasından en az üç gün sonra ilk müzakere açılır. Eğer teklif edilen kanun taslağı pek önemli değilse, federal meclis başkanı takririn muayyen bir komisyona gönderileceğini tebliğ eder. Başkanın teklifine itiraz olunmadığı takdirde teklif komisyona havale edilir. Daha önemli kanun tasarılarında ise mecliste her parti grubundan bir veya bir kaç sözcü fikrini bildirir. Bazan geniş bir sahayı veya ihtisası icabettiren hallerde bir kaç komisyon görevlendirilir.

dd) FEDERAL MECLİS İHTİSAS KOMİSYONLARI:

Federal mecliste hâlen üye sayıları 31, 27, 21 ve 13 olan 24 komisyon mevcuttur. Komisyonların görev süresi federal meclisin görev süresi ile tâyin edilmiştir. Komisyonlar şunlardır:

1. Seçim işleri ve içtüzük komisyonu 13 üyeli,
2. Dilekçe komisyonu 27 üyeli,
3. Dışişleri komisyonu 31 üyeli,
4. Birleşik Almanya ve Berlin meselesi komisyonu 31 üyeli,
5. Savunma komisyonu 31 üyeli,
6. İşçileri komisyonu 27 üyeli,
7. Harp zararları komisyonu 31 üyeli,
8. İlim ve kültür komisyonu 21 üyeli,
9. Komün politikası, şehircilik ve mesken işleri komisyonu 27 üyeli,
10. Aile ve gençlik meseleleri komisyonu 27 üyeli,
11. Sağlık işleri komisyonu 21 üyeli,
12. Hukuk komisyonu 21 üyeli,
13. Bütçe komisyonu 31 üyeli,
14. Maliye komisyonu 27 üyeli,

15. İktisat ve orta tabaka halk komisyonu 31 üyeli,
16. Geri kalmış memleketlere yardım komisyonu 13 üyeli,
17. Gıda, ziraat ve orman işleri komisyonu 31 üyeli,
18. Sosyal politika komisyonu 27 üyeli,
19. Çalışma komisyonu 27 üyeli,
20. Trafik komisyonu 21 üyeli,
21. Posta işleri komisyonu 13 üyeli,
22. Mülteciler ve sürgünlere ait meselelere bakan komisyon 13 üyeli,
23. Hazine komisyonu 13 üyeli,
24. Ceza hukuku reformu özel komisyonu 13 üyeli,

Ayrıca bazı mühim meselelerin tetkiki için de özel komisyonlar kurulabilir. Komisyonlara parti meclis gruplarının ne kadar temsilci göndereceği partinin mecliste sahip olduğu sandalya sayısına göre tayin olunur. Parti meclis grupları komisyondaki temsilcilerini değiştirebilirler. Komisyon müzakereleri umumiyetle halk oyuna açıklanmaz. Toplantılara yalnız komisyon üyeleri, diğer milletvekilleri, federal devletin ve federal parlamentonun temsilcileri iştirak edebilirler. Bazı hallerde basın mensuplarına ve ilgi duyan vatandaşlara komisyon toplantılarını izlemek izni verilebilir. Dışişleri, Birleşik Almanya, savunma ve içişleri komisyonunun toplantıları daima gizli olup bu toplantılara yalnız komisyon üyeleri ve federal hükümetle, federal parlamentonun temsilcileri katılabilirler.

Komisyon müzakereleri neticesinde varılan kararlar ve bunların istinat ettiği deliller bir protokolle tesbit edilir. Federal meclis başkanlığına gönderilen bu lâyiha basılır ve milletvekillerine dağıtılır. Komisyonların meclis başkanlığına sundukları lâihanın sol tarafında kanun taslağının ilk metni, diğer sayfasında ise komisyonun değişiklik teklifi yer alır.

ee) KANUNLARIN FEDERAL MECLİSDE GÖRÜŞÜLMESİ:

Raporun milletvekillerine dağıtılışından asgarî iki gün sonra mecliste müzakere olunur. Bu arada her milletvekili değişiklik önergesi verebilirse de daha ziyade bu teklifler parti meclis gruplarından gelir. Değişiklik önergesi verilmediği veya verilen önergeler reddedildiği takdirde kanun maddeleri üzerinde görüşülmeğe başlanır. Kanunun bütün maddeleri ayrı ayrı görüşülüp kabul edildikten sonra kanun oya sunulur. Bu oylama görüşmesiz olarak yapılır. Federal meclis üyelerinin oylarının çoğunluğunu kazanan kanun taslağı kesinleşmiş olur. Görüşme esnasında değiştirme önergesi kabul edilirse, federal meclis başkanı tarafından

bu önergeler bastırılır ve üyelere dağıtılır. Federal meclisin üçüncü toplantısı bu dağıtımdan en az bir gün sonra vuku bulur. Kanunların kabulü için salt çoğunluk yeterli sayılmaktadır.

c) ANAYASANIN DEĞİŞTİRİLMESİ:

Anayasa ancak bir kanunla değiştirilebilir. Bunun için önce değişiklik tasarisını, federal meclis üyelerinden oy verme hakkına sahip olanların 2/3 ekseriyetle kabul etmeleri lâzımdır. (Berlin Senatosundan Federal Meclise iştirak eden 22 temsilcinin, müttefiklerin talimatı gereğince yalnız istişarî oyları olduğu unutulmamalıdır.) 2/3 tasvip oyunun tesbiti için milletvekilleri toplantı salonunu terke dâvet edilir. Sonra üzerlerinde «Evet», «Hayır», «Çekimser» yazılı kapılardan tekrar salona girerler. Bu oy verme şekline, yarı şaka olarak müntehipler (?) koyunlar gibi arka arkaya muhtelif kapılardan girdikleri için, «koyun sıçraması», «Hämmelsprung» denilmektedir. Bu arada milletvekilleri biri iktidar hükümetine diğer muhalefete mensup iki kâtip tarafından tesbit edilir. Sayım neticesini federal meclis başkanı üyelere tebliğ eder. Anayasa değişikliği 331 milletvekili tarafından kabul edilmişse, kabul edilen metin federal parlamento başkanlığına gönderilir. Değişiklik teklifinin federal parlamentoda da 2/3 ekseriyetle kabulü şarttır.

d) KANUNLARIN YÜRÜRLÜĞE GİRMESİ:

Federal parlamentoda kabul edilen kanun federal hükümete ve oradan da ilgili bakanlığa gönderilir. Bakanlık mensupları tarafından bir kere daha kontrol edilir ve basılır. Federal hükümet tarafından teklif edilen bütçedeki masrafları artırıp artırmadığı veya yeni masraflar yükleyip yüklenmediği araştırılır. Çünkü Anayasanın 113. maddesine göre böyle bir kanun ancak hükümetin kararı ile katileşir. İlgili bakan kanun metnini ihtiva eden orijinal nüshayı federal hükümet mührü ile mühürler ve imzalar. İlgili bakanın imzasının üstüne Başbakan kendi imzasını atar. Bu imzalar kanunun, anayasaya uygun olduğunu, kanunu çıkarmağa federal devletin yetkisi bulunduğunu ve siyasi mes'ûliyetini üzerlerine aldıklarını tevsik edici bir mahiyet taşır. Cumhurbaşkanı kanunu ayrıca inceler. Ve Anayasaya uygun görürse imzalar. Böylece kanun yapılmış olur. Cumhurbaşkanı müteakiben kanunu resmî gazetede neşreder. Neşredilen kanun herkesi ilgilendiren bir kanun ise basın ve radyo aracılığı ile halka duyurulur. Kanunun yürürlüğe girdiği günü bizzat kanun tâyin eder. Yürürlüğe girdiği tarih resmî gazetede neşrini takip eden gün olabileceği gibi daha sonraki bir tarihte olabilir. Bazı

durumlarda kanunun bir kısmı çeşitli tarihlerde yürürlüğe konulabilir. Muayyen bir tarih tasdik edilmemişse kanun resmî gazetede neşrini takip eden günden 14 gün sonra yürürlüğe girer. (Anayasa madde 82, fıkra 2)

7) YARGI ORGANLARI:

Anayasanın 9. bölümünde yargı organları, bu organların kuruluşları, hâkimlerin tâyinleri yer alır. Önce şunu ifâde edelim ki Batı Almanya'da mahkemeler çok çeşitli olup, bizim adli sistemimize uymayan bir kuruluşa ve çalışma tarzına sahip olduklarından hepsini ayrı ayrı tanıtmak oldukça zordur. Biz bu yazımızda Anayasanın 9. bölümünde yer alan Anayasa Mahkemesinden, Danıştaydan, Sayıştaydan, İş Mahkemelerinden ve Sosyal Mahkemelerden kısaca bahsedeceğiz.

a) ANAYASA MAHKEMESİ:

Anayasa mahkemesi, federal hükümetin, eyalet hükümetlerinin bütün faaliyetlerinin Anayasaya uygunluğunu murakabe ile mükelleftir. Anayasa mahkemesinin kararları yalnız federal hükümetin ve eyalet hükümetlerinin kanun koyucu organlarını değil, mahkemeleri ve icra mercilerini bağlar. Anayasa mahkemesinin kararları kanun mahiyetini taşır ve federal devletin adalet bakanı tarafından resmi gazetede yayınlanır. Anayasa mahkemesi sekizer hâkimden ibaret iki daireden teşekkül eder. Birinci daire başkanı aynı zamanda Anayasa mahkemesi başkanıdır. Anayasa mahkemesi hâkimleri asgarî 40 yaşında bulunmak, federal meclise seçilebilmek ve hâkim olabilmek vasfını haiz olmalıdır.

Anayasa mahkemesi hâkimleri federal meclise, federal parlamentoya üye olamayacakları gibi federal hükümetde ve eyalet hükümetlerinde herhangi bir görev de yüklenemezler. Böyle bir görevleri varsa, anayasa mahkemesi üyeliğine atanmaları ile eski görevlerinden ayrılırlar. Anayasa mahkemesi hâkimlerin yarısını federal meclis diğer yarısını ise federal parlamento seçer. Anayasa mahkemesi hakkındaki 12 Mart 1951 tarihli kanuna göre federal meclis tarafından seçilecek hâkimler, mecliste kurulan bir komisyon tarafından intihap olunur. 12 kişiden ibaret olan bu komisyonun üyeleri de nisbî temsil sistemine göre tâyin olunur. Komisyonun 12 oyundan 8 ini kazanan hâkim olarak seçilmiş olur. Federal parlamentoda ise oyların üçte ikisini toplayan aday kazanmış sayılır. Anayasa mahkemesi anayasanın veya diğer kanunların tatbikatında federal devletle federe devletleri arasında doğan ihtilâflara bakar. Anayasa mahkemesinin bakmakla görevli olduğu haller şöylece özetlenebilir:

1. Federal devlet veya federe devletler kanunların anayasaya uygunluğunu kontrol etmek,

2. Devlet organlarının icraatı ile ana haklarının ihlâl edildiğini ileri süren fertlerin açtığı dâvaları görmek,

3. Federal devlet ve federe devletleri arasında, karşılıklı hak ve vazifelerinden doğan ihtilâfları halletmek,

4. Siyasî partilerin anayasaya aykırı davranışları veya fertlerin ana haklarını, hür, demokratik âmme nizamını yıkmak için silâh olarak kullanmaları halinde karar vermek.

Daireler kararlarını üyelerinden en az altısının iştiraki ile yapılan oturumlarda alırlar. İki daire arasında bir hukukî anlaşmazlığın doğuşu halinde umumî heyet toplantıya çağrılır. Umumî heyet toplantısında bir karara varılabilmesi için her daireden üçte iki nisbetinde hâkimin oturuma iştiraki mecburiyeti vardır. Anaya mahkemesinin çalışma şeklini (delillerin ikâmesi, şahitlerin dinlenmesi, bilirkişi tayini gibi) anayasa mahkemesi hakkındaki kanun göstermektedir. Kanunlar neşredildikten sonra her mahkeme bu kanunun anayasaya uygun olup olmadığını tetkik ve kontrol edebilir. Fakat bir kanunun anayasaya aykırı olduğuna karar verme hakkı yalnız anayasa mahkemesine aittir. Anayasa mahkemesi de kanunlara kendiliğinden bakmaz. Bunun için anayasa mahkemesine başvurulmuş olmalıdır. Anayasa mahkemesinde üç şekilde dâva açılabilir:

1. Federal hükümet, herhangi bir eyalet hükümeti veya federal meclis üyelerinin üçte biri federal devlet veya federe devlet kanunlarının anayasaya yahut bir federe devlet kanununun federal devlet kanununa uygun olup olmadığının anayasa mahkemesince tetkikini talep edebilir.

2. Bir mahkeme görmekte olduğu bir dâvâ esnasında bir kanunu anayasaya aykırı bulursa, dâvâyı talik eder, eğer anayasanın ihlâli söz konusu ise anayasa mahkemesinin, federe devlet anayasasının ihlâli söz konusu ise salâhiyetli federe devlet mahkemesinin kararını bekler. Mahkeme bu talebi ile birlikte esbâb—ı mucibesini bildirmeğe mecburdur. Anayasa mahkemesinin kararı bütün dâvâyı şâmil olmayıp yalnız kanun hükmünün anayasaya aykırı olup olmadığını tesbitten ibarettir.

3. Devlet tarafından ana haklarının ihlâl edildiğini iddia eden her şahıs Anayasa Mahkemesi nezdinde dâvâ açabilir. Bunun için daha önce bütün kanun yollarına başvurulmuş olmalıdır.

b) İDARİ KAZA (DANIŞTAY) :

İdarî mahkemelerin alt kademesi eyaletlerde kurulmuş olan mahkemelerdir. Ayrıca yine her eyalette orta kademe İdarî mahkemeler mevcuttur. Berlin’de bulunan mahkeme ise alt ve orta kademe İdarî mahkemelerin kararlarına temyiz yolu ile bakan mahkemedir. Danıştay, federal devletle federe devletler veya yalnız federe devletler arasında doğan âmm hukuku sahasındaki ihtilâflara ilk ve son merci olarak bakar. Ayrıca İçişleri Bakanının toplanma ve gösteri yürüyüşlerini yasaklama kararına karşı itirazları inceler ve karara bağlar. (Anayasanın 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasına göre, gaye ve faaliyetleri ceza kanununu ihlâl eden veya anayasa nizamını bozan toplantılar yasaktır.) Her kademedeki İdarî kaza mahkemeleri daha önce de işaret olunduğu gibi yalnız âmm hukuku sahasındaki dâvâlara bakarlar. Alt kademe İdarî mahkemeleri dairelerden teşekkül eder. Her dairede üç hâkim ve iki fahri hâkim bulunur. Orta kademe İdarî mahkemelerde ise üç hâkim bulunur. Berlin’deki danıştayda ise her dairede beş hâkim vardır. 21.1.1960 yılında çıkarılan ve bütün Batı Almanya’ya şâmil olan İdarî mahkemeler kanunu, dâvâların danıştay’da nasıl görüleceğini göstermektedir.

c) MALÎ KAZA (SAYIŞTAY) :

Malî mahkemelerin ilk kademesi eyaletlerde kurulmuş olan mahkemelerdir. İkinci ve son mercii ise München’de bulunan Sayıştay’dır. Malî mahkemeler sayıştay vergilerden doğan ihtilâflara, bilhassa vergi dairelerinin ve gümrüklerin mükellefe yüklediği vergilere karşı vaki itirazlara bakarlar. Eyaletlerde kurulan malî mahkemeler her birinde üç hâkimin ve iki farklı hâkimin bulunduğu dairelerden teşekkül eder. Sayıştayda ise her dairede beş hâkim vardır. Dâvâlar malî mahkemeler hakkındaki kanunun tâyin ettiği esaslar içinde yürütülür. Sayıştay’da dâvâ açılabilmesi için önce gerekli mercilere başvurulmuş olması ve bu müracaatın kısmen veya tamamen neticesiz kalması şarttır.

d) İŞ MAHKEMELERİ:

Eyaletlerde ilk kademe olarak müteaddit iş mahkemeleri vardır. Ayrıca her eyalette ilk derece mahkemelerinin kararlarının temyiz mercii olan iş mahkemeleri mevcuttur. Kassel şehrinde bulunan Federal Almanya iş Mahkemesi ise son merci olarak vazife görür. İş mahkemeleri umumiyetle ücret tarifelerinden doğan ihtilâflara, iş verenle işçi arasında çalışma şartları yüzünden çıkan anlaşmazlıklara bakar. Ayrıca iş mahkemeleri iş kanunundan doğan, işyeri kurulunun ve işçi temsilciliğinin se-

çimi gibi meselelere de bakmak zorundadır. Alt kademe iş mahkemelerinde başkan olarak bir hâkim ve çalışma hukuku sahasında ve iş hayatında geniş tecrübesi bulunan bir işveren temsilcisi ile bir işçi temsilcisi hazır bulunur. Ücret anlaşmazlıklarından doğan ihtilâflarda ise hâkimin yanında iki işçi ve iki işveren temsilcisi mahkeme üyesi olarak vazife görür. Federe devlet mahkemeleri de aynı tarzda kurulmuştur. Federal devlet iş mahkemesinde ise bir çok daireler vardır. Her daire bir başkan iki hâkim ve işçi ve işvereni temsil eden iki mahkeme üyesinden kurulur. Bir kararın federal devlet iş mahkemesinde temyiz edilebilmesi için federe devlet iş mahkemesinin hükmünde bu hususun belirtilmiş olması lâzımdır. Federe devlet iş mahkemesinin hükmünde bu hususun zikredilmesi halinde temyiz, ancak bu kararın federal devlet iş mahkemesinin kararlarına açıkça aykırı olması ile mümkündür. Maddî zararın tutarı 6.000 markı aştığı takdirde mahallî mahkemenin tasvibi olmaksızın temyiz yoluna başvurmak kabildir.

e) SOSYAL MAHKEMELER:

Sosyal mahkemelerin alt kademesi eyaletlerde kurulmuş olan mahkemelerdir. Ayrıca her eyalette bir federe devlet sosyal mahkemesi mevcuttur. Federal devlet sosyal mahkemesi Kassel'de olup alt kademe mahkemelerinin kararlarına temyiz yolu ile bakar. Sosyal mahkemeler âme hukuku sahasındaki sosyal sigortalardan, işsizlik sigortalardan ve harp malûllerinin bakımından doğan ihtilâfları halletmekle mükelleftir. Sosyal mahkemelerde her daire biri başkan diğer ikisi üye olan ile hâkimden kuruludur. Eyalet mahkemesi de sosyal mahkemelerin kuruluşuna sahiptir. Yalnız her dairede biri başkan olan üç hâkim ve iki tane de fahri hâkim vardır.

f) HÂKİMLER:

Yargı yetkisi Anayasaya göre hâkimlere aittir. Hâkimler görevlerinde bağımsızdırlar. Ancak, kanuna ve vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler. Bağımsızlık, yargı görevini ifâ ederken kendilerine hiç bir merciin talimat veremeyeceği ve kendi rızaları olmaksızın azledilemeyecekleri mânâsına gelir. Hâkimlerin görevlerine ancak hâkim kararı ile ve kanunen tesbit. edilmiş olan muayyen şartlar altında son verilebilir. Hiç bir hâkim görevi esnasında icra ve kanun yapma organlarında vazife alamaz. Hâkim olmak için hâkimlik stajı imtihanını (Referendarexamen) ve ayrıca hâkim yardımcısı imtihanını başarı ile vermek lâzımdır. Hâkimin görevi hususî hukuk, âme hukuku ve ceza hukukundan doğan dâvâları karara bağlamaktır.

g) FAHRÎ HÂKİMLER (JÜRİ ÜYELERİ) :

Hâkimlerin yanında mahkeme üyesi olarak halktan seçilen fahri hâkimler yer alır. Jüri diyebileceğimiz bu şahıslar komün meclislerince teşkil olunan seçim komisyonu tarafından tâyin olunur.

Jüri üyeleri Alman vatandaşı olmak ve aynı zamanda medenî hakları kullanmak ehliyetini haiz olmak zorundadırlar. Jüri üyeliği hakkı ancak ceza mahkemesinin bir kararıyla kaldırılabilir. Herhangi bir şahıs hapsi gerektiren bir cürümden veya kastı bir suçtan dolayı altı aydan fazla hapse mahkûm olmuşsa jüri üyesi olamaz. Ağır ceza mahkemesinde görevli olan halktan seçilmiş jüri üyelerine «Yeminli hâkimler» denir. Seçilmiş olan jüri üyeleri ticaret mahkemelerinde, iş mahkemelerinde, sosyal mahkemelerde, İdarî mahkemelerde, malî mahkemelerde ve hususî hukuk sahasındaki diğer mahkemelerde görev alırlar.

Federal Almanya Anayasasının 101, 102 ve 103 üncü maddelerine göre fevkalâde mahkemeler kurulamaz. Hiç kimse kanunî mahkemeden başka bir yargı merciinde yargılanamaz. Özel ihtisas mahkemeleri ancak kanunla kurulabilir. Ölüm cezası kaldırılmıştır.

8) MALÎ SİSTEM:

Federal Almanya Anayasasının 10 uncu bölümü vergilerin federal devlet ve federe devletler arasında taksimini esaslara bağlamıştır. 105 inci madde hükmüne göre,

1. Gümrük vergisi,
2. İstihlâk vergisi,
3. Muamele vergisi,
4. Nakliye vergisi,
5. Varlık vergisi,
6. İktisadî bakımdan güç durumda bulunan Batı Berlin için toplanan vergi,
7. İşletme vergisi federal devlete aittir.
1. Emlâk vergisi,
2. Veraset ve intikal vergisi,
3. Nakil vasıtaları vergisi,
4. Münakale vergisi,
5. Bina vergisi gibi vergiler ise federe devletlere aittir.

Toplanmış olan vergiler anayasanın tâyin etmiş olduğu nisbetler içinde federal devletle federe devletler arasında bölünür.

9) BIBLIYOGRAFYA :

1. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland
2. Ellwein, Thomas : Das Regierungssystem Der Bundesrepublik Deutschland Köln, Opladen 1963
3. Glum, Friedrich : Die staatsrechtliche Struktur Der Bundesrepublik Deutschland Bonn 1965
4. Münch, Fritz : Die Bundesregierung Frankfurt/Main 1954
5. Trossmann, Hans : Der Deutsche Bundestag Organisation und Arbeitsweise Darmstadt, 1966
6. Trossmann, Hans : Parlamentsrecht und Praxis des Deutschen Bundestages Bonn, 1966

KANUN YAPMA SAN'ATI

Fethi AYTAÇ
İçişleri Bakanlığı
Mahallî İdareler Genel Müdür
Müşaviri

GİRİŞ,

KANUNLARIN SAYICA ÇOKLUĞUNA VE BUNDAN DOĞAN
GÜÇLÜKLERE İLİŞKİN GÖRÜŞ VE ÇALIŞMALAR,

KANUN YAPMA TEKNİĞİ BAKIMINDAN KAYDA DEĞER
DAVRANIŞLAR:

A) YÜRÜTME ORGANINDA KANUN YAPMA **ÇALIŞMALARINDA GÖRÜLEN HATALAR VE AKSAKLIKLAR:**

- a) Bakanlıklar arasında yeterli işbirliği eksikliği,
- b) İşbirliğine sığmayan davranış ve tutumlar,
- c) Tekelci bir anlayışla taslak hazırlama,
- ç) Parlamento iradesinin — dolaylı şekilde — etkilenmesi,
- d) Bakanlar Kurulunca yeterli inceleme yapılamaması,
- e) Hukukî terimlerin kullanılmasında dikkat ve itina edilmemesi.

B) YASAMA ORGANINDA GÖRÜLEN HATALAR VE **AKSAKLIKLAR:**

- a) Çift meclis sisteminin yarattığı aksaklıklar,
- b) Meclisin çalışma süresinde yetersizlik,
- c) Parlamento terimin seçmenlerin bazı işlerini takip etmek zorunluğunun yarattığı engeller,
- ç) Komisyon çalışmalarında ağırlık.

KANUN YAPMA TEKNİĞİNE İLİŞKİN ÇEŞİTLİ GÖRÜŞLER,
DAHA BAŞARILI BİR SİSTEM YARATMA ZORUNLUĞU, SONUÇ

GİRİŞ —

Geride bıraktığımız yıllar içinde, kendi görev alanımızı ilgilenciren birçok kanunların uygulayıcısı bir mülkî idare âmiri olarak, mevzuatımıza katılmakta olan kanunların sayıca çokluğuna zihnen takılmış ve düşüncelerimizi, meydana getirilecek kanunların ancak açık ihtiyaçlara ve zorunluluklara cevap vermesi; bunların hazırlanıp yürürlüğe konulmasında daha dikkatli davranılması; alâlacele kanunlar yapılmasından kaçınılması; artık canlılıklarını kaybedenlerin varlıklarına son verilmesi ve yürürlükte kalanlardan birbirleriyle ilgili ve bağlantılı olanların ise ahenkleştirilip tek metinler haline getirilmesi suretiyle kanunlarımızın sayıca azaltılması gerektiği yolunda dile getirmiştik. (1)

Konu öneminden birşey kaybetmeden canlılığım devam ettirdiğinden aynı düşünceleri bu derginin sahifelerinde başka meslekdaşlarımız da yenilediler. (2)

Daha sonra görev aldığımız Bakanlığımız merkez kuruluşunda şahsen, gerek Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü bünyesi içinde girişilen gerekse diğer Bakanlıkların koyuldukları kanun tasarı taslakları hazırlama çalışmalarında bulunmak veya bunlardan yahut parlamenterlerin sundukları kanun tekliflerinden sözünü ettiğimiz Genel Müdürlüğe intikal eden yüzlerceini inceleyip haklarında görüş kaleme almak ve özellikle de birçok kanun tasarı ve tekliflerini T. Büyük Millet Meclisinin ilgili komisyonlarında izlemek imkânını bulduk ve edindiğimiz izlenimlerin ilham ettiği düşünceleri de ayrı bir yazıda belirttik. (3)

Bu yazımızda ortaya koyduğumuz görüşler kısaca şöyle idi:

«Parlamentoya normal çalışma dönemi içinde birçok kanun tasarı ve teklifi intikal etmekte, fakat bunlar görüşülüp sonuçlandırılmamaktadır. (Kanun kuvvetinde kararname) müessesesi yurdumuz hukuk sisteminde henüz benimsenmediği için T. B. M. Meclisi daha başarılı ve verimli bir yasama çalışması yapmak zorunluluğundadır. Bunun için

1 — Kanunların Sayıca Azaltılması — İdare Dergisi Sayı 265

Kanunlarımızın Yemden Gözden Geçirilmesi Gereklidir — İdare Dergisi Sayı 277

2 — Kanunlarımızla İlgili Bir İnceleme — Doğan Özgökçeler Türk İdare Dergisi — Sayı 299

3 — Kanun Yapma Tekniği Bakımından Bazı Düşünceler
Türk İdare Dergisi Sayı — 322

kanun yapma çalışmalarını aksatan sebepleri araştırmak ve ortaya koymak gerekir.

Bu sebepler ve dolayısıyla bunları giderici çare ve tedbirler:

I) Yasama organı bakımından,

II) Yürütme organı bakımından, ele alınmalıdır.

I) Yasama organına intikal eden kanun tasarı ve teklifleri yeterince süratli bir akış içinde sonuçlandıramamaktadır. Bazı tasarı ve tekliflerin komisyonlarda görüşülmesi bazen yıllarca sürmekte ve hatta bazen özel olarak kurulan Geçici Komisyonlar bile hiç toplanamamaktadır.

Bu aksaklığın çaresi şu tedbirler olabilir:

A) Yasama organını teşkil eden Meclis ve Senatonun bir yıl içindeki çalışma süresini arttırmak;

B) Her Bakanlığa mütenazır komisyon kurulması usulünden vazgeçilerek bu komisyonları sayıca azaltmak;

C) Sayıları ne olursa olsun, komisyon çalışmalarını süratlendirmek...

II) Yürütme organı'na dahil Bakanlık veya kuruluşlarca tasarılar hazırlanırken, Bakanlıklar arasında görüş ayrılıkları doğmakta, bunların giderilmesi mümkün olmamakta veya çok geç giderilmekte dolayısıyla tasarıların kesinleşmesi ve Parlamente'ye intikal ettirilmesi gecikmektedir.

Bu aksaklığa bir çare olmak üzere de 6330 sayılı Başbakanlık Teşkilât Kanunu'nda yapılacak bir değişiklikle Başbakanlık bünyesinde yer alan Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi görevlerine açıklık ve bu Daire, Kanun tasarılarını hazırlamada en yüksek koordine edici uzuv haline getirilmeli ve bünyesine dahil edilecek yeterli uzmanlarla gerek şekil ve gerekse esas açısından kanun tasarılarının hazırlanmış, izleyicisi, koordine edicisi ve yürütme gücünün Bakanlar Kurulundan önceki son inceleme ve hatta tasarıların Parlamento komisyonlarında da takipçisi olmalıdır.»

Bu yazılarımızdan beri geçen zaman ve özellikle son aylar, bu düşüncelerimizi kuvvetlendiren ve bazı yeni müşahadelere imkân veren önemli gelişmelere şahit oldu. Bu gelişmelerin başlıca özelliği, kanun yapma işinin gerek yürütme ile yasama organı arasında gerekse yürütme

organının kendi kuruluşları arasında sıkı ve samimi işbirliğine dayanan bir SAN'AT işi olduğunu bütün açıklığıyla ortaya koymasındır.

Özellikle içinde bulunduğumuz şartlarda yurdumuz bakımından bugün için olduğu kadar yarın için de büyük önem taşıyan bu gelişmelere, şahidi olduğumuz kayda değer olumlu veya olumsuz davranışlara ve kanun yapma san'atının gereklerine işaret etmek ve ileri sürülen çeşitli görüş, eleştiri veya tavsiyeleri değerlendirecek bir senteze varmak bu yazımızın amacıdır.

KANUNLARIN SAYICA ÇOKLUĞUNA VE BUNDAN DOĞAN GÜÇLÜKLERE İLİŞKİN GÖRÜŞ VE ÇALIŞMALAR

20 Şubat 1971 tarihli bazı gazeteler, yurdumuzdaki bütün kanunlarla tüzük ve yönetmelikleri dağınıklıktan kurtaracak mevzuatı açık ve anlaşılır duruma getirmek amacıyla yapılacak çalışmaları tesbit etmek üzere, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünce Ankara'da bir toplantı düzenlendiğini; toplantıya yargı kuruluşları ile üniversitelerin, bakanlıkların ve ilgili kurumların temsilcilerinin katıldığını; TODAİE Genel Müdürü Prof. Akif Erginay'ın yaptığı toplantıyı açış konuşmasında mevzuatın çok dağınık olduğunu belirterek yeni bir derlemeye gidilmesinin şart olduğuna işaret ettiğini bildirdiler.

Bu haber üzerine, Bakanlığımız adına sözü geçen toplantıya katıldığını tesbit ettiğimiz Bakanlığımız Hukuk Müşaviri Sayın Bahattin Ablumdan aldığımız tamamlayıcı bilgi ve dokümandan anlaşıldı ki Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü 1970 mali yılı çalışma programını tesbit ederken «Dağınık mevzuatta yer alan ve aynı konulara taallük eden hükümlerin, bu konuların tanımına yardımcı olan belirli terimlere göre tasnifi ve böyle bir konuyla ilgili çeşitli mevzuatı bir arada gösterecek bir fihrist hazırlanması hem vatandaş ve hem de çeşitli kamu kuruluşları yönünden faydalı bir hizmet olarak gözükmektedir «görüşünden hareketle» bu işin nasıl bir organizasyonla ve ne gibi metodlar uygulanmak suretiyle yapılabileceği...» hususunun araştırılmasını bir Asistana (Visaletin Pekiner'e) vermiştir.

Uzunca bir çalışma sonunda düzenlediği ÖN RAPOR'unda sadece Cumhuriyet döneminde çıkan kanunlar sayısının 9105 olduğunu (4), tü-

(4) 10 Ocak 1971 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanan KANUNLARIMIZDAKİ KARMAŞIKLIK başlıklı yazısında Ord. Prof. H. V. Velidedeoğlu bu rakamı 9200 olarak kabul etmektedir.

züklerin sayısının bilinmediğini, yönetmeliklerin sayısının 20—30 bine vardığını belirten araştırmacı, mevzuatı uygulamak durumunda bulunanların güçlüklerle karşılaşmalarının asıl nedeninin mevzuatın sayıca çokluğu ve çeşitliği yanında NE'yin NEREDE olduğunun bilinmemesi ve arandığı zaman derhal ve kolaylıkla bulunamaması olduğuna işaretle mevzuatın derlenmesi sorunu konusunda şöyle demektedir :

«Mükemmel bir kavram endeksine sahip bir resmî külliyyatın bulunmaması sonucu yurttaşlar, devletin yetkili organlarınca çıkarılmış ve çıkarılmakta olan çeşitli hukuk kurallarını tam olarak ve kolaylıkla bir arada bulamamakta; uygulama durumunda bulunan kişi ve kuruluşlar da çoğu kez mevzuatın seyrini bilmediklerinden eksik ve hatalı kararlar vermekte; bir konu üzerinde araştırma yapacak olan kişiler veya bilimsel çalışmalarla devamlı olarak meşgul olanlar, yapacakları her araştırma ve inceleme dolayısıyla o konuyla ilgili mevzuatı tesbit edebilmek amacıyla özel bir emek harcamakta ve zaman kaybetmektedirler.

Hayret verici olmakla birlikte, ilga edilmiş kanunların tadili için kanun tekliflerinin yapılması da bir vakaıdır.»

Konuyu araştırma hedefi çerçevesinde sadece mevzuatın tasnifi ve fihrist hazırlanmasına hasreden araştırması, sonuç olarak Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Genel Müdürlüğünün bir Devlet Dokümantasyon merkezi halinde — genişletilmiş imkânlar içinde — yeniden düzenlenmesini önermektedir.

19 Şubat 1971 tarihinde TODAİE de yapılan toplantının bu çalışma öneri üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Yürürlükte olan kanunlardan birbirleriyle ilgili ve bağlantılı olanların ahenkleştirilip tek metinler haline getirilmesi suretiyle kanunlarımızın sayıca azaltılması ve daha kolaylıkla yararlanılabilir hale getirilmesi hakkındaki yazılarımızda ileri sürdüğümüz görüşlerle paralelliği sebebiyle, TODAİE'nin giriştiği çalışmayı takdir etmekle beraber hemen ifade edelim ki kanunlarımızın, kanun yapma işinin kendine göre tekniği olan bir SAN'AT işi olduğunun bilinip kabul edilmesiyle ve bir san'atkar titizliği ve heyecanı içinde hazırlanmaları çok daha büyük önem ve ağırlık taşımaktadır. Nitekim kanunlarımızdaki yapı ve yapılış aksaklıklarına ilişkin bir yazısında eskidenberi bu konulara dikkati çekmiş bir hukukçu olan ordinaryüs profesör Dr. H. V. Velidedeoğlu «..... Kanun yapma tekniğindeki başıbozukluk doğrudan doğruya kamu düzenini il-

gilendiren çok büyük sakıncalar doğurmaktadır.» hükmüne varmaktadır. (5)

Tamamen paylaştığımız bu görüş çerçevesinde bundan sonraki bölümlerde özellikle kanun yapma hususundaki «başlıbozukluk» üzerinde duracağız.

KANUN YAPMA TEKNİĞİ BAKIMINDAN KAYDA DEĞER DAVRANIŞLAR

A) Yürütme organında kanun çalışmalarında görülen hatalar ve aksaklıklar:

1961 Anayasası'nın 91 inci maddesine göre «kanun teklif etmeye, Bakanlar Kurulu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri yetkilidirler.»

Yurdumuzda, diğer ülkelerde de olduğu gibi, kanun tekliflerinden büyük kısmı Bakanlar Kurulunca Parlamento'ya sunulur. (Parlamento üyelerinin hazırladıkları tekliflerden ayırt edebilmek amacıyla Hukuk Dili'nde bunlara genellikle tasarı dendiğinden biz Bakanlar Kurulunca sunulanlar için bundan böyle tasarı deyimini kullanacağız.)

Bilindiği gibi, Bakanlar Kurulu adına bir konuda tasarı hazırlanıp Meclis'e intikal etmesi o konuda ilgili bakanlıklarca veya kuruluşlarca bir ön tasarı hazırlanıp diğer bakanlıkların olumlu görüşüne mazhar olması ve Bakanlar Kurulunca da görüşme konusu yapıp Parlamento'ya sunulması kararına varılması sonunda olur.

Ne var ki Bakanlıkların teknokratlarınca kanun tasarıları (ön tasarıları) vücuda getirilirken genellikle şu olumsuz davranışlara rastlanagelmektedir;

- a) Bakanlıklar arasında — hatta bir Bakanlığın kendi üniteleri arasında — yeterli işbirliği yapılamamaktadır;
- b) İşbirliğine sığmayan davranış ve tutumlarda bulunmaktadır.
- c) Tekelci bir anlayışla taslak hazırlıkları yapılmaktadır.
- ç) Dolaylı bir şekilde Parlamento iradesi yanıtılmaktadır.

Örneğin:

a) Zamanın İçişleri Bakanı'nın bilgisi altında Mahalli İdareler Genel Müdürlüğüne, 1966 — 1967 yıllarında, il özel idareleri ile belediyele-

5) 4 nolu sahife altı nottaki makale.

rin günün şartlarına uymayan temel kanunları yerine kaim olmak üzere tasarılar hazırlanmıştır.

Bunlardan İl Özel İdaresi Kanunu Tasarısı görüşü alınmak üzere Ağustos 1967 de Maliye Bakanlığına gönderilmiş, çeşitli tarihlerde tetkik edilmiş ve İncelenmekte olduğu, yakında cevaplandırılacağı yolunda karşılık verilmesine rağmen, halâ cevaplandırılmamıştır.

1.6.1967 tarihinde Maliye Bakanlığına gönderilen Belediye Kanunu Tasarısı hakkında alınan cevaptan bu tasarının bazı maddeleri hakkında farklı görüşler taşındığı anlaşılmış; bu farklı görüşler Maliye Bakanlığının mevzuat çalışmalarını da yürütmekte olması itibariyle Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürü ile — Genel Müdür seviyesinde — karşılıklı görüşülüp çözümlenmiş ve yazılı protokola bağlanmış; bu suretle 22 aylık bir süre geçmesine rağmen, cevap vermemiş bulunan Ticaret Bakanlığı dışında diğer bütün Bakanlıkların olumlu görüşüne nail olduğu düşüncesi içinde Belediye Kanunu Tasarısı 1968 yılının sonunda Başbakanlığa sunulmuş ise de, zamanın Maliye Bakanınca eklenen — teknik servislerinin eski itirazlarını taşıyan — bir NOT ile geri çevrilmiştir.

Tasarının geri çevrilisinin Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürünün, yapılmış olan yazılı protokoldan muteriz diğer Genel Müdürlükleri ve Bakanı haberdar etmemiş olmasından ileri geldiği anlaşılmıştır.

Bir süre sonra milletvekili seçimine karar verildiğinden Belediye Kanunu Tasarısı bir daha Başbakanlığa sunulmamıştır.

b) Belediyelerin toplantı hallerinin sevk ve idaresinde sahip oldukları yetkileri kaldırmak üzere, kabzımal esnafı Ticaret Odalarını ve Esnaf teşekküllerini aracı yaparak 1963 yılından beri gayret sarfetmektedir. Bakanlığımız bu yoldaki istekleri olumsuz karşıladığı için istek sahipleri Ticaret Bakanlığını bu konuda bir taraşı hazırlamağa meylettirmişlerdir. Bakanlığımız bu konuda yeni bir tasarıya gerek görmediğini, mutlaka yapılacaksa 1960 yılında çıkarılmış 80 sayılı kanunun esprisinden uzaklaşmayan bir tasarı hazırlanmasına uygun olacağını ifade edegelmiştir. Çeşitli görüşmeler sonunda Ticaret Bakanlığı, Bakanlığımız gö-

rüşüne uyan bir TASARI hazırlamış; fakat ayrıca Bakanlığımızın taraftar olmadığı hususları ihtiva eden ikinci bir tasarı da hazırlayarak bir senatör aracılığı ile Parlamentoya sunulmak suretiyle Kanunun Komisyonlarda değişik yönde gelişmesi imkânları yaratılmak istenmiştir.

c) Hatırlanacağı gibi 1970 Malî yılı bütçe görüşmeleri vesilesiyle Başbakan Süleyman Demirel 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun malî hükümlerinin bu yıl içinde mutlaka uygulanmasının sağlanacağını vaad ve taahhüt etmiş; kanunen bu konuda görevli Devlet Personel Dairesi bir yana bırakılarak, Maliye Bakanlığı, yapılan taahhüdü yerine getirmek için bir yandan 657 sayılı kanunun yürürlüğünü sağlayacak hükümlerin öte yandan personel malî sisteminin gerektireceği malî külfetleri karşılayacak vergilendirme tedbirlerinin hazırlığına girişmiştir.

Bu hazırlıklar, diğer bakanlık veya kuruluşlar bir yana, Maliye Bakanlığı içinde yüksek dereceli bazı memurlardan bile gizli tutularak ve zamanın Personel Dairesi Başkanını toplantılara lütfen kabul etmek gibi haysiyet kırıcı bir davranışla 3—4 kişilik çok dar bir kadro ile kapalı kapılar arkasında yürütülmüş; bu tutum personel konularına eğilen çeşitli meslek kuruluşlarını olduğu kadar, yurt sorunlarına eğilen birçok yazar, düşünür ve bilim adamını gittikçe artan endişeye sevk ederek onları bu tutumun muhtemel hata ve tehlikelerine dikkati çekmek zorunda bırakmış; fakat bu ikazlara aldırış edilmiyerek hazırlanan Tasarı Bakanlar Kurulunca Parlamentoya intikal ettirilmiştir.

Bu tasarıya paralel olarak, finansman imkânı yaratmak iddiasıyla hazırlanan 1970 yılı Finansman Kanunu, Emlâk Vergisi ve Belediye Gelirleri Kanun Tasarıları da aynı gizlilik veya tekelsiz tutum içinde hazırlanarak Yasama Organı'na intikal ettirilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde çıkarılmış kanunlar içinde kanun tedvin tekniği bakımından en zayıf, en kusurlu kanun olduğu şüphesiz olan ve yarattığı anarşi ile de bu aksaklıkları ortaya çıkan 1327 sayılı kanun yanında, 1318 sayılı kanunlaşan Finansman ve 1319 sayılı ile mevzuatımıza katılan Emlâk Vergileri Kanunu; Maliye Bakanlığının tekelsiz anlayışının sonucu olarak hüznü veren bir takım hatalarla malûl olarak

hazırlanmış ve yazık ki ölü metinler “halinde — mevzuatımıza katılmıştır. (6)

Bunlardan Emlâk Vergisi Kanunu ile ilgili bir aksaklığa özellikle işaret edelim :

Kanun, 1/3/1971 tarihi itibarıyla 1833 ve 1837 sayılı kanunlara ve değişikliklerine dayanan Arazi ve Bina Vergilerini kaldırmıştır. Yerine koyduğu yeni vergiler ise (mükelleflerin Mart — Nisan — Mayıs aylarında beyanda bulunmalarını ve mükellefiyetin bu beyanı izliyen malî yılbaşında doğmasını öngördüğünden) ancak 1972 malî yılbaşında yürürlüğe girecektir. Dolayısıyla 1971 malî yılında ne devlet ve ne de il özel idareleri arazi ve bina vergisini tahsil edemeyeceklerdir. Kanunun yayımı üzerine bu duruma dikkati çeken Bakanlığımıza, evvelâ bu aksaklığın varit olmadığı cevabı verilmiş; nihayet 12 Aralık 1970 te gerçek kabul edilerek bu yolda arazi ve bina vergilerinin 1971 de de tahsilini sağlayacak bir tasarının sevkedileceği Bakanlığımıza açıklanmış ve Basma da duyurulmuş (7), buna dayanarak il özel idarelerine yapılan genelge karşısında il özel idareleri bütçelerinde arazi ve bina vergilerine yer vermişler ve hazırladıkları bütçeler Bakanlar Kurulunca da tasdik edilerek 1.3.1971 de yürürlük kazanmışlardır.

Fakat Maliye Bakanlığı vaadettiği tasarımı zamanında hazırlayıp

6) Sayın Cumhurbaşkanı Sunay, Yılbaşı mesajında Finansman Kanunu ile Emlâk Vergisi kanunlarının yeniden gözden geçirileceğini beyan ettiği gibi; gerek eski Başbakan Süleyman Demirel, gerekse eski Maliye Bakanı Mesut Erez çeşitli konuşmalarında Personel Kanunu ile vergi kanunlarının esasının iyi olduğunu, uygulamada çıkan aksaklıkların giderilebileceğini ifade etmek zorunda kalmışlardır. Şu kadarki, bu aksaklıkların gerçek sebebinin kanun hazırlamadaki yanlış tutumdan geldiğini ya farketmemişler veya ifade etmek cesaretini gösterememişlerdir.

Nihat Erim Hükümetinin İktisadî işlerini yürütmekle görevli Başbakan Yardımcısı Atilla Karaosmanoğlu 14/4/1971 günü yaptığı basın toplantısında anılan kanunların kusurlarına işaret ettiği gibi; Maliye Bakanı S. N. Ergin'de 16/4/1971 tarihli basın toplantısında Finansman Kanunu, Emlâk Vergisi Kanunları ile Belediye Gelirleri Kanunu Tasarısı üzerinde yeniden çalışma yapıldığını bildirmiştir.

7) Maliye Bakanlığının Bakanlığımıza yazısı, Gelirler Genel Müdürlüğü 12/12/1970 gün ve 2.433.100/2/54515 sayılıdır.

Maliye Bakanlığının basına açıklaması için bakınız : Milliyet 17/12/1970

Yasama Organından geçirmediği için, il özel idareleri halen (Nisan ayı sonu itibariyle) arazi ve bina vergilerini tahsil edememek ve Bakanlar Kurulunca onaylı bütçelerine dayanarak kanunsuz vergi tahsilatında bulunmak gibi «garip» bir durumla karşı karşıyadırlar.

ç) Yürütme alanında karşılaşılan bu hazin davranışın bir başka tecellisi parlamento iradesinin dolaylı bir şekilde yanıtılmasıdır.

Her ne kadar Hukuk biliminde «Yasama Organı hata etmez» prensibi asıl ise de özellikle Bütçe Kanunlarının hazırlanma ve görüşülmesi sırasında bu Kanuna eklenen veya kanunun cetvellerindeki ödenek kalemlerinde yapılan oynamalarla parlamento adeta «his iptali» ne maruz bırakılmakta ve mevzu hakları kaldıran, eksilten veya aksine yeni haklar ihdas eden hükümler getirilmektedir. (8)

6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 66 ncı maddesine göre Akaryakıt İstihsal Vergisi tahminlerinin % 22 si oranında il özel idarelerine hisse ayrılması ve bu durumda meselâ 1970 malî yılında bu idarelere 570.000.000 lira ödenek konması gerekirken, sadece 44.460.000 lira ayrılmıştır.

Yıllardan beri devam eden bu haksızlık Yasama Organı'nın gözünden maharetle kaçırılmaktadır. (9)

d) Bu son davranış Yürütme Organı bakımından başka bir endişeyi davet etmektedir. O da şudur : Bakanlar Kurulu hazırlanan kanunların birçoğunu değil kanun tekniği bakımından esasları itibariyle de lâyikiyle incelemek imkânını bulamamaktadır. Dolayısıyla Yasama Organı'na intikal eden kanun tasarılarından pek çoğu — imzaları taşımasına rağmen — Bakanların bilgi ve görüşlerinin dışına taşmaktadır.

Nitekim, giriş bölümünden kapsamını özetlediğimiz «kanun Yapma Tekniği Bakımından Bazı Düşünceler» başlıklı yazımız Türk İdare Dergisinde yayınlanırken, yurt konularına ciddiyetle eğile gelen bir dergi'de görüşlerimizle aynı yönde bir tesbit yer alıyor ve 1969 seçimlerinden sonra Başbakan sıfatıyla Süleyman Demirel'in 24. Ocak 1970 tarihinde düzenlediği ilk basın toplantısında ele aldığı konulara değinilen yazıda, seçimler-

8) 1968 malî yılı bütçesinin redaksiyon açısından «Düzeltilmesi» bahanesiyle ve ilânları takiben çıkan eklerle Maliye Bakanlığı'nın tüm personelinin kasa tazminatı kapsamına alınması gibi.

9) Kanunun ayrıntıları için bakınız :

Mahallî İdarelere Yapılan Haksızlık Giderilmelidir.

Türk İdare Dergisi Sayı 317

den sonra geçen 2,5 ay içinde hükümetin Yasama Organı'na 184 adet Kanun tasarısı sevkettiğinin bildirildiği kaydedilerek, KANUN HAZIRLAMA USULÜMÜZ SAKATTIR başlığı altında bu sevk edişin Kanun hazırlama tekniğinde ötedenberi beliren boşluğa bir işaret olduğu belirtilmekte ve şöyle denmekteydi :

«... Basın toplantısında savın Başbakan, hükümetin kurulduğu 3 Kasım tarihinden bu yana geçen iki buçuk ay zarfında Bakanlar Kurulu'nun 6 defa toplandığını söylemiştir. Bu 6 toplantıda 1970 Bütçesi ve İcra Programı, 1970 Kalkınma Programı, birçok cârî ve pürüzlü işlerden maada, herbiri önemli sorunlara çözüm yolları getiren 184 kanun projesinin nasıl müzakere ve kabul edildiğini anlamak güçtür. Bakanlar Kurulu'nun bu kanunlar üzerinde inceleme yaptığını, en azından prensipler üzerinde durulduğunu söylemek gerçekçi ve inandırıcı olamaz. Devlet organları arasında, Bakanlıklarca hazırlanmış kanunları enine boyuna inceliyen Plânlama Teşkilâtı ya da Danıştay gibi, kuvvetli destek örgütlerle donatılmış bir kurul olmadığı için, yüzlerce kanun projesinin Bakanlar Kurulundan geçerek Meclis'e sevk edilmesi bir formalite işi olmaktan öteye geçemez. Yürürlükteki usullere göre hazırlanan ve acele sunulan projelerin Meclislerde ne hale geldiği, çoğunun kuşa çevrildiği, veya kadük olduğu da bilinmektedir.» (10)

e) Taslakların hazırlanmasında rastlanan önemli bir aksaklık ta hukukî terimlerin kullanılışında ve hatta cümlelerin yapılışında rastlanan şaşılacak dikkatsizliktir. Bir virgülün veya bir bağ edatının bile büyük manâ değişikliklerine sebebiyet verdiği veya elverişli olduğu «kanun dili» nde birçok kelimeler yerinde kullanılmadığı gibi bazen de açıkça veya örtülü şekilde yürürlükten kalkmış metinlere atıflar yapılması da artık «olağan» karşılanır hale gelmiştir.

Bir kaç örnek vermek gerekirse:

Eskiden «hakikî veya hükmî şahıslar» olarak kullanılan terim yerine yeni karşılık olarak «gerçek veya tüzel kişiler» deyimini kullanmak gerekirken bir çağrışım hatası ile birçok kanunlarımızda bu ifade yerine «özel ve tüzel kişiler» deyimini kullanılmaktadır.

Özellikle 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nu değiştiren 1327 sayılı Kanunda yapılan dikkatsizliklerden sadece bir tanesine de işaret edelim : 213 üncü maddeye eklenen EK MADDE'nin son iki fıkrası şöyledir :

«Hangi görevler için ne miktar iş güclüğü, iş riski ve teminindeki güçlük zamları ödeneceği her yıl bütçe kanunlarında gösterilir.

Hangi görevler için ne miktar işgüçlüğü ve riski zammı ödeneği her yıl bütçe kanunlarında gösterilir.»

(Her ne kadar bu anlaşılmasız dikkatsizlik Parlamento görüşmeleri sırasında yapılmış ise de yürütme organı adına konuyu izliyen temsilcilerin bunu farkedip gerekli ikazı yapmaları beklenirdi.)

4 Nisan 1971 gün ve 13799 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan SU ÜRÜNLERİ KANUNU, yürürlükten kaldırılan hükümlere ilişkin 39 ncu maddesinde «... 5887 sayılı Harçlar Kanunu'nun 10 uncu cetvelin 57 no su yürürlükten kaldırılmıştır.» hükmünü taşımaktadır.

Halbuki 5887 sayılı Harçlar Kanunu; 17.7.1964 günlü Resmî Gazetede yayınlanan 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 139 uncu maddesi ile bütünüyle kaldırılmıştır.

7 sene önce kaldırılan kanunun bir hükmünün kaldırılması, kanun yapma işlerimizin ne kadar düzgün (!) yürütüldüğüne çok açık bir işarettir.

Kanun yapma tekniği bakımından yürütme organında karşılaşılan aksaklıklara böylece işaret ettikten sonra Yasama Organı'nda rastlanılan aksaklıklara da değinmek zorunludur.

B) Yasama Organı'nda görülen hatalar ve aksaklıklar:

Nihat Erim Hükümetinin kuruluş ve program hazırlıkları sırasında, AP Genel Başkanı ve eski Başbakan Sayın S. Demirel dikkatleri çeken bir beyanda bulunarak «Kanun kuvvetinde kararname» çıkarılmak istenirse bu isteğin destekleneceğini beyan etmiş ve bu suretle Yasama Organından kanun çıkarmadaki güçlüğü dikkati çekmiştir.

Hükümetin Programının Senatodaki görüşmeleri sırasında, 6.4.1971 tarihinde, yaptığı konuşmada Sayın Başbakan Nihat Erim de :

«Biz Hükümetin çalışmaları yanında Meclis'in çalışmalarına da hız vermek, intizam vermek, ciddiyet vermek niyetindeyiz ve mecburiyetindeyiz» demek ihtiyacını duyduğu gibi, basında yer alan haberlere göre

D.P. ve M.G.P. Genel Başkanları Başbakana yaptıkları kutlama ziyaretinde Meclis'in sürekli çalışmalarını istediklerini belirtmişlerdir.

Bu gelişmeler göstermektedir ki parlamentonun yasama çalışmala-

rında ciddi bazı aksaklıklar vardır. Bu açıdan baktığımızda başlıca hata ve aksaklığın şu sebeplere bağlı olarak ortaya çıktığı görülmektedir:

- a) Çift meclis sistemi kanun yapmada bir gecikme ve aksaklık âmilî olmaktadır.
- b) Meclislerin çalışma süresi yeterli değildir.
- c) Parlamenterlerin seçmenlerin bazı işlerini takip etmek zorunda kalmaları yasama çalışmalarına katılma imkânını azaltmaktadır.
- ç) Komisyonların toplanmaması da ayrıca etken olmaktadır.

Örneğin:

a) Anayasada ayrı bir usule bağlı kılınmış — Bütçe Kanunu gibi — kanunlar dışında diğer kanunlar Millet Meclisi'nden sonra aynı prosedür içinde bir kere de Senatoda görüşülür. Bu görüşme zaman bakımından geciktirici olur; karşılığında kanunların daha itinalı çıkacağı farz olunur ise de Anayasanın 92 inci maddesinde «Millet Meclisinde kabul edilen metin, Cumhuriyet Senatosunca DEĞİŞİKLİK YAPILMADAN kabul edilirse, bu metin kanunlaşır» hükmü yer aldığından ve «Değişiklik yapılmadan» ibaresi çok dar anlamda yorumlanarak «virgül» veya «bağ kelimelerinde» bile değişiklik yapılırsa Millet Meclisine geri gönderilmesi gerekeceği düşünülerek bazı hatalar üzerinde gerekli hassasiyetle durulmamaktadır.

b) Meclislerin çalışma süresi yeterli olmamaktadır. Genellikle Kasım ayı komisyon seçimleriyle, Aralık — Ocak — Şubat ayları Bütçe görüşmeleri ile geçmekte; geriye kalan birkaç aylık çalışma süresinden sonra uzunca bir tatil dönemine girilmektedir.

ç) Parlamenterlerin milletvekili veya senatörlük sıfatları yanında avukatlık, doktorluk..... gibi meslekî hizmetlerini devam ettirmeleri ve özellikle seçmenlerin ardı arkası kesilmiyen kişisel iş takiplerini izlemek zorunda kalmaları gerek genel kurul çalışmalarını gerekse üyesi bulundukları Komisyonların çalışmalarını çok ciddi şekilde etkilemektedir.

Meclislerin iç düzeninin iyi organize edilmemiş olduğu iddialarının bizzat parlamenterlerce de ısrarla ortaya konulmasına rağmen bu duruna bir türlü çare bulunamamakta ve devamsız milletvekillerine para cezası verilmesi, ödeneklerinden kısıntı yapılması yolundaki çeşitli Başkanlık Divanı kararlarına rağmen birçok önemli kanunların 15 — 20

üyenin oyu ile kabul edilmesi gerçeği ile karşı karşıya kalınmaktadır. (11)

Nitekim bir iktidar değişikliği zorunluluğunu yaratan 12 Mart muhtırası'ndan önce birçok milletvekilleri bu aksaklığa açık veya kapalı şekilde işaret edegelmişlerdir : (12)

ç) Parlamento iç çalışmalarının iyi düzenlenmemiş olması özellikle Komisyonlarda kendini göstermektedir.

İç tüzük hükümlerine göre Millet Meclisi Komisyon toplantılarında görüşülmekte olan konu ile ilgili Bakanın ya bizzat bulunması veya yüksek dereceli bir memuru temsilci göndermesi gerekmektedir.

Ne varki Komisyonlar genellikle yapılan çağrıya rağmen toplanamamakta, Sayın Başbakan Nihat Erim'in 6.4.1971 tarihli Senato toplantısında belirttiği gibi «Koridor koridor adam gezdirip üye toplamak, toplantıya katılmadan cetveli imzalamak suretiyle toplantıya katılmış görünmek» alışkanlığı kökleştiğinden, günlerce Komisyonlara taşınıp ta umulan toplantının yapılmadığını göre göre usanan yüksek dereceli memurlar da yerlerine daha alt dereceden memurları göndermek zorunda dalmaktadırlar.

Devamsızlık bir kanun tasarısı veya teklifinin bazen yıllarca sürüncemede kalmasına sebebiyet vermektedir.

21.7.1966 tarihinde Hükümetçe Meclis'e sunulan Belediye Gelirleri Kanunu Tasarısı, Emlâk Vergisi Kanunu Tasarısı ile birlikte görüşül-

11) Hatırlanacaktır ki DP kurucularından eski Millet Meclisi Başkanı sn. Ferruh Bozbeyli Başkanlıktan istifa sebepleri arasında Millet Meclis nin kendisinden beklenen hizmetleri yapamamasına da yer vermişti.

12) «Senatör ve milletvekillerinin en etkili çalışma alanları şüphesiz ki Parlamentodur. Parti grubu içindeki, komisyonlardaki ve Genel Kuruldaki bu faaliyetlerin çoğunlukla akademik çalışma niteliğinde olması zorunluluğu vardır. Bu çalışmalar sürekli okumayı ve araştırmayı gerektirmektedir. Kanun tasarısı ve tekliflerinin hazırlanması, incelenmesi ve eleştirilmesinin sadece ampirik temellere dayandırılmasına imkân yoktur, iyi hazırlanmadan meclislere getirilmiş ve esaslı incelemeye tâbi tutulmadan aceleyle geçirilmiş kanunların daha sonra yaratacakları tepkilere en yakın ve açık örnek PERSONEL ve FİNANSMAN KANUNLARI dır.»

Özer Ölçmen — Konya Milletvekili — Milliyet 5/2/1971 ,

Düşünenlerin Düşünceleri — Parlamento Sorunları.

mek üzere Aralık 1966 da Geçici Komisyona havale edilmiş, fakat yıllarca görüşilememiş; Mart 1969 da yapılan komisyon toplantı çağırışına Başkan dışında üyelere kimse uymamıştır.

Devamsızlık ve toplanamama bazen şöyle tablolara sahne olmaktadır:

18.5.1970 tarihinde Millet Meclisi'nin bir Komisyon toplantısı sırasında Komisyon başkanı bir şahsa hangi Bakanlığın temsilen bulunduğunu sormuş; o da cevaben Milletvekili ve komisyon üyesi olduğunu hatırlatmıştır î

KANUN YAPMA TEKNİĞİNE İLİŞKİN ÇEŞİTLİ GÖRÜŞLER:

İşaret edegeldiğimiz bu hususlar, Sayın Ord. Prof. H. Velidedeoğlunun belirttiği gibi, kanun yapma tekniğindeki başıbozukluğun doğrudan doğruya kamu düzenini ilgilendiren çok büyük sakıncalar doğurmakta olduğunu ortaya koymakta ayrıca şu hususu da gün ışığına çıkarmaktadır : Kanun yapma işini gerek yürütme organındaki ilgililer, gerek Yasama Organındaki «görevliler» daha büyük bir ciddiyetle ele almak zorunluğundadır. Kamu oyu yeter bilgi ile teçhiz edilmeden yapılan kanunları, onları yapanlardan daha gerçekçi bir görüşle değerlendirmekte ve mahkûm etmektedir. Hukuk bilgisine sahip olsun, olmasınlar akıl ve iz'an yolu ile vardıkları bu değerlendirmelerden kanun yapma san'atı bakımından alınacak dersler vardır.

Örneğin bir fıkra yazarı olarak Burhan Felek şu isabetli «müşahade» de bulunmaktadır :

«ŞÜPHEŞİZ sizler de dikkat etmişsinizdir. Personel Kanununda bir takım aksaklıklar göze çarptı. Bir takım değil pek çok aksaklıklar göze çarptı. O derece ki bundan hiç kimse memnun olmadı. Üstelik türlü yerlerinde bir takım sakatlıklar olduğunu Danıştay kararlariyle beyanları gösterdi. Maliye Vekilimiz:

— Kanunda düzeltmeler yapılır... dedi. Yani bu kanunun eksik olduğunu kabul etti.

Gene dikkat etmişsinizdir. Bir gümrük listesi çıktı. Bir takım maddelere yüzde elliye, yüze kadar gümrük koyuyordu. Ertesi günü bir liste daha çıktı, o maddelerin yarısı gümrükten muaf oldu.

Gene dikkat etmişsinizdir. İşletme Vergisi denilen ve eskiden İstihlâk Vergisi adıyla bir kere daha konmuş, sonradan kaldırılmış olan

meşhur alış veriş vergisi tatbikatı, hazırlıkları yapılmadığı için bir müddet geri bırakıldı. Sonradan meselâ bu verginin tatbik edileceği şehirlerin nüfusu 30 bine çıkarılarak 27 vilâyet bundan muaf tutuldu. Yani aynı adam aynı malı bir şehirde aldığı zaman vergi verecek, derken ertesi gün öteki şehre gidecek, aynı malı belki de daha pahalı alacak, ama şehrin nüfusu 30 binden aşağı olduğu için vergi vermeyecektir. Derken tatbikata geçiliyor. Bir de bakıyorsunuz; vergiye tabi mallar listesinden bir takımları çıkarılıyor. Bunlar güzel şeyler..... Halk yararına Ama bir kanunun tatbik edilmeden kusurları çıkması ne ifade eder?

Gene biliyorsunuz. Emlâk Vergisi namıyla binalardan kıymetinin binde 10'u, boş arsaların kıymetinden binde 15ü nisbetinde alınacak olan Emlâk Vergisi de 1971 yerine 1972'de tatbik edilecek; yani bir sene geri bırakıldı. Sebebi ? Kanunda zaten gayrimenkulün sahipleri tarafından kıymetleri hakkındaki beyanın yapıldığı yılın ertesi sene tahsil edileceği yazılı imiş. Böyle olunca 1971'de zaten tahsil edilemezmiş... Ama kanunda gayri menkullerden eskidenberi tahsil edilegelen bina vergisinin de 1971'den itibaren kalkacağı yazılı olduğu için onu da tahsil edemezmiş. E, ne olacak ? Maliye şaşalamış. İşçileri Bakanı vilâyetlere tâmin göndermiş. «Kanunda böyle bir açık nokta var. Emlâk Vergisini tahakkuk ettiremezsiniz. Siz eskisi gibi bina vergisini tahsil etmeye hazırlanın meclise 1971'de eski sistemle bina vergisi tahsil edileceğine dair bir kanun tasarısı sunulacak*...» demiş. İşte yeni verginin başına gelenler de bunlar. Maliye gene:

— Yok efendim! Geri bırakmadık vergiyi, vergi geri bırakılır mı ? Zaten kanun verginin kıymet beyanından bir sene sonra tahsil edileceğini söylüyor. Geri kalmış bir şey yok! diyor. Diyor ama Emlâk Vergisi de Personel Kanunu dolayısıyla ve Finansman Kanunu ismi altında çıkarılan vergi kanunları demetinden biri idi. Yâni bu vergi 1971'de Personel Kanununun getirdiği fazla masrafi karşılayacak yeni kaynaklardan idi. Şimdi nasıl oldu da 1972'ye maledildi?

Ve arasıra böyle bir takım kanun boşlukları ve sakatlıkları görüldükçe Maliye Vekilimiz :

— Kanundaki aksaklıklar düzeltilir... diye konuşuyor.

Elbette kanundaki aksaklıklar düzeltilir, bu bir zarurettir. Ama kanun çıkar, tatbik edilir. Zamanla bir takım kusurlar görülür. O zaman kanunun kat'î rötüşü yapılır. Böyle ambalajından çıkar çıkmaz kusuru görülen kanunlar iyi hazırlanmamış kanunlardır. Kanunların iyi hazırlanmaması da bir memleket için türlü sakıncaları ve zararları olan bir

durumdur. Bilhassa bizim memleket gibi kanun çıkarması hayli uzun yollardan yürüyen ve ağır işleyen formalitelere tabi bir memlekette bu çok daha zararlıdır.

Ama itiraf etmeliyiz ki; uzunca bir zamandır Türkiye’de kanun yapmak, kanun yazmak ve kanun lâyhalarını kanun haline getirmek işi iyi gitmemekte, açıkçası bizde bir müddetten beri iyi kanun yapılamamaktadır. Hâlâ pek çok kanunlarımız ifadesi bakımından anlaşılmaz, hükümleri bakımından gayri vazıh ve isabetsizdir. Bunlardan bir kısmı fiilen tatbik edilmez. Böylece kanun nüfuzu kırılmış olur. Bir kısmında da tatbikata ait tüzüklere konan kanunun kapsamı ve ruhu dışındaki hükümlerle kanun vaz’ı hakkına tecavüz edilir.

Bir kısmı her altı ayda bir yapılır... Bir kısmı birbirini nakzeden, tatbikat, hatta tefsirlerle Arap saçına döner...

Bunların tek sebebi bizde kanun hazırlayan ve hazırlamakla ihtisas yapmış olan bir daire yoktur. Bir redaksiyon merkezi yoktur. Kanunları diğer mevcut kanunlarla çatışma noktasından önceden tefrik edecek bir departman da yoktur. Çok eskiden bütün kanun lâyhaları Devlet Şûrasından geçirdi. Devlet Şûrası Reisi de Kabinede aza idi. Şimdi bu kanun aksaklıkları ve eksiklikleri kanunlara karşı halkın güvenini sarsıyor.

Günah kimin?...

Kanunu hazırlayanların mı, kanunu çıkaranların mı ?... Bana sorarsanız ikisi de müşterek, hükümet :

— Ben tasarımı verdim. Meclis düzeltip çıkarsaydı! diyor. Ama meclisin hali malûm. Kanunların da ne halde ve ne kadar müzakere mühletiyle verildiğini bir araştırırsak şu hakikate varırız : İkisi de günahkâr.

— Kanunu tasarlayanların tecrübesizliği, bilgisizliği, nazariyatçılığı...

—Redaksiyonu yapanların ne hukuk dilini, ne de Türkçeyi iyi bilmemeleri..

.

— Bir kısım mühim kanunların Meclislere acelelikle sevk edilmeleri...

— Mecliste kanun hazırlama ve yazma işlerinde ehliyetli teknik büroların ve elemanların bulunmaması...

— Ve nihayet Meclislerde kanunların türlü sebeplerle iyi tetkik edilememesi...

Türkiye’de çekilen zahmetlerin yarısı kanunsuzluktan değil, karışık çapraşık, ifadeler ve hükümleri bulanık kanun bolluğundandır.» (13)

Bu müşahade kamu oyunda o kadar yaygındır ki, bu hususta günlük yaşantımızda yüzlerce misalini bulmak mümkündür. Biz bir başka günlük gazetede rastladığımız bir görüşü daha yansıtmakla yetineceğiz :

«Hani bir söz vardır, işler ters gidip ,iki taraflı kırılganlığa maruz kalınca «İsa’ya da, Musa’ya da yaranamadık» deriz. Bugün bu söz, Personel Kanunu için biçilmiş kaftandır. Bu memlekette hakikaten mağdur durumda bir memur zümresi vardı. Bu memlekette hakikaten başıboş, alabildiğine giden bir fiat artışı vardı. Ve nihayet Devlet bütçelerinde de kapanması imkânsız açıklarımız mevcuttu. İlk iki sebebe çare olarak tuttuk bir Personel Kanunu çıkardık. Malî hükümlerini bahane edip ortaya bir de Finansman Kanunları... Zannettik ki bununla hem memurun sosyal sorunları halledilecek ve hem de, Finansman Kanunlarının ağır yükü yumuşayıp piyasada mazur görülecek ve ayrıca bu kanunun gelir fazlası ile bütçe açığımız kapatılacak. Yani bir taşla iki değil üç kuş avlayacağız. Tabii, evdeki hesap çarşıya uymadı.

İlk tepki, Finansman Kanunu’na karşı, sermaye piyasasından geldi. Esasen kısır piyasanın bu derece ağır ve tatbik zorluğu olan kanunu hazmetmesi beklenemezdi. Sızlanmalar başladı. İtirazlar yükseldi. Ve Finansman Kanunlarının ilk tatbikatı olan İşletmeler Vergisi, bu hayhuy içinde ,gayrimuayyen bir süre için ertelendi. Yalnız bu arada Hükümet Personel Kanunu’nun malî hükümleri yönünden angaje olmuş ve maaşların yeni kanuna göre ödeneceğini memura kesinlikle vaad etmiş bulunduğundan daha fazla oyalama imkânı da kalmadı. Diğer taraftan bütçe bu yükü kaldıramıyacak kadar hazırlıksız bulunması nedeni ile alelacele ertelenen işletmeler vergisinin tatbikatına geçildi ve memur maaşları da zorlukla ve ancak iki taksit ile bağlanarak ödenebildi. Şimdiki durum bu; bakalım gelecek ay nasıl geçirilebilecek? Personel Kanunu’nun ortaya çıkardığı sorunlar ve malî buhranın azamet ve vehameti Hükümet çevrelerinde bu derece büyük dertlere sebep olmuş iken tatbikatın neden kimseyi veya hiç olmazsa daha fazla maaş alan memuru memnun etmediği calibi dikkattir. Bunun sebebi kanaatimize göre bir veya birkaç değil

çok yönlü nedenlere bağlıdır. Evvelâ, memur uzun süredir masası başında, bir takım trigonometrik cedvellerden hesaplamaya çalıştığı yeni maaş miktarını umduğundan az bulmuş ve nevmî duruma düşmüştür. Kanunun tatbikatı yönünden son çıkarılan Kadro Kanunu ve intibak Komisyonlarının çalışma sonuçlarından bazı aksamalar ve mağduriyetler doğduğu da inkâr edilemez. Fakat bu konuda konuşan her memurun umumî şikâyeti kendi emsalleri arasında farklı bir işlem yapıldığı kanaatinden doğmakta ve daima benimle aynı durumda olan, benimle bir mezun bulunan veya benimle aynı tarihte işe giren falan memur benden şu farklı durumda gibi, kıyaslamalara kalkmaktadır. Bu şikâyetlerin bir dereceye kadar hissi ve tarafgir olduğunu kabul etsek dahi, bu derece müşterek ve umumî bir konu olarak hemen hemen bütün memurlardan duyulması, insanı ister istemez Personel Kanununun kifayetsizliği kanaatine götürmektedir. Ayrıca, memura ödenen maaş farkının zaten piyasadaki keyfi fiat ayarlamaları ile faydasız hale getirildiği de tenkidlerin ayrı bir yönüdür.

Piyasa ve esnaf ise, Finansman Kanunlarının çıkarılma sebebini tamamen Personel Kanunu'na bağladığı için ,memura muğber ve Kanuna hasımdır. Durum böyle olunca, Personel Kanunu'nun kaderi ve toplum yönünde ve nazarında sevimsizliği kolaylıkla ortaya çıkar. Hattızatında Kanunun mali külfeti de ,sağlam bir esasa bağlanmamış ve ciddi bir ödeme plânına dayanmamış olması yüzünden, Hükûmete ağır bir yük olma durumundadır. Fakat olan olmuş ve Kanunun tatbikatına geçilmiştir. Hakları vermek kolay, geri almak — zor değil — hattâ imkânsız bulunduğu göre, bu çileyi hükûmet uzun süre omuzunda taşıyacak ve belki ileride hükûmet, icra edenleri, bu derece önemli kanunları yaparlarken, çok dikkatli olmaya sevkedecektir. Kanun yapmak çok yönlü ve ciddi bir konudur. Geçmişteki hatalar, inşallah geleceğe ders olur.» (14)

DAHA BAŞARILI BİR SİSTEM YARATMA ZORUNLULUĞU

Ortaya konan görüşler Türkiye'de Kanun yapma işinin gerek yürütme ve gerekse yasama organı açısından ele alınıp bir esasa, bir sisteme bağlanması zorunluğunu bütün açıklığı ile ortaya koymaktadır.

Önceki yazılarımızda konuyu yürütme organı açısından ele alıp Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığı ile Plânlama Teşkilâtı Müsteşarlığındaki Koordinasyon Dairesi'nin kanunların hazırlanması, teknik seviyede görüş ayrılıklarının giderilmesi ve Parla-

mentoda izlenmesinde görevli kılınabileceği görüşünü savunmuş ve Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar T. D. Başkanlığını daha yatkın bulmuştuk.

Aradan geçen zaman içinde şu gelişmeler olmuştur:

1) Türkiye Barolar Birliği 30.11.1970 tarihinde Cumhurbaşkanı, Meclis Başkanları, Başbakan ve Adalet Bakanı'na sunduğu bir muhtıradaki kanunların hazırlanması konusunda Adalet Bakanlığı'nın görevli kılınmasını istemiştir. Birlik Yönetim Kurulunun muhtırasında Maliye Bakanlığının tutumunu dolaylı olarak yeren şu tesbit ve görüşler yer almaktadır:

«Bakanlıklar arasında kanunların hazırlanmasında pek farklı tutumların tercih edildiği görülmektedir. Adalet Bakanlığı'nın kanunların hazırlanmasında en etkili ve en yetkili hale getirilmesinde zaruret görmekteyiz. Yasama işlemlerinde hazırlık safhasının büyük önem taşıdığı ve mevzuatın bütünlüğü içinde ve hukukun gelişmesi ihtiyacı yönünden gereken çalışmaların adı geçen Bakanlıkta birleştirilmesi lüzumuna İnandırıcı olaylara rastlanmaktadır.

Diğer yönden demokratik düzen içindeki memleketlerde kanunların hazırlanmasında gizlilik reddedilen bir tutumdur. Her kanunun konusuna göre ilgili bütün kuruluşların mütalaasının alınmasında hiçbir sakınca görülemez. Kanunların hazırlanmasında her uyarmanın — bunlar kabule değer görülmesi dahi — konunun gelişimi ve ileride kanunlaşacak hükümlerin anlaşılması açısından büyük olan değerleri teslim edilmek icabeder. Kanunların hazırlık çalışmalarında gizlilik pek ender konular için haklı görülebilir.

Bu arada Avukatlık Kanununun 110. maddesi ile Birliğimizden beklenen hizmetin ilgililerce nazara alınmaması yönünden üzüntümüzü açıklamayı kanunî görevimizin gereği saymaktayız. Zaman zaman yasamaya ilişkin konularda yayınladığımız bildirilere, uyarda görevin etkisiz kalmasından gelen meslekî endişelerimize mahal kalmamak üzere, düşüncelerimizi zamanında ilgililerin takdirine sunmayı istemekte isabet mülâhaza etmekteyiz. Yukarıdaki düşünceler açısından Sayın Bakanlıkların bu talebimizi gerektirdiği önemle nazara alacağı ümidindeyiz.» (15)

15) Barolar Birliği Başkanı sıfatıyla bu muhtırayı imzalayan Prof. Faruk Erem'in Nihat Erim'in kabinesinde Adalet Bakanlığı için teklif aldığı, fakat kabul etmediği yolunda basında haberler çıkmıştır. Haberler doğru ise ilgililerin Adalet Bakanlığını kabul etmesi halinde bu istek kuvvet kazanabilir ve belki gerçekleşebilirdi.

İşaret edelim ki Sn. Ord. Prof. Velidedeoğlu atıfta bulunduğumuz yazısını bu muhtıra üzerine ve onu desteklediğini belirtmek amacıyla kaleme almıştır.

2) «1971 yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve izlenmesine Dair Karar» ile kanun tasarılarının, Bakanlar Kuruluna sunulmadan önce, mütalâası alınmak üzere Devlet Plânlama Teşkilâtına gönderilmesi; İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânındaki ilkeye uygun olarak, ekonomik ve sosyal politikalarla ilgili kanunlar'ın Bakanlar Kuruluna sevk edilmeden önce Yüksek Plânlama Kurulu'nun mütalâasının alınması öngörülmüştür. (Madde 80)

Bu sınırlı hüküm, Plânlama Teşkilâtı'nın henüz kanunların koordinatör hazırlayıcılık görevini üstlenmeye hazır olmadığını göstermektedir.

3) Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesince bu konuda bir istek gösterilmemiştir. Esasen bu Daire yüklü iş hacmi altında ve özellikle Maliye Bakanlığı'nın — diğer Bakanlıklara göre belirli bir üstünlük kazanan — doğru — yanlış tasarrufları karşısında onları diğer bakanlıklara havale etmekle yetinen davranışı içinde statik hüviyetini değiştirmemeye niyetli görünmektedir.

Buna karşılık yukarıki satırlarda, Bakanlar Kurulunun yüzlerce kanunu bir çırpıda Parlamentoya sevk etmesini sonuçsuz bir çaba olarak nitelediğini kaydettiğimiz BARIŞ DÜNYASI DERGİSİ aynı yazısında yeni bir merkezî organ kurulmasını teklif etmektedir.

Yazara göre:

«Sayın Başbakanın bizce ilk yapacağı iş kanun hazırlama ve inceleme tekniğinde radikal bir reforma girişmesidir. Eğer bu reform bir Anayasa değişikliğini gerektiriyorsa o da yapılmalıdır. Bu reformun çerçevesi geniş olacaktır. Başbakanlığa bağlı kuvvetli bir merkezî organ kurulmalı, bu kurul bir yandan mevcut kanunlar üzerinde çalışırken öbür yandan da Bakanlıklarca hazırlanmış projeleri Bakanlar Kurulundan önce inceliyerek gerekli sonuca varmalıdır.

Reformun ikinci safhası, Parlamento çalışmalarına değinen kısımdır. Biz Senatonun meslekleri ve ihtisasları temsil etmesi ve kanunların önce buradan geçmesi tezini savunmaktayız. Millet Meclisi bu suretle hazırlanmış ve incelenmiş olan kanun tasarıları üzerinde millî iradeyi yansıtan bir referandum müessesesi olmalıdır. Sonra her Bakanlığa karşılık Meclislerde bir Komisyonun kurulması ve kanunların teker teker bu ko-

misyonlardan geçmesi usulü yerine, gerek senatoda ve gerek Millet Meclisinde her ihtisas kolunu temsil eden üyelerden kurulu sayısı dört beşi geçmiyecek karma komisyonlar kurulması ve kanunların bir tek komisyondan geçirilerek Meclislere sunulması usulü konmalıdır.» (16)

Derginin bu üzerinde durulmağa değer görüşü ile konu Yasama Organı bakımından alınacak tedbirlere gelmiş oluyor.

1) Çeşitli siyasî partilere mensup parlamenterler özel toplantılarda ortaya koydukları görüşlerde kendilerini iş takipçiliğinden kurtaracak bazı esasların tesbit edilmesini samimiyetle ister görünmektedirler.

Onlara göre bu, Meclis ve Senato içtüzüklerinde yapılacak değişiklik ile birlikte Parlamenterlerin yapamıyacakları işlere ilişkin bir özel kanunun çıkarılması ile sağlanabilir.

Genel Kurul veya Komisyon toplantılarına özürsüz olarak katılmıyan parlamenterlerin ödeneklerinden belli bir ölçü içinde kesinti yapılması bu yoldaki çalışmaları tamamlıyacak malî hükümler arasında yer almalıdır.

2) Bazı akademisyenlere ve araştırmacılara göre kanun yapma san'atının beklenen eseri verebilmesi yani iyi kanunlar çıkarılabilmesi için onları yapacak parlamenterlerin de belirli bir seviyede teçhiz edilmeleri gerekmektedir.

Bu görüşte onlara göre:

«... Şekli ve dış çatısı itibariyle çok kolay gibi görünen kanun yapıcılığı, aslında pek çok şartlara dayanmakta; büyük bir ihata, çok geniş bilgi ve hazırlık malzemesi istemektedir.

Yasama organının her ferdi ,hatta bu organa mensup olmiyan kimseler, kağıdı kalemi ele alıp öngördükleri konuları düzenleyebilirler. Marifet, üstüne bir başlık, altına da bir yürürlük maddesi eklemek suretiyle kanun şeklini alabilen bu gibi denemelere yasaların birinci şartım teşkil eden ruhu, hayatiyeti verebilmektedir. Bu sebeptendir ki dünyanın her yerinde yasama organlarının belli bir kültür seviyesine ulaşmış üyelerden kurulmasına çalışılmakta, milletvekillerinin kanun yapma kudretini sağliyan bir formasyonda olmaları öngörülmektedir.» (17)

16) BARIŞ DÜNYASI Mart 1970 Sayı — 94

17) Dr. Reşat D. Tesal — Kanun Yapma San'atı ve Meclislerin Görevi — Milliyet Gazetesi 29.11.1966

Görüşü paylaşılanlar, parlamenterlerin bu nitelikle olmaları gerektiğini, ancak seçime bağlı bir mekanizmada her seçilen parlamenterde bu niteliklerin bulunmasının mümkün olmayacağını kabulle Meclislere bağlı bilimsel bir Kurulun kurulmasını ve böylece yasama organının çıkaracağı kanunların öteki mevzuata uygunluk diğer teknik ve yeterlik bakımından gözden geçirilmesi imkânının yaratılmasını istemektedirler. (18)

Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünün «Mevzuatın Tasnifi.....» konusunda verdiği görevle ilgili olarak yaptığı Araştırmanın

Ön Raporunda Araştırmacı (Visalettin Pekiner) Amerika Birleşik Devletlerinde Kongre'ye bağlı bir «Teşriî Referans Bürosu» nun bulunduğu ve bu Büronun milletvekillerinin yaptıkları kanun tasarılarının doğruluğu ve sıhhati konusunda rehberlik eden, bu tasarıları kanun tekniğine uygun hale getiren, kusursuz bir metin halinde Parlamente'ye gitmesini sağlayan bir kuruluş olduğuna işaret etmektedir.

SONUÇ:

Bu açıklamalarımız gösteriyor ki yurdumuzda kanunlarımız eskiden beri yeterli bir titizlikle hazırlanmamaktadır. Özellikle son yıllarda «karılan Personel Kanunu, Finansman Kanunu gibi bazı kanunlar kanun yapma tekniğinde bir gerilemenin işaretidir. Bu türlü davranış vatandaşın hem Kanuna ve hem de onu hazırlayan veya kabul eden mercilere karşı güvenini ziyadesiyle sarsmaktadır.

Bu nedenle Devletin Yasama ve Yürütme gücünü teşkil eden kuruluşlar gerekli ibret dersini alarak kanun hazırlama, inceleme ve kabul etme işlerinde büyük hassasiyet ve dikkat göstermelidirler.

Yurdumuz şartlarının bir gereği olarak yürütme gücüne «Kanun Küvetinde Kararname» çıkarma yetkisi verildiği takdirde, yürütme gücünün çıkarılacak kanunların, kanun tekniğine uygunluğu konusunda şüphesiz ki daha hassas olması gerekecektir.

Kabul edilmelidir ki kamın yapma işi bilgi, iyi niyet, gayret, dikkat ve yürütme organı ile yasama organı arasında olduğu kadar aynı organ içinde yer alan çeşitli birimlerin kendi aralarında samimi işbirliği isteyen bir san'at işidir; Ve yürütme organındaki kompetan elemanlar bu konuda çeşitli görüşleri başarılı bir sentez halinde ortaya koyamazlarsa siyasî iktidar veya yasama organı tasarrufları da isabetli olamazlar.

18) Dr. Reşat D. Tesal — adı geçen makale Doç. Dr. Ali Sait Yüksel — Bürokrasi ve Hukuk Reformu — Milliyet Gazetesi — 12.9.1969

O halde, yeni Hükümetin reformist niyetlerine uygun olarak «Kanunlarımızı yapmada reform» ilkesini benimsiyerek şimdiye kadar devam edegelen düzensizliğe bir son vermesi;

Bunun için de bir tercihte bulunarak:

- a) Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığını;
- b) Plânlama Teşkilâtı Müsteşarlığını;
- c) Adalet Bakanlığını; yahut
- ç) Ayrıca meydana getireceği bir kurul'u bu konuda açıkça görevlendirmesi;

Ve Yasama Organının iç düzenlemesinde de gerekli değişikliklerin bir an önce yapılmasına ön ayak olması; temenni edilir.

CEZAEVLERİNDE İŞ

Yazan : Ali BAYKAL, Afyon C. Savcı Yrd.

PLÂN:

PLÂN:

- I — Konunun kapsamı :
- II — Kurumlara iş sağlanması,
- A — Sanayi'e Yönelmiş işyurdu,
- a — Sanayi'e Yönelmiş işyurdu neleri yapmalıdır?
- B — Atölye tipi mal yapımına yönelmiş işyurdu,
- C — Tarım ve Hayvancılığa yönelmiş işyurdu,
- D — Madencilğe yönelmiş işyurdu,
- E — Yol yapımı ve Ormancılığa yönelmiş işyurdu,
- F — Dinlenme evleri ve Turistik tesisler işletmesi,
- III — İş ücreti ve sigorta,
- IV — Hükümlünün çalışma zamanı dışında kalan saatlerinin değerlendirilmesi,
- V — Hükümlüye salıverilmesinden sonra iş bulmak,
- VI — Cezaevi iş yurdunda yapılan malların piyasaya sürülmesi,
- VII — Cezaevi iş yurtlarının yönetimi,
- VIII — Sonuç.

I — Konunun kapsamı : «Çalışma bedeni ve ruhi tesirleri dolayısıyla en müessir bir İslah vasıtası olduğu kadar cezaevi rejiminin gerektirdiği disiplin ve intizama en iyi uyan bir yaşayış sistemidir.» Bu nedenle yazımızda bu önemli konuyu, cezaevlerinde iş ya da hükümlü ve tutukluların kapalı, Yarı açık ve Açık cezaevleri iş yurtlarında çalıştırılmaları konusunun genel ilkelerini incelemek istiyoruz. Söz sırası gelmişken he-

men söylemeliyiz ki bu çalıştırma kavramına : Türk Ceza Yasasının 22. maddesinde yer alan hükümlünün «Hafif hapis» cezası yerine «imalâthanelerde veya nafia ve Belediye işlerinde» çalıştırılma ilkeleri, 647 sayılı Yasanın 4/2. maddesinde yazılı «kısa süreli Hürriyeti bağlayıcı cezalar yerine (...) altı ayı geçmemek üzere Devlet, Belediye hizmetlerinde, İktisadî Devlet Teşekküllerinde çalıştırma» ilkeleri ve 647 sayılı Yasanın 5/7. maddesinde yer alan para cezasını ödemeye mali gücü yetmeyenlerin «Devlet, İktisadî Devlet Teşekkülleri, Belediye ve sair amme hizmetlerinde bir yılı geçmemek üzere çalıştırma» ilkeleri dahil değildir.

Bu çalışmanın öğeleri, 647 sayılı Yasanın 17. maddesinde ve 4358 sayılı Yasa hükümlerinde, Ceza infaz kurulları ile Tevkif Evlerinin yönetimine ve Cezaların infazına dair Tüzük'ün 197 — 220 arası maddelerinde ve mütedavil sermaye ile çalışan iş esası üzerine kurulu ceza ve islâh evleriyle iş yurtları hesap, Ayniyat ve alım-satım usullerine ait Talimatname hükümlerinde belirtilmektedir.

Hükümlüler ve çalışmak istiyen tutuklular 647 sayılı Yasanın 17. maddesinde de belirtildiği üzere «bulundurulduğu müessesede çalışmaya mecbur tutulur» lar. Ancak bu zorunlulukta:

a — Sağlık durumunun yeterliliği,

b — 15 yaşını bitirmiş, 65 yaşını bitirmemiş olma gibi bir takım ilkelere uymak gereği vardır .

II — Kurumlara iş sağlanması : Yukarıda sözü edilen Tüzüğün 203. maddesine göre kurumlara işi:

a — Adalet Bakanlığı,

b — Mahalli Cumhuriyet Savcılığı,

c — Kurum Müdürü ile yönetim kurulu sağlar.

Tüzüğün 202. maddesine göre kurumda iş şubesinin kurulması ve kaldırılmasına yönetim kurulunun kararı üzerine Adalet Bakanlığı izin verir.

Bu hükümlere uygun olarak açılan cezaevleri iş yurtlarında şimdiye kadar kantincilik, Madeni işçilik, oto tamirciliği, elektrikçilik, inşaatçılık, terzilik, marangozluk, mobilyacılık, halıcılık, tarım işçiliği, konserveçilik, yağ ve sabun imâli ,kunduracılık, matbaa ve ciltçilik, hayvancılık (arı, kümes hayvanı, büyük baş hayvan), balıkçılık iplik — kumaş ve çorapçılık v.s. gibi işler yapılmaktadır.

Bu konular dahada artırılabilir veya azaltılabilir. Ama, asıl önemli sorun cezaevi iş yurdu işletmeciliği nasıl bir uğraşı alanı seçmelidir.

A — Sanayii'e yönelmiş işyurdu : Bir görüşe göre cezaevi iş yurtlarında : «Kalkınma plânının insangücü amaçlarına uygun ve sanayileşmemizi hızlandırıcı nitelikte» bir iş ilkesi uygulanmalıdır. Bu açıklamaya göre sanayii ile ne kastedildiğini anlatmak gerekir.

Sanayii : Ham maddenin mamûl hale gelmesine kadar geçirdiği imalât safhalarının tümüne verilen bir isimdir. Bu yönden montajı bir sanayii olarak değil, üretim süresinde bir aşama olarak kabul etmek gerekecektir.

Gerçekten, cezaevi iş yurtlarının sanayii'e yönelmiş olması bir ilke olarak benimsenir ise karşımıza önce yetişmiş iş gücü ve yönetici bulma sorunu çıkacaktır. Yazar Schreiber'in de haklı olarak belirttiği gibi «modern ekonomide sına'i kuruluşların yönetici ve araştırmacı kadroları en önemli yeri işgal etmektedir.» Bu bakımdan eğitim, özellikle ülkemizde tarımsal yapıdan, sanayi dönemine geçişte ön ve temel kavramı teşkil etmektedir. Eğitimsiz ve ihtisassız kalabalık kol gücünün, ileri tekniğin Ön öge saydığı bilgi, ihtisas ve toplu çalışma terbiyesi almış nitelikli işçisi, teknik elemanı ve yöneticisi durumuna getirilmesi sanayileşme ilkesinin temellerini teşkil edecektir.

Bu yönüyle asıl çabamız sanayi'e yönelmek olarak saptanırsa işçi ve yöneticinin eğitilmesi ön sorun olmaktadır. Bu da kanımızca iki yöntemde sağlanabilir.

a — Pratik eğitim : iş başında, işle beraber eğitim.

b — Teorik eğitim : Bireysel veya toplu çalışma türleri, iş ahlâkı kazandırma, işin teknik yapısı v.s. hakkında aydınlatıcı bilgilerin hükümlüye verilmesi şeklinde olur.

Burada karşımıza yeni bir sorun çıkmaktadır : Cezaevi iş kolları veya yurtları sanayi'e yöneltilirken büyük sanayi kuruluşu ünitesi fabrika türü istihsal mı; Yoksa atölye tipi bir mal yapım biçimi mi seçilmelidir? Bu konuda ilginç bazı teklifler verilmektedir. Örneğin, «Türkiye'de suçluların islâhı üzerine rapor» (1) hazırlayan Prof Manuel Lopez — Rey : «Cezaevinde iş, islâh faaliyetlerinin esaslı bir unsurunu teşkil et-

1) Prof. Manuel Lopez Rey, Türkiye'de suçluların islâhı üzerinde raporu 1967. (Çeviren : Mustafa T. Yücel)

mekle beraber cezaevleri fabrika şekline transfer edilmemelidir.» demektedir.

Bu görüşün tam karşısında yer alan «İsveç ıslâh sisteminde ilk önce bir fabrika inşa edilip sonra cezaevinin ilâve edildiği yaygın bir tatbikat olarak belirmektedir» (2)

Bizde, iş yurtlarının kuruluşunda büyük sanayi kuruluşları fabrikalar yerine, küçük sanayi kuruluşları atölye biçiminde işleyen bir iş yurdu sistemine gidilmesi kanısındayız. Gerçekten, Henri Fayol'un fayolizm ilkeleri adı altında belirttiği gibi teşebbüsteki işleri :

a — Teknik işler,

b — Hesap işleri,

c — İdari işler,

d — Denetleme işleri, olarak ayırıp buna uygun büyük kadroları bulmak her zaman olurlu değildir.

Bunun gibi birer sosyal hastahane sayabileceğimiz cezaevlerinin, düşünce ve inanca tedirgin insanlarından sağlam ruhsal yapı, dayanıklı, gayretli insan isteyen sanayi ünitesi fabrikaların gürültülü hayatlarına uyuşma ve verim elde etmeyi her zaman bekliyeceğiz.

Bütün bunlara karşın cezaevi iş yurtlarını fabrika üniteleri halinde kurmak gerekli ise bu takdirde de sanayinin kurucuları olarak ekonomide ün kazanmış bilgin ve iş adamları Ford, Taylor, Dill Skott gibi kişilerin bu günkü uygulamalara göre geride kalmış bile sayılabilecek düşüncelerinden yararlanmalıyız.

Örneğin Fordizm'de:

1 — İşçiye durumuna göre iş,

2 — İş bölümü ve ihtisaslaşma,

3 — Ucuz istihsal, çok sürüm, az kâr.

4 — İşçiye ücretle birlikte hisse senedi,

5 — Satış için reklâm ve propaganda ilkeleri ön görülmektedir.

Dili Skott ise :

1 — İşçinin işe yaramayanları ayıklanmalı,

2 — İyi işçiye ödüller verilmeli,

(2) Dr. Mustafa T. Yücel, İsveç'te suçluların ıslâhı sistemi, Adalet Dergisi, Şubat — 1969.

3 — İşçiler arasında iş görme yönünden rekabet teşvik edilmelidir. (Bu son bilginin cezaevlerinde uygulanması sakıncalı olabilir)

demektedir.

Taylorizm’de ise:

İ — İşçinin işle ilgisi olmıyan gereksiz hareketlerinin ve yorgunluğunun önüne geçilmelidir.

2 — İş için kullanılacak malzemenin yeri işçiye göre seçilmelidir.

3 — İş saatleri arasında fasıla konarak sürekli ve fasıllı çalışma sağlanmalıdır.

4 — Verimi azaltan ruhsal etkenler önlenmeli,

5 — Kârdan pirim verilmeli,

6 — Kişisel çalışma yerine bir arada ve düzenli çalışmaya gidilmeli,

7 — İş başında ve fakat boş yere zaman kaybetmenin önüne geçilmelidir. Gibi ilkeler anlatılmaktadır.

Adalet Bakanlığınca 1969 yılında yayınlanan «Türk İnfaz sistemi ve İslah Kurumları» isimli yayında da cezaevi iş yurtlarının şimdiye kadar verimsiz çalışmış olmasının nedenlerine değinilmiş ve bu nedenler şöylece sıralanmıştır :

1 — İş kollarının ve konularının sınıflandırılmamış olması ve ihtisasa yer verilmemesi,

2 — Döner sermaye personelinin kendi işi dışında idari işlerde çalıştırılması,

3 — Hükümlü ve tutukluların iâşe yetersizliği,

4 — Hükümlülere verilen gündelik yetersizliği,

5 — Hükümlülerin asıl işleri yerine diğer idari hizmetlerde çalıştırılmaları,

6 — Hükümlülerin iş eğitiminin yaptırılmaması,

7 — İş yurdu demirbaşına ve ham maddesine gereğinde fazla para bağhyarak sermaye hareketliliğinin dondurulması,

8 — İmalât kalitesine önem verilmemesi sonucu sürüm azlığı.

Biz bu verim azaltan etkenlere infaz personelinin eğitimi, seçimi ve iş birliği yapma eksikliği, iş yeri ikliminin özelliği, hükümlünün travmatik — metabolik ve ruhsal bozukluğu gibi etkenleri de ekleyebiliriz.

a — Sanayi’ye yönelmiş iş yurdu neleri yapmalıdır?

Eğer cezaevi iş yurtları Devletin sanayi süreci içinde ele alınacaksa

bunun çalışma türü Devletin ihtiyaçlarına göre seçilmelidir. Bu itibarla Devletin sanayi gücü:

aa — Önce Devletin hizmet gereklerine uygun bir iş kolu seçmelidir.

bb — Seçilen iş kolu, özel teşebbüsün sürüm ve kâr azlığı nedeniyle yatırım yapmaktan çekineceği okul, madencilik, ağır sanayi, ormancılık ve ağaçlandırma, su yolları, Devlet kara ve demir yolları, hava alanları yapımı gibi işler olmalıdır.

cc — Veya cezaevleri önce Adalet binalarının ve kendi kuruluşlarının eksiklerini tamamlamalıdır.

dd — Cezaevi iş kollarının piyasa malı yapması düşünülür :se bu takdirde cezaevi iş kolu piyasaya bol mal, iyi kalite gibi iddialar ile çıkarak hizmet ucuzluğundan da yararlanmak suretiyle ekonomide Devletin düzenleyici görevine katkıda bulunmalıdır.

ee — Bunun yanında cezaevi iş kollarının uğraşı alanı son zamanlarda Türk eşyalarına musallat elan katı ve hantallık gibi vasıflar yerine Türk'ün Ulusal sanat, gelenek, töre ve zevkine uygun eşyalar yapmak olarak saptanırsa bu çalışmaların bir gün turistik eşya sanayii olabilecek düzeye gelebileceği söz götürülemez.

B — Atölye tipi mal yapımına yönelmiş iş yurdu:

a — Böyle bir uygulama her şeyden önce hükümlüye iş bulmak amacıyla kurulan iş yurdunun kuruluş ve çalışma masrafını azaltacak ve eldeki para ile daha çok iş ocağı açılmasını sağlayabilecektir.

b — Bu uygulamada teknik adam sıkıntısı çekilmeyecektir.

c — Fabrika arızalarındaki iş duraklamaları burada olmayacaktır.

d — Yapılan küçük imalâtta hükümlü kendi emeğinin değerini görebilecektir.

e — Uzun yıllar hükümlülüğü sebebiyle yorgun ve bunalmış insan sessiz çalışan bir iş yerine kavuşacaktır.

f — Hükümlünün bol zamanı ve ucuz emeği ile daha çok el mahareti isteyen eşyalar yapılabilir.

C — Tarım ve hayvancılığa yönelmiş iş yurdu:

Tarımsal üretimdeki değer artışı sanayidekine nazaran daha düşük olmasına göre bu konulara yönelmiş cezaevi işyurdu :

a — Hükümlüyü tüketici olmaktan kurtarmak ve ona iş bulmak amacıyla kurulduğu,

b — Cezaevlerine ait boş alanların tarımsal işletilmesine özgü olarak kaldığı,

c — Cezaevlerinin yiyecek ve giyecek gibi gereksinmelerinin karşılanması için kurulduğu sürece kârlı ve verimli olabilir.

D — Madencilğe yönelmiş işyurdu:

Bu konuda ulusal zenginliklerimizin bol miktarda ucuz emekle ve yerli kuruluşlarca işletilmesi ve bu suretle yerli sanayi’ye hizmet bakımından cezaevi iş yurtlarına uygun bir iş kolu olabilir. Ancak bu sahada güvenlik içinde çalışmak için büyük sermaye, pek çok araç gereç ve teknik personel ihtiyacı ortaya çıkacaktır. Keza bu işe yatkın ve yetişmiş hükümlü bulmakta zaman ister. Bu olanakların henüz cezaevi iş yurtlarının elinde var olduğu söylenemez.

E — Yol yapımı ve Ormancılığa yönelmiş iş yurdu:

Yurt sahasının yemyeşil orman ve bitki örtüsüyle kaplanması yurdun her yerinin Demiryolu ve kara yolları ile örülmesi her Türk’ün bir özlemidir. Bu özleme varmada cezaevlerinin katkısını düşünmemek olamaz. Ancak hali hazır cezaevi imkânları ile bu işlerin yapılması hükümlünün kontrol güclüğü işin teknik yapısı, araç gereç eksikliği, sermaye eksikliği gibi sebeplerle olanaksızdır. Fakat hiç olmazsa cezaevi işyurtları kendi tesislerinin yollarını ve ağaçlandırmasını yapmalıdır.

F — Dinlenme evleri ve Turistik tesisler işletilmesi:

Türkiye’nin coğrafi, tabiat ve tarihi yapısı turizme çok elverişli olduğu halde toprağı bu işe daha elverişsiz ülkelerden bu sahada geride kaldığı ortadadır. Bu konuda cezaevlerinin ucuz emeğı turizm yapımıza faydalı olabilir. Ama hemen şunu söyleyelimki. sere-serpe dinlenmeye gelen yerli ve yabancı turist ile ona hizmet endüstrisinin bir ünitesi olacak hükümlü kişiyi bir arada düşünebilmek gerçekten insanı ilk anda ürkütebilir. Fakat imralı dinlenme evleri deneyi de göstermiştir ki bu düşünce tümünden yersizdir. Hükümlü sözüntü ettiğimiz bu tesislerde en uygar turizm işletmelerindekine benzer şekilde çalışmaktadır. Bu uygulama ayrıca hükümlünün sosyal hayata girişini kolaylaştırmakta ve hükümlüye cezaevi personeli dışında değişik dünyaların insanları ile irtibat kurdurmak olanağını doğurmaktadır.

III — İş ücreti ve sigorta:

Ücret konusu:

İş emek olmadan ve emeğine ücret olmadan düşünmek sosyal Adalet ilkelerine karşı düşer.

Çalışan hükümlülere verilen ücret konusunda çeşitli sistemler vardır.

Örneğin İsveç sisteminde (3) «hükümlülere sendika işçileri rayıcı üzerinden ücret verilmekte, hükümlüler bu miktardan iase masraflarını ve vergilerini ödemektedir.»

Monsieur Vanheulmant (4) tarafından ileri sürülen görüşe göre «serbest işçiye tatbik edilen hiç bir kanun bu günkü şartlar muvacehesinde mahkumun veya ailesinin lehine tatbik edilemez. Zira bu bapta kanunî imkânsızlık mevcuttur.

Mevcut bütün mevzuat iki tarafın (işçinin ve iş verenin) serbest iradesini tazanın eden iş aktine müstenittir. Halbuki mahkum çalışmakla mükelleftir. Ve serbest iş aktinden bahsedilemez.

Türk infaz sisteminde cezaevleri Tüzüğü'nün 211. maddesine göre «çalışan hükümlülere gündelik verilir» bu gündelikler «görülen işlerin niteliğine, iş sınıflarına ve çıraklık durumuna göre Adalet Bakanlığınca tesbit olunur.»

Ayrıca tüzüğün 212. maddesine göre de «iç yönetmeliklerde gösterilen günlük işten fazla iş yapan hükümlülere, Adalet Bakanlığınca hazırlanacak yönetmeliğe göre, atölye şefinin teklifi ve yönetim kurulu kararı ile yaptığı fazla iş oranında pirim verilir.

Bu pirim hükümlünün gündeliğini geçemez.»

Tüzüğün yukarıda açıklanan maddelerinde belirtildiği üzere, hükümlüye verilecek gündelik tutarı serbest iş akti kurallarına göre işçi ve iş verence birlikte değil Adalet Bakanlığınca tesbit edilmektedir. Halen uygulamalarda Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'nün 20/2/1971 gün ve 7—22 sayılı emirlerine göre açık ve yarı açık cezaevlerinde çalışan hükümlülerin iase ve giyim masraflarını karşılamak ve tasarruflarını mümkün kılmak üzere 1/3/1971 tarihinden itibaren çalıştırılan işçilerden ustalara ait gündeliklerin 5,50 lira, kalfaların 5,00 lira, çırakların 4,50 lira ve kapalı cezaevleri iş yurtlarında çalıştırılan hükümlülerden usta olanlara ait gündeliklerin 4,50 lira, kalfaların 4,00 lira, çırakların 3,50 lira üzerinden tahakkuk ve ödenmesi yapılmakta ve bu gündeliklerinden yedirilme masrafları kesilmektedir.

(3) Dr. Mustafa T. Yücel, İsveç'te suçluların ıslâhı sistemi, Adalet dergisi Şubat — 1969.

(4) Monsieur Vanhenlmant (Belçika Cezaevleri Genel Müdürlüğü Baş Müfettişi) 1963 yılında Ankara Adliyesinde verdiği konferans.

Verilen bu gündeliklerin tam yeterli olduğu söylenemez ise de böyle bir uygulamanın ceza infazında Türkiye için çok büyük bir aşama olduğu da bir gerçektir.

Sigorta konusu :

İşyurdunda çalışan hükümlülerin iş kazası, meslek hastalıkları hastalık, analık, malûllük, yaşlılık ve ölüm hallerinde 506 sayılı sosyal sigortalar kanunu hükümlerine tabi olmadıkları 506 sayılı yasanın 3. maddesinin I. fıkrasında açıkça görülmektedir. Hükümlünün sigortası konusunda yürürlükteki infaz hükümlerinde başkaca bir hükme rastlıyoruz.

Ancak sigorta konusunun özellikle cezaevi işyurdunda çalışan hükümlünün iş kazası sonucu ölümü ve sakat kalması gibi hallerde önem taşıdığı ve olmamasının bir eksiklik teşkil ettiği ortadadır.

IV — Hükümlünün çalışma zamanı dışında kalan saatlerinin değerlendirilmesi :

«Aylıklık infaz kumrularının bir numaralı düşmanıdır». Bu öz deyişte açıkça görüleceği üzere infaz kurumlarında görülen bütün kötülüklerin özellikle cinsel sapıklık, isyancılık, kumarcılık, alkol ve uyuşturucu madde alışkanlıklarının en önemli kaynağı hükümlünün boş kalan zamanının değerlendirilememesi sonucu düştüğü saplantılardır.

Bu boşluk bilhassa iş kolunda çalışıp fiziki olarak yorulan işçi hükümlüde bedbinliğe dahi varabilir. Onun için iş yurdunda çalışan hükümlülerin guruplara ayrılarak müzik, resim, tiyatro, Milli oyunlar gibi sanat dallarıyla uğraşmalarını temin ve konferans, sinema, kitap, radyo, dini çalışma, birbirlerini ziyaret — sohbet gibi kültür ve bilgilerini artırıcı faaliyetleri düzenlemek ve hükümlüyü bedenlen ayakta tutacak ve onun çalışma gayretini artıracak sportif çalışmalara önem vermek gereklidir.

Ancak bu yönlü sosyal girişimler cezaevi aylık ve yıllık programlarında yer almasına karşın tesis yetersizliği, yetişmiş personel yetersizliği nedenleriyle yapılamamaktadır. Oysa, böyle girişimlerin «mecburi çalıştırılmak suretiyle Devlete gelir sağladıklarını ileri sürerek, Devleti

suçlamakta ve kendilerini haklı bulmakta» (5) olan hükümlü kitlesi üzerinde yatıştırıcı bir etken olacağı şüphesizdir.

V — Hükümlüye salıverilmesinden sonra iş bulmak:

«Bu günkü infaz sistemleri hükümlüleri karanlık hücrelerine terk ederek iç alemine bırakmak ve onları bu dört duvar arasında İslah etmek değil, bilâkis bunları karakterlerine uygun terbiye, eğitim ve çalışma metotları ile ıslâh edip, kendilerini cemiyete yararlı birer unsur olarak hediye etmek» (6) düşüncesine dayanmaktadır.

Yukarıdaki satırlarda özlü bir şekilde belirtildiği üzere infazın süresi cezaevinde bitmemektedir. Bilimsel anlamda infaz yöntemi en az cezaevi içindeki hayat kadar hükümlünün cezaevi sonrası hayatına da yönelmek zorundadır. Nitekim bu düşünce cezaevleri tüzüğü'nün 254. maddesinde : «Kurum müdürü, tahliye edilecek hükümlülere; Tahliyelerinden önce ilgili iş yerleriyle yardım kurumlarına başvurmak suretiyle bunların sağliyahabilecekleri yardımı bildirir» şeklinde yer almaktadır.

Bunun gibi 647 sayılı infaz yasasının 14 ve 19. maddeleriyle cezaevleri tüzüğü'nün 120. maddesi kurumlar yöneticilerine hükümlülere «iş temin edebilecek imkânların verilmesi için (...) iş arama izni» verebilme yetkisi vermektedir.

Keza bu gün Anayasa mahkemesince iptal edilmiş olmasına rağmen 931 sayılı iş kanununun 25. maddesinde :

«a — Yüz işçiye kadar işçi çalıştıran iş yerlerinde her tam elli işçiye karşılık bir sakat ve bir eski hükümlü kimse...

b — İşçi sayısının yüzden fazlası için her yüz işçiye karşılık iki sakat ve iki eski hükümlü kimse... çalıştırılır» demekte ve gereğini yapmayan işverenler için 98. maddenin 8. fıkrasında gerekli cezayı koymaktadır.

Adalet Bakanlığı da 14/11/1964 gün ve 31/73 sayılı tamimleri ile C. Savcılarından sanatkar hükümlüler için tahliyelerinden üç ay evvel iş ve işçi bulma müdürlükleri ile irtibat kurularak iş bulunmasının sağlanmasını istemektedir.

(5) Dr. Jur. Edgarselge, Ceza ve terbiye arasındaki münasebetler, infaz kurumlarında ıslâh mükellefiyetleri ve bunların genel tesirleri (Çeviren : Ahmet Buharalı) Adalet Dergisi, Mayıs — Haziran 1966.

(6) Dr. Edgarselge. Beş numaradaki kaynak.

647 sayılı infaz yasası sabıka kayıtlarının silinmesi yönünden hükümlünün iş hayatına atılmasını sağlayıcı ön koşulları getirmek suretiyle bu amaca hizmet etmekte ise de, çalışma hayatımızı düzenliyen kurum ve kuruluşlar bu amaca tam anlamıyla yönelmiş değildirler. Nitekim bir kaç yıl önce incelediğimiz ve kuruluşu yönünden bir sosyal yardım kurumu olan Kızılay iş yerinde dahi sabıkalı şahısların çalıştırılamıyacağına dair tüzüklerinde hüküm tesbit ettik.

Ayrıca infaz kurumları görevlilerine yüklenen yukarıdaki sorumluluklara karşın onlar da dar kadroları ile bu işlerle uğraşacak vakit bulamamaktadırlar.

İşin kötü yanı da asıl burada başlamakta ve çalıştığı kurumdan iyi hizmet belgesini alan hükümlü tahliyesinde gene sokağa terk edilmekte ve tekrar suç işliyerek cezaevine dönmektedir. Artık bu hükümlü infazın yararına da inanmamaktadır.

VI — Cezaevi iş yurdunda yapılan malların piyasaya sürülmesi:

Cezaevi iş yurtları devlete ait veya kendi kumrularına ait hizmetleri ve işleri görürse mallarının piyasaya sürülmesi ve tutunması diye bir sorun ile karşılaşılmaz.

Ancak iş yurdu serbest piyasaya mal sürdüğü takdirde:

a — Piyasanın arz ve talep,

b — Kaliteli - bol ve ucuz mal çıkarmak yasalarına uymak zorunluluğundadır.

Bunun gibi;

c — Malı alıcının ayağına götürmek ve pazarlamak amacıyla satış mağazaları kurmak, (Örneğin İmralı satış mağazası gibi)

d — Çıkardığı malı ve niteliklerini fiatı tanıtmaya yönelmiş ve maliyet giderlerini fazla etkilemeyecek bir biçimde reklâm yapmak,

e — Piyasanın alım satım ve ticarî şekillerine uymak,

gereklerini yapmalıdır.

VII — Cezaevi iş yurtlarının yönetimi:

İş yurtları 4358 sayılı Ceza ve Tevkif Evleri Umum Müd. nün teşkilât- ve vazifeleri hakkında Kanun hükümleri ile mütedavil sermaye ile çalışan iş esası üzerine kurulu ceza ve ıslahevleri ile iş yurtları hesap, aynı-

yat ve alım satım usullerine ait talimatname hükümlerine göre yönetilmektedir.

İş yurdu personeli, yönetmeliğin 203. maddesinde belirtildiği üzere : «Mümessil, müdür, müdür muavini, mes'ul muhasip, idare memuru, ambar memuru, ayniyat mutemedi, kantin memuru, veznedar, atölye şefi, iş kontrolörü, ustabaşı ve icabına göre tayin edilecek teknik elemanlardan terekküp eder. Mümessillik ve müdürlük bir şahıs uhdesinde birleştirilebilir.» kadrolardan ibarettir. Ancak bu kadroların pek çoğu hali hazır iş yurtlarında yoktur. Bunun gibi iş yurtlarında özellikle iyi yetişmiş mümessil, müdür, muhasip ve teknik eleman sıkıntısı çekilmektedir. Bu arada özellikle savcılara iş yurtlarında müdür - mümessillik yetkisi verilmektedir. İnfazcı Torsten Erikson (7) «Toplum suçlu ve İslah» isimli eserinde : «Türk infaz sisteminde savcıların cezaevlerine müdür - mümessil olarak tayin edilmeleri üzerinde durmak istiyorum. Dünyanın hiç bir yerinde müşahade etmediğim bir tatbikatın savcılarının suçlulara karşı olan tutumlarında bir değişiklik yaratabilmek imkânına yer vermesi sebebiyle yapıcı bir mahiyet kazandığını belirtmek yerinde olacaktır» demektedir.

Biz infaz görevinde yeterli personel yetiştirilinceye kadar C. Savcılarının cezaevlerinin ve iş yurtlarının yönetim ve denetiminin verilmesine karşı değiliz. Ancak bu yönetim ve denetimin bir çok yeteneklere ihtiyaç gösterdiği ve savcılarının bu yönden yetiştirilmesi gerektiği kanasındayız.

Uygulamalarda ise hazırlık koğuşturması duruşmalar ve İdarî işler içinde bulunan savcılarının cezaevlerinin yönetim ve denetimi ile ne denli ilgilenebileceği tam olarak saptanamaz. Bunun gibi savcılarının sanayi ünitesi olan fabrika şekline yönelmiş iş yurtlarında sevk ve idare bakımından belki başarılı olabilme olanakları olabilir. Ancak teknik konuların, pazarlamanın ve alım ve satımın bir uzmanlığa ihtiyaç göstereceği ortadadır. Keza piyasa ihtiyaçlarına göre hareket etmesi gereken iş yurdu personelinin taşıdığı malî ve fikrî sorumluluğa göre ek yararlar ile desteklenmesi zorunluluğu iş verimine tesir edecektir.

Cezaevi iş yurtları yönetiminde en doğru yol bu kuruluşların en kısa zamanda mesleğe göre hazırlanmış icabında pedagog, sosyolog, psikolog terbiyesi almış ülkücü, bilgili ve uzman insanların yönetimine verilmesi olacaktır.

(7) Torsten Erikson, Toplum suçlu ve ıslâh, 1968, (Çeviren : Mustafa T. Yücel)

VIII — Sonuç:

Son olarak denebilir ki cezaevi iş yurtları ister hükümlüye iş bulmak, ister kârlı işletmeye yönelmek amacıyla kurulmuş olsun halen elimizdeki yasa ve yönetmeliklere göre yönetimi kolaydır. Örneğin, özel kuruluşları her gün tehdit eden grev, toplu iş sözleşmesi gibi işi durduran ve yavaşlatan olaylar iş yurtları için söz konusu değildir. Bunun yanında hükümlünün zoraki çalışma, çalıştığına karşılığını tam alamama gibi düşünceleri de cezaevi iş yurtlarının verimini azaltan etkenlerdendir.

Biz bu konudaki kısa uygulamalarımızda bütün hükümlüler gibi çalışan hükümlünün en çok ziyaret, mektup, izin, elbise - ayakkabı, hamam - berber ve yiyecek gibi ihtiyaç talepleri ile ilgilendiğini gördük. Bu konuların tama yakın bir şekilde çözülmesinin iş verimini artıracığı kanısına vardık.

BİBLİYOGRAFYA

- 1 — Prof. Mauel Lopez — Rey, Türkiye’de suçluların İslahı üzerinde rapor, 1967 (Çeviren : Mustafa T. Yücel)
- 2 — Doktor, Mustafa T. Yücel, İsveç’te suçluların islâhı sistemi, Adalet Dergisi, Şubat — 1969.
- 3 — Türk infaz sistemi ve islâh kurumları, Adalet Bakanlığı Yayın, 1969 — Ankara.
- 4 — Dr. Jur. Edgar Selge, Ceza ve terbiye arasındaki münasebetler, infaz kurumlarında islâh mükellefiyetleri ve bunların genel tesirleri. (Çeviren : Ahmet Buharalı) Adalet Dergisi, Mayıs — Haziran, 1966.
- 5 — A. Rıza Mengüç, Ceza infaz hukuku ve infaz müesseseleri, 1968, İstanbul.
- 6 — Dr. Mustafa T. Yücel, Kriminolojik notlar, toplum suçlu ve ötesi, 1971 Ankara.
- 7 — İsmail Hakkı İplikçi, Ceza ve Tevkif Evleri mevzuatı 1969.
- 8 — Berin Taşan, Cezaevinden sonra, 1964 İzmir.
- 9 — Dr. Öztekin Tosun, Suçluların gözlemi, 1966.
- 10 — Torsten Erikson, Toplum, suçlu ve islâh, 1968 (Çeviren : Mustafa T. Yücel).

BELEDİYE ADLARI ve BUNLARIN DEĞİŞTİRİLMESİ

Doğan ÖZGÖKÇELER
İçişleri Bakanlığı Mahallî
İd. Şb. Ma.

GİRİŞ:

- I — BELEDİYE ADININ KAZANILMASI
- II — BELEDİYE ADININ DEĞİŞTİRİLMESİ
- III — BELEDİYE ADININ DEĞİŞTİRİLMESİNDE GÖRÜŞLER
- IV — SONUÇ:

(Belediye adları ve bunların değiştirilmesi) adlı yazı giriş bölümünden sonra 3 bölümde inceleniyor.

I — Bölümde Belediye adının kazanılması, II — Bölümde Belediye adının değiştirilmesi, III — Bölümde de çeşitli görüşler, Belediye Kanunu ve tatbikat açısından incelenmektedir.

Yazıda esas itibarıyla, belediye adlarında daimilik esas olmakla beraber, haklı sebeplerin varlığı halinde, belediye adlarının değiştirilmesinin mümkün olacağı belirtilmekte, belediye adları ile ilgili çeşitli görüşler ileri sürülmektedir.

GİRİŞ:

Hakiki ve hükmi şahısların birer adı vardır. Köylerin, bucakların, ilçe ve illerin olduğu gibi, belediyelerin de adı vardır. Örneğin; İstanbul Belediyesi, Bursa Belediyesi, Çifteler Belediyesi gibi.

Ad (isim) ; «Bir varlığı, bir nesneyi bir varlık veya nesneler topluluğunu belirtmeğe, diğerlerinden ayırmağa yarıyan kelime» olarak tarif edilmektedir. (1)

(1) Meydan Larousse 1. Cilt - Sayfa -67. İstanbul.

Belediyeleri birbirinden ayırmak, onları belirtmek maksadiyle belediyelere verilen adların bazıları çok kısadır. Çay, Kaş, Bey, Of, Çan gibi. Bazı belediyelerin adları ise uzun kelimelerden meydana gelmiştir. Örneğin; Çerkezmüsellim, Karamıkkaracaören, Marmaraeğlisi, Yukarıpiribeyli, Savcılıbüyükoba gibi.

Bazı belediyelere, belediyenin kurulduğu köyün, ilçenin, ya da ilin adı verilmiştir. Bazı belediyelere ise çok güzel bir davranış olarak Türk büyüklerinin adları verilmiştir. Örneğin; M. Kemalpaşa, Gaziosmanpaşa, Kâzımkarabekir, Alifuatpaşa gibi.

Aynı adda tek bir belediyenin olması gerekirken, mevcut 1367 belediyenin durumu incelendiğinde bu prensibe pek uyulmadığı sonucu çıkmaktadır. Örneğin; 2 şer tane Bozova, Burhaniye, Bademli adlı belediyenin olduğu görülmektedir. Ayrıca 3 tane Çardak, 4 tane Yenice, 5 tane Yeşilyurt adlı belediyenin var olduğu ilk anda tesbit edilebilmektedir.

Türk Medeni Kanunu ve Ticaret Kanunu gerek hakiki şahısların, gerekse hükmi şahısların adlarının kazanılması, kaybedilmesi ve değiştirilmesi ile ilgili hükümler getirmiştir. «Hükmi şahıslar da isim (ad) üzerindeki hakdan istifade ederler. Bunların da kendilerinin diğer hükmi şahıslardan tefrik ve teşhis olunmalarına yarayan birer isimleri mevcuttur. Cemiyetlerde, bu isim nizamnamede (Cem. K. Mad. 2/1), tesislerde ise tesis senedinde gösterilir Hükmi şahıslarda M.K. un 25.maddesinin tanıdığı ismin himayesinden istifade ederler Cemiyetlerde nizamnamede, tesislerde ise tesis senedinde usulüne tevfikan yapılacak bir tadilâtla ismin değiştirilmesi mümkündür.» (2)

1580 Sayılı Belediye Kanununun 9. maddesi belediye adları ile ilgili hüküm getirmektedir

Belediye Kanununda, belediye adından bahseden başka bir madde de bulunmamaktadır.

I — BELEDİYE ADININ KAZANILMASI:

Belediye Kanununda, belediyelerin adının konulması diğer bir tabirle belediye adının iktisabı konusunda bir hüküm bulunmamaktadır.

Yazımızın bu bölümünü Belediye Kanununun, belediye kurulması ile ilgili maddesinden ve tatbikattan istifade ederek açıklamaya çalışacağız.

(2) Ord. Prof. H. Veldet Velidedeoğlu. Türk Medeni Hukuku Cilt: 1 İstanbul, 1956

Belediyelere ad verilmesi esas itibariyle iki şekilde olmaktadır.

1 — Belediye Kurulurken, 2 — Belediye kurulduktan sonra adın değiştirilmesi suretiyle.

Belediye kurulması ile ilgili hükümler Belediye Kanununun 7. maddesinde geniş bir şekilde açıklanmış bulunmaktadır. Konumuz belediye kurulması olmadığı için bu maddeye konumuzla ilgisi yönünden temas edeceğiz.

1 — Belediyelere kuruluş sırasında ad verilmesi iki şekilde olmaktadır.

a) İdari işlemler ile

b Kanun ile

a) İdari işlemler ile adın kazanılması;

Bir köy veya meskûn sahaları arasında merkez itti haz edilecek yere azami 500 metre mesafesi bulunan birkaç köyün veya köy kısımlarının birleşerek belediye kurabilmeleri 1580 sayılı Belediye Kanununun 7. maddesinin A fıkrasında belirtilen bazı şartların yerine getirilmesinden sonra Danıştay'ın kararı, müşterek karar ve Cumhurbaşkanının tasdiki ile mümkün olabilmektedir. Bu şekilde kurulan belediyelerin adları tatbikatta aşağıda sıralandığı şekilde farklılıklar göstermektedir;

aa) Belediye kurulan köyün adı, yeni kurulan belediyenin adı, olmaktadır.

Örneğin; Ordu İli Fatsa İlçesinin Bolaman Bucağına bağlı Yalıköy Köyünde, Yalıköy adıyla belediye kurulması gibi.

bb) Birden ziyade köy bir araya gelip belediye kurulmuşsa, bu köylerden biri belediyenin merkezi olmakta ve o köyün adı da belediyenin adı olmaktadır.

Örneğin; Ordu İli Fatsa İlçesinin Çamaş Bucağına bağlı, Çavuşbaşı, Kemalpaşa, Uzunali, Sarıyakup köylerinin birleşerek, Sarıyakup köyü merkez olmak üzere ve (Sarıyakup) adıyla belediye kurulması gibi.

cc) Bir köy ile bir köy kısmının birleşerek belediye kurulması halinde, belediye adı değişik bir ad olabilmektedir.

Örneğin; Ordu ilinin Perşembe ilçesine bağlı Doğanlı köyü ile Okçulu köyü, Okçulu adlı kısmının birleşerek Doğanlı köyü merkez olmak üzere ve (Medreseönü) adıyla belediye kurulması gibi.

dd) İki köyün birleşerek belediye kurmaları halinde belediye kurulan iki köy adından başka bir adla belediye kurulabilmektedir.

Örneğin; Kayseri İli Yahyalı ilçesinin merkez bucağına bağlı Dereköy ve Elmabağı köylerinin birleşerek Dereköy merkez olmak üzere (Derebağı) adı ile belediye kurulması gibi.

b) Belediye adının kanun ile kazanılması:

Vilâyet ve kaza merkezlerinde nüfusları ne olursa olsun belediye kurulması mecburidir. (Belediye Kanunu madde 7)

Bu konuya ışık tutmak maksadıyla İçişleri Bakanlığının 1954 yılında yapılmış olan tamimini aynen alıyoruz :

«1580 Sayılı Belediye Kanununun 7 nci maddesinde nüfusu ne miktarda olursa olsun kaza ve vilâyet merkezlerinde belediye teşkilâtının mecburi olduğu belirtilmiş bulunmaktadır.

Kanunla yeniden ihdas edilen kazaların, kanunlarında zikredilen kaza merkezlerinde belediye teşkilâtı yoksa Belediye Kanununun mezkûr hükmüne göre orada belediye kurulması icap etmektedir. Ve belediyenin adı da merkezin adı olarak kabul edilmek zarureti vardır. Tatbikatta bu merkezde cereyan etmekte ise de, bazı belediyelerin kaza merkezi adını almayarak kaza adını aldıkları ve o suretle muamele yaptıkları anlaşılmaktadır. Halbuki kanunlarında kaza merkezi adı kazanın adı değilse bu takdirde, kaza merkezinin adı belediye adı olarak alınmak icap eder.

Durumu bir misâl ile izah edelim:

6324 sayılı Kanunla 1 Haziran 1954 tarihinde Ordu Vilâyetine bağlı Akkuş kazası ihdas edilmektedir. Bu kazanın merkezi Çaldere olarak gösterilmiştir. Bu kaza merkezinde belediye kurulacaktır. Belediyenin adı da (Çaldere) olacaktır.

Diğer bir misâl; Aynı Kanunla Kastamonu Vilâyetine bağlı Çatalzeytin kazası ihdas edilmektedir. Bu kazanın merkezi yine Çatalzeytindir. Belediye (Çatalzeytin) ismini alacaktır.

Birinci misâlde zikredildiği gibi belediyenin de kaza ismini alması arzu edildiği takdirde bu hususta 1580 sayılı Belediye Kanununun 9 uncu maddesine tevfikân gerekli muamelenin yapılması zaruridir. ...» (3)

(3) Sedat Erdoğan : Mahallî idareler Mevzuatı ve Tatbikatı Cilt: 1 Ankara, 1968

2 — Belediye kurulduktan sonra, belediye adının değiştirilmesi ile ad kazanılması:

Belediyeler Belediye Kanununun 9 uncu maddesine göre adlarını değiştirebilirler. Ve eski adlarını kaybeder, yeni adı kazanırlar. Adların kazanılması ile ilgili bu durumu II nci bölümde incelemeye çalışacağız.

II — BELEDİYE ADININ DEĞİŞTİRİLMESİ:

Belediye adlarında daimilik esas olmakla beraber, haklı sebeplerin mevcut olması halinde belediye adlarının değiştirilmesinin mümkün olabileceğini kabul etmek gerekir. 1580 sayılı Belediye Kanununun 9 uncu maddesi belediye adlarının değiştirilmesi ile ilgilidir. Daha önce de belirttiğimiz gibi Belediye Kanununda bu maddeden ayrı olarak belediye adları ile ilgili bir başka madde de bulunmamaktadır. Adı geçer madde de şöyledir; «Bir beldenin isminin değiştirilmesi Belediye Meclisinin ve Vilâyet İdare Heyetinin kararı üzerine Şurayı Devletin Mütalâası alınarak İcra Vekilleri Heyetinin tasdiki ile yapılır.» (1580 Sayılı Kanun Madde : 9)

Bir belediyenin adının değiştirilmesi için şu işlemler gereklidir;

1 — Adı değişecek olan belediyenin Belediye Meclisi ad değişikliği ile ilgili karar alacaktır.

2 — Adı değişecek olan belediyenin sınırları içinde bulunduğu ilin, il idare kurulu karar verecektir.

3 — Danıştay'ın mütalâası (kararı) alınacaktır.

4 — Bakanlar Kurulunun tasdiki ile ad değişikliği mümkün olacaktır. Bu işlemleri kısaca açıklamaya çalışalım; Haklı bir sebeple belediye adının değiştirilmesi düşünülen beldenin, Belediye meclisi Belediye adının değiştirilmesine dair gerekçeli bir karar alır. Bu karar haklı bir sebebe dayanmalıdır. (Aynı Adda başka bir belediyenin olması), (Aynı adda belediyenin çok yakınında tren istasyonu veya köyü olması ve belediyeye ait evrakların yanlışlıkla o yerlere gitmesi), (ilçe veya bucak adından farklı ad'la kurulmuş bulunan ilçe veya bucak merkez belediyelerinin, merkezi bulundukları ilçe veya bucağın adlarını almak istemeleri), (Belediye adının değiştirilerek Beldeye ulusu için büyük yararlıklar göstermiş bir hemşehrilerinin adının verilmek istenmesi) gibi sebeplerle belediye adının değiştirilmesi için müracaat eden ve adını değiştiren belediye, eski adını kaybetmiş olur.

Ad değişikliği ile ilgili belediye meclisi kararı valilik kanalı ile il idare kuruluna gönderilir. İl idare kurulu da belediye meclisi kararını uygun görürse dosya valilik kanalıyla İçişleri Bakanlığına gönderilir. Kanunda ad değişikliği ile ilgili dosyanın Danıştay'a ne yolla gönderileceğine dair bir açıklık yoksa da tatbikatta, bu İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü aracılığı ile yapılmaktadır. İçişleri Bakanlığınca, Danıştay'a gönderilen dosya, Danıştay Üçüncü Dairesince incelenmektedir. Ad değişikliği Danıştayca da uygun görülürse iş artık son safhasına gelmiş olmaktadır. Bu da Bakanlar Kurulunun Kararıdır. 1960 Yılından bugüne kadar (15 Nisan 1971) 34 Belediye adında değişiklik yapılmıştır. Son olarak İstanbul İli'nin, Eyüp İlçesinin Sağmalcılar Beldesi adı (Bayrampaşa) olarak değiştirilmiştir. Bu değişikliğe ait 7/2122 sayılı Kararname örneği aynen şöyledir :

«İstanbul İlinin Eyüp İlçesinin Sağmalcılar Beldesi adının Bayrampaşa olarak değiştirilmesi, Danıştay'ın uygun mütalâasına dayanan İçişleri Bakanlığının 813/1971 tarih ve 621—70—309—5/6564 sayılı yazısı üzerine, 1580 sayılı Kanunun 9. maddesine göre Bakanlar Kurulunca 20.3.1971 tarihinde kararlaştırılmıştır.»

III — BELEDİYE ADININ DEĞİŞTİRİLMESİNDE GÖRÜŞLER:

Belediye adlarında daimilik esas olmakla beraber, haklı sebeplerin mevcut olması halinde, belediye adlarının değiştirilmesinin mümkün olabileceği görüşündeyiz. Aynı adda birden fazla belediye kurulmaması muhakkak ki çok isabetli olur. Aynı adı taşıyan Belediyelerin de ad değişikliği yapmaları sağlanmalıdır. Adların Türkçe kelimelerden seçilmiş olmasına da dikkat olunmalıdır.

«1969 Mali yılı içinde bazı beldelerin isimleri değiştirilmiştir. Değişikliklerin çoğu konulan Türkçe isimlerden vazgeçilerek yine eskiye dönülmesi şeklinde olmuştur.

..... Sırf halkın temayül ve arzusuna uyularak isim değiştirilmesinden kaçınılmalı, hele türkçe isimlerin terkedilmemesi hususunda azami dikkat ve itina gösterilmelidir.» (4)

Bu arada il, ilçe ve bucak merkezi olan beldelerin il, ilçe ve bucak adlarından farklı adlar taşımalarına hiç bir anlam veremediğimizi be-

(4) Sabri Yaşayan : 1970 Mali Yılında Faaliyete Geçecek Belediyeler. İller ve Belediyeler Dergisi Sayı : 295, Sayfa : 201

lirtmek isteriz. Örneğin Hatay İl Merkezindeki belediyenin adı Antakya'dır. Kocaeli İl Merkezindeki Belediyenin adı ise İzmit'tir. 1580 sayılı Belediye Kanununun 9 uncu maddesine göre ad değişikliği yapılarak il merkezi belediyelerinin, o ilin adını alması sağlanmalıdır. Belediye Kanununda yapılacak değişiklikle (il, ilçe, bucak merkezi olan belediyelerin adı, o il, ilçe ve bucağın adıdır.) denilmek suretiyle de bu sağlanabilir. İsaletli olacak olan yolda görüşümüzce budur.

SONUÇ:

Her hakiki ve hükmi şahsın olduğu gibi, belediyelerin de adı vardır. 1580 sayılı Belediye Kanununda, belediye adları ile ilgili olarak değişik hükümler bulmak mümkün değildir. Sadece 9 uncu madde de ad değişikliğinden bahseden hükümler vardır. Belediye adlarında daimilik prensip olmakla beraber haklı sebeplerin varlığı halinde, belediye adlarının değiştirilmesi mümkün bulunmaktadır. Belediye adlarının türkçe kelimelerden seçilmiş olması uygun olur. İl, İlçe, Bucak merkezi olan beldelerin, o ilin, ilçenin, ya da bucağın adını alması sağlanmalıdır. Bu 1580 sayılı Belediye Kanununun gösterdiği yoldan olabilirse de, işe hız kazandırmak ve uzun idari işlemlerden kurtulabilmek için ad değişikliğinin 1580 sayılı Belediye Kanunun 9 uncu maddesine (il, ilçe, bucak merkezi olan beldeler merkezi oldukları il, ilçe veya bucağın adını alırlar) şeklinde ek bir fıkra eklemek suretiyle de gerçekleştirilebileceği görüşündeyiz.

RESMÎ EVRAK VE SAHTECİLİĞİ

Sadrettin SÜRBEHAN

PLAN :

- I — GİRİŞ
- II — EVRAK (VARAKA)
 - 1 — Kavram
 - 2 — Tanım
 - 3 — Kapsamı
- III — RESMÎ EVRAK
 - 1 — Kavram
 - 2 — Tanım
 - 3 — Kapsam
 - 4 — Çeşitleri
- IV — RESMÎ EVRAK SURETLERİ
- V — SAHTECİLİK
 - 1 — Kavram ve kapsamı
 - 2 — Çeşitleri

GİRİŞ

Teşkilatlanmada, haberleşmenin çok önemli bir yeri vardır. Hatta iyi bir teşkilâtın, yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya doğru ceryan eden iyi, zamanında ve belli kurallara göre yapılan bir haberleşme ile mümkün olacağı da iddia edilir. Şüphesiz ki, haberleşme araçları içinde de, yazılı şekilde olanların ayrı bir özellik ve önemi bulunur. Gerçekten bugün kişi veya grupların ifade ve irade beyanlarını tesbit eden teknik ne dedece gelişirse gelişsin ,yazıların veya evrakın bir teşkilât ve hatta günlük hayattaki değeri asla kaybolmamış, aksine daha çok ağırlığı olmuştur.

Resmi bir teşkilâtta, resmi evrakın bir takım özellik ve nitelikleri dolayısıyla, başkaca önemi vardır. Günlük işlemler ve geçmişi tesbit eden arşivler, tamamen resmi evrak üzerine kurulmaktadır.

O halde Devletin bir organizasyonu bulunan idarede resmi evrak konusu, dikkatle incelenmesi ve bilinmesi gerekli bir husustur. Nitekim ceza hukukunun resmi evraki himayesi, bunların tahrifinin müeyyide altına alınması, verilen önemin bir delili sayılmalıdır. Bu sebeple resmî evrakın ne olduğunu, şekillerini, suretlerini iyice bilmek şarttır. Bu konu bilindiği takdirde, resmi evrak üzerinde yapılacak sahteciliğin de nelere taalluk edeceği açıklığa kavuşur.

Böylece resmi evraka karşı kişilerin kanunun inancını muhafaza ve devam ettirmek de kolay olur. İdarede hergün, çeşitli resmi evrak ve bir sürü yazışmalarla karşı karşıya gelinmesi, konunun önemini artıran diğer bir faktördür. Bütün bu durumlarda dikkat edilmesi gerekli husus, resmî evrakın kamu inancını taşıması ve cezai müeyyide ile himaye edilmesidir. Bu özellikler olmadığı takdirde, resmi evrak, alelade bir evrak şeklinde olur ki konumuz bu değildir.

EVRAK (VARAKA)

1 — Kavram.

Varaka, çok geniş bir anlam ile, resmî veya özel hayat ve işlemlerde kullanılan yazılardır. Şu halde, varaka kavramını «yazılar» ile sınırlandırmak mümkündür. Yazıların varaka kavramına girmesi, onların isbat kuvvetleriyle ilgili değildir.

Ancak yazıların dışındaki şeylerin de, bazı hususları tesbit ettiği veya isbatlaması bakımından bir önemi olabilir. Kimliği tesbit eden aliminyum bir madalyon, madeni veya plâstik fişler, ağaçlara vurulan damgalar, bizatihi, evrak kavramına girmezler. Bir şeyin evrak şeklinde tesbitinde amaç, o şeyin her yer ve zamanda, tesbiti yapılan hususu göstermesi ve kuvveti ölçüsünde isbat edebilmesidir. Günlük hayatta birçok işlemler ve konuşmalar yapılır, fakat yazılı olarak tesbit edilmezler. Eğer yapılan bu çeşit işlem, konuşma ve anlaşmaların ayrı bir özelliği varsa veya taraflar isterlerse, bunların evrak şeklinde yazıya dökülmesi gerekir ve varaka kavramı ortaya çıkar. Yazılarla meydana getirilen varaka dışındaki fiş, madalyon, damga ve sair işaretler, varaka kadar yaygın, her yerde, her zaman ve herkes tarafından hazırlanacak, yapılacak ve kullanılacak şeyler değildir. Varaka dışındakilerin, varaka gibi bir hususu tesbit ve isbata yarar olabilmesi için, bunların daha önceden

bu niteliklerinin kabul edilmesi gerekir. Örneğin bir damga, önceden şekli tesbit edilmiş ve kullanılacak yerleri belli edilmiş işarettir. Halbuki varakada bu özellik bulunmaz. Kişiler bir hususu tesbit etmek isterlerse, önceden belli edilmiş bir şekle riayete lüzum olmadan, bir kağıda her hangi bir vasıta ile bunu yazabilirler ve her yer ve zamanda bunun isbat kuvvetini yürütürler.

2 — Tanım.

Şu halde varaka, bir hususu, nakli kabil bir vasıta üzerine tesbit eden her türlü yazıdır. Yazıyı kapsamayan bir vasıta, varaka olamaz. Yazı bulunmakla beraber, eğer hiçbir anlamı yoksa yine varakadan sayılmaz. Varakanın, yukarıdaki tanımına göre, diğer bir özelliği bir yerden bir yere nakli mümkün olmasıdır.

a) Varakanın bir yazıyı kapsamaması anlamı, bir beyan veya durumun harflerle tesbit edilmesi demektir.

Ancak bu harflerin nasıl tesbit edildiği önemli sayılmaz. Elle, yazı makinası ile, matbaa veya diğer kimyevi usullerle yazının yazılması mümkündür. Eğer varakada imza varsa, bunun elle yazılması şarttır. Keza mevzuat bazı hallerde bir varakanın muayyen şekilde yazılmasını zorunlu kılmışsa, bu varakanın hukuki değeri, şartın yerine getirilmesine bağlıdır.

Varakadaki yazının anlaşılabilir olması da önemli bir unsurdur. Önce harflerin okunabilir olması gerektir. İkinci olarak varaka, bir durum veya beyanı göstereceğine göre, bunun yazıdan çıkarılabilmesi şarttır. Birbirini tutmamak, ilgisiz veya hiçbir anlamı olmayan bir yazının varakadan sayılması elbette mümkün değildir.

b) Yazının, nakli kabil olan bir şey üzerine yazılmış olması, önemli bir unsurdur. Sabit şeyler, örneğin duvarlar, kayalar, anıtlar üzerine yazılı yazılar, belki hukuki bir durumu belli edebilir, ama varakadan sayılmaz. Zira varaka olabilmek için üzerinde yazı bulunan şeyin elden ele geçmesi ve devrinin kabil olması lâzımdır. Daha önce söylediğimiz üzere, evrak, aynı zamanda bir haberleşme vasıtasıdır. Lüzumu halinde kişi veya mercilere ibrazı ve hatta devri şart olabilir. Bunu mümkün kılacak durum ise, varakanın nakli kabil veya menkul bir şey üzerine tesbit edilmiş yazılar olmasında zorunluluk bulunur.

3 — Kapsamı.

İdare hayatında varakanın, herşeyden önce, hukuki bir değeri olmak

şarttır. Bu hukukiliğin ağırlık derecesi, varakanın, ilerde görüleceği gibi, bazı şekil ve merasimle yapılmış olmasına bağlıdır. Bu sebeple yazılan her yazı, hukuk hayatında, varakadan sayılmaz. Örneğin «bugün hava güzeldir.» diye düzenlenen bir yazı, bir varaka sayılamaz. Varakanın yalnız bir yazıyı kapsamasından öteye ayrıca bu yazının hukuki sonuçlar doğuracak veya doğurabilecek nitelikte olması da gerekir. Yukarıdaki örneğin hukuk yönünden, mücerret olarak, bir sonuç doğuracağı düşünülemez.

Bir varaka, hukuki sonuç doğurucu nitelikte olunca, delil teşkil etme yönünden de değer kazanır. Öyle varakalar vardır ki, düzenlendiği zaman bir isbat vasıtası olmak niyeti taşır. Bazıları ise bu niyetle düzenlenmemekle beraber hukuki sonuç doğuracak nitelikte olmaları dolayısıyla, ilerde bir hususun isbatında delil olma değeri taşıyabilirler. Şu halde varakanın hukuki sonuçlar doğurması yanında bir hususun isbatına yarama bakımından da özellik taşıyacağı açıktır. Bir arkadaşına yazılan mektup baştan hukuki sonuç doğurma ve delil olma değeri taşımaz gibi görülürse de, ilerde herhangi bir hususun isbatında kullanılabilecek evrak olabilir. Resmî nitelikte olmayan evrakda, genellikle, bu durum vardır. Burada dikkat edilecek diğer bir nokta hukuki evrakın düzenlenmesi sırasında mevcut kasdin, evrakın doğuracağı hukuki sonuç bakımından önemi olmamasıdır. Varakanın bizatihi bir hususu tesbit etmesi, objektif olarak ona hukuki değer verir. Yoksa düzenleyen kişinin böyle bir kasıt taşımadığının bilinmesi, varakanın kapsamına bir etki yapmaz.

Bütün bu açıklamalardan sonra varaka kavramının ne olduğunu, daha geniş bir anlam ile, tesbit edebiliriz. Ama daha önce bazı ceza kanunlarında varaka için verilmiş tanımları gözden geçirmekte fayda vardır. (Sahtekârlık cürümleri. S. Erman. S. 251)

1851 Prusya Kanununa göre «akıt, tasarruf, borç ibra veya genellikle hak veya hukuki ilişkilerin isbatı bakımından hukuki bir hükmü haiz olan her yazı varakadan sayılır.» 1878 Macar ceza kanununa göre varaka, «borç veya hakların ihdas, iskat veya tebdilinin isbatına» taalluk eder. 1937 İsviçre ceza kanununa göre «Hukuki bir hükmü haiz bir fiili isbata muhassas ve salih bir yazı ile böyle bir fiili isbata tahsis edilen her işaret varaka sayılır.» 1937 Japon ceza kanunu ise varakayı «bir hakkın, bir borcun veya bir fiilin isbatına yarayacak bir yazı veya işaret» olarak kabul etmiştir. İtalyan ceza kanunu gerekçesinde ise varaka şöyle tanımlanmıştır. «Varaka, kabili nakil bir vasıta üzerine tesbit edilen, belli bir kimsenin eseri olan, hukuki bir iddiaya dayanak olmağa veya

bir olayı isbat etmeye yarar irade beyanı veya gerçeklik iddialarını kapsayan her türlü yazılardır.»

Şu halde varaka, hukuki bir durum veya beyanı tesbit ve kimlik ifade eden nakli kabil şey üzerindeki yazıdır.

RESMÎ EVRAK

Özel evrak karşısında hukukun daha fazla önem verdiği, belli şekil ve usullere bağladığı diğer evrak türü, resmî evraktır. Ceza kanunlarının özel evraktan fazla himaye ettiği ve ağır müeyyideler koyduğu resmi evrakın, idare ve hukuk hayatında özel bir yeri vardır. Ancak resmi hayatta düzenlenen bütün evrakın resmi evrak olmadığının bilinmesi gerekir. Daha doğrusu, resmi hayatta yazılan her yazı, ceza kanununun özel surette himaye altına aldığı resmi evrak türünden değildir. Düzenleyen memura düzenleme şekline ve kanununun tayin ettiği esaslara göre, resmi evrakın çeşitli şekilleri bulunur.

1 — Kavram.

Resmi evrakı özel evraktan ayıran bir takım unsurlar vardır. Bir evrakın yalnızca kamu fonksiyonu veya düzeni ile ilgili bulunması ona resmîyet niteliği vermez. Türk ceza kanunu resmi evrakın ne olduğu hakkında bir tanımlama yapmaz. Ancak 339 uncu maddesinde «Bir memur memuriyetini icrada...» demek suretiyle, açıklanmağa muhtaç, bir ifade kullanmıştır. Bir ifadeden anlaşıldığına göre resmi evrakın olabilmesi için onun, bir memur tarafından düzenlenmesi gerekmektedir. Bunun yanında ikinci şart ise, evrakın memuriyetin icrası sırasında düzenlenmesidir.

O halde resmi evrakı yukardaki iki unsura göre incelemek, kavramın ortaya çıkmasına yardım edecektir.

a) Resmî evrakın bir memur tarafından düzenlenmesi şarttır. Memurun ne olduğunu, ceza uygulaması bakımından, Türk Ceza Kanunu 279 uncu maddesi belli etmektedir. Maddeye göre:

Ceza kanunu tatbikatında:

1— Devamlı veya muvakkat surette teşrii, idari veya adli bir âmme vazifesi gören Devlet veya diğer her türlü âmme müesseseleri memur, müstahdemleri,

2 — Devamlı veya muvakkat, ücretli veya ücretsiz, ihtiyari veya mecburi olarak teşrii, idari veya adli bir âmme vazifesi gören diğer kimseler memur sayılır.

Ceza kanunu tatbikatında âmme hizmeti görmekle muvazzaf olanlar:

1 — Devamlı veya muvakkat surette bir âmme hizmeti gören Devlet veya diğer âmme müessesesinin memur ve müstahdemleri,

2 — Devamlı ve muvakkat, ücretli veya ücretsiz, ihtiyari veya mecburi surette bir âmme hizmeti gören diğer kimselerdir.»

Kanunun burada yaptığı iki ayırımı dikkat etmek gerekir. Gerçekten madde, kamu görevi ile kamu hizmeti arasında bir ayırım yapmış, ancak her ikisini de ceza kanunu uygulamasında memur kabul etmiştir. Bu ayırımın mahiyeti Yargıtayın bir kararında şöyle gösterilmektedir. «Kamu görevi, Devletin nüvesini teşkil eder, en bariz vafı, zaruri oluşu yani Devletin bu vazifeyi zaruri olarak yerine getirmek ödevinde olmasıdır. Kamu hizmetleri ise, ihtiyari olarak Devlet tarafından kendi faaliyet sahasına alınan işlerdir. Bunlarda öbürlerinde olan zaruret vasfı yoktur. Devlet bunları cemiyetin refahı için kendi faaliyet sahasına alır. Devletin eğitim, ulaştırma, posta ve telgraf bakımlarından sarfettiği faaliyetler kamu görevi zümresine dahildir. Devletin kamu hizmetlerin misal olarak fakirlere, yetimlere yardım için vücade getirdiği teşkilât, resmi iş bulma teşkilâtı, talebe yurtları, tımarhaneler gösterilebilir.»

Şimdi resmi evrakın bir memur tarafından düzenlenmesi şartında, hem kamu görevi yapan hem de kamu hizmeti gören kişilerin yani memur ve müstahdemlerin dikkate alınması gerekecektir. Bu kişiler, kanunların kendilerine verdikleri görev ve yetkiler ile bir takım evrak düzenleyecekleri tabidir. Ceza kanunu bu çeşit evrakı resmi evrak arasında mütalaa etmek için, düzenleyenlerin bir kamu görevi veya buna eş bir kamu hizmeti yapmakla yükümlü bulunmalarını başlıca unsur saymaktadır.

b) Evrakın memur tarafından ifa ettiği görev dolay isiyle düzenlenmesi gerekir. Bundan maksat, evrak ile memurun görevi arasında bir illiyet bağının bulunmasıdır.

Gerçekten bir evrakın sadece, bir memur tarafından düzenlenmiş olması, o evraka resmi nitelik veremez. Bir memur görevi esnasında resmi evrak düzenlediği gibi, kanunların kendisine verdiği görevlerle ilgisi olmayan bir takım evrakı da düzenleyebileceği açıktır. Eğer bu görevle ilgili olmayan evraka da resmi nitelik verilecek olursa, o zaman bir evrakın resmi olabilmesi için mücerret bir memur tarafından düzenlenmesi yeterli sayılacaktır. Oysa ki, evrakın resmî olması aslında memurdan değil öncelikle, kamu görev ve hizmetinden ve Devlet hizmetlerine kamu-

nun inancının bulunmasından ileri gelmektedir Esasen mevcut olabilecek resmî evrakın düzenlenmesi Devlet tarafından fonksiyonel olan bir kişiye verilmekte ve yaptırılmaktadır.

Bir memur resmi bir evrak düzenlerken ayrıca şu hususları da düşünmek gerekecektir.

aa) Memur, söz konusu olacak evrakı düzenlemeye yetkili olmalıdır. Her memur her türlü resmi evrakı düzenleyemez. Bir memurun hangi evrakı düzenleyebileceği kanunlar görev ve yetkiler şeklinde belli etmiştir.

bb) Memur yer itibarıyla de resmi evrakı düzenleme yetkisine sahip olmalıdır. Bu unsur, memurun yetki alanı ile ilgilidir.

cc) Resmi evrakın usulü dairesinde düzenlenmiş olması gerekir. Filhakika bazı kanunlar bazı resmi evrak için belli şekil ve esaslar göstermiştir. Kanunen kabul edilebilecek resmi bir evrakın oluşması için memurun, gösterilen şekil ve esaslara riayet etmesi, o şekilde evrakı düzenlemesi şarttır. Aksi halde ortaya batıl bir resmi evrak konusu çıkar. Örneğin bir diploma veya resen noterce düzenlenen senetlerde şekle önem vermek lâzımdır.

2 — Tanım.

Türk Ceza kanununun resmi evrak hakkında tanımlama yapmadığını belirtmiştik. Ancak genel olarak evrak hakkında, daha önce yaptığımız, tanımlama ile resmi evrak kavramı hakkında verdiğimiz izahlardan bir tanım yapmak mümkündür. Bilindiği üzere varaka, «hukuki bir durum veya beyanı tesbit ve kimlik ifade eden nakli kabil şey üzerindeki yazıdır.» Bu çeşit bir yazıya resmi nitelik verildiği takdirde, evrakın kamu ile ilgili, bir memur tarafından memuriyetini icra sırasında düzenlenmesi şartı hatıra gelecektir. Düzenlenen evrakın yalnız memuriyetin icrası sırasında yapılması yetmez. Bunun icra edilen memuriyet görev ve yetkileriyle ilgili bulunması da gerektir.

Şu halde resmi evrak, bir memur tarafından memuriyetini icra sırada yaptığı görevle ilgili olarak düzenlediği yazıdır.

3 — Kapsam.

Resmi evrak, hukuki bir hüküm ifade edebilecek bir yazıdır. Gerçi her çeşit yazılar, hukuk hayatında, hukuki bir sonuç doğurabilme özelliği bakımından hükme medar olabilir. Ancak özel bir evrak ile resmi evrak arasında, isbat kuvveti bakımından çok önemli farklılıklar vardır. Bu

farklılıklar, resmi evrakın kapsadığı bir takım unsurlardan ileri gelmektedir.

a) Resmi evrak, Devletin tayin ettiği bir memur tarafından düzenlenir. Burada yetki meselesini de dikkate almak gerekecektir. Her memur, Devlet tarafından tayin edilmekle beraber, her çeşit resmi evrakı düzenleyemez.

b) Resmi evrakın, memur tarafından memuriyeti esnasında ve memuriyet görevi ile ilgi olarak düzenlenmesi esastır.

c) Hangi çeşit evrakın hangi memurlar tarafından düzenleneceğini Devlet veya kanunlar belirtmektedir.

ç) Bazı hallerde, Devlet, resmi evrakın şeklini de tayin etmektedir. Bu şekil gerek evraka ve gerekse yapılan yazıya ait olabilir. Örneğin Medeni kanuna göre ele yazılı vasiyetname, baştan aşağı vasiyette bulunan kişinin eli ile yazılı olması gerekir. Yine resen düzenlenen noter senetlerinin noter tarafından bizzat düzenlenmesi şarttır.

d) Resmi evrak mutlaka hukuki bir vakıayı tesbit eder ve esasen bu amaçla düzenlenir. Anlamsız, tutarsız veya fantezi kabilinden bir resmi evrak düzenlemek mümkün değildir.

e) Resmi evrak, kamu inancını kendi bünyesinde taşır. Şüphesiz ki resmi evrakın en önemli özelliklerinden biri, bu inanç unsurudur. Herkes, öncelikle, resmi bir evraka inanmak durumundadır. Resmi muamelelerde ve hukuk hayatında, aslolan, resmi evrakın doğruluğudur. Aksi isbat olununcaya kadar, evraka güvensizlik gösterilemez veya böyle bir iddia kabul edilemez.

İşte kapsadığı bütün bu unsurlar dolayısıyla resmi evrak, diğer çeşit evraktan geçerlilik bakımından daha üstündür. Bu üstünlük niteliği ceza kanunlarında da dikkate alınmak suretiyle ceza müeyyideleri konulmuş ve kamu inancının devamı sağlanmıştır. Zira resmi evrakta vukubulacak bir sahtecilik, kamu inancını, diğer evraka nazaran daha çok sarsar.

4 — Resmi Evrakın Çeşitleri.

Resmi evrak, çeşitli kamu kuruluşlarında, çeşitli memurlar tarafından düzenlenir ve kanunlar bu evraka çeşitli isbat kuvveti tanırlar. Bu durumda resmi evrakı da kendi içinde bir takım farklılıkları dikkate alarak, çeşitlemek zorunluğu vardır. Bu sebeple biz resmi evrakı usul ve kapsam bakımından olmak üzere iki başlık altında çeşitlemek istiyoruz.

A — Usul bakımından.

Resmi evrak şekil, kapsam ve isbat kuvveti bakımlarından üç türlü olabilir.

a) Bazı resmi evrak, herhangi bir işleme resmi şekil vermek fonksiyonu içinde olur. Örneğin bir icar mukavelesi, kişiler arasında özel nitelik taşıyan bir işlem olmasına rağmen, taraflar buna resmi şekil vermek isteyebilirler.

b) Bazı resmi evrak kapsam itibariyle, esasen, resmi olmak niteliğindedir. Bu çeşit evraka ayrıca resmiyet vermek gerekmez. Genel bir ifadeyle belirtmek gerekirse denebilir ki, resmi bir memur tarafından görevi icabı ve görevi esnasında düzenlenen her çeşit evrak esasen resmi evraktan sayılır. Örneğin hakimler tarafından düzenlenen mahkeme ilamları veya mülki amirlerin düzenlediği 5917 sayılı kanuna göre men kararları esasen resmi evraktır. Bunun ayrıca şekline ve sair unsuruna bakmak gerekmez.

c) İsbat kuvveti bakımından da resmi evrak diğer bir çeşitlilik gösterir. Gerçekten Türk mevzuatı bakımından resmi evrak:

aa) Sahteliği sabit oluncaya kadar,

bb) Hilâfi sabit oluncaya kadar

olmak şeklinde iki çeşit isbat kuvveti gösterir. Ancak bu çeşitlilik, ilerde görüleceği üzere, kanunlar tarafından özellikle belirtilmek gerekir.

B — Kapsam bakımından.

Resmi evrak, kapsamı itibariyle, adi bilgileri taşıyanlar, sahteliği sabit oluncaya kadar muteber olanlar, hilafı sabit oluncaya kadar muteber olanlar ve resmi evrak gibi kabul edilenler olmak üzere bir takım çeşitlere ayrılırlar.

a) Adi bilgileri taşıyan resmi evrak.

Bir memur tarafından görevi dolayısıyla düzenlenmiş olmakla beraber hukuki bir vakıayı tesbit veya hukuki sonuç doğurma bakımından bir niteliği olmayan evraklar bu türe girerler. Burada da iki bakımdan ayırım yapmak gerekecektir.

aa) Bizatihi adi malumatı kapsayan evrak olabilir. Örneğin bir memur tarafından görevi ile ilgili düzenlenmiş olmakla beraber evrak adi bilgileri kapsayabilir. Yani hukuki sonuç doğurma veya bir vakıayı tesbit söz konusu değildir. Bir tekit yazısı, adi bilgiden kabul edilir. Ay-

rica nelerin adi bilgileri kapsadığını, ayrı ayrı yazıya göre belli etmek gerekir.

bb) Genel olarak kapsamı resmi evrak niteliğinde olmakla beraber içinde bazı bilgilerin adi nitelikte olması mümkündür. Örneğin bir resmi evrakın numarası, başlığı, özeti vesairesi bu çeşittir. Ama bütün bunlar, resmi evrakın niteliğine herhangi bir noksanlık getirmez.

b) Sahteliği sabit oluncaya kadar muteber evrak.

Türk Ceza Kanununun 339 uncu maddesinin ikinci fıkrasında aynen : «Eğer işbu varaka sahteliği isbat edilmekçe muteber olan evrak kabilinde ise...» diye bir ifade kullanılmaktadır. Böylece Ceza Kanunu, evrak içinde bir ayırım yapmaktadır. Aynı ifadeyi kanunun 342 nci maddesi ikinci fıkrasında görmektedir. «Eğer vesika kanunen sahteliği isbat olunmadıkça muteber olan resmî evrak kabilinden ise...»

Bu çeşit ayırım, aslında, Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun 295 inci maddesine dayanmaktadır. Maddeye göre «Mahkeme ilâmlarıyla kâtibi adillerce tanzim olunan senetler, sahteliği... isbat olununcaya kadar delili kat'i teşkil eder.»

Demek ki kanun, bazı evrakın niteliğini bizzat tesbit etmiş ve bunların neler olduğunu da belirtmiştir. Buna göre bazı evrakın aksi isbat olunamaz. Yani evrak kapsamının tesbit ettiği hukukî olay veya sonucun, böyle olmadığını isbat etmek kanunen mümkün değildir. Ancak evrakın sahte olduğu, düzmece olduğu isbat edilebilir. Örneğin bir mahkeme ilâmı, bir nizam halletmiş ve bunu karar şeklinde yazmıştır. Artık bunun muhteviyatının aslında bu şekilde olmadığını iddia ve isbat etmek kabil değildir. Ancak bu ilâmın, hakim tarafından düzenlenmediği, yetkisiz kişi veya makamlarca yapıldığı isbat edilip butlan iddiasında bulunulabilir.

c) Aksi sabit oluncaya kadar muteber evrak.

Yine H.M.UK. nun 295 inci maddesi «... selâhiyetkar memurların salahiyetleri dahilinde usulüne tevfi kanun tanzim veya tasdik ettikleri vesikalar hilâfı sabit oluncaya kadar delili kat'i teşkil eder.» Keza Medeni Kanunun 7 nci maddesinde «Resmî sicil ve senetlerin doğru olmadığı sabit oluncaya kadar mündericâtı ile amel olunur. Bu mündericâtın doğru olmadığını isbat, bir şekli mahsusa bağlı değildir.» demektedir.

Görülüyor ki bu çeşit evrakda, doğru olmak asıldır. Ancak evrakın kapsadığı durum veya olayın aksini isbat etmek mümkündür. Hâlbuki

sahteliği isbat edilinceye kadar muteber evrakın kapsamının aksi isbat edilemiyordu. Bu halde ikinci çeşit evrak, birinciye nazaran daha az kuvvette ve nitelikte olmaktadır. Fakat kanun bu ikinci çeşit evrakın neler olduğunu saymamıştır. Sadece evrakın «yetkili memur tarafından yetkileri içinde usulüne uygun olarak düzenlemiş veya onaylamış» olmalarını belirtmektedir. Bunlar daha çok uygulamada yargı kararlarıyla tesbit ve tayin ediliyor. Nitekim Türk Yargıtayının çeşitli kararlarında resmî evrak olarak kabul edilen evrakları şöylece saymak mümkündür : Okul diplomaları, evlenme kâğıtları, tapu senedi, nakliye tezkereleri, okul tasdiknamesi, posta makbuzları, noter senetleri, yolluk beyannameleri, maaş yoklama kâğıtları, çocuk beyannameleri vesaire... Buna karşılık örneğin, banka havale mektupları, posta ihbarnameleri, hal tercümeleri resmî evraktan sayılmamıştır.

Gerçekten ceza kanunlarının himayesi altına aldığı ve söz konusu ettiği resmî evrakın neler olduğunu tesbit etmek bir hayli güçtür. Devlet işlerinin günbegün çoğalması, çeşitli kuruluşların ortaya çıkması ve yeni kamu hizmetlerinin günlük hayata katılması, resmî nitelikte yazıların da bu ölçülerde artmasına sebep olmaktadır. Yazıların düzenlenmesinde izlenilen şekil ve esas şartların da son derece çeşitli olması hepsinin belli kriterler içine sokulmasını güçleştirmektedir. Nitekim yabancı mevzuatta da genellikle belli ölçüler tesbitinden kaçınılmaktadır.

RESMÎ EVRAK SURETLERİ

Resmî veya özel, her çeşit varakanın, günlük hayatta, daha çok suretleri kullanılır. Varaka aslının tek olarak düzenlenmiş olması, muhafaza altına alınması veya tedavülünde sakıncalar bulunması hallerinde varakanın sureti verilir.

Suret, bir varakanın kopyesidir. Asıl olarak düzenlenirken veya düzenlendikten sonra bir varakanın benzerini çıkarmak veya çoğaltmak şeklinde suretler meydana getirilir. Ancak bu suretleri, ikinci nüsha veya «nüshai saniye-dublikata» dediğimizi şekillerden ayırmak gerekir. İkinci nüshalar, evrakın aslı sayılır. Asıl nüsha düzenlenirken fazladan çıkarılan kopyeler, asılmış gibi tertip ve tasdik işlemine tabi tutulur. Örneğin bir noter tarafından resen düzenlenen varakanın bir nüshası noterde kalır ve diğeri talep edene verilir. Bu durumda hem noterde kalan ve hem de talep edene verilen varakalar asıl varaka niteliğindedir. Ancak ayrıca bir nüsha daha istendiği takdirde, noterdeki aslından çıkarılan yeni bir nüsha varakanın sureti olur. Keza resmi dairelerde yazı-

lan yazıların dairede kalan nüshaları da asıl varakadandır. Fakat yeni bir nüsha çıkarılırsa, tabiatı ile, bu varaka, suret hükmündedir.

Şu halde bir varakanın suret olabilmesi için, bazı şartların mevcudiyeti gerekmektedir :

1. Suret, bir asıldan çıkarılacağına göre, her şeyden önce, bir varakanın aslı olmak şarttır. Asıl varakanın hangi niteliklerde olacağını, daha önceki bölümde incelemiştik. Hukukî yönden suretin önemi, muteber bir asim mevcudiyetine ve bundan çıkarılmış olmasına bağlıdır. Muteber olmayan, gerekli şekil ve esas unsurlarını kapsamayan bir suretin geçerliliği elbette, son derece zayıftır veya hiç yoktur.

2. Suret, yetkili bir kişi veya memur tarafından düzenlenmiş olmalıdır. Yoksa her hangi bir kişinin, asıl bir varakaya bakarak kopye çıkarması, suret anlamına gelmez. Özellikle, belli şekiller içinde yapılması gereken hallerde, bu şekillere uygun biçimde suretin düzenlenmesi zorunludur.

3. Suretin, sadece, aslından çıkarılması ve bunun yetkili bir kişi tarafından yapılması yeterli değildir. Suretin, aslına uygunluğunun onaylanması gereklidir. Bunun resmi dilde ifadesi, «tasdik şerhi» dir. Tasdik şerhi, birtaraftan açıklamayı, diğer taraftan ise yetkili imza ve mühürü kapsar. «İşbu suret aslının aynidir.» veya «Aslı gibidir.» şeklinde bir yazı, genellikle, tasdik şerhi için yeterli sayılır. Bunun altına, yetkili makamı temsil eden kişinin imzası ve ilgili kuruluşun mühürü, suretin tasdik merasimini tamamlamış olur.

Bu bölümde surete benzeyen bir husustan, varakanın «musaddak hılasası» ndan söz etmek de lâzımdır. Türk idare hayatında bu çeşit özetlere çokça rastlanır. Nüfus kayıtları, evlenme tescilleri, nüfus cüzdanı, tapu kaydı, okullarla ilgili kayıtlar, diploma ve tasdiknameler, terhis tezkereleri buna örnek olarak gösterilebilir. Nüfus kütüğüne kayıta veya bir işlemde dolayı engel sorma halinde, «şu tarihte falandan doğma filanın oğlu, cilt ve hane no.su» bildirimleri bir çeşit musaddak hulasadır. Zira bu kaydı veren nüfus memuru kişinin kütükteki kaydını açınca burada sadece yukardaki bilgileri değil, örneğin medeni hali, kaç çocuğu olduğu, din ve mezhep kaydı, ahvali şahsiye hakkında bir takım değişiklikleri ve kenar şerhlerini de görecektir. Ama memur, bu kayıtlara rağmen bir kısım bilgiyi özet şeklinde çıkarmakta ve tasdik ederek ilgili yer veya kişiye bildirmektedir.

Şu hale göre musaddak hulasalar, suret değildir. Suret, daha önce belirtildiği gibi asıl bir varakanın aynen kopyesidir. Hiçbir şey atlama-

dan ve kısaltmadan asıl varakanın kelime kelime çıkarılması gerekmektedir. Yine özet, asıl bir varaka da değildir. Zira özet, asıl varakadan çıkarılır. Özeti olabilmemesi ve hukukî bir değeri bulunabilmesi için, öncelikle, asimin bulunması gereklidir. Böylece özet, yetkili bir memur tarafından bir varakanın aslından, yeterli bazı bilgilerin çıkarılması ve tasdik edilmesi demektir. Musaddak hulasa, bir varakanın, bir kütük veya sicilin veya defterin mevcut olduğunun da yazılı delili olmak gibi bir değer taşır.

SAHTECİLİK

Sahtecilik, çok geniş anlamlı bir terimdir. Gerçek olmayan bir şeyi gerçekmiş gibi takdim eden her eser veya fiil, bu terimin içine kolaylıkla girer. Bu sebeptendir ki, Ortaçağdan itibaren yakın zamanlara kadar sahtecilik fiilleri içinde karakteristik bölüm ve ayrımlar, kesin çizgiler halinde yapılamamıştır. Hukukî hile, sahtecilik, benzeri fiiller ve hatta hataya düşürme gibi hukukî olaylar dahi sahtecilik addedilerek, bunlar arasındaki hukukî ve cezaî fark incelikleri gözden kaçırılmıştı. Bu durumda hırsızlık, dolandırıcılık, inancı kötüye kullanma, iftira, yalan şahadet sahtecilik adı altında toplanıyordu. Çok sonraları, sahteciliğin gerçek kriterlerle belli edilmesi ve dar bir anlam içine sokulması mümkün olmuştur.

1 — Kavram

Sahtecilik, her ne kadar, gerçek olmayan bir şey veya durumu gerçekmiş gibi göstermek ise de, bu konuda asıl önemli olan unsur, fiilin kamu inancı (âmmenin itimadı) aleyhine işlenmiş olmasıdır. Bir dolandırıcılık veya inancı kötüye kullanma fiilinde de sahtecilik niteliği vardır. Ama bu fiil, aslında, bir mala karşı, mal aleyhinde işlenmiştir. Burada, kamunun inancı meselesi söz konusu olamaz. Olsa olsa, dolandırılan veya inanan bir kişinin, bu inancı aleyhine bir fiil işlenmiş olabilir. Bir kişinin inancı ise, bütün kamuya mal edilemez.

Halbuki sahtecilikde, kamu inancını yanıltmak, zayıf düşürmek veya sarsmak söz konusu oluyor. Kamu inancı ise, bir hukuk düzeni içinde, dış görünüş ve şekillerin doğru olduğu hakkında herkes tarafından beslenen güven duygusudur. İnsanlar, bir toplumda ve o topluma ait hukuk düzeninde yaşadıkları sürece, hukukun kabul ettiği bir takım şekil, görünüş ve işaretlere güven göstermek durumunda ve hatta zorundadırlar. Böyle şekil ve işaretlere karşı karşıya bulundukları ve işlem yaptıkları takdirde, bunların gerçek olup olmadıklarını ayrıca araştırmaya ve

ya delillerini istemeye lüzum görmezler. Zira baştan itibaren, hukuk kuralları, bunları gerçek olarak kabul etmiş ve kamunun güveni bulunacağını öngörmüştür. Aksi halde Devlet otoritesine ve hukukun cebri nizamına duyulan lüzumun anlamı kalmazdı.

Şu halde, genel olarak, sahtecilik denilince, hakkında veya üzerinde kamunun inancı bulunan bir şeyi, gerçek olmadığını bildiği halde, gerçekmiş gibi göstermektir. Böylece bir sahtecilik fiilinin olabilmesi için :

- a. Sahteciliğe konu bir şey olmalı,
- b. O şey hakkında kamu inancı bulunmalı,
- c. O şeyin gerçek durumu tahrif veya tağyir edilmeli,
- ç. Tahrif veya tağyir, gerçeğe benzer olmalı,
- d. Fiil, bilerek veya isteyerek yapılmalıdır.

2 — Kapsam

Sahtecilik fiilinin konusu çok çeşitli ve yaygındır. Dünya ceza hukuku sistemleri, kendi anlayış ve kabullerine göre bu çeşitleri birçok ayırım ve sınıflamaya tabi tutmuşlardır. Özet olarak, şimdiye kadar, evrakda sahtecilik, mal kalitesini bozma, ölçü ve tartı âletlerinde sahtecilik, muvazaalı anlaşmalar, yalan yere yemin, sınırları değiştirme, mühürleri bozma, taklit... gibi fiiller müştekilen sahtecilik suçu olarak kabul edilmiştir. İtalyan Ceza Kanununa paralel olarak Türk Ceza Kanununun 2. kitap 6 ncı babında «Ammenin itimadı aleyhine cürümler» başlığı altında sahtecilik suçları ve çeşitleri gösterilmektedir. Buna göre sahteciliğin çeşitleri şunlardır :

- a. Paralarda, itibarı âmmе kâğıtlarında, kıymetli kâğıtlarda veya âmmе nakliyat işletmelerinin biletlerinde sahtecilik,
- b. Devlete ait mühürler veya damgalarla sair alâmetlerde sahtecilik,
- c. Evrakda sahtecilik,
- ç. Hüviyet Cüzdanı, nüfus tezkeresi, pasaport, ruhsatname, ilmühaber, şahadetname ve beyannamelerde sahtecilik,
- d. Ticaret ve sanayi ve müzayedeye hile ve fesat karıştırmak.

Biz burada, konumuz itibarıyla, yalnız evrakda sahtecilik ve bunun unsurları üzerinde duracağız.

3;— Evrakda Sahtecilik

Evrakda sahteciliğin toplum hayatında önemli bir yeri vardır ve bu önem gün geçtikçe artmaktadır. Bunun başlıca sebebi, yazı şeklindeki varakaların sosyal ve hukuk hayatındaki yerinin büyük bir yoğunluk ve ağırlık kazanması olarak gösterilebilir. Ticarî, kültürel ve mali her ce-

şit işlem ve ilişkilerin daha çok yazıya dayalı hale gelmesi yanında, insanların özel hayatlarında dahi yazılı şekillerin, medenî ve teknik zorunluluk biçimine dönüştüğü bir gerçektir. Diğer yönden hukukta, yazılı delil sisteminin geniş bir yer kaplaması ve güvenilir isbat aracı haline gelmesi de varakaların önemini son derece artırmaktadır.

Bu sebeple evrak, genel şekil ve çerçeveler içinde, kişilerin hak ve menfaatlarını gösteren veya onları muhafaza eden araçlar haline gelmiştir. Tabiatıyla kişilerin yanında Devletin de aynı araçlardan yararlanması, kamu hak ve menfaatlarını bu yolla koruması mümkündür ve bugünkü uygulama bu yönde gelişmektedir. Öyle ise evrakda yapılan bir sahtecilik fiili, kişileri olduğu kadar Devleti de zarara sokabilmektedir.

Ancak yalnızca zarar unsurunun varlığı, bir fiilin evrakda sahtecilik şeklinde kabulüne elvermez. Zararın varlığı ile beraber hukuken «varaka» dan sayılan bir şey üzerinde sahteciliğin yapılması şartı her halde dikkate alınmak gerekecektir. Daha önceleri, evrakın ne olduğu ve hangi evrakın himayeye mazhar bulunduğu hususları ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştı. Kanunların sayısal olarak tesbit yapmadığı, toplum ve hukuk hayatının ihtiyaçlarıyla içtihadı olarak belirtilen bu çeşit evrakın bir hakkı veya menfaati temsil ettiği malûmdur. Varaka ile tesbit öyle bir tarzda yapılmaktadır ki, herkes bunun doğru olduğuna, gerçeği aksettirdiğine güvenmekte veya güvendiği, bir aksiyom olarak, kabul edilmektedir. Örneğin bir okul diploması, ait olduğu kişinin bir öğretim kurumunda okuduğu ve mezun olduğunu gösterir. Diplomayı gören herkes, o kişinin mezun olduğunu ve bunu hak etmiş bulunduğunu kabul eder, işte bu hak ve menfaatin mevcut olduğuna ait güven, kamu inancını ifade eder. Ceza Kanununun «Âmmenin itimadı aleyhine cürümler» başlığı altında kabul ettiği fiiller ve cezalar, işte bu inancın korunması ve devamı amacını güder.

4 — Evrakda Sahteciliğin İcrası

Sahtecilik fiilinde, genel olarak, gerçek olmayan bir durumun gerçekmiş gibi gösterilmesi söz konusudur. Ancak bir hususun gerçekmiş gibi gösterilmesi iki suretle olabilir. Bir kere varakanın şekline ait bir sahtecilik yapılabilir. Örneğin Devletçe bastırılmış bir makbuzun, dışarda bastırılıp benzetilmesi mümkündür. Veya varakanın mündericatına, özüne ait sahtecilik yapılabilir. Örneğin bir diplomaya, hakkı olmadığı halde bir kişinin adının yazılması gibi. Sahtecilik fiili, işte böyle bir çekil veya âlametten yararlanmak suretiyle bir menfaat sağlama amacını gütmektedir. Yoksa aslında mevcut olmayan bir şeyin sahtesini yapmak mümkün olamaz.

Öyle ise evrakda sahtecilik iki suretle yapılabilir. Birinci halde, şekil ve öz bakımından sahte bir varaka vücuda getirilir, ikinci halde ise, mevcut varakada tahrif veya tağyir yapılmak suretiyle sahte varaka yapılmış olur.

a) Varakanın özünde yapılan sahtecilik, iki suretle olabilir. Birinci durumda varakanın metni yeni baştan fakat gerçeğe uymayan bir şekilde meydana getirilir. Matbu varakada, tabiatıyla, sahtecilik söz konusu olmaz. Zira varakanın hurufat şekillerine göre yeniden basılması her zaman için mümkündür. Önemli olan elle yazılması gerekli bir varakayı sahte olarak meydana getirmektir. Buna örnek olarak elle yazılı vasiyetname gösterilebilir.

Çokça kullanılan diğer bir şekil, imza taklidi suretiyle varakada sahtecilik yapılmasıdır. Bu çeşit sahtecilik, asıl metin hazırlandıktan sonra birinin imzası taklit edilerek metnin altına atılır.

b) Evrakda sahtecilik, mevcut bir varakada tağyir yani değiştirme ve başkalaştırma suretiyle de olur.

Tağyir iki şekilde yapılabilir. Ya mevcut varakaya birşeyler ilâve edilir veya bir şeyler çıkarılır. Böylece gerçek bir varaka değiştirilmek suretiyle gerçekmiş gibi gösterilir.

5 — Türk Ceza Kanunu Sistemi

Evrakda sahtecilik, resmî ve hususî evrakda olmak üzere iki çeşit üzerine sistematize edilmiştir. Bu bakımdan, kanun resmî evrak ile hususî evrak arasında, gerek suçun teşekkülü unsurlarında ve gerekse verilecek ceza bakımından farklılıklar koymuştur. Bu farklılık, resmî evrakın lehinedir. Yani resmî evrak, hususî evraka nazaran daha çok himayeye mazhar kılınmıştır.

Konumuz resmî evrak olduğu için Türk Ceza Kanununun getirdiği hüküm ve sistemi bu yönden inceleyeceğiz.

Resmî evrakın aslında veya asıl makamına kaim olan suretlerinde işlenen sahtecilik fiillerinin, Ceza Kanununun çeşitli maddelerinde şu şekillerde işlenebileceği gösterilmektedir :

- a) Tamamen veya kısmen bir sahte varaka düzenlemek. (339, 342 md.)
- b) Gerçek bir varakayı tağyir ve tahrif etmek. (339, 342 md.)
- c) Gayrısahih keyfiyet ve ifadeleri sahih gibi göstermek. (340 md.)

ç) Gerçek bir varakayı kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak veya bozmak. (348 md.)

Bu ihtimallere göre yapılan sahtecilik fiillerinin bir tanesinin gerçekleşmesi, suçun tekevvünü ve tamamıyeti için, maddî unsur bakımından, yeterlidir.

a) Tamamen veya kısmen sahte resmî evrak düzenlenmesinde iki çeşit fiil vardır.

Tamamen sahte olan bir resmî evrak düzenlemek için, gerçek olan evrakın ortada olmaması gerekir. Fail böylece, boş bir kâğıda benzetmek veya taklit etmek istediği evrakı yazar, unsurlarını tamamlar ve işleme koyar.

Halbuki kısmen yapılan sahtecilikte, evrakın aslı mevcuttur. Fail, bu varaka aslına ilâveler veya çıkarmalar yapmak suretiyle varakayı gerçek olmayan durumlara sokar. Örneğin noterce düzenlenmiş bir borç senedinin altına veya münasip bir yerine, borçtan kurtaracak, borcu artıracak veya noksanlaştıracak cümle veya rakamlar ilâve etmek, kısmen sahte varaka düzenleme fiilinin meydana gelmesine yeterli olur. Kısmen sahte varakada dikkat edilecek nokta, sahteciliğin varakanın metninde yapılmaması, ilâveler suretiyle gerçekleştirilmesidir.

b) Gerçek bir varakayı tahrir ve tağyir edebilmek için ortada, bir varakanın olması şarttır. Yeniden bir varaka düzenliyerek gerçek varakaya aykırı hususları koymak, tağyir ve tahrir olmaz. Sonra tağyir ve tahrir mutlakla varakanın metninde silinti, kazıntı veya metin içinde ilâveler şeklinde olması gerekmektedir. Yoksa, metnin altına, üstüne veya yanına yeniden cümleler yazmak, tağyir ve tahrir değil, kısmen sahte varaka düzenlemektir. Keza tağyir ve tahrir varakadaki yazının anlamını değiştirmesi gerekir. Örneğin bir fiilin yapılacağı yapılmış, ödenecek bir borcu ödenmiş gibi göstermek veya rakamları artırıp eksiltmek, tağyir ve tahrir olur.

c) Gayrisahih keyfiyet ve ifadeleri sahilmiş gibi göstermek, bir varakanın düzenlenmesi sırasında işlenebilecek suçtur. Nitekim Ceza Kanununun 340 ıncı maddesi «Bir memur, memuriyetini icra halinde bir varaka tanzim ve tahrir ederken, hakikate muvafık olmayan keyfiyet ve ifadeleri sahil ve huzurunda cereyan etmiş gibi gösterirse» failini ceza tehdidi altına sokmaktadır.

Burada iki çeşit fiilin olduğuna dikkat edilmelidir. Birincisi, gerçeğe uymayan keyfiyet ve ifadeleri «sahih» gibi göstermektir. Örneğin bir

tutanak yapılırken ifade veren kişinin ifadelerini aynen değil başka türlü tutanağa geçirmek gibi. Bu durumda önemli olan, yapılan beyanın aslında gerçek veya yalan olması değil, beyanın aynen tutanağa geçirilmemesi veya değiştirilmesidir. Yoksa bir tanık, yalan beyanda bulunur da bu da aynen tutanağa, geçirilirse, burada sahih olmayan bir keyfiyetin sahihmiş gibi gösterilmesi fiili bulunmaz. İkincisi, bir memur, huzurunda ceryan eden bir işlemi huzurunda ceryan etmiş gibi gösterirse, bu da sahtecilik suçuna girmektedir. Örneğin bir meni müdahale kararının infazı, gayrimenkulün bulunduğu yerden başka bir yerde yapılır, davacı, dâvâlı ve bilirkişi de bulunmuş gibi gösterilirse, bu fiil, 340 inçî madde gereğince sahte evrak düzenlemek suçuna girer.

340 ıncı madde, başka bir hususu da sahtecilik olarak kabul etmektedir. Maddenin son fıkrasında «... yahut zaptına memur olduğu ifadeleri zaptetmez yahut bu ifadeleri değiştirirse» denilmektedir. Bu fiilde önemli olan, ifadelerin anlamıdır. İfadelerin aynen zaptedilmemesi veya değiştirilmesi, beyanın anlamını ters düşüren bir şekle soktuğu takdirde, sahte evrak düzenlenmesi olur. Fakat ifade kelime kelime zaptedilmez de anlamından da bir şey kaybetmezse burada sahte evrak düzenlemek suçu doğmaz.

c) Gerçek bir varakayı kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak veya bozmak, hem resmî ve hem de hususî evrak için söz konusudur. Bir varakanın tamamen ortadan kaldırılmasının anlamı açıktır. Varakanın atılması, yırtılması veya yakılması gibi fiiller ortadan kaldırma fiilidir. Kısmen ortadan kaldırma ise, varakanın kısmen yırtılması, eklerinin ortadan kaldırılması şeklinde olabilir. Ayrıca varaka metninde bazı cümle veya kelimelerin okunmaz hale getirilmesi de kısmen ortadan kaldırma suçuna girer.

Varakayı bozmak fiili, onun metnindeki yazıları silmek veya kullanılmaz hale getirmektir.

6 — Resmî Evrakda Sahtecilik Suçunun Unsurları.

Yukardaki açıklamalarımızdan sonra resmî evrakda bir sahtecilik suçunun doğabilmesi için ne gibi unsurların bir araya gelmesi gerektiğini belirtmek mümkündür.

a) Resmî bir evrak olmalıdır.

Her çeşit evrak, kanunen himaye edilmiş değildir. Kaldı ki himayeye mazhar evrakın bir kısmı da hususî nitelikte olduğundan, resmî evrak gibi ceza tehdidi altında bulunmaz.

b) Mevcut bir resmî evrak üzerinde sahtecilik yapılmalıdır.

Bu fiilin nasıl olacağı ve dört şekli üzerinde durmuştuk. Buna göre sahtecilik, sahte bir varaka düzenlemek, gerçek bir varakayı taşıyır etmek, sahil olmayan hususları sahihmiş gibi göstermek, bir varakayı ortadan kaldırmak veya bozmak şeklinde olabilmektedir.

c) Resmî varakada yapılan sahtecilikten dolayı «umumi veya hususi bir mazarrat tevellüt edebilmek» gerekir.

Zararın gerçekleşmiş olması şart değildir. Eğer zarar imkân ve ihtimali varsa, sahteciliğin cezalandırılması için yeterlidir. Özellikle resmî evrakda umumi bir zararın olacağı da, peşinen kabul edilmektedir. Zira resmî evrak, kamu inancını taşıyan önemli varakalardandır. Aslında Devletin himaye etmek istediği de, kamunun resmî evrağa karşı takındığı tavır ve inançtır. Bu inancın sarsılması hatta yok edilmesi, umumi bir zararın meydana geldiğine delil sayılmaktadır. Sahtecilikde, umumi zararlar birlikte hususi zararın bulunması gerekmez. Zaten her umumi zararın bulunduğu yerde hususi zarar bulunmaz. Ancak bazı hallerde umumi zarara hususi bir zarar da inzımm eder. Fakat kanun, sahtecilik fiillerinde, her şeyden önce umumi zararı korumak istemiştir.

ç) Sahtecilik suçunun manevi unsuru kast'tır. Buradaki kast, failin yaptığı fiili bilerek işlemesidir. Bilgiden maksat ise, yapılan fiil ile başkasına zarar verme veya kendisine kazanç sağlama bilincidir. Bu bilgi veya bilincin failde ayrıca mevcut olduğu, suçu bilerek işlediği hususunun isbatına lüzum yoktur. Yani kasıt, umumi niteliktedir ve olması gerektiği kabul edilmektedir.

d) Sahte olarak düzenlenen varakanın iğfal kabiliyeti olmalıdır. Sahteliği gayet açık olarak görülen, normal bir insanın gerçekliğine inanamayacağı bir şekilde olan varakanın sahtecilik suçunu meydana getirmesi mümkün değildir. Örneğin resen düzenlenen bir noter senedinin elle yazılmış olması, mühürü, tasdik şerhi bulunmaması şeklindeki sahte durumun iğfal kabiliyeti olamaz.

e) Sahte olarak düzenlenen varakanın, bir hususu isbata yarar nitelikte olması şarttır. Bu nitelik, varakanın sağlayacağı menfaat veya doğuracağı zararlar da ilgilidir. Varaka herhangi bir şeyi isbatlayacak nitelikde değilse, suçun unsurlarından biri olan umumi ve hususi zarar unsurunun yokluğuna delalet eder.

7 — Resmî Evrakın Musaddak Suretlerinde Sahtecilik.

Türk Ceza Kanununun 341 inci maddesine göre «Bir memur, aslı

mevcut olmayan bir varakanın musaddak suretini tasni ve kanunî şekline uydurarak ita eyler yahut aslını değiştirip mahvetmeksizin işbu asla mugayir bir suret verir ise» cezalandırılır.

Maddenin ikinci fıkrasında «Eğer sahtekârlık, resmî evrak mündericatinın sıhhatini tasdik esnasında irtikap olunmuş ise bundan dolayı umumi veya hususi zarar tevellüt edebildiği takdirde fail hakkında» ceza verileceği ifade edilmektedir.

Buna göre musaddak suretlerde sahtecilik şu şekillerde olabilmektedir :

a) Asıl varaka olmadığı halde mevcut gibi gösterilmektedir. Aslında mevcut olmayan böyle bir varakanın sureti meydana getirilmekte veya uydurulmakta, böylece sahtecilik suçu işlenmektedir.

b) Bir varakanın aslı mevcuttur. Ancak düzenlenen suret, mevcut olan varakanın aslına uymamaktadır. Yani varakanın sıhhat ve hukuki değerine etki yapacak, anlamını değiştirecek veya bir tarafa haksız bir menfaat sağlayacak şekilde suret düzenlenmektedir.

c) Nihayet varaka sureti, varakanın aslına uygun şekilde düzenlenmiş olmakla beraber, sonradan bunun değiştirilmesi, ilâveler yapılması veya bazı kelime ve cümlelerin çıkarılması suretiyle sahtecilik yapılmaktadır.

Suretlerdeki sahtecilik suçunun unsurları, asıl varakadaki sahtecilik suçunun aynidir. Sadece umumi veya hususi zarar ihtimali, 341 inci maddenin birinci fıkrasında dikkate alınmamıştır. Suretlerdeki sahtecilik suçunda bir zarar ihtimalinin dikkate alınmaması gerekir. Bizatihi sahtecilik fiilinin işlenmesi yeterli sayılır. Ancak sahtecilikde kasdin ve daha önce sözü edilen unsurların da aynen dikkate alınacağı tabiidir,

RESMÎ MÜHÜRLER

İsmet ŞATIROĞLU
Ankara Em. 3. Şb. Md. Yrd.

Resmî mühürlerin iş hayatımızda çok önemli bir yeri vardır. Resmî mühürlü damgalanmış bir evrak iş hayatımızın âdeta ayrılmaz bir parçasıdır. Resmî mühür taşımayan bir evrakta noksanlık hissedilir. Halk arasında mühürün kutsal bir anlamı vardır. «Mührü Süleyman» «Mührü Hümayun» deyimleri konuşma dilimize yerleşmiştir. Resmî mühür konulmuş bir evrağın doğruluğu, devlet tarafından garanti edilmiş sayılır. Bu inancın mazisi çok eskidir : «Mühür kimde ise Süleyman odur» deyimini duymayan yoktur. Kısaca, resmî mühür Devletin manevî şahsiyetini temsil eden bir alâmet ve gündelik hayatımızın ayrılmaz bir parçasıdır.

Türk Ceza Kanununda «Resmî Mühür»

Konunun bir yönü de Ceza Kanunu ile ilişkilidir. Önce bu hükümleri gözden geçirelim. T.C. Kanununun altıncı babının «Devlete ait mühürler ve damgalarla sair alâmetlerin taklidi» başlığını taşıyan ikinci faslının 332 nci maddesinde : «Hükümetin emir ve kararları üzerine konulmağa mahsus olan devlet mühürünü taklit eden veya taklit fiiline iştirak etmeksizin başkaları tarafından taklit olunan mühürü kullanan kimse üç seneden on seneye kadar hapis...» cezasına mahkûm edileceği belirtilmektedir. 333 üncü maddesinin birinci fıkrasında da : «Resmî dairelerden veya âmm müesseselerinden birinin mühürünü taklit eden veya taklit fiiline iştirak etmeksizin başkaları tarafından taklit olunan mühürü kullanan kimse bir seneden beş seneye kadar hapis» cezasıyla tecziye edileceği hükmü bulunmaktadır. Resmî mühürlerle ilgili suçlar «Ammenin itimadı aleyhinde cürümler» babında gösterilmiştir. Sadece bu hükümler dahi resmî mühürlerin ne derece önem taşıdığını belirtmeye yeter.

Resmî mühürlerin şekli nasıl olmalıdır?

Taklit edenler ve taklit edilmişini kullananlar hakkında bir yıldan on yıla kadar hapis cezası tayin edilen ve bu konuda işlenen suçları «âm-

menin itimadı aleyhinde cürümler» sayan T.C. Kanununun ağır hükümleri karşısında mühürlerin, bu kadar çok ve çeşitli şekiller arz etmesinin ceza tatbikatı bakımından önemli mahzurlar tevhit edeceği şüphesizdir. Zira, taklit, aslına benzerliği oranında cezayı arttırıcı sebep sayılmaktadır. Bu sebeple resmî mühürlerin tayin ve tesbit edilmiş belli bir şeklinin olup olmadığı noktası çok önemlidir. Bu konudaki incelememiz sırasında resmî mühürlerin şekli ile ilgili herhangi bir kanun veya tüzük metnine rastlıyamadık. Ancak resmî mühürler konusunun harf inkılabı yıllarında önemli bir sorun olarak ele alındığını ve bir takım kararnamelele halledilmeğe çalışıldığını tesbit ettik. Gerçekten, 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabulü ve Tatbiki Hakkındaki Kanun yürürlüğe girdikten sonra devlet dairelerinde kullanılmakta olan makam mühürlerinin yeni bir şekle bağlanması zorunluluğu hissedilmiş ve çalışmalara başlanmıştır. Bu çalışmaların safahatı aşağıdaki yazışmalardan izlenilebilir. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığında Başbakanlığa gönderilen 2 Aralık 1928 tarihli teklifte şöyle denilmektedir :

«Devletin manevî şahsiyetine izafeten devlet dairelerinde kullanılmakta olan makam mühürlerinin her tarafta ayrı ayrı yeni harflere tebdili muhtelif şekil ve büyüklükte olmasını icap ettirecektir. Bayrak gibi devleti temsil eden resmî makam mühürlerinin de aynı şekil ve esaslara tevfikân ihzârı muvafık olacağı mütalâası ile Maarif Vekâletince tertip edilen bir numuneyi huzuru samilerine arz ve takdim eder.....»

Aynı konuda İçişleri Bakanlığında, Başbakanlığa yapılan ve 10 Aralık 1928 tarihini taşıyan teklif ise kısaca şundan ibarettir :

«1353 numaralı Kanuna tevfikân devairi resmîyece istimal edilmekte olan resmî mühürlerin yeni Türk harfleriyle hâk edilmesi icap etmektedir. Bu bapta vilâyetlerden de müracaat tevali ediyor. Yeni harflerle hâk ettirilecek mezkûr mühürlerin şekli ve tarzı tertibi hakkında bilmuhabere Millî Talim ve Terbiye Heyetince tersim ve tensip edilerek, Maarif Vekâleti celilesinden irsal buyrulan birkaç mühür numunesi de leffen arz ve takdim kılındı. Resmî mühürlerin merkez ile bilumum vilâyetlerde yeknesak bir şekilde hâkki muvafık olduğundan Heyeti Celilei Vekilece bu hususta bir karar ittihazı ve bir şekil tertibi esbabının istikmal ve tebliğine müsaade buyrulması istirham olunur efendim.»

Bakanlar Kurulu teklif edilen mühür numunelerinden birini 7764 sayılı kararla kabul etmiş ve ilgili makamlara 28 Mart 1929 tarihli tezke-

re ile tamim etmiştir. Bu tamimde kısaca «Devlet dairelerinde kullanılacak mühürler için şekil ve eb'adı gösterilen merbut numunenin esas tutulması, İcra Vekilleri Heyetinin 6/3/1929 tarihli içtimaında kabul olunmuştur» denilmektedir.

Bu karara ekli olarak gönderilen numunede ay açıklığı sağ tarafta bulunmaktaydı. Bu durumu mahzurlu gören Maliye Bakanlığı 1 Nisan 1929 tarihli tezkere ile Başbakanlığa şu teklifi yapmıştır :

«İcra Vekilleri Heyetine iktiran ederek leffen irsal buyrulan resmî mühür numunesinde açıklığı sağ cihette olan ay şeklinin, aysonlarındaki bitme manzarasını irae eylemesine mebni manevî bir mahzuru bulunmuş olduğundan hilâl şeklini irae etmek üzere açıklığın sol cihete tebdili hakkında karar istihsaline müsaade buyrulmasını arz eylerim...»

Bu teklif Bakanlar Kurulunun aşağıdaki kararıyle uygun görülmüyordu :

«Resmî mühür numunesinde sağ cihette gösterilmiş olan ay şeklindeki açıklığın sol cihete tebdili, Maliye Vekâletinin 1 Nisan 1929 tarih ve 1498 numaralı tezkeresiyle yapılan teklifi ve Maarif Vekâletinin 19 Mayıs 1929 tarih ve 1198 numaralı mütaleanamesi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 8 Haziran 1929 tarihli içtimaında tasvip olunmuştur.»

8100 numaralı bu kararname ile artık yurt içinde kullanılan resmî mühürlerin nihaî şekli bu suretle tesbit edilmiş oluyordu.

Hariciye teşkilâtımızda kullanılan resmî mühürlerin nihaî şekli ise 8 Haziran 1929 tarih ve 8102 sayılı karar ile ayrıca tesbit edildiği anlaşılmaktadır :

«Hariçte kullanılacak resmî mühürlerin devletimize ait olduğu anlaşılmak üzere numunede T.C. remziyle gösterilen (Türkiye Cumhuriyeti) kelimelerinin aynen ipkası icap edeceğinden elçilik ve konsolosluklarımızca bu şekilde yaptırılmış ve elyevm kullanılmakta bulunmuş olan mühürlerin istimaline devam olunması, Hariciye Vekâletinin 5/5/1.929 tarih ve 64492/221 numaralı tezkeresiyle yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 8 Haziran 1929 tarihli içtimaında tasvip ve kabul olunmuştur.»

Mezkûr kararnamelerin Resmî Gazete ile yayımlanmadığı Neşriyat ve Müdevvenat Genel Müdürlüğünün 30/7/1948 tarih ve 3516 sayılı yazılarından anlaşılmaktadır.

Resmî mühürlerin yeknesaklığını temin için tesbit edilmiş olan model, fotoğrafla teksir edilerek, Başbakanlık tarafından 28/3/1929 tarih ve 6/1292 sayılı tezkereyle ilgili makamlara tamimen tebliğ olunmuş ve sonradan; gönderilen fotoğrafta mühür çapının sehven 3 cm. olarak gösterildiği anlaşılarak 2/4/1929 tarih ve 6/1367 sayılı tezkereyle 3,5 cm. olarak tashih edilmiştir.

Kullanılmakta olan resmî mühürlerde belli başlı noksanlıklar.

Bugün çeşitli devlet dairelerinde ve âmm müesseselerinde kullanılmakta olan mühürlerde bazı önemli noksanlıklar mevcuttur. Bunlardan bazılarını aşağıda değinilmektedir :

- 1—) Bazı mühürlerde bulunan ay-yıldız Türk Bayrağı Tüzüğüne aykırıdır.
- 2—) Dış daire çemberinin çapı 29 mm. hattâ 40 mm. olan mühürler mevcuttur.
- 3—) İki daire çemberi yerine bir tek daire çemberi bulunan mühürlere rastlanmaktadır.
- 4—) Bazılarında daire çemberi noktalardan müteşekkildir.
- 5—) Bazı mühürlerde müessesenin kendi kuruluş tarihi bulunmaktadır.
- 6—) Ekseri mühürlerin damgası okunamamaktadır.
- 7—) Aynı müessesenin bile değişik tarihlerde tatbik ettiği mühürlerin çapları arasında 6 mm. kadar büyük bir fark bulunmaktadır.
- 8—) T.C. monogramı ve iki tarafında bulunan yıldızlar, hemen hemen her mühürde ayrı bir görüntüştür.
- 9—) Bir dairenin mühüründe ay açıklığı sağ yönde ve (T.C.) monogramı ayın içinde bulunmaktadır.

Mühürler arasında farklılaşmanın sebepleri nelerdir?

Resmî mühürlerin belli bir müessesede, tek elden yaptırılması hususunda bir kayıt vazedilmediğinden, her makam kendi mühürünü modele uygun bir şekilde kendisi yaptırmış, bu sebeple esas modelle kullanılmakta olan mühürler arasındaki farklılaşma meydana gelmiştir. Kısaca buna imalât farklılaşması denebilir. Ancak, mühürlerin çapları arasındaki 11 milimetre gibi büyük bir farkı bu şekilde izah etmek mümkün değildir. Bu husus olsa olsa ilgili kararnamelerin bilinmemesiyle izah olunabilir.

Bugünkü uygulamada mühürler piyasadaki mühürcülere yaptırılmaktadır. Ayrıca Darphanede de yaptırılabilir. 18/2/1930 tarih ve 1427 sayılı Resmî Gazetede neşredilen Başbakanlık tebliğinde; «Devlet daire ve müesseselerince siparişlerine lüzum görülecek eşya için evvelâ Darphane Müdürlüğüne müracaat edilmesi ve burada temini mümkün oldukça hariçten eşya alınmaması Maliye Vekâletinin 25/1/1930 tarih ve 1472 numaralı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 29/1/1930 tarihli içtimasında tensip edilmiş ve Millî Darphanede mevcut ve imali mümkün olan eşyanın listesi de leffen gönderilmiş olduğundan bu hususa riayet olunması ehemmiyetle ve teminen tebliğ olunur.» denilmekte ve Darphanede yapılmakta olan eşyalar listesinde mühürler de gösterilmekte ise de pratikte bu tamimden yararlanan pek az makam olduğunu tahmin ediyoruz. Zira o tarihe kadar her makamın kendi mühürünü yaptırmış olması mümkündür. Öte yandan mühürlerin şeklini tesbit eden kararnameler de bulunamamaktadır. Nitekim, Başbakanlığın, Adalet Bakanlığının 27/2/1952 tarih ve 2731 sayılı yazılarına karşılık olarak 29/2/1952 tarih ve 6/674 sayılı cevabî yazılarında bu husus doğrulanmaktadır :

«Devlet dairelerinde kullanılacak mühürlerin şekil ve eb'adı hakkında Bakanlar Kurulunca ittihaz edilmiş kararlar mevcut olup resmî mühürlerin Darphanede yaptırılması mecburiyetine dair verilmiş bir karar bulunamamıştır.

Böyle bir karar alındığı bilinmekte ise tarih ve sayısının bildirilmesini rica ederim.»

SONUÇ

Resmî mühürlerde yeknesaklığı ve değişmezliği temin için bazı tedbirlerin alınması uygun olur. Bu tedbirler kısaca şunlar olabilir:

1—) Resmî mühürler 7764 ve 8100 sayılı kararlarla kabul edilen modele uygun bir şekilde ve belli bir devlet müessesesinde, dayanıklı bir madenden yaptırılmalıdır ve harf yükseklikleri en az birbuçuk milimetre olmalıdır.

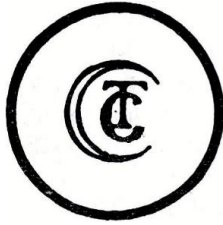
2 —) Her resmî mühür için bir sicil dosyası açılmalı ve numarası mühürün üstüne hâk edilmeli, seleften halefe devri belli bir formaliteye bağlanmalıdır.

3—) Piyasa mühürcülerinin, resmî mühür yapmaları ve bu işe mahsus model bulundurmaları yasaklanmalıdır.

4—) Resmî mühürlerle ilgili bütün işler ve işlemler bir mevzuatta toplanmalıdır.

5—) Aşağıda yanlış bir mühürle doğru bir mühür örneği görülmektedir.

YANLIŞ

DOĞRU

BİRLEŞİK AMERİKA'DAKİ METROPOLİTEN İDARELER VE BÜYÜK LONDRA İDARESİ HAKKINDA İNCELEME RAPORU

Şerif TÜTEN
Orhan ZAİM

I. GİRİŞ

Kurulumuzca başlatılan ve yurt içindeki metropol bölgelerde yürütülen araştırmaların son bölümü olarak, Birleşik Amerika Devletinde aynı alanlarda kurulmuş bu gibi idarelerin, özellikleri, mali kaynakları ve politik bünyelerinin incelenmesi zarureti ortaya çıkmıştır.

Şüphe yok ki, Amerika Birleşik Devletlerinde yapılacak araştırma, her metropoliten bölgede mevcut olan bu gibi idarelerin çok çeşitli biçimde oluşu, onların sorunları, örgütleri, sorunlar için bulunan çözüm yolları bakımından edinilen tecrübelerin —olanakları değişik de olsa— yurdumuzda kurulacak bu tür kuruluşların yapılarına bazı katkılarda bulunmasının mümkün olacağını kabul etmek gerekir.

Amerika Birleşik Devletlerine gidilmeden önce yazılı metinler üzerinde kurulumuzca geniş bir araştırma yapılmış ve sonuç olarak bu metropoliten alanların sosyal, ekonomik, fiziksel ve örgütsel durumları hakkında oldukça geniş bilgi edinilmiştir. Bu biçimle başlatılan araştırma çok kısa bir zaman içinde, her biri bir dev olan metropol alanların sorunlarını kavramak, olanaklarını objektif ölçüler içinde değerlendirmek, pek karışık örgütlerin nasıl çalıştığını ve bu alanlar içinde yaşayan hemşehrilere sunulan hizmetlerin niteliğini daha kolay anlamayı mümkün hale getirmiştir.

Araştırma ile varılmak istenen amaç, bu tür örgütlerin bulunduğu alanda yaşayan hemşehrilerin politik kontrol kudretinin demokrasiye uygun olarak nasıl gerçekleştiğini bulmak, hizmetlerin neleri kapsadığını, yani metropol idare ile demokrasinin vazgeçilmez ögesi olan mahallî idareler arasında nasıl bölüşüldüğünü kavramak, kurulmuş idarelerin halkla ve mahallî idarelerle olan ilişkilerini anlamak, bu tip idarelerin

nasıl örgütlendiğini araştırmak ve hepsinden önemlisi de, idarelere verilen görevlerin ifasına yeterli malî kaynakların neler olacağını kararlaştırmaktı.

Amerika Birleşik Devletlerinde yapacağımız bu inceleme A.I.D. örgütü tarafından programlanmış ve imkânları onlar tarafından sağlanmıştı. Bu nedendenir ki, araştırma istenilen süreden geç başlatılabiliştir.

Bakanlığımızın onayı ile bu araştırmanın yürütülmesine, araştırma grubu içinden Tetkik Kurulu Başkanı Şerif Tüten ile Kurul Müşavirlerinden Orhan Zaim görevlendirilmişti.

Bu amaçla, 26 Ağustos 1970 de Türkiye'den ayrılarak 27 Ağustos 1970 de Amerika Birleşik Devletleri başkenti Washington D.C.'ye geldik ve orada görevimize başladık.

Amerika Dışişleri Bakanlığı, Sosyal Yapılar ve Şehirlerin Geliştirilmesi Bakanlığı yetkilileri ile olağan temaslara tamamlanmasından sonra meslek kuruluşlarının Washington D.C.'deki genel merkezlerinde temaslara başladık.

Bu kuruluşlar sırası ile şunlardır :

1. Şehir İdarecileri Eyaletlerarası Birliği,
«International City Manager Association»,
2. Mahallî İdareler Arasında İlişkiler Komisyonu «Advised Commission on International Relations»,
3. Washington Metropolitan Araştırmalar Merkezi «Washington Çenter for Metropolitan Studies»,
4. Kaza İdarecileri Millî Derneği «National Association of Counties»,
5. Belediye Reisleri ve Belediye Dernekleri Millî Birliği «National Leaque of Cities Conference of Mayors».

Genellikle Mahallî İdarelerin ve meslekî teşekküllerin her eyalet ölçüsünde kurdukları derneklerin millî seviyedeki federasyonları özelliğini taşıyan bu kuruluşlar, mahallî idareler arasında yapılan araştırmaların sonuçlarını yaymak, haberleşmeyi sağlamak ve millî seviyede alınan kararların sonuçlarını değerlendirmek gibi önemli görevleri başarmaktadırlar. Her biri kendi uzmanları eliyle araştırmalar yapan bu kuruluşlar, eyalet yasalarının ayrı oluşu nedeniyle standart olmayan mevzuatı, yeni buluşlar, uygulamalar, incelemelerin ışığı altında değerlendirerek, standart öneriler hazırlayarak, belediye ve kaza yetkililerinin tasviple-

rine sunmakta, ayrıca bu idarelerin Federal Hükümet üzerinde bir baskı grubu rolünü oynaması isteğine cevap vermeye çalışmaktadırlar.

Bu kuruluşlarla metropoliten idareler sorunlarını ve ayrıca yeni gelişme eğilimleri üzerinde temaslar ve fikir alış verişleri yaptık.

Ancak hemen burada işaret etmek isteriz ki, Amerikan mahalli idarelerinin çok köklü bir geçmişe ve geleneklere sahip oluşu, bu büyük memleketin tek elden idaresinin imkânsızlığı zenci - beyaz ilişkilerinin sosyal ortamda yarattığı problemler nedeniyle, metropoliten idarelerin gerek bugünkü kudreti, gerek geleceği bakımından bazı umutsuzlukların da mevcut olduğunu müşahade ettik.

1966 yılında kurulan Sosyal Yapılar ve Şehirlerin Geliştirilmesi Bakanlığının (1) zorlamaları ile bir açıdan metropoliten idarelerin kurulması ve güçlenmesine karşı çıkışların hesaba alınarak, bölgelerin bir elden idaresine yönelen federal hükümetin yardımlarının böyle bir örgüt eliyle dağıtılmasını öneren, yeni bir kuruluşun yaratıldığı ve bu akımın uygulanmasının değişik yönlerini incelemek üzere;

1. Metropoliten Washington Mahalli İdareler Konseyi,

«Washington Metropolitan Council of Government»,

2. Bölgesel Mahalli İdareler Konseyine Millî Hizmet Kuruluşu, «National Service to Regional Council of Government».

ile temas kuruldu. Türkiye’de yaptığımız araştırmalarda bu yeni oluşumdan bilginiz olmadığı için metropoliten alanlardan daha geniş alanları kapsayan bu yeni yaklaşım dikkatle incelendi. Nitekim gezimiz süresince değişik eyaletlerde bu örgütlerin uygulamaları ve çalışmaları tarafımızdan dikkatle incelendi.

Başkentteki bu temaslar tamamlandıktan sonra, Miami, Florida’da mevcut «Dade County» Metropoliten kuruluşunu incelemek üzere 12 Eylül 1970 de Miami’ye müteveccihen hareket ettik.

II — Miami «Dade County» Florida

I. GİRİŞ

Miami şehrini de içine alan «Dade County» Metropoliten idaresine geçmeden önce, burası hakkında bazı bilgiler sunmayı yararlı bulduk :

(1) (Council of Governments) (C.O.G.) Bölgesel Mahalli İdareler Konseyi hakkında, Minneapolis - St. Paul, ikiz şehirler bölümünde geniş bilgi verilecektir.

Miami'ye uçakla gelen yolcu sayısı yılda 10 milyon üzerindedir ve böylece şehir, Amerika'nın güneyindeki en önemli hava limanıdır. Kışlık bir sayfiye yeri olan Miami bir deniz şehridir ve yalnız otellerde çalışanların sayısı 97.100 dür. 1955 - 1966 yıllarında deniz yolu ile bu şehre 258.968 yolcu gelmiş, 2491 gemi liman imkânlarından faydalanmış, 1.000.000 ton yük bu limana boşalmış ya da buradan yüklenmiştir. Şehire kayıtlı 353.257 telefon mevcuttur. 4284 sanayi kuruluşunun var oluşu, aynı zamanda şehrin hızla gelişen bir endüstri merkezi haline geldiğini göstermektedir.

2552 mil kare alanı kaplayan Dade County Metropolitan İdaresi içinde 1.240.410 kişi yaşamaktadır. County «İlçe» sınırları içinde 200 mil kare alanı kaplayan 27 şehir ve organize olmamış kırsal oturma birimleri mevcuttur.

Dade County içinde kalan şehirler, polis, itfaiye, caddelerin yapım ve bakımı, parklar tesisi, eğlenme ve dinlenme mahalleri hazırlanması, kütüphanelerin işletilmesi gibi normal görevlerini kendileri yürütmektedirler. Belediyelerden 16 sı Baş İdareci «Manager» - Meclis tipi, diğerleri ise Başkan - Meclis (2) tipidir ve belediye seçimlerine siyasî partiler katılamazlar. İlçe idaresi de bir başkan 8 üyenin katıldığı meclis tarafından yürütülür. Yasaya göre baş icracı «Manager» icra organıdır.

Bu metropoliten ilçe idaresinin, halkına sunduğu hizmetler aşağıda sıralanmıştır :

Bölgede mevcut bulunan polis ve itfaiye birimlerinin haberleşmesi,

Polis ve itfaiye birimlerinin haberleşmesi,

Polis ve itfaiye memurlarının işe alınması,

Organize olmamış kırsal oturma birimlerine yangından koruma ve polis hizmetleri sunmak,

Hapishanenin işletilmesi,

Suçlu Çocuklar Bürosu ve hizmetleri...

İlçe için gerekli bilgileri toplamak ve elektronik beyinle değerlendirmek,

Satın alma işleri,

Personelin imtihanla işe alınması,

İşçilerin emeklilik işlerini idare eden sandığın kurulması,

Mahallî plânlama işleri,

Şehirlerin yenileştirilmesi, sosyal konutlar inşaaası,

(2) Bilindiği gibi «Manager - Meclis» tipi mahallî idarelerde, icra organı Managar (Baş icracı); «Başkan - Meclis» tiplerinde ise, icra organı, Belediye Başkanıdır.

Trafik ışıklarının bakımı ve trafik mühendisliği hizmetleri,
 Ana arter sayılan yolların aydınlatılması,
 Kütüphane hizmeti,
 Seçmen kütükleri ve oy makinelerinin temini,
 Bazı müteahhit ve tüccarlara ruhsat vermek gibi hizmetler arzeder.

Bu sayılan hizmet dışında Dade County Metropoliteni içindeki bütün okul birlikleri birleştirilmiş ve 214.000 çocuğun okuduğu ana okuldan liselere kadar bütün okullar bağımsız seçimlerle seçilen (beşi dar bölgeden, ikisi bütün ilçeden) yedi kişilik bir yönetim kurulunca idare edilmeye başlanmıştır. Dade County, okul birliğinin vergilerini de toplamakta ve sonra bu idareye tevdi etmektedir.

2. Gelir Kaynakları

Dade County'nin gelir kaynakları aşağıda sıralanmıştır :

- a) Hizmet karşılığı tahsil edilen paralar,
- b) Federal hükümetin yardımları,
- c) Para cezaları,
- d) Ruhsat harçları,
- e) Yatırımlardan gelen gelirler,
- f) Emlâk vergisi,

Bu kaynaklardan 1971 yılında elde edileceği tahmin edilen bütçe gelirleri 77.264.094 dolar olarak hesaplanmıştır. (Bu paraya okul birlikleri için tahsil edilen miktar dahil değildir.) Yukarıda sayılan gelir kaynaklarından ağır basanı emlâk vergisidir ve bütçe gelirlerinin % 53 ünü teşkil etmektedir. Hizmet karşılığında alınan paralar % 28, federal yardımlar % 9 la ikinci ve üçüncü sırayı almaktadır.

Dade County emlâk vergisinden %10,56 pay almaktadır. Buna karşılık bu oran ilçenin en büyük rakibi olan Miami Şehrinden % 15,79 dur. Metropoliten İlçe İdaresi gelirleri arasında, yılda 5 milyon dolar gelir getiren sigara resmi varsa da bu gelir ilçenin çıkardığı 85 milyonluk istikraz tahvillerinin itfasında kullanılmaktadır. Bu nedenle gelirler arasında gösterilmemiştir.

İş hacmi için bazı rakamlar verilirse metropoliten ilçe idaresinin büyüklüğü ve sonra taşıyacağımız başarı oranı hakkında daha iyi bilgi sahibi olabiliriz kanısındayız.

Metropoliten ilçe idaresi, kendisine hukuk konusunda danışmanlık yapmak ve mahkemelerdeki işleri yürütmek üzere 12 avukat istihdam etmektedir. Bilgi toplama ve değerlendirme bölümünde 93 kişi seçim ve

seçmen kütükleri için 41 kişi, vergi tahakkuk, tahsil ve masraf işleri için 240 kişi, bayındırlık işleri için 787 kişi, ilçe idaresinin sahip olduğu binaların bakımı için 102 kişi, kimsesiz ve suçlu çocukların bakımı için 290 kişi, polis ve sivil savunma maksatları için 1321 kişi (bunlardan 638 i üniformalıdır), morg hizmetleri için 30 kişi, sağlık hizmetleri için 286 kişi, eğlenme ve dinlenme yerlerinin bakımı için 655 kişi, inşaatların kontrolü için 82 kişinin istihdam edildiğini, bunların diğer kontroller yanında bir yıl içinde 84.099 binayı kontrol ettiklerini, yangınla savaş için 292 kişinin istihdam edildiği ve bunların bir yıl içinde 9121 olaya el koyduklarını ve bu gayrimenkullerin değerinin 178.151.590 dolar olduğunu ve yanan gayrimenkuller değerinin ancak 1.099.924 dolar tuttuğunu; trafik mühendisliği hizmetlerinde 175 kişi, gayrimenkullerin değerlerini tahmin için kullanılan muhaminlerin 285 kişi olduğunu belirtir; ve kaza hapishanesinde 204 kişinin, ilçe hastahanesinde 3.843 kişinin çalıştığı ve yalnız bu örgüte 37.958.975 dolar harcadığı ve bu masrafın 14.558.100 dolarının ilçenin harcadığını belirtirsek, Dade County Metropolitan İdaresinin yapmakta olduğu işlerden bir kısmının genişliğini belirtmiş oluruz.

Bununla beraber, hemen ilâve edelim ki, bu görevlerden bazıları geleneksel ilçe hizmeti olup, metropoliten örgütün kuruluşundan sonra bu idarece deruhte edilen şehirselle bazı görevlerin istenilen standartta yükseltilmediğini de ifade etmek yerinde olacaktır.

3. Metropoliten Örgütün Başarılı ve Başarısız Yönleri

Önce ilçe idaresi darmadağınık çalışan örgütünü modern bir biçime sokmuş; tekerrürler, kumanda zincirindeki bozukluklar ortadan kaldırılmıştır. İşlerin süreci standart hale getirilmiş, bilgi toplama ve değerlendirme gibi işler de modern usullere yönelmiş; hesapların ve personelin kontrolü mümkün hale gelmiştir.

Ayrıca bütün ilçe metropoliten alanı için arazinin kullanılması (Land Use) plânı hazırlanmış, kitle ulaşımı için otobüs şirketi satın alınmış, bütün ilçeyi kapsayan trafik mühendisliği işi başarılmış, trafik mevzuatının standart hale getirilip ilçede uygulanması mümkün hale getirilmiş, ekspres yollar geliştirilmiş ve yeni bir limanın inşasına başlanmıştır. Havanın ve suyun kirletilmesini önleyen mevzuat ciddi olarak uygulanmaya başlanmış, hastahane hastaların bakım standardı yükseltilmiş, kanalizasyon ve atıklarının tasfiye için standartlar tesbit olunmuş, ve uygulamada ilk adım atılmıştır.

Beri yandan ilçe idaresi, malî yönden ve lider yokluğundan sıkıntı içindedir. Yukarda arzulunduğu üzere Dade County Metropoliten vergi yükleme yetkisinden mahrumdur. Bu nedenle beledi hizmetlerin arzında arzu edilen yeteneğe erişilememektedir. İlçe içinde yaşayan nüfusun 2/5 'i organize olmamış kırsal birimlerde oturmaktadır ki, buralara götürülen hizmetlerin, ezcümle Miami şehrindeki standartlara ulaşamaması, ilçe metropoliten idaresinin yayılma şansını hemen tamamen yok etme yolundadır. Zira İlçe Metropoliten İdaresinin kendi hizmet standartları iyi olmadığı için, yasa ile kendisine verilen ve hizmet seviyesi tesbit edilen standartların altında kalan belediyelerin, bu hizmetlerinin ilçe tarafından yapılması müeyyidesini işlemez hale sokmaktadır.

Ayrıca Manager — Meclis tipi idareden, kuvvetli Başkan — Meclis tipi idareye geçmek suretiyle politik liderliğin kuvvetlendirilmesi yolunda bazı çalışmalar da vardır.

Sonuç olarak okuduğumuz kitaplarda kuvvetli ve başarılı gibi görülen Dade County'yi gerçekten kuvvetli bir metropoliten idare olarak kabule imkân göremedik. Hatta ,bu günkü statü ve uygulama içinde devam ederse, gelecekte bu görevi yapacağı ummak da mümkün görülmemelidir.

III — Nashville ve Davidson County, Tennessee (Şehir ve İlçe Birleşik Metropoliten İdaresi)

1. GİRİŞ

Nashville, Tennessee Eyalet merkezinin bulunduğu bir şehirdir ve genellikle bir üniversite şehri karakterini taşımaktadır. 400 bin kadar nüfusa sahiptir. Etrafında banliyöler teşekkül etmeye başlamıştır. Ancak bunların büyük bir kısmında belediye kurulmamıştır.

Amerika Birleşik Devletleri güneyinde metropoliten alanların bölgesel problemlerini, ilçe —şehir'in (Consolidation — birleştirilmesi) eritilmesi ile çözümlenmesine alışılmıştır. Jackssonville — Beton Rouge gibi örnekler bu arada hatırlanabilir.

Genellikle Güneyde Demokrat Parti kuvvetlidir ve Cumhuriyetçi Parti bazen muhalefet bile sayılamayacak kadar zayıftır. Bu nedenle bölgesel idareyi kabul etmekle, Demokratların, şehrin kontrolünü elinden çıkartması korkusu yoktur.

Ayrıca şehir idaresinde ve polisteki yolsuzluk iddiaları ve bazı skandallar, bu gibi idarelerin kurulmasını kolaylaştırmıştır. Örneğin Nashvil-

le şehrinde şehir — ilçe idarelerinin birleştirilmesi için yapılacak halk oylamasından önce, polisin suçladığı yolsuzluk olayları vardı.

Nashville şehri dahilindeki nüfusun % 40'ı, ilçe ölçüsünde ise % 25'i zenci idi. Bu bakımdan ilçe ve şehrin birleştirilmesi halinde zencilerin şehirde mevcut nüfuzları yeni idarede zayıflamış olacaktı. Bu nedenle zenci azınlık 1958, 1962 yılında yapılmış halk oylamasında birleşmeye karşı çıktı.

Diğer önemli bir etken de güney eyaletlerinde yaşayan işçilere (blue colar) oranla memurların (white colar) sayılarında büyük bir farklılık vardır. Örneğin Davidson ilçesinde oturan işçilerin % 23,1 olan oranına karşılık, memur sayılabilecek kişilerin oranı % 45,9 dur. Bu da merkezî şehrin problemlerinin akıl yolundan halli için önemli bir etkidir.

Sonuç olarak Davidson County 82 bin kişinin oturmakta olduğu 50 mil kare araziye ilhak etti ve kaza idaresi şehir politikacılarının eline geçmiş oldu.

2. İlçenin Statüsü

ilçe — şehir birleşmesi (bir idare içinde) sonucu yeni metropol idareye «Nashville ve Davidson İlçe Metropolitan İdaresi» adı verilmiştir. Bu birleşme sonucu iki değişik hizmet alanı onanmıştır. Birincisi «Genel Hizmet Alanı» ki bütün ilçe bu alan içindedir. İkincisi «Şehrsel Hizmet Alanı» dır ki, bu tip hizmetler, ihtiyaç duyulan bütün şehrsel alanları içine almakta ve lüzum görüldükçe sınırları genişletilebilmektedir.

Bu hizmet alanlarından şehrsel hizmet alanına giren bölgelerde emlak vergisi daha yüksektir.

Genel hizmet alanına sunulan hizmetler : Polis, mahkemeler, hapishane hizmeti, emlak değerlerinin tesbiti (tahmin), sağlık ve sosyal yardım, hastahane hizmeti, yaşlıların bakımı, yol ve caddelerin bakımı, trafik kontrolü, okullar, eğlenme ve dinlenme yerleri, kütüphane hizmeti, oyun alanları, hava alanı yapımı ve bakımı, sosyal konutlar, şehrsel iyileştirme ve yenileştirme hizmeti, şehir plânları, inşaat, elektrik ve fennî tesisat standartlarının tesbiti ve uygulanması, elektrifikasyon, çöp toplama, transit yollarının yapımı, bira satış (3) ve taksi ruhsatlarının verilmesi, kontrolü gibi görevlerdir.

(3) Güney Eyaletlerinin çoğunda içki yasağı veya sınırlı satış günümüzde hâlâ geçerlidir.

Şehirsel hizmet alanındaki görevler ise; daha geniş polis korunması, itfaiye, su, kanalizasyon .taşkınlardan korunma, caddelerin temizlenmesi ve aydınlatılması, çöp toplama, ağır alkollü içki satışının kontrolü gibi hizmetleri kapsamaktadır.

Metropolitan ilçenin yürütme organı, İlçe Belediye Başkanındır. (4) Dört yılda bir seçilir ve aday olmak için ilçe içinde en az iki yıldan beri oturur olması ve 30 yaşından genç olmaması gereklidir. Başkan ancak birbirini izleyen üç seçim devresi için seçilebilir ve onu takibeden seçim devresinde aday olamaz.

Belediye Başkanı, Metropolitan İlçe Yasası ile kurulmuş bütün örgütleri («Nashville Electric Power Board», Nashville Elektrik İşletmesi, «Nashville Transit Authority», Nashville Ulaştırma İşletmesi gibi tüzel kişiliği olan kuruluşlar dahil) kontrol ve idare eder. Personel Kanunu hükümlerine girenleri işden çıkaramaz; bunun dışında kalan bütün idareci ve personeli atama ve işten çıkartma yetkisine sahiptir. Bütçeyi hazırlar. İlçe Meclisi kararlarını onaylar ya da veto eder. İlçe Belediye Başkanı tarafından veto edilen kararlar, Mecliste yeniden görüşülür ve 2/3 çoğunlukla onaylanmazsa geçerli olamaz.

İlçe — Belediye başkan Vekili de dört yılda bir seçilir ve Başkanın yokluğunda, ya da bu makamın boşalması halinde yenisi seçilinceye kadar ona vekillik eder.

Metropolitan Meclis, örgütün yasama organıdır. Dar bölgeden seçilen 35 üye ve ayrıca, bütün ilçe halkının oylarıyla seçilen beş üyenin katıldığı bir kuruldur. Seçilebilme, seçilecekleri yerde en az altı aydan beri oturma, 25 yaşını doldurmuş olma ve seçildikten sonra aynı yerde ikamet etme şartlarına bağlanmıştır. Metropolitan meclisde üye olanlar, yasanın gösterildiğinin dışında metropolitan örgütte görev alamazlar. Metropolitan Meclisi Başkan yardımcısı yönetir. Üyelerin üçte ikisinin hazır bulunmasıyla toplantı yeter sayısı sağlanmış olur.

Bütün İlçe halkının oylarıyla seçilen beş üyeden sıra ile en çok oy almış bulunan üçü Belediye Meclisine (Urban Council) teşkil eder. Ancak bunların şehirsel hizmet alanı içinde oturmaları zorunludur ve «Şehirsel Hizmet Alanına» sunulacak hizmetlerin harcamalarına karşılık olan emlak vergisi oranını bu Meclis kararlaştırır.

(4) «County Mayor» İlçe Belediye Başkanı olarak tercüme edilmiştir.

3. Metropoliten İdarenin Başarı Ölçüsü

Kurulmuş olan ve henüz üç yıldır çalışmakta bulunan Davidson İlçesi ve Nashville Metropoliten İdaresinin Amerika Birleşik Devletlerinde mahallî idareler içinde özel bir yeri ve yapısı olduğu ve metropoliten idarenin bu kıtada rastlanan başarılı bir örneği olduğu, daha başlangıçta dikkatimizi çekmiştir.

Önce, onsekiz yıldır Nashville Belediye Başkanı ve Metropoliten idare kurulduktan sonra ilçenin Belediye Başkanı olan Beverly Briley'in kişiliğini ve politik liderliğini, kuvvetli bir etken olarak dikkate almak gerekir.

Bu kişisel bir durum olmakla beraber, Bay Briley, Demokrat Parti sempatisini olmasına rağmen bu sempatisini işlerine yansıtmamayı iyi bilmekte ve Cumhuriyetçi Parti liderleriyle iyi geçinmektedir. (Gezimiz sırasında Tennessee Valisi Cumhuriyetçi idi). Zenci — Beyaz ilişkilerini çok dikkatle izlemekte ve zaman zaman bu ilişkileri dengeye sokmayı becerebilmektedir. (Hatırlanacağı üzere Nashville şehrinin nüfusunun %40'ı zencidir. Kendisine kurmay hizmetinde bulunacak yakın çalışma arkadaşlarını yetenekli kişilerden seçmeyi ve onlara geniş yetkiler devretmeyi başarmaktadır.

Davidson ilçesinin Eyalet Başkenti bulunması ve yukarda arzettiğimiz gibi, çalışanların çoğunluğunun memur (white colar) oluşu, üniversitelerin mevcudiyeti ile de bu ilçenin büyük bir bilgi potansiyeline sahip bulunuşu, idarenin hissî değil, akılcı nedenleri benimsemesine imkân vermektedir. Problemlere bu yönden yaklaşıldığında ilmin ve aklın ortaya çıkardığı çözüm yollarının seçilmesi daha kolay olabilmektedir.

Metropoliten idarenin kurulmasının kabulüne başka bir neden olarak da, ilçenin Güney Eyaletinde oluşu ve Amerika Birleşik Devletleri ölçülerine göre sanayileşmemiş, ya da ekonomik yönden pek gelişmemiş oluşunun, halkta yarattığı ilerleme isteği gösterilebilir.

Nüfusunun az olması, kozmopolit bir toplum olması, yeni kurulan örgütün iyiden ve doğrudan yana bulunması, sosyal çekişmeleri bir hayli önlemektedir.

Metropoliten kuruluşun liderleri arasında Bay Briley gibi pratik, usta bir politikacının bulunuşu, ilçe idaresi içinde bulunan altı küçük şehrin statülerine ve bağımsızlıklarına dokunulmaması metropoliten örgütün kurulmasını gerçekleştirmiştir.

SONUÇ :

Amerika Birleşik Devletlerinde gördüğümüz metropoliten şehirler ve örgütler arasında, yukarda arzettiğimiz nedenlerle, Davidson İlçe Metropoliten kuruluşunun başarılı, çalışan istisnai örneklerden biri olduğunu belirtmek yerinde olur. Bilindiği ve diğer vesilelerle de değinildiği gibi, Amerika'daki birçok mahallî idare yöneticilerinin ve bazı politikacıların arzularına rağmen, seçmenlerin büyük metropoliten belediye idarelerini henüz arzu etmedikleri bir gerçektir. Davidson Metropoliten birleşik idaresi ise, bu alanda başarılı bir istisna teşkil etmektedir. Ancak, bu tip bir birleşik idarenin, dünyanın başka bölgelerinde ve bu arada Yurdumuzda aynen uygulanması oldukça güçtür. Bununla beraber, üzerinde düşünülmeğe değer bazı tecrübelerden faydalanmak mümkün olabilir.

IV. Chicago Metropoliten Alanı ve

«Büyük Chicago Metropoliten Kanalizasyon Birliği»

(The Metropolitan Sanitary District of Greater Chicago)

1. GİRİŞ

Amerika Birleşik Devletlerinde yapacağımız geziye başlamadan önce, yaptığımız araştırmada Chicago şehri ve bu şehrin etrafındaki birçok mahallî idareleri de içine alan, Cook County alanında tam metropoliten şehrin özelliklerini gösteren bir toplumun bulunmasına karşılık, bu bölgede bir metropoliten kuruluşun olmadığını öğrenmiştik.

Araştırmamız sırasında böyle bir örgütün kurulması için belirgin çabaların bulunmayışı sonucu, metropoliten problemlerin nasıl çözümlendiği, toplumun hangi nedenlerle böyle bir yola gitmemeyi tercih ettiğini öğrenmek istemiştik. Bu nedenle gezi programımıza bu kent de alınmıştı.

Kentin sosyal ve ekonomik problemlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için, metropoliten sorunlara geçmeden önce, Chicago Metropoliten Alanının sosyal, ekonomik .coğrafi ve fiziksel yapısından biraz bahsetmek yerinde olacaktır.

Chicago şehri Michigan gölü kenarında, düz ve yüksek olmayan bir alan üzerine kurulmuştur. Şehrin, sınırları içinde kaldığı Cook (County) ilçesinde yetmişten fazla göl ve irili ufaklı pek çok kanal ve ırmak mevcuttur.

Yalnız Cook County ve Chicago şehri sınırları içinde yaşayan şehirleşmiş nüfus 5.400.000 civarındadır. Cook County'ye bitişik olan S.M. S.A. (5) metropoliten alandaki toplam nüfus ise 6.711.000 kişidir.

Cook County içinde 30 kasaba, 125 şehir, 213 özel birlik, 162 okul birliği ve bir de ilçe idaresi olmak üzere 527 adet mahallî idare birimi mevcuttur. Bütün metropol alanda (S.M.S.A.) ise 6 ilçe, 114 kasaba, 256 şehir, 464 özel birlik, 344 de okul birliği olmak üzere 1184 mahallî idare birimi mevcut bulunmaktadır.

Chicago şehri 3.550.404 nüfuslu olup, banliyösünde bulunan ve yukarda sayıları bildirilen şehirlere nazaran, dev bir şehir niteliğindedir. 1970 sayımına göre, New York ve Los Angeles şehirlerinden sonra Amerika'nın 3. büyük şehridir. Eskiden beri Amerikanın en büyük et kesim ve paketleme merkezi olmasının yanında, endüstri bakımından çok gelişmiştir. Şehirde yaşayan zenci ve diğer azınlıklar büyük bir oran teşkil etmektedir. Şimdi Amerikanın her büyük kentinde olduğu gibi zenci — beyaz çatışmaları, bu şehirde de huzursuzluklar yaratmaktadır.

Chicago şehrinin idaresi yıllardan beri Demokrat Partinin elindedir ve bu partiye mensup Bay Richard J. Daley 12 yıldır büyük çoğunlukla seçilmekte ve Amerika içinde şöhretli bir belediye başkanı haline gelmiş bulunmaktadır. Partizan bir idarenin temsilcisi olmasa bile, bazı tutumlarda bu davranış esinlenmektedir.

Zenci azınlığın, şehir idaresinde hissedilir bir ağırlığı vardır. Bu nedenledir ki, banliyöde oturan beyaz çoğunluk, birleşik yani metropoliten karakterdeki bir idareyi, güvenliğin ve asayişin iyi olmaması gibi önemli sorunları ortadan kaldıracığı gerçeğine rağmen, istememektedir.

Genellikle Demokrat partiyi destekleyen Illinois Eyalet halkı, bir süredir dengeyi sağlamak için sadece vali seçimlerinde Cumhuriyetçi Parti adaylarına oy vermektedir. (Gezimiz sırasında Vali Cumhuriyetçi Parti mensubu idi.) Bu hal de, Amerikan demokrasisinin dikkate değer bir yönünü yansıtmaktadır.

Şehrsel hizmetlerin sayıları bu derece çeşitli mahallî idare birimi aracılığıyla görülmesi, ortaya pek çok problem çıkartmaktadır. Ancak bu bölgede halk «Metropoliten» sözcüğünü kullanmaktan bile ürkmektedir. Halkın eğilimi bu olunca, metropoliten problemlerin çözülmesi için

(5) S.M.S.A. : Standart Metropoliten Statical Area. (Standart Metropoliten İstatikî Alan)

tek araç özel birlikler olmaktadır. Nitekim yalnız Cook ilçesi içinde 49 itfaiye, 88 park yapma, 31 kanalizasyon, 8 kütüphane, 4 sivrisinekle mücadele ve sosyal meskenler, 5 su, 1 cadde aydınlatma, 1 veremle savaş, 2 genel sağlık, 2 ulaştırma, 11 drenaj, 2 toprak muhafaza, 1 taşkından korunma, 1 orman koruma, 1 liman idaresi olmak üzere 213 özel birlik ve idare (Authority) vardır. Bu idarelerin altısı (Authority) metropoliten alanda hizmet gören idare hüviyetindedir. Biz raporumuzun bu kısmında bütün şehrsel bölgeye hizmet götüren bu büyük kuruluşlardan birini inceleyeceğiz.

2. Büyük Chicago Metropoliten Kanalizasyon Birliği «The Metropolitan Sanitary District of Greater Chicago»

Göl seviyesinden çok yüksek olmayan bir alana kurulmuş Chicago şehri, yukarda anlatıldığı gibi irili ufaklı pek çok ırmak, nehir ve kanalların birleştiği ve bunların Michigan gölüne döküldüğü noktada bulunmaktadır. Bu özellikleri, şehir ve çevresinin taşkınlardan korunması ve her bakımdan ilgili olduğu, bu su yataklarının ve gölün temiz tutulması zorunluluğunu ortaya çıkartıyordu.

Bu işleri başarmak için, şehir hudutlarının çok daha ötesinde de yetkili olan bir örgüte ihtiyaç vardı.

Bu nedenledir ki, örgüt 1889 yılında Eyalet Meclisinin kabul ettiği bir yasa ile kuruldu ve sonradan da adı «The Metropolitan Sanitary District of Greater Chicago» Chicago Metropoliten Kanalizasyon Birliği olarak değiştirildi.

Aşağıda görevleri sayılacak bu örgüt, üçü bütün ilçeden, altısı bölgelerden (dar bölge) bağımsız (partizan olmayan) seçimlerle gelen dokuz üyeli bir Meclis aracılığıyla yönetilir. Meclis, başkan ve başkan vekillerini kendi üyeleri içinden seçer, örgütün baş idarecilerini atar.

Kanalizasyon birliği Cook ilçesi içinde görev yapmakta ve aşağıdaki yetkilere sahip bulunmaktadır :

a) Drenaj Kanallarını Yapmak :

Kanalizasyon birliği, başlıca kanalları (ulaştırmada kullanılan su yolları), hendekleri, (yağmur sularını toplamak için), kanalizasyon şebekesini ve kanalizasyon artıklarını imha tesislerini yapmak ve bakmakla yükümlüdür.

Bu amaçla idare sınırları içinde kalan belediyelerin bu tür tesislerini kiralayabilir veya satın alabilir. Eyalet Bayındırlık Müdürlüğünün

iznini aldıktan sonra, su yollarında ve nehir yataklarında iyileştirmeler yapabilir. Bu kanalların kenarında servis yolları ve üzerlerinde köprüler inşa edebilir.

b) Vergi Koyma Hakkı :

Önceden de, son yıllarda da yasalar kanalizasyon birliğine emlak vergisine kesri munzam koymak hakkını vermekteydi. Böylece idare işletme masraflarını, sarfedilen suyun metre küpü başına ilâve edilecek bir yüzde ile değil ve fakat, yatırımlardan faydalanan taşınmaz mallara konan emlak vergisine ilâve edilecek kesri munzamlı tahsil etmek yolunu seçmiş bulunmaktadır.

1970 yılında bu oran emlak değerinin % 1,8'i iken, şimdi % 2,3'e çıkartılmış bulunmaktadır. Bunun yanında birlik sınırları içinde kalan ve yeni hizmete kavuşan, ya da hizmetin niteliği iyileştirilen bölgelerde bulunan taşınmaz mallardan iştirak hissesi (Special Assesment) de alınmaktadır.

Bu kaynakların dışında 1504 sayılı Yasa ile eskilerine ilâveten,

380.000.000 dolarlık (her yıl 60.000.000 doları geçmemek şartıyla) tahvilât çıkarabilme yetkisi verilmiştir. Bu tahvilatın çıkarılması için halk oyuna baş vurmaya gerek yoktur.

c) Bütçe :

Kanalizasyon birliğinin büyüklüğünü anlamak için bütçeden bazı rakamlar vermek yerinde olacaktır :

**1969 bütçesinin gelir kalemleri
(dolar olarak)**

Vergilerden gelen	59.021.000
Tahvilat satışından	20.091.000
Federal Hük. Yardımları	3.159.000
Yatırımlardan gelen	2.159.000
Diğer gelirler	2.619.000
T O P L A M	87.077.000

Bu rakama, borçlarını henüz ödemiş mükelleflerin, borçlarının tahsili bankalara bırakılan 15.950.000 doları ilâve edersek 103.027.000 dolarlık bir bütçe ortaya çıkar.

Kurulduğunda 158 mil kere alan içinde yaşayan 1.150.000 kişiye hizmet vermek için görevlendirilen kanalizasyon birliği bugün 858 mil kare

alanda oturan 5.000.000 kişiye hizmet vermekte, ayrıca sanayi artıklarının imhasını da kontrol etmektedir. Cook ilçesi içinde ana kanalizasyon şebekesinin uzunluğu 300 mili bulmakta; İdare ayrıca 11 kanalizasyon artıklarını imha ve 19 pompaj istasyonuna sahip bulunmaktadır. Maddi olanakları 2 milyar dolar tahmin olunan bu örgüte, Amerikan Mühendisler Birliği, 1955 yılında, Amerikanın 7 mühendislik harikasıdan biri, adını takmışlardır.

d) Sanayi Artıklarının, Şehrsel Kanalizasyonların ve Suların Kirletilmesi Kontrolü

Görevi :

Başlıktan anlaşılacağı üzere Chicago Kanalizasyon Birliği, Sanayi kuruluşlarının artıklarını, suların kirletilmesi bakımından kontrole yetkilidir. Ayrıca birlik sınırları içinde kalan belediyelerin kanalizasyon şebekelerini ve kanalizasyon artıklarını imha istasyonlarının çalışmalarını kontrol yetkisine de sahiptir. Bu görevleri başarmak için özel bir polis örgütüne sahiptir.

SONUÇ:

İnceleme programımıza aldığımız ve yukarıda ana hatlarıyla belirttiğimiz «Büyük Chicago Metropolitan Kanalizasyon Birliği», sayıları pek çok olan ve geniş bir metropoliten alana yayılmış bulunan mahallî idarelerin, mahdut yönlü hizmetlerinden bir kısmını — metropoliten bir mahallî idare teşkilâtı kurmaksızın — bir bölgesel birlik halinde örgütlenmesinin ve uygulamada başarılı hizmetler vermesinin, dikkate değer bir örneği olmuştur. Böylece, metropoliten alana yayılmış olan nüfus kalabalığına daha iyi standartta hizmet götürmek için, mutlaka geniş anlamda metropoliten bir mahallî idare birliği kurulmasının zorunlu olup olmayacağı; bu hizmetlerdeki koordinasyonun, mahdut yönlü birliklerle de sağlanıp, sağlanamayacağı konusu, — her memleketin kendi şartlarına göre — üzerinde düşünülmeğe değer bir nokta olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan, Yurdumuzda, bu alanda yapılacak çalışmalarda, böyle bir örneğin gözönünde bulundurulması, faydalı olacaktır.

V. Los Angeles County, California

1. GİRİŞ

Konuya girmeden önce, problemleri ve ona bulunan çözüm yollarını doğru kıymetlendirebilmek için, çalışma şekli itibariyle metropoliten bir idare karakteri taşıyan Los Angeles (County) ilçesi hakkında bazı bilgiler vermeyi gerekli bulmaktayız.

Los Angeles ilçesi hudutları içinde 8 milyonun üzerinde nüfus yaşar. Bu nüfusun % 15'i organize olmamış (Yani henüz Belediyesi olmayan) banliyölerde yaşamaktadır. (1.200.000 kişi.)

Los Angeles ilçesi'nin 4083 mil kare olan arazisinin bin mil karesi çöldür. (Burada 122.000 nüfus yaşar.) 2000 mil karesi ise yüksek dağlar ve ormanlarla kaplıdır. Sonuç olarak şehirler 1074 mil kare ve organize olmamış alanlar ise 3.008 mil kareyi kaplamaktadır.

İlçe alanı içinde 77 şehir idaresi mevcuttur. İlçeyi, dar bölge sistemine göre ve siyasi partilerin katılmadığı seçimlerle iş başına gelen beş kişilik yasama ve yürütme meclisi yönetir. İlçe idaresi çeşitli hizmet alanlarında 61.000 kişi istihdam eder. Bütçesi 1.730.000.000 dolardır. 1913 den beri kendi özel yasası olan ilçe, üstün biçimde örgütlenmiştir. İlçe hudutları içinde 1954 lerden beri yeniden 32 şehir idaresi kurulmuş ve birçok alanlar şehirlere eklenmiş olmasına karşılık, bugün bağımsız belediye şeklinde organize olmamış alanlarda büyük bir kalabalık yaşamaktadır. Ayrıca 773.131 nüfusun yaşamakta olduğu 30 şehirle 1954 ten bu yana kurulan 32 şehirde yaşayan 871.790 nüfusa belli başlı beledi hizmetlerin yapılması görevi de ilçeye bırakılmıştır. Böylece Los Angeles County 2.690.802 kişiye oldukça kaliteli belediye hizmetleri arzeden metropoliten bir İdarî karakter taşımaktadır.

2. Lakewood Plânı Nedir?

1954 de 15 seneden beri ilk kez, üç yıl içinde gelişen yedi mil kare alanı kaplayan ve 60.000 kişinin oturduğu Lakewood'da belediye kurulması kararlaştırılmıştı.

California Eyalet yasalarına göre şehir kurulan bölgede şehrsel hizmetlerin belediyece karşılanması öngörülmektedir. Bu zorunluk karşısında şehir meclisi, yeni bir örgüt kurmaktansa eskiden beri bu hizmetleri yapan Los Angeles County'nin görevine devam etmesi için yöneticilerine başvurdular. Aldıkları cevap servisin masraflarını karşılarsanız «evet» ti.

Bu yeni düşünüş 1954 den sonra kurulan 32 kentle, daha eskiden kurulmuş şehirlerin bazı görevlerinin ilçe tarafından yapılması fikrini ortaya çıkardı. Yeni kurulan ve 208 mil kareyi kaplayan kentlerde yaşayan 871.790 kişi ile 189 mil kareyi kaplayan 773.131 nüfusun yaşadığı 30 eski kentin birçok belediye hizmetlerinin böylece ilçe idaresi karşılamaya başlamıştır.

«Biz bir (Süpermarket) büyük pazarız. İsteyen kent gelir istediği hizmetleri bizden temin eder.» diyen ilçe yöneticilerinin ne çeşit görevler 3'aptığı ve bu hizmetlerden faydalanan kentlerin sayısını aşağıdaki listede gösteriyoruz. Bu rakamları değerlendirirken, giriş kısmında anlatılan Los Angeles «County» coğrafi durumunun gözönünde tutulması, bir yanı çöl ve ormanla diğer bir yanı da sahilleri kaplamış şehirlerin fiziksel durumunun unutulmaması gereklidir.

Los Angeles «County» İDARESİNCE

Hizmetten Faydalanan

YAPILAN ŞEHİRSEL HİZMETLER

KENT SAYISI

Bütün şehirs el hizmetler için yapılan anlaşmaya katılan	
Hazırlık tahkikatları ile onun mahkemede	63
savunulması için savcılık hizmetleri	52
Kentlerin mühendislik ve danışmanlık hizmetleri	38
Mevcut yapıların kadastro sunun yapımı hizmetleri	27
Eğlenme ve dinlenme yerleri bakımı	4
Personel dairesi işleri	23
İmâr plânı ve bölge plânlarının hazırlanması ve	
zooning hizmetleri	19
Radarların işletilmesi ve radyo haberleşmesinin	
sağlanması	11
Ağaçların budanması ve bakımı	19
Başiboş hayvanlarla mücadele	39
Yapılan kontrolü	30
Sanayi artıklarının imhasının kontrolü	31
Yeni inşaat bölgelerinin son aplikasyonu	71
Orman yangınlarını önleme	33
Sağlık kurallarının uygulanması	76
Şehirs el kuralların uygulanması	74
Tekerlekli seyyar evlerin (Mobil home) kontrolü	50
Ambulans servisi	67
Suçluların tedavisi	37
Seçmen kütükleri ve oy makineleri	77
Yol yapım ve bakımı	29
Köprülerin bakımı	34
Trafik ışıklarının bakımı	56
Tali yolların yapımı	23
Cadde ışıklarının bakımı	26
Yol üzerindeki trafik işaretleri ve çizgilerinin idamesi	32
Helikopter devriyesi	13

Güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi	29
Cezaevi hizmeti	75
Belgelerin mikrofilme alınması	15
Küşat ruhsatlarının kontrolü	21
Trafik kontrolleri ve uygulaması	26
İlçe tarafından kurulmuş özel birliklerce yapılan Hizmetler :	
Çalılıkların yangından korunması	35
Kütüphane hizmetleri	44
Caddelerin aydınlatılması	14
Kanalizasyon bakımı	29

gibi çok yönlü hizmetler mukavele yapılmak suretiyle kentlere ulaştırılmaktadır.

3. İlçenin Kentlere Sunduğu Bu Hizmetlerin Finansmanı

Bu gibi şehirselsel hizmetlerin görülebilmesi için ilçenin bir hayli yatırım yapması ve ayrıca kendi yasında da birçok değişikliklerin yapılması gerekli idi. Ayrıca hizmetleri kabul eden şehir yönetmeliklerinin de, ilçenin servis standartlarına göre değiştirilmesi icab ediyordu. Eyalet kanunlarda gerekli değişiklikleri yaptı ve böylece metropoliten karakter alan ilçe idamesi ile şehirler arasında hizmet anlaşmaları yapılmaya başlandı. Bu anlaşmalara göre hizmetlerin finansmanı üç biçimde yapılyordu.

a) Sunulan Hizmet Karşısında Ücret Alınması;

Bu gibi anlaşmalarda ,yapılan hizmet karşılığı şehre ilçe tarafından hiç bir ücret tahakkuk ettirilmemektedir. Örneğin başıboş hayvanların kontrolü için yapılan hizmet karşılığında, köpek sahiplerinden «süs köpekleri vergisi »doğruca ilçe tarafından tahsil edilir.

b) İlçenin Yaptığı Hizmetleri Kabul Eden Bölgelere Saldığı Vergiler;

İlçenin idare ettiği özel birliklerin çalışma alanına giren hizmetlerle, yangınla savaş, kütüphane, caddelerin aydınlatılması, kanalizasyonun bakımı gibi hizmetler için bu yol seçiliyordu. Yani ilçe organize olmamış oturma birimlerine yaptığı bu hizmetler karşılığı hemşehrilerine saldığı vergi ölçüsünde, şehir içinde bu hizmetlere nail olanları da vergilendirmektedir.

c) İlçenin Yaptığı Hizmetler Karşılığında Şehir İdaresine (Belli tarife Uygun) Masraflarını Fatura Etmesi ;

Polis hizmetleri, mühendislik hizmetleri, plânlama işleri, hapishane işletilmesi, caddelerin ve parkların bakımı, seçim işleri gibi hizmetlerin

karşılığı doğrudan doğruya şehir idaresine fatura edilmektedir. İlçe saymanı bu hizmeti yapanın ücretine, ilçe genel idaresinin bu hizmete düşen payını ilâve ederek, masraf tahakkuk ettirir; hizmetin ifa edildiği şehire fatura eder.

Her hizmet anlaşmasının bir asgari süresi vardır. Bunlardan bazıları bir seçim süresini, diğerlerinin çoğunluğu bir ya da beş yıl süreyi kapsar. Köprülerin bakımı, yangınla savaş, kütüphane hizmetleri, suçluların ilçe hapisanesinde muhafazası gibi hizmetlerin süresi ise tesbit edilmemiştir.

Bu hizmetlerin karşılığının tahsili de bazen aylık, bazen üç aylık, bazen yıllık olabilmektedir.

Sonuç olarak yeni bir metropoliten örgüt kurmadan, şehir idaresinin bağımsızlığına dokunmadan, yeni büyük yatırımlara ve masraflara girmeden, yüksek standardda hizmetleri hemşehrilere temin eden bu tip idare, Amerika Birleşik Devletlerinin oldukça gelişmiş olan bu bölgesine uygun düşmektedir.

Böylece şehir idaresi yeni vergi kaynakları aramaya ya da mevcut kaynakları zorlamaya gitmeden, gelişen işçi hareketleri sonucu ücret artışlarının yarattığı sorunlardan kurtulmaktadır. Öte yandan ilçe idaresi de, elinin altında bulunan dev hizmet örgütünü, bürokrasinin engellerinden kurtarmayı becermiş ve başarıyla yürüttüğü hizmetlerle, özel sektörle yaptığı yarışmayı da kazanmış bulunmaktadır.

VI. Güney California Metropoliten Su Birliği

Amerika Birleşik Devletlerindeki incelemelerimiz sırasında iki büyük özel birlik gördük. «Güney California Metropoliten Su Birliği» bunlardan ikincisi idi.

Bugün 10 milyon kişiye su temin eden bu özel birlik, çöl karakterini taşıyan bu bölge halkının su ihtiyacını sağlamak amacı ile 1927 yılında California yasama organınca kabul edilen bir yasa ile kurulmuştur. Hemen çalışmalara başlayan bu örgüt 1928 yılında Colorado nehrinin suyunu, nasıl güney California'ya akıtılabileceğini araştırmaya başlamıştır. 1931 yılında Colorado nehri su yolunun yapılması için 220 milyon dolarlık tahvilat çıkartılması önerisi halk oyuna sunulmuş ve onaylanmıştır.

1933 yılında yapıta ilk kazma vurulmuş, dağlardan ve çölden geçen 242 mil uzunluğundaki bu büyük su yolu (Colorado su yolu Aqueduct 1937 yılında tamamlandı) üzerinde 92 mil uzunluğunda tünel 63 mil u-

zunluğunda beton kanal, 555 mil uzunluğunda beton borudan yapılmış büyük bir sistemdir.

Ana şebekesinin uzunluğu 700 mili bulan Metropolitan su birliği günde müşterilerine 1.000.000.000 galon su temin etmektedir. Su yolu üzerinde her biri büyük bir göl sayılabilecek 3 rezervuar vardır.

Güney California Metropolitan Su Birliği 6 ilçeyi içine almakta, 122 den fazla şehire su temin etmekte ve 13 büyük su birliği ile iş birliği yapmaktadır.

Bu örgütün yönetim kuruluna 14 şehrin ve 13 su birliğinin temsilcisi iştirak etmektedir. Örgütün çok başarılı ve büyük oluşuna rağmen başarı oranı oldukça yüksektir.

Bu başarının devamı olarak, California Eyaletinin kuzeyinde bulunan «Feather River» ve «Sacramento River» nehirlerinin sularını yeni kurulan 500 milden uzun bir su yolu ile Güney Californiaya getirmek teşebbüsüne geçilmiştir. 1966 yılında başlatılan çabalar sonu, yapıların çoğunun bitirildiği ve bütün projenin 1973 yılında hizmete girmiş bulunacağı ,bize ifade edilmiştir. 1.816.000.000 dolara mal olacaktır. 1969 yılı sonu itibariyle 3 milyar kilo—wat elektrik üreten ve 246.000 akr arazinin sulanmasını yapabilen sistemin, Dünya üzerinde henüz bir benzeri olmayan dev bir kuruluşun başarısı olduğunu kabul etmek gerekir.

Bu birlik de, geniş bir metropoliten alana yapılmış mahallî idarelerin tek yönlü (su) hizmetini ifa eden bölgesel bir kuruluş olarak, dikkate değer bir örnek teşkil etmektedir.

VII — Portland Bölgesindeki Üç İlçede, Şehrsel Hizmetler ve Metropolitan Sorunlar

1 - GİRİŞ

Oregon Eyaletindeki incelememiz, Portland kentinde Oregon Şehirler Birliğinin yıllık kongrelerinde rastlamıştı.

Kongrenin gündeminde, belediyelerin anayasası gibi kabul edilen «Home Rule» (6) kanunlarının tartışılması, gelir ve vergiler, personel politikası, hava ve suların kirlenmesinin önlenmesi, polis hizmetlerinde eyalet ve şehrsel kuruluşlar arasında işbirliği, polisin eğitimi, federal

(6) Home Rule : Belediye Kuruluş Kanunu olarak tercüme edilebilir. Her belediye teşkil olunurken, Eyalet Meclisinden özel bir Kuruluş Kanunu alır.

yardımların kullanılması, yangınla savaş, cankurtaran hizmetleri, şehirler federal hükümet, eyalet ve ilçenin işbirliğini sağlayan genel politikaların gözden geçirilmesi ve metropoliten problemler gibi ilginç konular bulunuyordu.

Ayrıca sanayi bölgesi olan Oregon bir metropoliten alandır. Böylece bizim için son derece ilginç bir toplantıyı izlemek ve hem de metropoliten problemlerin hangi yollardan çözüme geçildiğini görmek fırsatı elimize geçmişti .Portland kenti Multnomah — Washington — Clackamas ilçelerinden Multnomah ilçesi sınırları içinde kalmakta, fakat diğer iki ilçeyi de bir metropol ve ekonomik çekim merkezi olarak etkilemektedir.

Portland metropoliten alanda 600.000 üzerinde nüfus oturmaktadır. Alan 200 mil kareyi kaplamaktadır Bölgede 15 şehir ve köy ayrıca organize olmamış oturma birimi vardır.

Şehrsel hizmetlerin birçoğu özel birlikler ve ilçeler tarafından görülmektedir. İlçeler giderek şehrsel hizmetlerin görülmesinde daha büyük görevler almaktadır. 1947 de Oregon Yasama Organı ilçelere alan düzenlenmesi ve imâr talimatı tanzim etme ve 1955 de de kanalizasyon birliği kurma, kanalizasyon, drenaj, caddelerin aydınlatılması, dinlenme ve eğlenme alanları tesisi, taşkınlardan korunma, akar su temini konusunda görevler verdi.

1958 de ilçelerin «Home Rule» kuruluş yasalarını yapma mecburiyeti kabul edildi. 1953 de ilçelere havanın kirletilmesini önleme, 1969 da çöp toplama, yapı standartlarını tesbit konusunda da yeni görevler verildi.

Böylece şehirlerin yanında ilçeler de birçok şehrsel hizmetleri görevleri arasına kattı.

Portland Metropol Alanında Mahallî İdarelerce

Yapılan Şehrsel Hizmetler

Hizmet Cinsi	İlçe	Şehir	Birlikler
Emlâk vergisinin idaresi	X	—	—
Taşınmaz Malların kayıtlarının tutulması (Tapu)	X	—	—
Seçimlerin idaresi	X	—	—
Suçlu Çocuklar	X	—	—
Sağlık ve Sosyal Yardım	X	—	—
Harp malûllerine yardım	X	—	—

**Portland Metropol Alanında Mahallî İdarelerce
Yapılan Şehrsel Hizmetler**

Hizmet Cinsi	İlçe	Şehir	Birlikler
Teknik Ziraat hizmetleri	X	—	—
Polis	X	X	—
Hasiphane hizmeti	X	X	—
İtfaiye	X	X	X
Akar su temini	—	X	X
Kanalizasyon şebekesi	X	X	X
Çöp toplama	X	X	—
Caddelerin yapım ve bakımı	X	X	—
Caddelerin aydınlatılması	X	X	X
Eğlenme ve dinlenme alanları	X	X	X
Kapalı salonlar	—	X	—
Kütüphaneler	X	X	—
Sosyal Meskenler	X	X	—
Şehirlerin yenileştirilmesi	—	X	—
Liman hizmetleri	—	X	—
Sergiler	X	X	—
Hava meydanları	—	—	X
Şehir plânlanması ve alan düzenlenmesi	X	X	—
Bina standartlarının tesbiti	X	X	—
Sihhi tesisat standartlarının tesbiti	X	X	—
Elektrik tesisatı standartlarının tesbiti	—	X	—
Havanın kirlenmesinin önlenmesi	X	X	X

2. Bazı Şehrsel Hizmetlerin Görülmesi

Yukarda Portland metropoliten alanında şehrsel hizmetlerin ilçeler, şehirler ve özel birlikler arasında nasıl bölüştüğünü gördük.

Genel kaide olarak şehrsel hizmetler, kuruluşun sınırlarıyla tahdit edilmiştir. Buradan ilçelerin görevlerinin ise daha sınırlandırılmış olduğu gerçeği ortaya çıkar, ilçelerin sınırları içinde kalan şehirlerde ve özel birliklerin görevli olduğu yerlerde, ilçenin yetkileri bir kez daha sınırlanmış olur. Yetkilerin tahdit edilmesinin teorik ilkesi, bir alanda iki mahallî idarenin yetkili olamayacağı önermesine dayanır. Böylece mahallî idareler arasında yetki çekişmeleri önlenmiş olur. Daima mahallî idareler arasında yapılan anlaşmalarla bu ögeye ters düşen uygulamalarda görülür.

Örneğin polis hizmeti 3 ilçe bölgesinde, üçü ilçe, dokuzu şehir olmak üzere 12 mahallî idare tarafından yürütülmektedir. Üç ilçenin yönetiminde bulunan bütün alana polisin yaygın hizmet görmesi gerekirken ancak

organize olmamış oturma birimleri ile yedi küçük şehrin kolluk hizmetini görmektedir.

İtfaiye hizmetleri incelendiğinde, bazı mahallî idarelerin bu görevi bir başka şehire veya özel birliğe devrettiği görülür. Örneğin Lake Oswego üç şehrin, Portland şehri ise altı şehrin itfaiye hizmetini görmektedir. Ayrıca dokuz şehir ve organize olmamış oturma birimlerinin itfaiye hizmeti de değişik özel birlikler tarafından görülmektedir.

Aynı bölgedeki akar su da yukarıda verilen örnekler gibi sağlanmaktadır. Üç ilçe içinde kalan yirmi beş şehir ve oturma birimine Portland şehri su sağlamaktadır. Keza bölgede pek çok su birliğinin de mevcut olduğu görülür.

Bölgenin kanalizasyon hizmetleri de bir ilçe, 13 şehir ve 21 kanalizasyon birliği tarafından yürütülmektedir.

Görüldüğü gibi metropoliten problemlerin halledilebilmesi için özel birlikler ya da ilçe bir araç olarak kullanılabildiği gibi, bazı hizmetlerin daha yeterli yapılabilmesi için, mahallî idarelerin arasında anlaşma yoluna gidilmesi de olağan hale gelmektedir.

Bütün bunlara rağmen Oregon'da nüfusun yoğunlaşması ve banliyölerin oluşumu karşısında, akar su temini, kanalizasyon atıklarının imhası, ulaştırma, oto park yerleri, kolluk hizmetleri ve yangınla savaş, havanın kirletilmesinin önlenmesi, şehirlerin plânlanması ve alan düzenlemesi konularında ortaya çıkan sorunların çözülmemişi görülmüş, metropoliten alanlarda çok maksatlı özel birliklerin kurulması için bir kanun tasarısı hazırlanmış ve ayrıca «Büyük Portland Belediyesi» adı verilen metropoliten örgütün yasası hazırlanmaya başlanmıştır. Diğer bir çalışma da Multnomah ilçesi ile Portland şehrinin birleştirilmesi yönünde yürütülmektedir.

SONUÇ :

Portland Eyalet Üniversitesinin öncülük ettiği bu çalışmaların yeni gelişen metropoliten alanlarda daha müessir bir mahallî idare örgütü kurma yollarının aranması bakımından oldukça ilginç olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

VIII — Minneapolis — St Paul, Minneasota

Minneasota Eyaleti Yasama Meclisi, 1943 yılında bir kanun kabul ederek, iki mahallî idare ünitesinin (Minneapolis ve St. Paul) satın alma, yolların bakımı, plânlama, polis ve yangından korunma işlerinde müştereken düşünüp karar verme, ve bu kararları ayrı ayrı uygulamalarını mümkün hale getirmiştir. Son yıllarda çıkarılan bir çok federal kanunlar,

iç göçler, su ve havanın kirletilmesi, açık alanlara olan ihtiyaç, ekonomik kalkınma, insan gücünün eğitilmesi gibi sorunların bölge içinde ele alınması ve o alan içinde kalan mahallî idarelerin iş birliği ile çözülmesini zorunlu kılmıştır. Bu açıdan düşünülünce , böyle bir kanun kabulü, eyaletleri bölgesel problemlerin çözümü için yeni bir örgüt kurmaya mecbur ediyordu.

1. Bölgeyi ilgilendiren problemler :

Nüfusun gezici hale gelişi, teknik ilerlemeler, bir mahallî idarenin alanı içindeki problemlerin bölgeyi etkilediğini ortaya çıkartmış bulunmaktadır. İşsizlik, veya işlerin azalması, eski kırsal alanların şehirleşmesi (Banliyölerin doğuşu) çevre yollarının iyileşmesi ve diğer sorunlar, nüfusun gezginciliği olayını doğurmuştur. Tarımda kullanılan sun'i gübrelerin gölleri kirletmesi, elektrik jeneratörlerinin göl ve ırmak sularını ısıtması, jumbo jet uçaklarının korkunç gürültüleri, havayı kirleten dumanlar, teknik ilerlemenin olumsuz sonuçları olarak toplumu etkilemektedir.

Bölgeyi kapsayan bu gibi problemlerin çözülmesi, alan içinde kalan mahallî idarelerin işbirliğini zorunlu kılmıştır. Böylece birkaç ilçeyi içine alan federal programların sayıları ve ayrıca bir bölgeyi içine alan özel birliklerin sayıları da gün geçtikçe çoğalmaktadır.

2. Federal Hükümet Programları ve Yardımlar:

Aşağıda sayılan etkenler nedeniyle birkaç ilçeyi (7) dolayısıyla birçok şehirs el ve kırsal alanı içine alan federal programların çeşitlerinde son yıllarda bir artış görülmüştür.

a) Bazı problemlerin ancak bölge içinde çözümlenebileceğinin anlaşılması,

b) İç göçlerin oluştuğu alanlarda alınacak tedbirlerin ancak birkaç ilçenin iş birliği halinde etkili olabileceği kanısının doğuşu,

Federal yardımların etkili bir biçimde kullanılabilmesi için, mahallî idareler arasında işbirliğinin zorunlu olduğunun kabul edilmesi... Bu nedenle, birçok ilçeyi içine alan bölgesel federal programlar, mahallî idarelerin kurduğu bölgesel örgütlerin sayılarını hızla arttırmıştır.

(7) Bu raporda «İlçe» sözcüğü tam anlamı olmasa da, «County» karşılığında kullanılmıştır.

3. Mahallî İdareler arasında işbirliği:

Minneasota'da bölgesel problemlerin mahallî idarelerce çabuk anlaşılması sonucu, idareler arası işbirliği anlaşmaları hızla artmıştır. 1966 lan izleyen yıllarda mahallî idareler arasında, çoğunluğu halk hizmetine ait olmak üzere, birçok anlaşmalar yapıldı. Bu gelişmeler, yeni vergilere başvurmadan halka daha kaliteli hizmet arzını mümkün kılıyordu.

Küçük bir alanda yapılan hizmetlerin nüfus başına düşen maliyetinin, aynı hizmetin bölgesel olarak icrasında daha ucuza mal olduğu anlaşıldığından, eyaletin büyük bölgelerinde benzer örgütlerin kurulması gereği, bugün ciddi olarak tartışılmaktadır.

Öte yandan eyaletin uyguladığı programlar için bu tür bölgesel örgütlerin kurulması da uygun bulunmaktadır. Zira her bölgeye bir memurun atanması gerçekleşmekte ve eyaletin daha önce 80 değişik bölgede kurduğu ve karışıklığın nedeni olan alt teşkilâtın, 12 merkezde toplanabileceği anlaşılmış bulunmaktadır.

1967 yılında çıkartılan bir Kanunla, ikiz şehirlerin bulunduğu ,Anoka, Ramsey, Hennepin, Washington, Carver, Scott, Dakota ilçelerini içine alan bu bölgede «Metropolitan Council» Metropolitan Meclis kuruldu. Bu örgüte 1969 da daha birçok görevler verildi. Bu kanundan evvel görevler 300 değişik federal, eyalet ve mahallî idare kuruluşunun yetkileri içinde idi. Metropolitan Meclisin idaresindeki alan yedi ilçe ile yetmiş kadar şehri içine almaktadır.

Metropolitan meclis 6 yıl için, Vali tarafından atanmış 14 üye ile, (Vali arzu ettiği müddetçe hizmet edecek olan) bir başkandan teşekkül eder. Görevleri ise mahallî idareler konseyi (C.O.G.) olarak aldıkları görevlere ilâveten aşağıdaki hususları kapsar :

- a) Meclis uzun vadeli ve şumullü bütün projeleri inceler ve onaylar,
- b) Meclis bölgedeki bütün mahallî idarelerin arazi kullanılması ve iş mntıkları için (Land Use ve Zooning) vereceği kararları inceler ve onaylar. Lüzum görürse halka açık oturumlar düzenler. (Public hearing)
- c) Meclis, mahallî idarelerin federal hükümetten alacağı borç ve yardımlar hakkında düşüncelerini açıklar.
- d) Kurulacak veya birleşecek belediyeler hakkında incelemeler yapar.

e) Bağımsız özel birliklerin yönetim kuruluna üyelerinden birini atar ve böylece onların çalışmalarını kontrol eder.

f) Çalışmaları için zorunlu bulduğu bilgileri toplar ve değerlendirir.

g) Metropoliten plân ve programların amaçlarını tesbit eder.

Bu görevlere ilâveten meclis 1967 yılında çıkartılan yasaya göre :

a) Havanın ve suyun kirletilmesi konusunda araştırmalar yapar ve tedbirler alır.

b) Dinlenme ve eğlenme alanları için öneriler hazırlar.

c) Sanayi artıkları, çöp toplama ve yok etme konusunda tedbirler alır ve araştırmalar yapar.

d) Vergi gelirleri ve kaynaklarını inceler, eşitliği sağlar.

e) Taşkın sulardan korunmayı plânlar.

f) Mahallî idarelerin hizmetlerinin birleştirilmesinde önder olur.

g) Plânlama yönünden, arazinin ilerde kullanılması biçimine karar verir.

h) Kanun yapıcıya, yasama meclisine, mahallî idarelere verilmesi gerekli yetki ve görevler için önerilerde bulunur.

Bu biçimde kurulan ve görevlendirilen metropoliten meclis işi başarmak için bir kurmay grubuna ve memur kadrosuna sahiptir.

Metropoliten Meclisin Amerika Birleşik Devletlerinin hiç bir yerinde rastlamadığımız vergi alma yetkisi vardır. Emlâk vergisine (Property Tax) % 7 yükleme yapmakta böylece giderlerinin büyük bir kısmını bu kaynaktan karşılamaktadır. Konu hakkında bir fikir verebilmek için 1967 yılı için hazırlanan bütçenin başlıca kaynaklarını aşağıda belirtiyoruz.

Emlâk vergisinden	1.350.000
Federal yardımlardan	878.500
Kurumun sürdürdüğü araştırmalardan	490.000
TOPLAM	2.953.500

Raporumuzun başında arzedilen hususlar gözönüne alınırsa, metropol bir idare olarak bu yeni yaklaşımın çok başarılı, (hiç olmazsa şimdilik; bir deneme olduğunu kabul etmek gerekir.

İlerde monografik olarak bu konuya girilecek, daha ayrıntılı bilgi sunulacaktır.

IX — «New York Port Authority»

New York Liman İdaresi

1. GİRİŞ

Araştırmamız sırasında İstanbul Elektrik, Tramvay, Tünel (İETT) idaresine benzeyen, yani yalnız kuruluşu yaratan şehre değil de, büyük bir metropoliten alana hizmet arzeden, «The New York Port Authority» New York Liman İdaresini de incelemek istedik. Ancak, bu inceleme için programda bize sadece dört gün ayrılmıştı.

Zamanın darlığına rağmen New York metropol alanına önemli hizmetler arzeden (Onların tabiriyle Süper Agency) dev örgütten görebildiğimiz kadarıyla bahsetmek yerinde olacaktır.

New York limanı, New York eyaleti sınırları içinde kalan «East River» Doğu Nehri ve «Hudson River» (Talvek hattı ile New Jersey’le sınır teşkil eder) Hudson Nehri ve New Jersey eyaletinin sınırları içinde kalan «Hackensack River» Hackensack nehri ve Kili Van Kull kanalı ile Newark limanı ve aynı kanalla Hudson ve East nehirlerinin denize döküldüğü yerde, yani Atlantik denizine bağlanan özel bir noktada yer alır.

Önceleri New York eyaleti içinde kalan Brooklyn, Queens, Manhattan’daki liman ayrı, New Jersey’de kalan Jersey City, Newark limanları ayrı çalışıyorlardı. Bu durum 1921 yılına kadar böylece sürdü gitti.

1921 yılında New Jersey ve New York valilerinin aracılığı ve her iki eyaletin yasama meclislerinin kabulü ile New York liman idaresi «New York Port Authority» kuruldu.

Kuruluşun vergi alma ya da bağlı olduğu eyaletlerden borç alma yetkisi yoktur. Buna karşılık o güne kadar kurulmuş bütün liman tesisleri bu kuruluşa bırakılmış ve örgüte gelirlerini karşılık göstermek sureti ile tahvilât çıkartmak «Revenue Bond» olanağı tanınmıştır.

Genellikle özel sektör kuruluşlarının ilkeleri ile çalışan, kendi kendine yeterli olması gereken bu kuruluş o tarihten bu yana büyük başarılar kazanmış ve ilk görevlerine yenileri eklenmiştir.

Her iki valinin altı yıl için atadığı, altışar üyeden oluşan on iki kişilik yönetim kurulu örgütün politikasını kararlaştırır ve bu üyeler ücret almadan çalışırlar. Üyeler genellikle toplum liderleri ve iş hayatında başarıya ulaşmış kişiler arasından seçilirler. Üyeler kendilerini seçen valiye karşı sorumludurlar. Valiler Yönetim Kurulunun aldığı kararları onaylamak ya da veto etmek yetkisine sahiptirler.

Yönetim kurulu her yıl liman idaresinin Genel Müdürü ve Genel İdare Meclisini seçerler. Yönetim Kurulunun kararlaştırdığı politikayı Genel Müdür ve ona bağlı olan örgüt uygulamaktadır.

2. «New York Port Authority» Liman İdaresinin Görevleri

Başlangıçta iki eyalette bulunan limanları işletmek ve iyileştirmekle görevlendirilen bu örgütün günümüzdeki görevleri hayli çeşitlidir.

a) New York ve New Jersey eyaletlerini birbirine bağlayan köprü ve tünelleri yapmak, iyileştirmek ve işletmek;

b) Baayonne, George Washington, Goethals, Outerbridge köprüleri ile Holland, Lincoln tünelleri (Manhattan'ı New Jersey'e Hudson nehrinin altından bağlayan) bunlar arasındadır.

c) Kütle ulaştırmasını sağlamak için New Jersey ile Manhattan arasında otobüs ve tren işletmek;

Otobüsler şehir trafiğine karışmazlar, Manhattan adasının batı ve ortasındaki iki büyük otobüs terminaline kadar her gün 260.000 yolcuyu getirir veya ordan alıp New Jersey'e götürürler. Ayrıca kısaca PATH diye adlandırılan elektrikli trenler günde 160.000 yolcu taşır. Bu faaliyetin 1969 yılındaki toplamı 37.751.200 kişi idi.

Özellikle PATH projesi daha uzak mıntikalarda oturan vatandaşlara hizmet götürmek için yeni bazı çalışmaları sahip olup bu teşebbüsler 1972 de hizmete girecektir.

Port Authority'nin New York ve New Jersey eyaletinde beş büyük otobüs terminali vardır. 1969 yılında bu terminallerden 1.235.000 otobüsün hareket ettiğini söylemek yapılan hizmetin şümülünü anlatmaya kâfi gelecektir.

d) Liman

New York liman idaresinin kontrolünde bulunan rıhtımlardan 1967 yılında 53.000.000 ton (long ton) ihracat ve ithalât yapıldığını söylemek konu hakkında kâfi bilgi verir sanıyoruz.

e) Hava alanları

Port Authority New York ve New Jersey'de dört hava ve iki helikopter alanına sahiptir. Başta J. F. Kennedy, La Guardia, Newark ve Teleboro hava alanlarından 38.400.000 yolcunun faydalanma ve yine

uçaklarla 956.282 ton kargo (yük) da nakledilmekte ayrıca 209.405 ton tutan posta maddeleri ulaştırılmaktadır. Bu alanlara konan ya da kalkan uçakların sayısı 1869 da 1.185.349 dur.

Belli başlı faaliyetlerini yukarda arzettiğimiz kuruluşun 1969 yılındaki gayri safi kazancı 242.800.000 dolar, öz varlığı 2.098.200.000 dolar ve 2003 kadar taksitler halinde ödenecek tahvillerinin toplamı ise

1.202.600.000 dolar olduğunu söylemek bu büyük örgütün becerisini ve olanaklarını anlatmaya yetecektir.

SONUÇ:

18.000.000 insanın yaşadığı bu metropoliten alanda iki eyaletin sınırı içinde bulunan irili ufaklı birçok şehirlerin metropoliten bazı hizmetlerinin bir metropoliten örgüt kurulmadan başarma ilkesinden hareket eden iki eyaletin valisinin kurdukları bu dev kuruluş, bölgenin ekonomik, sosyal ve bireysel ihtiyaçları karşılayan değişik bir çözüm yoludur. Ufak çapta olsa da İstanbul İETT kuruluşunun güçlendirilmesi halinde benzer hizmetleri başarması mümkün hale gelecektir kanısındayız.

X — Üç Eyalet Ulaştırma Komisyonu «Tri - State Transportation Commission»

1. GİRİŞ:

Araştırmalarımıza başladığımız sırada incelediğimiz metinlerden bazılarında metropolis devrinin Amerikanın bazı bölgelerinde geride kaldığını ve bu bölgelerde artık Megalopolis (8) çağıma girildiğini öğrenmiştik.

Gerçekten New York çevresinde yaptığımız kısa inceleme, bizi bir merkezi şehrin etrafında kurulmuş bulunan daha küçük şehirlerden oluşan metropoliten başka bir varlığın karşısında olduğumuzu anlatmaya yetti.

Manhattan adasının kuzeyinde bulunan Connecticut eyaletine bağlı bazı şehirlerle, New York eyaletine bağlı bazı şehirler ve New Jersey eyaletine bağlı bazı şehirlerin bir Megalopolis'in fiziksel ve ekonomik yapısı olduğunu kavradık.

Araştırmalarımız sırasında bu Megalopolis alanında 1965 yılında

3.000 mil kare içinde 18.400.000 nüfusun oturduğunu, bahsi geçen şe-

(8) Şimdi Mora Yarımadası ismini taşıyan yerde M.Ö. 450 yıllarında Spartalılar tarafından kurulan şehir - Devlet'e verilen isimden alınmıştır.

hirlerin birbirlerini tamamlayan parçalar olduğunu gördük. Üç eyalete bağlı 23 ilçe (County) (9) içinde oturan nüfusun 1985 yılında 32 milyon kişiye ulaşacağı yapılan tahminlerden anlaşılmaktadır.

Megalopolis'in oluşumu yalnız toprağın kullanılmasını, etkileyerek, sadece kırsal bölgelerin şehirleşmesi sonucunu getirmediğini, toplumun ekonomik ve sosyal yapısında geniş değişiklikler yaptığını, her türlü faaliyetin yoğunlaşmasına dönüştüğünü, belli merkezler arasında gidiş gelişin inanılmaz bir ölçüye vardığını, nüfus yoğunluğunun bazı ilçelerde mil kare başına 10.000 kişinin üzerine çıktığını izledik.

Bu oluşumun nedeni bölgedeki iş imkânlarının son derece geniş oluşudur. 1970 yılında 23 ilçe içinde tarımsal olmayan iş sayısı 8 milyonun üzerinde idi. Böyle bir toplumun yaşantısında en ufak bir ihtiyacın korkunç problemler çıkarttığını kestirmek zor değildir. Amerika'da, dünyanın her yanında olduğu gibi, mahallî idareler bağımsızlıklarına ne derece düşkün olursa olsunlar, problemin önemi karşısında bir şeyler yapmak, sorunlara çözüm yolu bulmak zorunluluğu ile yüzyüze gelmişlerdir.

İşte bu nedendir ki, Connecticut, New Jersey, New York eyaletleri biraraya gelerek «Tri - State Transportation Commision» ı kurmuşlar ve üç eyalet yasama meclisi Mayıs 1965 de aynı kanunu kabul ederek aşağıda sayılacak görevlerin yapılmasında koordinasyonun bu kuruluş tarafından görüldüğünü onaylamışlardır.

2. Üç Eyalet Ulaştırma Komisyonunun Görevleri

Halkın önde gelen ihtiyaçları yiyecek gıda, içecek su ve ısınmak için enerjidir. Bu gereklerden sonra üretimde bulunmak ve seyahat etmek için makinelerle ihtiyaç vardır. Elli yıldan bu yana halkın yükselen gelirleri ile orantılı olarak yukarda sayılan ihtiyaçlara karşı, artan talep doğmuş ve bunun sonucu olarak beklenmedik yeni sorunlar, artıklar —atılan şeyler— problemi ortaya çıkmıştır. Aşırı şehirleşmiş alanlarda bir zamanlar temiz olan doğal kaynaklar artıklarla pisletilmiş ve yeni bir tehlike ortaya çıkmıştır.

(9) Bahsi geçen 23 ilçe New Jersey eyaletinde : Bergen, Essex, Hudson, Mercer, Middlesex, Mommouth, Morris, Passaic, Somerset, Union.

New York Eyaletinde (New York City) : Bronx, Kings, New York, Queens, Richmond, Dutchess, Nassau, Orange, Putnam, Suffolks, Rockland, Westchester.

Connecticut eyaletinde : Fairfield bölgesinden oluşmaktadır.

a) Temiz su ihtiyacı

Bu bölgede oturan ve çalışan insanların su ihtiyacı gün geçtikçe artmaktadır. Eğer yeter su bulunmazsa bölgenin gelişmesi duracaktır. Bugün bölgenin temiz su ihtiyacının % 70 ini belediyeler, % 24 ünü özel kuruluşlar ve yalnız % 6 sini bireylerin sahip olduğu kuyular sağlamaktadır. 1985 yılında üç eyalet mıntıkasının temiz suya olan ihtiyacının % 45 artacağı hesaplanmıştır. Bu gereğin doğuşu sadece nüfusun artmasından değil, aynı zamanda bireylerin kullandığı su miktarının da artmasından doğmaktadır. Günümüzde toplam ihtiyaçtan % 18 fazla olan temiz su üretiminin 1985 de genel ihtiyaçtan % 17 noksan olacağı hesaplanmıştır.

Kuruluş, bu problemin çözülmesi için değişik tercihler üzerinde çalışmakta ve ekonomik bir çıkar yol aramaktadır.

b) Kanalizasyon

1960 yılında bu bölgede oturan nüfusun % 85 i kanalizasyon artıklarını tasfiye etmekte idiler. Bazı belediyeler artıkları ikinci bir muameleye tabi tutarak suyu hemen hemen saf hale getirip ırmaklara vermektedir.

Kuruluş, hiç kanalizasyona sahip olmayan, septik çukurlarla idare eden % 15 oranındaki toplulukları tasfiye istasyonlarına bağlamak ve kapasitelerinin üzerinde çalışan, bu nedenle artıkları kâfi oranda temizleyemeyen istasyonları iyileştirmeyi amaç edinmiştir.

c) Havanın kirlenmesi

20. Yüzyılın başında eskiden olduğu gibi gerek sanayide ya da elektrik üretimi için yağlı kömürün kullanılması bu bölgenin havasını kirlenmekte idi. Artan gelir ve banliyölerde yaşamının olağan hale gelişiyle otomobil sayısının çoğalması, yani egzost dumanları durumu kötüleştirdi. Önce enerji kaynağı olarak kullanılan yağlı kömürden vazgeçildi. Eski apartmanlarda bulunan çöp yakma fırınlarının (modernize edilmese) faaliyeti durduruldu. Ayrıca otomobil yakıtlarının geliştirilmesi ve motor egzost bağlantısında yenilikler yapılarak çıkan carbon monoksitin oranı azaltıldı. 1985 yılına kadar otomobillerin havaya kirli gaz vermelerinin tamamen önlenmesi 1970 yılında kabul edilen federal bir yasa ile zorunlu kılındı.

d) Atılacak artıklar

Eskiden atılacak artıkların bir kısmı fırınlarda yakılmakta, diğer-

leri New York şehri gibi sahilde olanlar tarafından denize dökmek suretiyle yok edilmekte idi.

Havanın kirletilmesini önlemek için 1960 larda artıkların yakılarak yok edilmesi önlendi. Denize dökülen artıkların da sahilleri kirletmesi nedeniyle yasaklandı. Bu nedenle bölgede artıklar ya havayı kirletmeyecek kadar geliştirilmiş fırınlarda yakılmaya (oran % 40) ya da toprağa gömülmek suretiyle (oran % 60) yok edilme yoluna gidilmektedir. (1985 de fırınlarda yakılacak artıkların oranı % 75, gömülmek suretiyle yok edilecek artıkların oranı % 25 olacağı hesaplanmıştır.)

Ancak, sür'atli şehirleşme nedeniyle 15 yıl sonra artıkları gömmek için kâfi toprak bulunamayacağı da bilinmektedir. Ayrıca artıkları yok etme masrafları da sürat'le artmaktadır.

Kuruluşun çözüm yolu bulmaya çalıştığı en önemli sorunlardan biri de budur.

e) Dinlenme, eğlenme yerleri ve parklar.

Bilindiği gibi, halkın boş zamanlarını değerlendirmek için dinlenme - eğlenme yerlerine ve parklara ihtiyacı vardır. Büyük önem taşıyan bu geniş ihtiyaç, mahalli idareler ve onların plânlama örgütleri tarafından gerçekleştirilir ki, ancak üç eyalet bölgesinde kalan her geliştirilmemiş alanın 2000 yılında bu amaca tahsis edilmesi gereği saptanmaktadır.

Günümüzde üç eyalet bölgesinde dinlenme - eğlenme alanı 230.000 akırdır. 2000 yılında bu bölgede 23.000.000 nüfusun yaşayacağı ve yukarda sayılan amaç için 770.000 akr alana gerek duyulacağı ve bu alanlardan 160.000 akr golf kulübü, izci kapımı, yat kulübü gibi özel kuruluşlarca sağlanabileceği kestirilmektedir. Geri kalan 380.000 akrlık alanın devlet kuruluşlarınca temini gereği ortaya çıkmaktadır.

Eğlenme - dinlenme alanlarının temini için gerekli işlemlere bugün başlanması zorunludur. Zira küçük parklar gibi eğlenme ve dinlenme alanlarının şehrin kuruluşundan sonra şuraya ya da buraya sıkıştırılmasına imkân yoktur.

Adı «Ulaştırma Komisyonu» olmakla beraber, yetkileri ve çalışma alanı çok geniş olan ve dört değişik amaca yönelmiş bulunan Üç Eyalet Ulaştırma Komisyonu Metropolis alanın da daha ötesinde yeni ve modern şehirleşme ihtiyaçlarına cevap veren yepyeni bir deneme olarak ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ:

Günümüzde Türkiye’de bir megalopolis görüntüsünde şehir olmadığı söylenebilir. Ancak, Avcılardan merkezî İstanbul şehrine, Anadolu yakasından Tuzla, Gebze, İzmir ve Sakarya illerine doğru uzanmakta olan hızlı sanayileşmenin şehirselleşmede de büyük oluşmalara yol açtığı ve üç eyalet bölgesinde görülen sorunların yakın bir gelecekte bu bölgede de görülebileceğini kestirmek zor değildir, kanısındayız.

XI — LONDRA METROPOLİTEN İDARESİ (

Greater London Council)

Kurulumuzca başlatılan ve yurt içindeki metropol bölgelerde yürütülen araştırmaların son bölümü olarak Birleşik Amerika Devletlerinde aynı alanlardan kurulmuş bu gibi idareleri özelliklerini inceledikten sonra daha evvel incelemiş bulunduğum Büyük Londra İdaresinin geçen süre içinde başarı ve uygulamalarını tekrar görmenin faydalı olacağı Bakanlıkça mülâhaza edilmiş ve burada iki haftalık bir araştırma görevi ekibimize verilmiştir. Müşavir arkadaşım Orhan Zaim’in hastalanarak Amerika’da hastahaneye yatması sonucu araştırmayı yalnızca yürütmek zorunluğunu ortaya çıkıttı.

Böylece araştırma tarafımdan yapılmıştır.

Önceki araştırmam sonucu elde ettiğim bilgileri bu sefer daha derinleştirmek mümkün olmuştur. O zaman yeni kurulmuş olan bu idarenin şimdi daha gelişmiş olan faaliyetlerinin daha detaylı olarak rapora geçirilmesinin faydalı olacağı düşüncesindeyim.

A — Büyük Londra İdaresi’nden önceki (GLC) durum :

Londra, kuruluş yeri itibariyle Thames nehri ağzında ve denize açılan bir şehir olarak politik, kültürel, ticarî, malî yönden İngiltere’nin tümünü etkileyen bir önem taşımış ve son zamanlarda da bir sınıî merkez haline gelmeye başlamıştır. Bütün bunlara rağmen bugün dahi dünyada park ve yeşilliği en bol olan şehirlerden biri olarak tanınan Londra’ya «Yeşil Taçla Süslü Şehir» adı verilmektedir.

Asıl problem, Londra’nın sür’atle büyümesine nasıl çare bulunacağı değil, bu büyümenin mahallî idare espirisini taşıyan bir sistem içinde nasıl hayatîyetini koruyacağını halletme gayretlerinde toplanmaktadır.

Bu gayretlerin kısa tarihçesi şöyledir :

**1) 1885 tarihli Metropolis İdaresi Kanunu;
(The Metropolis Management Act, 1885)**

Londra'nın ilk metropol otoritesini kuran kanundur. Bir merkezî idareye ve 41 belediye bölgesi teşkil edilmiş olup, 117 mil kare araziye içine alıyordu. Bu devrede Thames nehrinin her iki yanı tanzim edilmiş, köprüler ve anayollar halledilmiş, park ve yeşil sahalar genişletilmiş ve en önemlisi ana kanalizasyon şebekesi yapılmıştır.

**2) 1888 tarihli Mahallî İdare Kanunu :
(The Local Government Act, 1888)**

Bütün İngiltere'de ve bu arada Londra'da da «County» idaresini kuran kanundur. Bu kanunla, bir sulh hâkiminin uhdesinde bulunan Metropolitan idare yetkileri, seçilmiş bir County Meclisine devredilmiştir.

**3) 1889 tarihli Londra İdaresi Kanunu :
(The London Gocernment Act, 1889)**

Daha önce teşkil edilmiş 41 belediye bölgesi 28 bölgeye verilmiştir. Bütün bu kanun tadilleri 20. asırda Londra'nın sür'atle büyüyen banliyö sahasını içine almamış ve özellikle İkinci Dünya Harbi sırasında bu idarenin geliştirilmesi için çeşitli zaruretler doğmuştur.

1921 - 1923 yılları arasında, Londra Mahallî İdaresini incelemek üzere kurulan bir Kraliyet Komisyonu, Metropol idarenin daha ziyade istişarî yetkilere sahip bulunması için bir rapor tanzim etmiş ve bu uygulama bir süre devam etmiştir. Bu arada Londra büyümeye devam etmiş ve İdarî problemler de o derece artmıştır.

İkinci Dünya Harbinden sonra metropolis sorunları önem kazanmış, 1946 yılında kurulan Clement Davies araştırma komitesi, büyük Londra idaresi kurularak, buna plânlama ve uygulama safhasında daha geniş yetkiler verilmesi tavsiyesinde bulunmuştur.

1957 yılında ise aynı görüşü savunan üç beyaz kitap yayınlanmış, nihayet 1957 yılında Avam Kamarasının tavsiyesine uyularak, Mesken ve Mahallî İdareler Bakanlığınca (İçişleri Bakanlığı) Büyük Londra İdaresi Araştırması Kraliyet Komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon üç yıllık bir çalışmadan sonra 1960 yılında raporunu vermiş ve 31 Temmuz 1963 yılında «Büyük Londra İdaresi Kanunu» Parlâmentodan geçerek kanunlaşmış; idare, 1965 de teşkil edilmiştir.

4) Büyük Londra İdaresi'nin Ana Hatları :

Büyük Londra İdaresi, 210 mil kare arazi üzerinde yaşayan 8.000.000 nüfusu içine almaktadır. Bu nüfusun, 3.250.000 i daha önce kurulmuş bulunan (London County) Londra İlçesi'nden intikal etmiş, 3.750.000 de yeni katılan belediyelerden geçmiştir.

A) Londra Metropolisinin Özellikleri

(GLC) Büyük Londra İdaresi ismini taşıyan Londra'da 34 bağımsız kasaba şehir (Borough) mahallî idare vardır. Mahallî idareler aşağıda sayılan ayrıcalıklar dışında halka birçok hizmet arz etmektedir. Hastahaneler, Liman İşletmesi, Havagazı, su ve elektrik üretimi bu görevlerin dışında kalır. Bu hizmetler Londra Metropolisinde değişik örgütlerce yürütülür. Örneğin;

— Londra Limanı Thames nehri üzerinde 90 mil alanı kaplayan dört büyük rıhtımı yürüten örgüttür.

— Metropoliten polis örgütü 786 mil kare alanda görev yapar.

— Genel kayıtların tutulduğu (Tapu, nüfusu, veraset v.b.) Genel Kayıt Örgütü 616 mil kare alanı kapsar.

— Büyük Londra İdaresi kendi sınırları içinde (610 mil kare) yapmakta olduğu hizmet yanında 400 mil kare alan içinde yaşayan 556 oturma birimine de drenaj hizmetini götürür.

— İç Londra Okul Birliğinin (London County) görev alanı 117 mil karedir.

— Metrepoliten su birliği 570 mil kare alana içme suyu sağlar.

— Büyük Londra İdaresi, Thames limanı işletmesi ve su birliğine temsilciler atar.

— Londra şehrinin ayrı bir polis örgütü vardır. Ancak bu örgüt Büyük Londra İdaresinin (GLC) polis müdürüne, İçişleri Bakanlığına karşı olduğu gibi sorumludur.

— Elektrik, havagazı ve hastahane hizmetleri GLC alanından daha geniş bir alana hizmet arz etmektedir.

— Kütle ulaştırma hizmetini yürüten Londra (Transport Service) ulaştırma hizmeti ise 900 mil kare alana hizmet arz eder.

Böylece metropol alan içinde metropoliten hizmetlerin bazıları tek

elde toplanmamış ve bazıları ise metropol alandan daha büyük bir alana yaygın hizmet götürdüğü anlaşılmaktadır. Bunun nedeni hizmetlerin ekonomik açıdan ele alınmasında ve hizmetlerin ucuza mal edilmesinin idarenin amaçları arasında bulunmasındadır.

B) Büyük Londra İdaresinin Örgütlenmesi

Büyük Londra İdaresi Meclisi, dar bölgeden seçilen 100 üyeden oluşur. Bunlar kendi aralarından veya belediye meclis üyesi olma yeteneği bulunan kişiler arasından 16 (Alderman) belediye meclis üyesi daha seçerler. Genellikle üyeler zorunlu masraflardan başka ücret almazlar idi. İçişleri Bakanlığı Şubat 1970 de üyelerin toplantıya katılmakla kaybettikleri çıkarlarını karşılamak üzere, her üyeye yarım gün için 59, tam gün için 118 şiling (İstedikleri takdirde) ödenmesi hakkını tanımıştır.

1. Seçimler :

1964 yılında yapılan ilk seçimlerde, her kasaba - şehir'in (Borough) seçmen adetlerine göre, dar bölgeden seçilecek üye adedinin iki, üç, dört olarak tesbit etmiş ve seçim böylece yapılmıştı. Bu seçimden sonra bölgelerin bir üye seçilebilecek şekilde yeniden düzenlenmesine uğraşılmaktadır.

Seçimler her üç yılda bir statünün saptadığı tarihte yapılmaktadır. 1970 Nisanında yapılan seçimlere 1.942.653 seçmenin % 35,2 i katıldı. Hiç bir kasabada seçime katılma oranı % 50 yi geçmedi.

Şimdi iş başında bulunan meclisin politik bakımdan oluşumu aşağıda gösterilmiştir :

65 Muhafazakâr Üye, 11 Muhafazakâr Belediye Meclis Üyesi

35 İşçi Üye, 5 İşçi Belediye Meclis Üyesi

Halkın seçtiği üyeler üç yılda bir seçimle tüm yenilenir. Meclisçe seçilen üyeler (16) ise, altı yıl süreyi tamamlar ve yarısı her üç yılda bir yenilenir.

Bu farklı seçim biçimi ve isim değişikliğine rağmen, seçimle gelen üyelerle, bunların sonradan seçtiği belediye meclisi üyeleri arasında bir görev farkı yoktur ve hepsine birden «Meclis Üyeleri» denir.

2. Meclis Başkanı:

Meclis tarafından her yıl meclise bir başkan seçilir. Başkan meclis

üyesi yeteneğine sahip olmalıdır. Seçildikten sonra siyasi partilerin hiç bir faaliyetine katılamaz. (Ancak bağımsız aday olarak seçimlere katılabilir.)

Başkan, meclis toplantılarını yönetir ve meclis adına ev sahibi görevini yapar.

Olağanüstü hallerde meclisin yetkilerini kullanabilir ve durumu meclise en kısa zaman içinde duyurur.

Başkanlık görevini meclis başkanı yardımcısı ve başkan vekiliyle paylaşır. Ananeye göre meclise seçilecek meclis başkan yardımcısı iktidar partisi adayları içinden, başkan vekili ise muhalefet partisi adayları arasından meclisçe seçilir ve her ikisinin d*^ meclis üyesi olması zorunludur.

3. Meclisin diğer örgütleri :

Seçim sonuçları belli olur olmaz, iktidar partisi mensupları toplanarak bir yıl için parti meclis grup başkanını seçer. İngiltere Krallığında, Büyük Londra İdaresi ilk bölgesel kuruluştur. Bu bakımdan parti meclis grup başkanının durumu biraz İngiltere Başkanın a benzemektedir. Meclis parti grup başkanı partisnin güvenine sahip olduğu müddetçe her yıl yeniden seçilebilir. Meclis parti grup başkanı belli olduktan sonra, başkan meclis başkan yardımcısı ve komite başkanları için adaylarını tesbit eder. Ayrıca «Liderin Koordinasyon Komitesi» diye adlandırılan parti politikasını uygulayacak arkadaşlarını seçer.

Günlük işler dışında parti grup başkanı diğer kuruluş ve mahallî idarelerle toplantılar tertip eder.

Yukardaki örneğe benzer bir yoldan, muhalefet partisi grup başkanı da seçilir. Bu kişi de muhalefet adına istediği komisyon toplantılarına katılır. Ayrıca muhalefet partisi grup başkanı, meclisçe birçok kuruluşlara meclisi temsil etmek üzere atanır.

Meclis iki haftada bir olağan olarak Salı günleri 14.30 da toplanır. Toplantılar halka ve basma açıktır. Gündem, toplantıdan dört gün önce üyelere dağıtılır ve yayınlanır. Genellikle komisyonların önerilerini ve raporlarını ihtiva eder. Başkan gündemdeki sıra üzere bunları meclise sunar, konuşmaları yapılır. Ayrıca üyelere herhangi biri yazılı olarak soru sorar ve bu soruları da cevaplandırır.

4. Komisyonlar :

Komisyonlar her yıl seçilir. Üyelerin sayıları altıdan 30'a kadar de-

gişir. Komisyondaki üyelerin seçimi partilerin meclisdeki üye oranına uygun olarak yapılır.

Meclis, borç almak ve vergi nisbetlerini tesbit etmek haricindeki konularda, komisyonlarına yetkilerini devretmiştir. Böylece meclisin iş yükü azalmakta, çalışması çabuklaşmaktadır.

Başlıca komisyonlar yukarda bahsedilen «Liderin Koordinasyon Komitesinden» başka, «Genel Politika ve Kaynaklar», görevlilerin kadrolarını, ücretlerini, sağlıklarını, eğitimlerini ve çalışma koşullarını tayin eden «Kuruluş Komitesi», Mali kontrol, ödünç alma ve verme, yatırımlar, hesaplar, satın alma işleriyle görevli «Maliye ve Tetkik Komitesi», «Genel Hizmetler Komitesi», «Stratejik Plânlama Komitesi», «Bölgesel Plânlama Komitesi», «Sosyal Meskenler Komitesi» gibi birçok komiteler mevcuttur.

Bu komitelerden bazıları alt komiteler teşkil etmek veya idare kurulları kurmak yetkilerine sahiptir.

C) Büyük Londra İdaresinin İdarî Örgütü :

Yukarda anlattığım gibi (GLC) sadece bir yasama meclisi olarak çalışmaktadır. Değişik konularda uygulanacak olan politikayı, amaçları tesbit etmek ve bütçeyi onaylamakla görevlerini yapan meclis, yürütme organı olarak bazı atamalar yapar. Bunların başında genel müdür - genel sekreter gelir.

1. Genel Müdür - Genel Sekreter :

Genel Müdür meclise uygulanması gerekli politika bakımından önerilerde bulunmak ve tesbit edilecek politikanın, programlarını uygulamak görevini yürütür. Diğer taraftan daire başkanlarının da âmiri ve lideridir. Dairelerin önerilerini genel politikaya uydurmaya, görevlilerin kadrolarını ve ücretlerini tesbit etmeye, daire başkanlarının gerekirse işten çıkartılmasını meclise önerme görevlerini yapar.

Günlük işler yanı sıra orta ve uzun vadeli programların hazırlanması, bunlara gerekli malî kaynakların temini, programlar arasında koordinasyonu sağlamak onun yetkisi ve sorumluluğu altındadır.

Genel Müdür «Stratejik Plânlama Kurulu», «Araştırma Komitesi» ve «Daire Başkanları Kurulu» na da başkanlık eder. Özet olarak plânlama, programa bağlama, malî kaynakların kullanılması (PPB) yönetiminin her bölümü onun yetki ve sorumluluğu altındadır.

Genel Müdür aynı zamanda meclis ve komisyonlara karşı genel sekreter olarak da görevlendirilmiştir. Bu sıfatla halkla ilişkiler, törenler, meclis kütüphanesi ve arşiv kayıtlarının tutulması v.b. hizmetlerini de yürütür.

2. Servis Kontrolörü :

(The Controller of Services)

Meclis, genel müdürün ofisine halk sağlığı mühendisliği itfaiye örgütü, ruhsat şubesi, ambulans hizmeti, Pork Kraliyet Festival Salonu, Kraliçe Elizabeht Salonu, Purcell odası hizmetlerini koordine etmek üzere bir servis kontrolörü atar. Servis kontrolörü genel müdürün Londra ulaştırma örgütüne meclisin politikasının uygulanmasını kontrol etmekle de yardımcı olur.

3. Kuruluşlar Müdürü :

The Director of Establishments)

Kuruluşlar Müdürü çalışanlar konusunda meclise ve bütün müdürlere karşı sorumludur. Çalışanların sayılarının plânlanması, yeniden işe alınması, iş başında ve dışında personelin eğitimi, çalışanlar için sosyal tesisler, sağlık koşullarının iyileştirilmesi, iş koşulları ve toplu sözleşmeler konusunda genel müdüre karşı sorumludur.

Kuruluşlar Müdürü iş değerlendirilmesi, iş yükünün dengeli bir ölçüde dağıtılması, O.M. Birimini ve idare tekniğinin geliştirilmesi (Computer kullanılması dahil) konularının araştırmalarını yaptırır ve örgütte yapılması gerekli yeniden düzenlemeler konusunda Genel Müdüre de önerilerde bulunur.

4. Meclis Saymanı :

(The Treasurer of the Council)

Meclis Saymanı (GLC) meclisinin malî danışmanıdır. Saymanlık görevini yapar, (GLC) idaresinin alacaklarını tahsil eder ve borçlarını öder. Yatırımları, borçları (Örgüt için yapılan satın almalar) dahil emekli maaşlarını ve sigorta primlerini öder. Bütçeyi hazırlar, yıllık bütçe tahminlerini komisyonlara sunar.

Örgüt içindeki malî denetimi yapar ve hükümetçe (GLC) bütçesinde yapılacak denetlemeler için gerekli evrakı muhafaza eder. Ayrıca (GLC) örgütünde mevcut üç Computer'in faaliyetinden sorumludur.

D) Plânlama ve Ulaştırma :

(GLC) plânlama örgütü 610 mil kare alanın bütününe kapsamakta

dır. Bölgede mevcut 32 kasaba - şehir (Borough) idaresi ve şehirlerde, onların plân örgütleriyle yakın işbirliği yapan plânlama örgütü İngiltere ve Galler (Wales) bölgesindeki nüfusun 1/6 sının yaşadığı bu alandaki ihtiyaçlarını tesbit etmektedir.

Büyük Londra İyileştirme Plânı ve bölgenin stratejik iyileştirme plânı örgütün en büyük sorumluluğudur.

Bu görevin yanında kitle ulaştırması konusunda Büyük Londra İdaresinin görevi gelişme yolundadır. Kanun yapıcı 1 Ocak 1970 de (GLC) Meclise, eskiden Ulaştırma Bakanlığı ile mevcut kanunî bağlara ek olarak, otobüs sisteminin ve metronun geliştirilmesinin plânlaması görevini verdi. Bilindiği gibi Londralılara halen 5.800 (kırmızı) otobüs ulaştırma hizmeti sunmaktadır.

Eskiden var olan yetkilerinin yanında nüfuzunu kullanmak yolu ile Büyük Londra İdaresi, kendi yetki sınırları içinde ekspres yol şebekesi kurmak istemektedir. Londralılar her hafta 750 mil yol katederler.

Haftada 12.700.000 kişi Londra yollarından faydalanır. Bu seyahatin % 90 ı ya Londra'dan başlar ya da orada sonuçlanır. Ulaştırma işinde yolların kullanılış oranı % 17 dir. Bunun % 3 ü demir yolu, diğer % 14 oranını da karayolları karşılar. Londra'da oturan ailelerin % 42 sinin otomobili vardır. Bu 1.270.000 otomobil demektir.

Böylece yeni yasa ile (GLC) Büyük Londra İdaresinin ekspres yollar, trafik ve park yerlerine ilişkin yetkileri genişletildiği gibi stratejik plânlama, ekspres yollarının yapımı ve idaresi bir otorite altında birleşmiş olmaktadır.

E. Sosyal Meskenler :

«Housing»

a) Görevleri :

Londra Metropolitan İdaresi, önemli sosyal meskenler ve iskân sorununun çözülmesinde, şehir-kasaba idareleri birliği (The Council of London Boroughs) ve şehir kuruluşları ile sorumluluğu paylaşır. Londra Metropolitan idaresinin (GLC) önde gelen sorunu, 1963 tarihli yasa ile önerilen, kasaba - şehir idarelerinden (GLC) ye devredilen 250.000 sosyal meskenin bakımı ve idaresidir. Ayrıca bu konular arasında tamire ve iyileştirmeye gerek duyulanların onarılması, Londra içinde oturanlara banliyölerde konut temini için yeni kurulan kasabalarda hükümet örgütü ile işbirliği yapmak önde gelen sorunlar arasındadır.

Bu sorunlar yanında yeni kurulan mahallelere, banliyölere yol, okul gibi yeni tesisler kurmak problemin diğer aşamalarıdır. Ayrıca eski Londra şehri içinde kalan (Slum) viranelerin yıkılması ve alanın yeniden düzenlenmesi için (Ministry of Housing and Local Government) Mahallî İdareler ve Sosyal Meskenler Bakanlığı ile işbirliği yapmak ve sosyal meskenlerde oturanlara kendi konutlarını satın alma olanağını hazırlamak görevleri de bu idareye yüklenmiştir.

1969 yılında onaylanan bir yasa ile eski Londra'nın harap olmuş kesimlerinde ve kasaba şehir bölgesinde kalan sosyal meskenleri yenileştirme, iyileştirme görevine (GLC) de katılmaktadır. Bu kesimde standartların altında kalan 40.000 konutun, çevresinin iyileştirilmesi ve modern olanaklara eriştirilmesi gerekmektedir.

b) Şimdiki Durum :

(GLC) nin kasaba - şehir idarelerinden devraldığı 230.000 konuttan 6.000 i 1914 yılından önce yapılmıştı. İki savaş arasında inşa edilen sosyal konutların sayısı 89.000 dir. Son harpten sonra yapılan sosyal meskenlerin sayısı ise 12.500 dir. 1969 yılında onaylanan kanunla (GLC) ye devredilen konut sayısı toplam olarak 250.000 dir. (GLC) her yıl

2.000.000 sterling sarf ederek 2.000 konutu modern standartlara uygun bir duruma getirebilmektedir. Bu konutların pek çoğunun banyosu mutfağın içinde bulunmakta idi.

c) Gelişmeler :

1969 da 5279 yeni konut yapılmış ve 6964 adedinin inşası da müteahhide ihale edilmiştir. 1970 yılı için 7.000 yeni konutun yapılması plânlanmakta idi.

(GLC), arsaların satın alma bedeli dahil, eski konutların yenileştirilmesi ve yenilerin inşası için 60.000.000 sterling tahsisat ayırmıştı. (10) Bu arada tamirat ve iyileştirme için ayrılan ödenekler 8.000.000 sterlingden 25.000.000 sterlinge çıkmış bulunmaktadır. Yeni inşa edilen ufak üniteler, bilhassa yaşlı vatandaşlar tarafından pek beğenilmekte ve eski evlerini daha kalabalık ailelere bırakmak için bu yeni binalara taşınma eğilimini göstermektedirler.

Eski şehirde kalan harap konutların yıkılması ve bu kesimin modern standartlara göre tanzimi, çalışmaların diğer bir yönüdür. 1966 - 1970 yılları arasında (GLC) 8.000 üniteyi ele almış ve bunlardan 1.900 ü

(10) 1 Sterling Türk parası olarak 35,94 liradır.

yıkmıştır. 1973 - 1974 yılına kadar bu rakamın 15.000 üniteye yükseleceği hesaplanmaktadır.

(GLC) nin bu masraflarını bütçenin incelenmesinde daha net olarak izleyebileceğiz. Ancak bu örgütün sosyal meskenlerin kirasından

55.530.000 sterling kira sağladığını söylemek belki konu hakkında bir fikir verebilecektir. Kiraların tayini ile, dolaylı yollardan varlıklı olmayan kiracılara bazı olanaklar sağlanarak, kiracılardan 14.000 kişiye

1.200.000 sterling yardım sağlandığını burada ifade edelim.

Sosyal meskenlerin bakımı için harcanan para ise 14.100.000 sterling tutmaktadır. Böylece 80.000 evin boyanması ve 880 000 onarma işinin gerçekleşmesine bu para harcanmaktadır.

F. Yeni Kurulan Kasabalar :

«Town Development»

«1952 tarihli yeni kurulacak veya genişletilecek kasabalar yasası» gerekli GLC ile projeye iştirak eden ilçeler tarafından uygulanmakta ve Londra şehri etrafındaki kasabaları kapsamaktadır. Yeni kasabaların kurulması projesi, hükümetin desteklediği bir kuruluş tarafından finanse edilmektedir. Böylece Londra civarında 8 yeni kasaba kurulmuştur. Bunlar Basildon, Bracknell, Crawley, Harlow, Hatfield, Hemel Hamstead, Stevenage ve Welwyn Garden City'dir. Ayrıca Milton Keynes, Bucking- hemchire, yeni kasabaları ile Peterborough ve Northampton kasabalarının genişletilmesi projesi devam etmektedir.

Kasabaların genişletilmesi ve yeni kasabaların kurulması yasasının amacı, Londra'da istihdam edilen kişilere Londra dışında konut sağlamak ve Londra şehrinin yeniden düzenlenmesi için yeter boş alan sağlamaktır.

Kasabalardan genişletilmeye olanağı olan ve isteyenler GLC ile bir anlaşma yapar ve böylece kurulacak sanayi, iş yeri veya konutların bu kesimde kurulması plânlanır. Bu anlaşmadan sonra yapılan konutlara kiracı, GLC tarafından gösterilir. Yukarda adı geçen yasalar Londra şehrinin nüfusunu azaltmayı amaç edinmiştir. Ve halen 40.000 Londralı aile, şehirden banliyöye göç etmiştir. Bahsi geçen yasaya göre halen yeni kurulan kasabalardan başka, genişletilen kasabalar ve bunlara eklenecek konut sayısı şöyledir. Andover ve Hampshire 6000, Bletchley, Buckinghamshire 5000, Haverhill 4500, Brandon ve Mildenhall 2000, Sudbury ve Great Cornard 2250, West Suffolk ve Huntingdon, Huntingdonshire kasabalarında 2600, Luton kırsal bölgesinde 2500, Sandy 700, Bedford-

fordshire, Thetford ve Norfolk'da 3000, Welking Borough, Northamptonshire 10.000 ve Witham, Essex'de 3000 konut inşaatı düşünülmektedir.

Bu proje için 200.000.000 sterling sarfedilecektir. Finansman GLC tarafından yapılmakta ve inşaatın tamamlandığı kasaba bunu taksitlerle idareye ödemektedir. Ayrıca (Thamesmead) Thames nehri kenarında da 15 yılda tamamlanacak yeni bir şehrin kurulması kararlaştırılmıştır. Yeni şehrin nüfusunun 60.000 in üzerinde olacağı hesaplanmıştır.

G. Parklar ve Açık Alanlar :

GLC 7600 akr kaplayan 170 adet park ve açık alana sahiptir. Bunların bakımını için 2200 kişi istihdam eder. Bu alanlar dışında 1000 akr tutan oyun alanına da GLC tarafından bakılmaktadır. Yukarda belirttiklerimizin dışında metropol alan içinde kalan ve mahalli idarelere ait daha pek çok park mevcuttur. Ayrıca Bayındırlık Bakanlığınca bakımı yapılan 32.000 akr'lık kraliyet parkı mevcuttur. Bütün bu rakamlara rağmen, bilhassa Londra şehri içinde açık alanlara şiddetle ihtiyaç duyulmaktadır. Her bin nüfus için 2i akr açık alana ihtiyaç duyulduğu ifade edilmektedir. GLC'nin 1965 de idareyi ele almasından sonra birçok proje tamamlanmıştır.

GLC'nin her yıl 1500 açık hava eğlencesi tertip ettiği ve halkın bu gösterilere büyük bir coğunlukla katıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra bazı parklarda koşu yolları, yüzme havuzları ,at yarışları için pistler kurulmakta ayrıca tenis sahaları, voleybol tesisleri ile halkın spor yapma olanakları karşılanmaktadır.

Çocuklar için kurulmuş 103 çocuk bahçesi mevcuttur. Bunların sayısının bilhassa nüfusun yoğun olduğu kesimlerde artırılmasına çalışılmaktadır.

Parkların bakımı GLC'ye 5.000.000 sterling'e malolmakta, tertip edilen eğlencelerden 900.000 ve oyun alanlarında işletilen yerlerden 545.000 sterling gelir temin edilmektedir.

H. Kanalizasyon :

GLC 625 mil kare alan içinde yaşayan 8.000.000 Londralıya kanalizasyon hizmeti arz etmektedir. Thames nehri suyunun evsafını korumak için günde 570.000.000 galon kanalizasyon artığının tasfiyesi gereklidir. Bu hizmetin görülmesi için 1600 ün üzerinde personel istihdam edilmekte ve şebekenin bir kısmı yer çekimi diğerleri ise pompajla şebeke-

den tasfiye istasyonuna verilmektedir. Londra merkezinde gerek kanalizasyon ve gerekse yağmur suyu arıtmakta şehir dışında ise yalnız kanalizasyon artıkları tasfiye edilmektedir. GLC alanına, 15 adet kanalizasyon artıklarını tasfiye istasyonu hizmet arzeder. Tasfiye sırasında oluşan, günde 2.250.000 kübik ayak hacmine ulaşan metan gazı istasyonun elektrik tüketimine yakıt olarak harcadığı gibi artan enerjiyi de enter Konekte sistemine vermektedir.

Tasfiye sonunda elde kalan gübre özel gemilerle denize götürülüp atılmaktadır. GLC'nin kanalizasyon tasfiyesine sarfettiği meblâğ

14.500.000 sterlingdir. GLC'nin metropoliten alanı taşkın sulardan koruma, araziye drene etmek ve nehir sularının kirletilmesini önlemek gibi başka yükümlülükleri de vardır.

GLC'nin çöp toplama ve imha konusunda da diğer mahallî idarelerle birlikte görevleri vardır. Günde 10.000 ton çöp toplanır ve imha edilir.

Mevcut çöp depolama alanları ve fırınların standartları oldukça düşük ve ekonomik değildir. Edmonta'da yapılan yeni çöp yakma fırını 10 000.000 sterlinge mal olmuştur. Bu fırın günde 1300 ton çöp yakacak ve hasıl olan ısıdan elektrik üretecektir. Çöpleri yakma yerine su seviyesinden alçak olan araziye doldurmaya hasretmek için verimlilik araştırmaları yapılmaktadır.

Terkedilmiş arabaların toplanması görevi Londra kasaba idarelerine verilmiştir. Ancak bunların imhası işi GLC'ye aittir. Günde 1500 arabayı ezebilecek kapasiteli bir imha istasyonu vardır. Ve bu istasyon yılda 30.000 arabayı ezmektedir. İşletmenin maliyeti 7.5 milyon sterlingdir. Buna karşılık 750.000 sterling gelir temin edebilmektedir.

İ. Lisanslar :

GLC idaresi metropol alanda çalışan arabalara plâka ve şoförlere ehliyet verir. Bu faaliyet için GLC 2,5 milyon araba ve 3,5 milyon şoföre ait kayıt tutmaktadır. 1970 başından itibaren kayıtlar Ulaştırma Bakanlığına devredilmiş ve millî seviyede komputerle kontrol edilmeye başlanmıştır. Metropol alan içindeki araba ve şoförlerden tahsil edilen ruhsat geliri 69.000.000 sterlingdir.

Bunların yanında umuma açık oyun yerleri müzikli yerler, sinemalar, boks ve güreş salonlarına da halkın sağlık ve emniyeti için GLC ruhsat verir. Bu gibi yerlerin kontrolü için mühendis ve uzmanlar bir yıl içinde 10.700 teftiş yapmıştır.

J. itfaiye :

«Fire Brigade»

Londra İtfaiye Tugay'ı 1 Nisan 1965 de, eski itfaiye birliklerinin bir araya getirilmesi ile kuruldu. Şimdi ikisi nehirde olmak üzere 117 istasyona; 500 den fazla itfaiye arabasına ve 5467 üniformalı 817 sivil personele sahiptir.

Bir Genel Kumandanın emrinde 3 bölge kumandanlığına ayrılan birlikler 4 kontrol odasından idare edilir. Kuruluşa yılda 65.000 müracaat yapılmaktadır.

Her bölge komutanlığı 11 kısım komutanlığına ve her kısım komutanlığı 10 — 13 itfaiye istasyonuna bölünmüştür.

Değişik tip araçlarla donatılmış itfaiye arabaları radyo ile idare edilmekte ayrıca yangınla savaş sırasında (Walkie — talkie) el radyoları da kullanma olanağına sahiptir. 190 kişilik bir teknisyen grubu araba ve cihazların onarım işini üstlenmektedir.

GLC itfaiye tugayı yangınla savaş görevi yanında demir yollarında ve karayollarında vukua gelen kazalarla, inşaat kazalarında mahsur kalan işçilerin, su baskınına maruz kalanların kurtarılması gibi konularda da görev alır ve bu görevleri başarmak için gerekli araçlara sahiptir.

Yangından korunma, itfaiye tugayının önde gelen sorunluluğudur. 201 kişiden kurulu bir uzmanlar grubu 1969 yılında fabrika, işyeri, dükkân, tiyatro, sinema, depo, okul gibi binalarla, yüksek binalara ve otellere 39.704 inceleme ve kontrol ziyareti yapmıştır. Ayrıca halkı yangın tehlikelerine karşı uyarmak için değişik yerlerde konferanslar tertip edilmiş ve 9228 binanın plânını yangına karşı alınacak tedbirler ve tesisat bakımından inceleyerek onaylamıştır.

K. Ambulans Servisi :

GLC yönetiminde bulunan ambulans servisi İngiltere'de ve belki de dünyada mevcut en büyük ambulans servislerinden biridir. Servis 76 istasyona bağlı 1000 arabalık bir filoya sahiptir. 8.000.000 nüfusa hizmet arzeden 2500 personel yılda 3.000.000 insanı 400 klinik ve hastahaneye taşımaktadır.

Bu servise duyulan ihtiyaç iki çeşittir. Acil servis özelliğinde bulunan kazalar ve gecikmeye göz yumulamıyacak hastalıklar 1. kategoriye girer ki, hergün istasyona bu özellikte 1400 yardım çağırışı yapılır. Trafik kazalarının % 10'u, umuma açık yerlerde başgösteren ani rahatsızlıklar ve kazalar, anı doğum sancıları sonucu evden alınıp hastahaneye ulaştırılan anneler bu kategoriye girer.

Acil yardım özelliği göstermeyen ağır hastalık sonucu evlerinden hastahaneye nakledilen hastaların sayısı günde 9.000 dir ve 2. kategoriye teşkil eder.

Genel Merkezi Waterloo istasyonu civarında bulunan ambulans servisi dört kumanda bölgesine ayrılmıştır. Bölgeler mıntıkalara, mıntakalar ise kısımlara bölünmüştür. Ambulanslar radyo ile merkez, ve hastahanelerle konuşma olanağına sahiptir. Böylece hastanın evinden alınması ve hastaheneye ulaştırılması kolaylaşmakta, hastahannede hasta için en iyi olanaklar hastanın varışından önce hazırlanmış bulunmaktadır. Araçlar hastanın bir sedye üzerinde ya da oturacağı gözönüne alınarak hazırlanmıştır ve arabada oksijen ya da plazma verme olanakları ilk yardım tedavisi yapılmasını mümkün kılacak gereçler bulunmaktadır. Böylece hasta hastaheneye ulaştırılırken ilk yardım tedavisine de başlanması mümkün hale gelebilmektedir.

L. Bütçe 1970 — 1971 :

GLC 1970 — 1971 bütçesi 371.000.000 cari, 212.000.000 başlıca yatırımlar olmak üzere 583.000.000 sterlingdir. (Yaklaşık olarak 21 milyar TL.)

Bütçenin gelir kısmının % 37'si yani 136.000.000 sterlingi GLC nin yaptığı hizmetler karşılığında tahsil ettiği gelirlerle, kiralardan oluşmaktadır. % 50 si ki, 185.000.000 sterlingi şehir — kasaba idareleri tarafından (emlak vergisine yapılan kesri munzamlar) toplanıp idareye ödenir. % 13 ü ise ki, 50.000.000 sterlingi hükümetin yaptığı yardımlardan oluşmaktadır. Bu paranın 1/3 ü personel ücretleri, 1/4 ü alınan borçların faiz ve itfasına, kalan kısmı tamirat v.b. ya sarfedilmektedir.

212.000.000 sterlinglik başlıca yatırımlara ayrılan kısım uzun vadeli borç ve tahvilâtlarla karşılanmakta ve bu paranın hemen 2/3'ü sosyal konutların yapımına ve kiracılar tarafından satın alınmak istenilen bu konutların finansmanına gitmektedir. 23.000.000 sterlinglik kadarı yolların iyileştirilmesine, 15.000.000 sterlinglik kısmı yeni okullara, 10.000.000 sterlinglik kısmı ise kanalizasyon ve drenaj işlerinde kullanılmaktadır.

Yatırımlar ve Carî Harcamalara Yapılan Masraflar Aşağıda Gösterilmiştir. (1000 Sterling)

Hizmetler	Başlıca Yatırımlar	Carî Giderler
Alexandra Saray ve Parkı	—	421
Ambulans Servisi	960	6251

Hizmetler	Başlıca Yatırımlar	Carî Giderler
Bina kontrolü		1500
İtfaiye Tugayı	540	14483
Karayolları ve Ulaştırma	23000	13071
Sosyal Meskenler	50500	72880
Adli Hizmetler	410	6190
Lisanslar	—	2762
Arazinin Drene edilmesi	950	890
Başlıca Drenaj	9550	14624
Müzeler		117
Yeni inşa edilen kasabalar	—	16451
Farklar	900	5671
Plânlama Servisi	3400	5484
Çöp toplama ve imha	4100	8854
Araştırma ve haber alma	—	121
Sundry Kasabası inşaatı	—	2097
Sanatın desteklenmesi ve Kraliyet Salonu Festival	1100	1707
Thamesmead Kasabası	10145	783
Lee Vadisi ve Park idaresi	—	500
Essex, Kent, Surrey kasabaları inşaatına	—	1077
Londra Ulaştırma Dairesi	2000	
Diğer Servisler	—	41478
Genel İdare Servisleri	1000	1474
Başlıca Yatırımlara Yapılan Yardımlar	—	1000
Genel	—	2000
Londra Okul Birliği	15500	151807
Meclisçe açılan kredi	87750	—
YEKÛN	371815	370645

SONUÇ :

Yukarda bütçesinin yekûnlerini gördüğümüz Büyük Londra Metropoliten idaresi bu türde yapılan denemelerin en başarılı olan bir örneğidir. Toronto gibi Büyük Londra Metropol idaresinin kurulduğu günden bu yana her yıl hizmetlerini geliştirme ve niteliğini iyileştirme yolundadır. Politik bünyenin bütün alanda iyi bir seçime imkân vermesi örgüt biçiminin profesyonellerden ibaret oluşu, göreceği hizmetlerin dikkatle seçilmiş bulunuşu ve hepsinden önemli görevleri başarabilecek yeterli kaynaklara sahip oluşu nedeniyle başarılı ve becerili bir idare olarak yürütmesini; izlemiş bulunmaktayız.

XII. GENEL SONUÇ :

A — GİRİŞ

Raporumuzun baş kısmında araştırma ile varmak istediğimiz amaç «Metropolitan Örgütlerin bulunduğu alanlarda yaşayan hemşehrilerin bu örgüt üzerinde politik kontrol kudretini demokrasiye uygun olarak nasıl gerçekleştirdiğini bulmak, metropol hizmetlerin neleri kapsadığını, yani hizmetlerin metropol idare ile demokrasinin vazgeçilmez ögesi olan mahallî idareler arasında nasıl bölüşüldüğünü kavramak, kurulmuş idarelerin halkla ve mahallî idarelerle haberleşmesinin nasıl gerçekleştiğini anlamak, hepsinden önemlisi de idareye verilen görevlerin ifasına yeterli malî kaynakların neler olabileceğini bulmak» olduğunu belirtmiştik.

Önce Amerika Birleşik Devletlerinde değişik yerlerde yaptığımız inceleme ve araştırmaların sonuçlarını, yukardaki çerçeve içinde genelleyerek daha özet ve anlaşılabilir bir hale getirmeyi istiyoruz.

Sonra gerek İngiltere’de gerekse Amerika Birleşik Devletlerinde yaptığımız incelemelerden, biçimleri, sorunları, olanakları, halkları değişik de olsa onların edindiği tecrübelerden faydalanma yollarını aramak istiyoruz.

1) Metropolitan Bölgelerdeki Mahallî İdareler Üzerinde

Halkın Kontrolü

Amerika Birleşik Devletlerinde metropol problemleri daha çok (County) ilçe çevresinde çözümleme eğilimi vardır. Raporumuzda yer alan Dade County, Miami; Davidson County, Nashville; Los Angeles County, daha önce incelediğimiz Baton Rouge, La; henüz tam ölçüleri ile bilmediğimiz Jacksonville Flo. akla gelen örneklerdir.

Minneapolis — St. Paul Minn.; ve Portland. Oregon ise içlerine birçok (County) ilçeleri alan daha çok bölgesel kuruluşlardır.

Bu örgütlerin hemen hepsi yasama (bazen yürütme) organları bizim alıştığımız gibi kalabalık değildir. Çoğu zaman partilerin katılamadıkları bağımsız ve dar bölge esasına göre seçilen kişilerden oluşur. Belediye reisi varsa (çok defa City veya County Manager başkanın yerini almakta, başkan sadece meclisi idare etmekle görevlidir.) o da bütün alan seçmenlerinin (dar bölgeye göre değil) oyu ile seçilmektedir.

Bunun nedeni halk, memleketlerde genellikle birçok anonim şirketin eshamına sahiptir. Bu kuruluşlar bizim meclisi idare dediğimiz (Board of Directors) ile idare edilir. Baş icracı ya da (Vice — President) mu-

rahhas aza ya da genel müdür olur. Amerika ve İngiliz halkı her şeyde verimliliği, özel sektör yönetimi ile oranladığı için kamu idaresinde de aynı modeli uygulamak yolunu seçmektedir. Doğruyu söylemek gerekli ise, bu yolun faydasızlığı da iddia edilemez. Bu nedenle meclisler 5—7—9—11—35 üyeden oluşur. (Hatırlanacağı üzere 35 üyeden kurulan Davidson County Meclisi hayli politik nedenlerle böyle kalabalık kurulmuştur.) Hemşehriler bahsedilen alışkanlıklar nedeniyle dar bölgeden seçtikleri kişi üzerinde tam manası ile kontrole sahiptir. Belli bir bölgeye hizmet için seçilen şahıs bir daha seçilememek baskısı altında olduğu gibi, bu çok şerefli görevden ve siyasi gelecekten olma baskısı altındadır. Gene bu mevkiler hiç bir zaman geçim kapısı değildir. Meclis toplantıları memleketimizde görülmemiş ciddiyet ve düzen içinde yapılır.

Seçimlere katılma bir başka nedenle yurdumuza oranla daha yüksek olmaktadır. Genellikle yapılan seçimle birlikte ilçenin statüsünde daha çok yetki istenmekte ve vergi oranının yükseltilmesi için bir halk oylaması da yapılmaktadır. Bu öneriye karşı olan veya fikri benimsemiş seçmen, sonucun çıkarlarına, ya da cebine dayanacağı nedeniyle seçimlere daha yüksek oranda katılır.

Ayrıca halk Amerika Birleşik Devletlerinde politik liderliğe pek büyük önem vermekte, özellikle Dade County Manager'ini kontrol edemeyen halk ,onun yerine Davidson County'de olduğu gibi ilçe belediye başkanı seçmek ve statülerini bu yolda değiştirmek eğilimlerindedirler.

2) Metropol hizmetlerin neleri kapsadığı :

Bu konuda genelleme yapmak pek zordur. Dade County'de klâsik ilçe hizmetlerinin dışında, malî yeteneksizlik nedeni ile şehirselleşen hizmetlerden pek azı, kurulan metropol idareye verilmiş ve belediyeler kendi esas görevlerini devretmeye yanaşmamışlardır. Tabii bu arada şehir idarelerinin ilçeye oranla çok kuvvetli oluşu, daha kaliteli hizmet arzedeabilmeleri, zenci ve latin amerikan azınlığının merkezî şehirde bulunan nüfuzunun kendi toplumlarını etkilemesi korkusunun da yer aldığını söylemek mümkündür.

Davidson County gibi şehir idaresinin ilçeyi ele geçirmesi örneğinde (Jacksonville, Flo için de bu geçerlidir), yukardaki durumun aksine ilçe idaresi bütün şehirselleşen hizmetleri görmektedir. (Gerekli eleştiriler o bölümde yapılmış ve nedenleri gösterilmiştir.)

Los Angeles County'de ise akılcı yol seçilmiş daha ucuza, daha iyi hizmet arzeden ilçe idaresi, metropoliten alan içinde kalan birçok şehire

şehirsel hizmet arz etmeyi fakat onların bağımsızlığına el atmamayı uygun bulmuştur.

Minneapolis — St. Paul örneği ise daha çok halktan gelen arzuların sonucu olarak gerçekleşen ve bir yandan da metropol idarelerin gelişmediği gerçeğini gören federal hükümetin bölgesel idarelerin kuruluşunu teşvik etmesi sonucu doğmuştur, büyük bir metropol (Megalo—polis) idareyi kuvvetlendirme yolunda atılmış adımlardır.

Gene raporumuzda belirttiğimiz nedenlerle metropol bir idare kurulumayan bölgelerde, önemli metropol sorunlar özel birlikler yolu ile çözümlenmeye çalışılmaktadır. Örneğin California Su Birliği ve Chicago Kanalizasyon birliği güçlü kuruluşlar olarak önümüze çıkmaktadır.

3) Metropol İdarelerin Mahallî İdarelerle ve Halkla Haberleşmesi

Genellikle bütün mahallî idareler her yıl hap haline getirilmiş broşürler, çok cazip baskıları olan kitapçıklar ve yıllık raporlarla halka yaptıkları ve yapacakları şeyleri anlatmaya çalışırlar.

Gazeteler ve televizyon yayınlarında mahallî haberlere büyük ölçüde yer ayrılır ve idarelerin problemlerinden halkı haberdar etmeye çalışılır. Ayrıca üniversiteler uzaktan, yakından ilgili oldukları mahallî idarelerin bütün konularında araştırmalar yapar; idarenin başarılı, ya da başarısız işlerini kitaplar halinde yayarlar.

Beri yandan metropol idareler, aynı yoldan, ilişkileri olan mahallî idarelere, her hareketi için bilgi verdikleri gibi mahallinde düzenledikleri açık oturumlarda hem mahallî idarelerin, hem de o kesimde oturan halka yapacakları işler hakkında bilgi vermeye, yapılacak işler için fikirlerini öğrenmeye çalışırlar.

Toplumun yapısında görev almış bulunan derneklerin ve bunların giderlerinin de bu arada önemli görevler yapmakta olduğuna işaret etmek yerinde olacaktır.

4) Metropol idarelerin malî kaynakları :

Amerika Birleşik Devletlerinde (GLC) Büyük Londra İdaresi'nin aksine, hiç bir metropol idarenin yeterli malî kaynağa sahip olduğu söylenemez. Genellikle ilçe idarelerinin emlak vergisinden aldığı paylarla, hizmet karşılığı tahsil ettiği gelirlerle yetinirler. Ödünç alma kaynakları (Revenue Bond), belli bir gelir kaynağı karşılık göstermek suretiyle, çıkaracakları tahvilata inhisar ettiği için, yatırımları da ölçülüdür.

Kanunla kurulmuş özel birliklerin durumu birincilere oranla daha iyi görünmektedir. Zira eyalet genellikle birlikleri kontrol etmekte ve çalışmalarına yeterli kaynakları bulmak için yardımda bulunmaktadır.

B — Yurdumuzda Kurulacak Metropol İdarenin Biçimi Ne Olmalıdır?

Bizde kurulması gerekli görülen metropoliten idarenin biçimi Anayasa'nın 116. maddesiyle tayin edilmiştir. Bu maddenin ifadesine göre kurulacak mahallî idare türü ancak kanunla biçimlendirilecek bir birlik olabilir.

Şüphesiz bu birlik hem belediyeleri hem köyleri ve hem de özel idareyi içine alacak, metropoliten özellik gösteren bölgeyi tüm olarak kapsayacaktır. Hukukî yönden bu idareye başka bir biçim verilebilmesinin tartışma olanağı yoktur.

Görevlerinin neler olabileceği sorusuna da cevap vermek kolaylıkla mümkündür. Bu gün metropol alan içinde kalan belediyelerin yapmayı başaramadığı görevleri büyük teknik bilgiye ihtiyaç göstermesi, asgari standartların uygulanması ve büyük ölçüde koordinasyona gerek göstermesi nedeni ile bu yeni kurulacak örgüte bırakmak zorunluğu ortadadır. Tartışmaya girişmeden bu görevleri şöylece sıralayabiliriz :

- 1) Nazım plân çalışmaları ve uygulaması,
- 2) Şehir plânlarının yapılması ve uygulaması,
- 3) Binaların, umuma açık yerlerin, iş yerlerinin v.b. asgari standartlarının tesbiti,
- 4) Arazinin kullanılması, ve iş bölgelerinin sınırlandırılması. (Zoonning—Land Use)
- 5) Ana arter sayılan yolların yapılması,
- 6) Oto parkların yapılması, işletilmesi,
- 7) Park ve dinlenme, eğlenme sahaları ve çocuk bahçelerinin kurulması ve işletilmesi,
- 8) Kanalizasyon şebekesinin, tasfiye istasyonlarının yapılması ve işletilmesi,
- 9) Çöp toplama ve imha işleri,
- 10) Caddelerin aydınlatılması,
- 11) İtfaiye hizmetleri ve yangından korunma işleri,
- 12) Ambulans ve ilk yardım hizmeti,
- 13) Yoksul ve yaşlı kişilerin bakımı,
- 14) Kütüphanelerin tesis ve işletilmesi,
- 15) Memurların işe alınması ve yetiştirilmesi,
- 16) Sosyal meskenler,

17) Yenilecek, içilecek maddelerin ve bu gibi maddeleri satan yerlerin sıhhi kontrolleri,

18) Binaların iskân, iş yerlerinin iştigal ruhsatlarının verilmesi v.b.,

19) Trafik işaretlerinin tesbiti, tesis ve bakımı, v.b.

Şehirleri, özellikle İstanbul, İzmir gibi metropol alanları incelediğimizde, bu listelere daha birçok maddelerin ilâvesinin gerekli olduğunu mevcut belediyelerin hizmetlerine en bağışlayıcı gözle bakanlar bile karar verebilecektir.

Bir örgütlenme şeması çizmeden, hatta bu kuruluşun siyasal yapısının nasıl olacağını tartışmaya girmeden, öncelikle yukarda sıraladığımız hizmetler için yeni kurmayı düşündüğümüz örgüte görevlerini başarmak için yeterli malî kaynağı nereden bulabileceğimiz sorusunu sormak yerinde olacaktır. Aksi takdirde bu sorunu çözmeden varılacak karar ve kurulacak örgüt kâğıt üzerinde kalmaya mahkûm olacaktır.

Bina ve arazî vergisine el atmaya imkân yoktur. Zira bir yandan belediyeler, öte yandan özel idare bu kaynağı vergilendirmektedir. Bu kaynaktan tahsis edilecek küçük oranda bir gelir, idarenin yukarda sayılan dertlerine şifa olmaktan uzak kalacaktır.

Araştırmalarımızın başında bu yeni kurulacak idare için malî kaynak olarak iki sağlam vergi düşünmüştük. Bunlardan biri Satış ve Kullanma Vergisi idi. Gıda maddeleri dışında bütün perakende satışları içine alacaktı. Diğeri ise, iştigal vergisi idi. Yani şehrin bütün nimetlerinden faydalanan ve üstelik bir takım külfetler yükleyerek şehir idarelerinin hiç bir sorumluluğuna katılmayan bütün işleri içine alacaktı. Satış ve Kullanma Vergisi şehrin hemşehrilerine yapılacak hizmetlere karşılık bir katılma imkânı verecek, ayrıca bütün iş yerleri tavanı sabit tutulmak şartı ile sermaye ve ciroları nisbetinde şehrin gelişmesine katkıda bulunacaklardı.

Böylece gerek devletin, gerekse mevcut mahallî idarelerin gelir kaynaklarına el atılmadan yeni idarenin faaliyetlerinin finansmanı mümkün hale gelebilecekti.

Ancak 1970 yılında çıkarılan finansman kanunu ile dünyanın her yerinde mahallî idarelere ait olan satış ve kullanma vergisi kaynağına «İşletme Vergisi» adı altında el atılmış ve üstelik verginin uygulanması bakımından istenilen sonuç elde edilememiştir. Sonuç olarak da bu vergi ile gelir vergisinin kontrol imkânı da elden kaçırılmıştır.

Düşündüğümüz ikinci kaynak, yani iştigal vergisi, belediye gelirler kanununa ithal edilmiş, kaldırılan tabela, ilân ve reklâm resmi yerine ikâme edilmiştir. Kurulacak bir birliğin ortakları olan belediyelere rekabet konusu olmayacağı için, akıl icabı bu gelir kaynağına el atmak veya onu paylaşmak da söz konusu olmamak gerekmektedir. Gerçekten bu tip uygulamaların sonucu, metropol alan içinde toplanması mümkün gelirlerin adaletle dağıtımının yapılabileceğini ve bütün alanda yapılması gerekli iyileştirmenin ve arazi kullanılması ve parsellenmesi (Land Use, Zonning) tedbirlerinin uygulanabileceğini düşünmek zordur.

Esasen bizim memleketimizde sorunlar her zaman bir örgüt tarafından, yalnız bir ucundan ele alınmakta ve gelecekte sorun için bulunacak çözüm yolunun uygulanması için kâfi para ve örgüt olup olmadığı düşünülmeden birçok masraflar yapılmakta ve sonuç hem iş gücü hem de pek mahdut kaynaklar heba olmaktadır. Yedi senedir İstanbul'da çalışan Nazım Plân Bürosunun emeklerinin sonucunun böyle olacağını söylemek kehanet olmayacaktır.

Bize ekonomi, sosyal ve mahallî idarelerin bünyesi itibariyle benzemeyen GLC'in gelirlerini "ele alırsak, gelirlerin % 37 sinin hizmet karşılığı gelirlerden, % 50 sinin mahallî idarelerden ve onların eliyle toplanan gelirlerden, % 13 ünün ise, merkezî hükümetin sübvansiyonlarından temin ettiğini görürüz. Yeni bir kaynak bulamadığımıza göre bizlerle aynı olmasalar bile mezkûr idare ile, bizim kurmayı düşündüğümüz örgütün hizmet karşılığı yukarda saydığımız kalemlerden ne oranda gelir sağlayabileceğimizi düşündüğümüzde, en insafli bir yargı ile vereceğimiz cevap ne olabilir?

Mahallî idareler ise, bugünkü olanakları gözönüne alınırsa, hele personel kanunu çıktıktan sonra kendi memurlarının ücretlerini bile ödemek imkânından mahrumdur. Çıkarılması devamlı olarak geciken Belediye Gelirleri Kanunu ve Mali Tevzin Kanununun çıkarılması bile, yapılacak pek çok hizmet ortada dururken, belediyelerin gönüllü olarak, hele yukarda bahsolunan oranda, birliğe yardımında bulunmaları beklenemez.

Hükümetin sübvansiyonlarının şüphe yok ki, yukardaki oranın çok üstünde olacağı hesaba alınmak gereklidir. Ancak bu da yeni kurulacak mahallî idareyi daha işin başında merkezî hükümetin baskısı altına koymak demek olacaktır. Doğal sonuç olarak hükümet istediği projeyi, istediği biçimde (parayı o verdiği için) uygulaması arzusunu izhar edecektir ve sonuç olarak kurulacak örgüt bağımsızlığını kaybedecektir.

Öte yandan bu güne kadar D.S.İ.; Karayolları v.b. çeşitli kuruluşlar,

mahalli idarelerin bağımsızlığını tanıma ve yapacakları yardımları onlara verip işlerini kontrol etme yerine, bu kuruluşlara ait yetkileri ve görevleri dahi kendi örgütlerine alma yoluna gitmişlerdir. Bu eğilim günümüzde de süregelmektedir.

Oysaki çeşitli nedenlerle genel bütçe açıklarının giderek arttığı ve gelen her yeni Hükümetin yeni sorumluluklar yüklenerek masraflarını artırdıkları da bilinen gerçekler arasındadır. Böylece merkezi hükümetin kendi kaynaklarından yeni kurulacak idareye yeterli olarak destek gelir temin edeceğini kabul, hayalperestlik olacaktır.

Esaslı gelir kaynaklarına, yeterince sahip olamayacağını düşündüğümüz kurulacak bu idarenin, bir an için yeterli gelir kaynaklarına ulaştığını kabul edelim. Yukarda arzettiğimiz görev listesi incelendiğinde, görevlerin çoğunun alt yapı özelliği taşıdığı ve bu nedenle yapılacak yatırımların cari bütçe ile karşılanması olanağı bulunamayacağı aşikârdır. Esasen yapılan hizmetlere yalnız, yapılacak zamlarla (gerçekleştirilemez ama) alt yapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi, hem adalete hem de sosyal adalete ters düşmektedir. Zira yapılacak yatırımlardan yalnız bu kuşak değil, gelecek kuşaklar da faydalanacaktır.

Bu takdirde alt yapıların finansmanları uzun zaman içinde likide edilecek tahvillerle gerçekleştirilmeli ve bu hizmetlere ulaşan konut ve tesislerin kıymet artışları ile (ki Finansman Kanununun kapsamına hem de iyi olmayan bir biçimde alınmıştır) hizmetlere yapılacak belli oranda zamlarla kendi kendilerini (belli bir oran içinde) ödeyen tesisler olarak kabul etmek zorunluluğu prensip olarak ele alınacaktır.

Piyasada sermaye temini için geçerli faiz oranlarını tarafsız olarak incelemek mantıkî sonuçlara varmak için zorunludur.

Devlet garantisi taşıyan tahvilâtın (halk tarafından kapışıldığını ileri sürmek zordur.) faiz oranı % 9 dur. Özel teşekküllerin çıkarttığı tahvilâtın faiz oranı % 15 dir. Şehirsel hizmetler için milyarları bulan yatırımların aynı oranda bir faizle yapılması olanağı düşünülemez. Zira bu takdirde şehirsel hizmetler pek pahalıya mal olacak ve sonuç olarak hemşehrilerin yeni idareden bekledikleri hizmetler daha ilk anda sevimsiz hale gelecek üstelik hemşehrilerle idare arasındaki bağlar daha ilk anda kopacaktır.

Ortada bir gerçek vardır. İstanbul ve İzmir gibi bütün görünüş ve biçimi ile metropol olan, giderek bu kimliği daha açık olarak ortaya çıkan, İzmit, Sakarya şehirlerimiz vardır. Eğer bu şehirlerimizi bugünkü yönetim

biçimi ile idareye devam edersek şehirlerin ekonomik yapıları, sosyal düzenleri ve her şeyi daha da bozulacak ve gelecekte bugün harcamak zorunda olduğumuzdan daha çok kaynağın, bu şehirlerin iyileştirme ve geliştirmesine ayırma zorunluğu ortaya çıkacaktır. Ayrıca sahadaki kayıplarımızı düzeltmek için daha uzun süreler çaba sarfetmek zorunda olacağımız da muhakkaktır.

Bütün bu sorunları gözönüne serdikten ve tartıştıktan sonra, kanun tasarısını hazırlamadan önce hükümetin tercihlerini öğrenmek ve şu sorulara cevap bulmak zorundayız.

(1) Hükümet İstanbul ve İzmir şehrinde şehrsel hizmetleri yürütmek için bir metropol hizmet birliği kurulmasını istiyor mu?

(2) Bu yeni örgüte yukarıda sayılan görevlerden hangilerini görev olarak vermeyi uygun buluyor?

(3) Hükümet ve Maliye Bakanlığı bu hizmetlerin görülmesi için özellikle satış — kullanma vergisi ve bulunacak yeni vergi kaynakları (Kurulumuzca hazırlanacak tasarılar göre) tahsis etmeye kararlı mıdır?

(4) Alt yapıların finansmanı için hükümet yeterli yatırım finansmanı (Düşük faizli) temin etmeyi düşünmekte midir?

Kanımızca bu sorulara cevap bulmadan bir tasarı hazırlamak Bakanlık Arşivine yeni bir doküman ilâve etmek olacaktır.

Raporumuzu bitirmeden bir noktaya daha işaret etmek yerinde olacaktır. GLC Kanun hazırlayan Kraliyet Komisyonunun yetenekleri, ye- 4" ' uzmanları bize oranla pek geniş olmasına rağmen, tasarının hazırlanması için yapılan incelemelerin, gelir ve masraf tahminlerinin tamamlanması ve tasarının meclise sunulması üç yıl sürmüştü. Bu gerçeğin de ele unutulmaması gereklidir.

BİBLİYOGRAFYA

Regional Planning and Development in Minnesota.

The Lakewood Plân, By L. S. Hollinger, Chief Administrative, Officer County of Los Angeles, Yayın.

Budget, Proposed for Fiscal Year 1970 — 1971,

Metropolitan Dade County yayınlarından.

4. Metropolitan Dade County, Facts and Figures, 1967—68 County Yayınlarından.
5. A Review of City — County — Special District Functional Relationships in The Portland Urban Area, The Urban Studies Çenter Portland State Üniversitesi, Portland, Oregon 1969.
6. Report of the Portland Metropolitan Study Commission, 1970. Portland State Üniversitesi.
7. Proposed Oregon Municipal Policy, League of Oregon, Cities 1970.
8. Charter of the Metropolitan Government of Nashville and Davidson County, Tenn. Mickie City Publication Company. Charlottesville, Virginia, 1937
9. The Metropolitan Problems, Konuşma 25.8.1970, Joseph Zimmerman
10. Twin Cities, Area, Metropolitan Council. Yayın, 20.5.1970
11. 1971 Work Program and Budget (Twin Cities Metropolitan Council) Eylül 1970.
12. The California State Water Project, Yayın 1970
13. The Metropolitan Water District of Southern California 1939, Book Division, Haynes Co. Los Angeles, Calif.
14. California Water District Act, State of California, 1969. Stockton — Doty — Trade Press Inc.
15. Dade County, The Home Rule Amendment and Charter, 1967, yayın.
16. The Legal Structure of Metropolitan Sanitary District of Greater Chicago, Legal Dept. Yayın 1963.
17. 1969 Annual Financial Report (The Metropolitan Sanitary District of Greater Chicago) d
18. 1969 Annual Report (The Metropolitan San. Dist. of Greater Chicago).
19. General Characteristics Chicago Urban Area, by Public Administration Service, 1969.

20. The Port of New York Authority, 1969, Annual Report, Yayın.
21. The Port of New York, Foreign Trade 1970, Yayın.
22. Managing the Natural Environment, Tri — State Transportation Commission Rapor, March 1970
23. The New Twenty Years, The Port of New York Authority, August 1966, Yayın.
24. Outdoor Recreation in a Crowded Region. Yayın. September 1969,
25. Greater London Services, 1970—71, Yayın.
26. Greater London Council, Report of the Department of Highways and Transportation, 1969. Greater London Council, Housing Department, Annual Report, 1970
27. Transport in London, Yayın.
28. Thamesmead Town Structure.
29. Thamesmead Movement, Yayın.
30. Department of Public Health Engineering, Annual Report 1970.

İDARİ COĞRAFYA

ÇERKEŞ İLÇESİ İDARİ COĞRAFYASI :

Kadir UYSAL
Çerkeş Kaymakamı

- 1 — Coğrafi durum
 - a) Sınırları
 - b) Yüzey şekilleri ve jeolojik yapısı
 - c) İklimi
- 2 — Tarihî durum
- 3 — Nüfus ve iskân durumu
- 4 — İktisadî durum
 - a) Sanayi ve ticaret
 - b) Ziraat
 - c) Hayvancılık
 - d) Orman
- 5 — Sosyal durum
- 6 — Kültürel durum
- 7 — Bayındırlık durumu
- 8 — Sağlık
- 9 — Mahallî İdareler
- 10 — İdarî Teşkilât
- 11 — İlçenin kalkınma ve gelişme imkânları

1 — COĞRAFÎ DURUM :

a) Sınırları : Orta Anadolu bölgesinde olan Çerkeş, Ankara, Zonguldak demiryolu ile Çankırı İstanbul şosesi üzerinde Çankırı Vilâyetinin 120 kilometre batısında çok eski tarihlerde kurulmuş bir ilçedir.

Doğusunda Orta ve Kurşunlu ilçeleri, batısında Eskipazar ve Gerede ilçeleri, kuzeyinde Ovacık ilçesi ve güneyinde Kızılcahamam ilçesi bulunmaktadır.

b) Yüzey şekilleri ve jeolojik yapısı : Çerkeş güneyde Karataş ve Işık (1950) dağları, kuzeyde Doğdu ve Çakal dağları ile çevrilmiştir. Işık dağı eteklerinde Bildirendi, Çiçekli, Düvenlik ve Kürederesi yaylaları, Doğdu dağı eteklerinde ise Doğdu yaylası uzanmaktadır.

İlçenin doğusundan batısına kadar kateden Uluçay suyu akmaktadır. Uluçay'ın etrafında Çerkeş ve Bedii ovaları uzanmaktadır.

İlçenin toprak yapısı killi ve kalkerlidir. Bilhassa Doğdu dağlarında bu yapı bariz olarak görülür. Toprak yapısı itibariyle de birinci tip zelzele bölgesi olarak göze çarpmaktadır. Kaza 1944 zelzelesinde bu toprak yapısı yüzünden tamamen yıkılmıştır.

c) İklimi : İlçe Orta Anadolu iklimi ile Batı Karadeniz ikliminin tesiri altındadır. İlçe merkezinin denizden yüksekliği 1100 metre olup kış mevsimi oldukça soğuk ve sert geçer. Kar bölgeye fazla miktarda yağar, yazları ise serindir. Yağışlar ilkbahar mevsimine inhisar etmektedir. Bölgedeki gece ile gündüz ısı farkı hissedilir derecededir.

2 — TARİHİ DURUM :

İlçeye Çerkeş isminin neden ve nereden verildiğinin tesbiti zor olmakla beraber halk arasında dolaşan rivayetlere göre :

a) Dört yol kavşağında kurulduğu için «CİHARKÖŞE» den galat olarak Çerkeş ismi,

b) İlçenin kuruluş yeri Bağdat yolu üzerindedir. Osmanlı devrinde doğuya sefer yapan padişahların durak yeridir. Saha oldukça düzlüktür. Askerlerin toplanmasına elverişlidir. Seferde ordu konakladığı sırada bölgedeki askere alınması icap edenler de burada toplanırlardı. Bu sebeple «ÇERİÇEKEN» çeri toplayan mânâsına gelen ÇERKEŞ adı kazaya verilmiştir.

Selçuklular zamanında küçük bir kasaba iken Osmanlılar devrinde Kastamonu Vilâyeti Çankırı Sancağına bağlı hareketli ve önemli bir kaza olarak göze çarpar. Ormanlı padişahlarından 4 üncü Murat Bağdat Seferi yolculuğunda Çerkeş'te konaklamış olup bu konaklama sırasında hem bölgeden çeri toplamış hem de bölgeye bir cami, bir hamam, bir de kervansaray yaptırmıştır. .

Cumhuriyetin ilânından sonra da Çerkeş ilçesi önemini kaybetmemiştir; Onuncu kolordunun da merkezi olan ilçe 1944 depreminde tamamen yıkılmıştır. Bu tarihlerde-7000 in üzerinde olan nüfus bugün 3000 e düşmüştür.

3 — NÜFUS VE İSKÂN DURUMU:

940 hane olan ilçe merkezinde 7000 in üzerinde olan nüfus 928 deki kuraklık, 1944 yılındaki büyük depremin bıraktığı tesir yüzünden bugün 3000 e düşmüştür. Halkın bir kısmı Karabük, Zonguldak ve Ankara gibi büyük şehirlere göç etmiştir.

Halen ilçe merkezinde 2332 kadın, 1915 erkek olmak üzere 4247, köylerde ise 20690 kadın, 19132 erkek olmak üzere 39822 kayıtlı nüfus vardır.

1965 nüfus sayımına göre merkezde 2862, köylerde 21169 olmak üzere ilçede toplam 24031 nüfus vardır. İlçe merkezinde 7 mahalle ve 51 köy mevcut olup nüfus dağılışı bölgede :

Mahalle ve köy adı Nüfus Mik.		Mahalle ve köy adı Nüfus Mik.	
Merkez (7 mahalle)	2862	Kadıözü	492
Afşar Köyü	448	Karacahöyük Köyü	134
Ağaca 'Köyü	214	Karamustafa Köyü	432
Ahurköy	491	Karaşar Köyü	341
Akbaş	328	Kımık - Kızıllar	356
Akhasan	272	Kısaç	311
Aliözü	458	Kiremitçi	474
Bayındır	430	Kuzdere	695
Bedii	407	Kuzören	212
Belkavak	398	Meydan	228
Beymelik	426	Ovacık - Gelik	371
Bozoğlu	722	Örenköy	619
Çakmak	186	Örenli	623
Çalcıören	424	Saçak	1017
Çaylı	316	Saraycık	717
Çördük	179	Şihdoğan	430
Dağçukurören	248	Taşhanlar	244
Dikenli	486	Türbaşı	445
Dodurga	142	Uluköy	256
Fındıcak	211	Yakuplar	363
Gökçeler	388	Yalakçukurören	717
Göynükçukuru	839	Yalaközü	568
Hacılar	558	Yeniköy	587
Halkaoğlu	206	Yıprak	230
Kabak	305	Yoncalı	312
Kadıköy	551	Yumaklı	352

ilçenin en az nüfuslu köyü 134, en kalabalık köyü Saçak 1017 kişiden ibarettir.

Resmî kayıtlara göre elde edilen sonuçlar nüfus başına 7 dekar arazi ve her hane başına da 4,4 nüfus isabet etmektedir.

4 — İKTİSADÎ DURUM :

a) Sanayi ve Ticaret: ilçenin ticaret hayatı, civarında bulunan Ankara, Zonguldak ve Karabük gibi büyük ticarî merkezlerin tesirinde kalarak gelişmemiştir. İhraç maddeleri canlı büyük ve küçük baş hayvanları kümes hayvanları, tiftik, yapağı, yağ, yumurta, peynir, bal gibi hayvanî maddeler, fiy, arpa ve orman ürünleridir, ihracat umumiyetle civardaki ticarî merkezlere yapılır, ithalât ise giyim eşyası ile bir miktar sebze ve sanayi maddeleri üzerindedir, ilçede 1968 de küçük esnaf kooperatifi kurulmuştur. Son şenlerde kooperatifler sayesinde sanayileşmede bir ilerleme göze çarpmaktadır.

b) Ziraat : ilçe toprakları kuru iklim tesiri altında düşük verimlidir. Arazi münavebe suretiyle ziraat yapmaya elverişlidir. Bölgede ekilen başlıca ürünler ise buğday, arpa, fiy, nohut, mercimek ,patates, soğan, sarımsak gibi ürünlerdir. Bunlardan mahsul iyi olduğu zaman sadece arpa ve buğday dışarıya ihraç edilir.

Ekiliş sahası ve elde edilen mahsul cinsleri :

Mahsulün cinsi	Ekilen saha Hektar	Kaldırılan ürün	
Buğday	8500	8000	Ton
Arpa	5000	5500	»
Fiy	1200	1080	»
Patates	1150	4300	»
Fasulye	200	250	»
Soğan	30	100	»
Mercimek	150	105	»

c) Hayvancılık : Çerkeş ilçesinin hayvancılığa esas teşkil eden çayır ve mer'a durumu tabii mer'a ve çayıra dayanır.

Yaylaları tabii birer mer'a olup sonbaharın uzun ve müsait sürmesi bakımından bazı seneler Kasım ayı sonuna kadar yaylıma müsaittir. Yaylalar arasında büyük hayvan kitlelerini üzerinde barındıran Bildircin, Çiçekli, Dumanlı, Kürederesi ve Düvenlik gibi yaylaları zikredilmeye değer kıymettedirler. Ancak orman içi durum gösteren bu yaylalar

yanında gitgide değerinden kaybeden mer'alarda mer'a İslahının süratle yapılması bir zarurettir. Yetiştiricinin geçimini büyük ölçüde hayvancılık temin eder. Bilhassa Karabük, Zonguldak, Adapazarı, İzmit, İstanbul ve Ankara İllerinde kasaplık hayvan temini bakımından Çerkeş'in ehemmiyetli bir yeri vardır. Hayvan kesafeti şöyledir :

<u>Cinsi</u>	<u>Miktarı (Adet)</u>	
Koyun (Erkek ve dişi)	54250	
Tiftik keçi	15000	(son birkaç yıl içersinde bilhassa ormanîçi köylerinde tiftik keçinin yerini koyun almağa başlamış ve miktarı düşmüştür.)
Sığır (Her nevi)	37000	
Manda	41000	
Tek tırnaklı	5500	
Merkep	4000	
Kanatlı	40000	

Koyunculuk : Bölgenin koyun ırkı akkaramandır. Ayda ortalama süt vereni 30-40 kilo arasında değişen bu ırkın sütünün kendine has lezzet ve yağ miktarı sebebiyle bölgenin ismini taşıyan peynir ve peynirciliği çevrede tanınmıştır. Yakın gelecekte merinos melezlemesi yapılması için çalışmalar vardır.

Tiftik Keçisi : Ankara bölgesini sembolize eden tiftik keçisinin üstünlük gösteren örneklerini Çerkeş'te bulmak mümkündür. Ancak Çerkeş'in ormancılığı yönünden keçinin geleceği her yerde olduğu gibi adet itibarıyla bir düşme göstermektedir. Mahallen toplanılan tiftik İstanbul piyasasına arz edilmektedir.

Sığırcılık : Bölgenin hakim ırkı yerli karadır. Yerli kara bu bölgeye uymuş mukavim bir ırktır. Bilhassa yüksek rakımlı yerlerde besiyne alınan genç türleri civar illerin et ihtiyacı için büyük bir kıymettir.

Son iki senedir ilçemizin 11 köyünde başlayan montofon sun'î tohumlama tatbikatı ilerisi için ümit verici olmuştur. İlk senesi, 657, ikinci senesi 960 baş inek tohumlanmış ve % 64,6 doğum elde edilmiştir. Her geçen sene sun'î tohumlama programı genişletilmektedir.

İlçe Veteriner Hekimliği 1 veteriner hekim, 2 sağlık memuru ve 2 vasıttan mücehhez olup ilçenin veteriner hekimliğine ait görevini yerine getirmektedir.

Tavukçuluk : Köylünün göze batmayan gelir kaynaklarından olan tavukçuluk son birkaç yıl içinde oldukça inkişaf etmiş ve şahısların özel teşebbüsleri ile ayrı bir yetiştiricilik kolu halini almıştır. İlçemizde 5000 er tavukluk iki tavuk çiftliği vardır.

Arıcılık: Bölge itibariyle yüksek yayla karakteri göstermesi kendisine has bitki örtüsü bakımından İçanadolu ve bilhassa Ankara çevresinde lezzet ve rayiha birleşiminde Çerkeş balı önemli bir yer almaktadır. 8000 civarında fenni kovan olup senelik bal istihsalı 40 tonun üstünde tahmin edilmektedir.

d) Orman : Çerkeş Orman İşletme Müdürlüğü ilk defa 1945 yılında kurulmuştur. 1949 yılında ise tekrar Bölge Şefliği haline getirilerek İlgez Orman İşletme Bölgesine alınmıştır. 5/11/1964 yılında Çerkeş'te tekrar Orman İşletme Müdürlüğü kurulmuştur. İşletme bünyesine, Çerkeş ve Ovacık kazaları mülki hududuna giren ormanlık saha :

Koru Ormanı	Baltalık Orman	Açıklık Saha	Genel Saha
Hektar	Hektar	Hektar	Hektar
29276	10266	112530	152072

Koru ormanı olarak Çerkeş hududunda 13000 hektar araziye kaplamaktadır. Bölgede karaçam, sarıçam, köknar gibi ibrelî ağaç türleri ile meşe ve gürgen gibi yapraklı ağaç türleri bulunmaktadır. İlçe Merkezinde ve civarındaki büyük şehirlerin kuruluşu sebebiyle bölge ormanları hızla tahrip edilmiş ve bu yüzden de İşletmeye bağlı bir Ağaçlandırma Şefliği kurulmuştur.

Ağaçlandırma Şefliği her yıl ilkbahar, yaz, sonbahar aylarında günde 400 işçi çalıştırarak açıklık sahayı ağaçlandırmaktadır. Ve bugüne kadar 10.000 hektarın üzerinde arazi ağaçlandırılmış durumdadır.

Ayrıca Orman İşletmesi bölgede istihsal, nakliyat depolama ve yol inşaatı olarak işsizliği de önlemektedir.

Orman Fidanlığı : Çerkeş ilçesinde ayrıca orman fidanlığı mevcut olup Orta Anadolu ile İç Karadeniz Bölgesinde bulunan bozuk ormanların ağaçlandırılmasında lüzumlu olan ibrelî ağaç fidanları ile resmî teşekküllerin ve halkın meyvesiz ağaç fidanlığını yetiştirmek maksadıyla 1962 yılında 135,5 hektar saha üzerinde kurulmuştur. Bölgede ağaç sev-

gisini uyandırmış ve aynı zamanda mahallî işsizliğin bir kısmını gidermiştir. 1969 yılı içersinde 644 adet 4 yaşlı karaçam, 153101 tüplü çam, 8588 adet tüplü sedir, 27385 adet tüplü sarıçam, 2420000 adet karaçam, 360000 adet sarıçam, 300 adet iğde, 27170 adet kavak, 20000 adet sedir fidanı resmî daire ve şahıslara verilmiştir.

SOSYAL DURUM:

Genel olarak ilçe merkezi ve köy halkı aynı anane ve adetlere sahip olup lisan, giyiş ve yaşayış tamamen yekdiğerinin aynıdır. Çok eskiden giyilen üçetek ve çepken adı verilen giyim şekli tamamen kalkmış olup köylerde uzun (maksî) etek giyilmektedir.

Bölgede kızlara evlenmeden önce verilen başlık usulü mevcuttur. Fazla miktarda başlık istendiği için kız kaçırma olaylarına da sık sık rastlanmaktadır. Düğün üç gün devam etmekte olup ekserî Cuma günü gelin oğlan evine götürülür.

Bölgede batıl itikatlara inanış yoktur. Her köyde cami ve mescit bulunmaktadır. Normal dinî vecibeler yerine getirilir. Kadın erkek münasebetleri normal seviyededir. Hem kadın hem de erkek çalışır. Arazinin veriminin az olması, kışların sert ve uzun devam etmesi dolayısıyla bölge halkı (çalışır vaziyetteki) en yakın iş merkezi olan Ankara, Karabük ve Zonguldak'a, yine işçi olarak Almanya'ya gitmektedirler.

KÜLTÜR DURUMU:

İlçe Selçuklular devrinden önce kurulmuş olup Osmanlılar devrinde hareketli bir ilçe merkezi durumundadır. Cumhuriyetten önce bölgenin en büyük medreseleri Çerkeş'te bulunmaktadır. O zamandan kalma okumaya karşı heves Cumhuriyetten sonra da devam etmiştir.

Bugün bir ortaokul, bir Akşam Kız Sanat Okulu, 2 si merkezde olmak üzere 49 ilkokul mevcuttur.

Ortaokul : Halen çift tedrisat yapmaktadır.

Öğretmen Adedi	Kız Öğ. Adedi	Erkek Öğ. Adedi	Yekûn
10	68	260	328

Akşam Kız Sanat Okulu : 1967 de kurulmuştur.

Öğretmen Adedi	Öğrenci Adedi
2	100

İlkokul :

Öğretmen Adedi	Kız Öğ. Adedi	Erkek Öğ. Adedi	Yekûn
Merkez : 11	189	190	379
Köy : 71	990	1651	2641

İlçe nüfusunun % 70 i okuma yazma bilmektedir. Yeni kurulan Halk Eğitim Merkezinin faaliyetleri ile de okuma yazma bilenlerin nisbeti artırılmaktadır.

İlçede 15.000 in üzerinde kitabı olan bir halk kütüphanesi ve Belediyeye ait bir sinema mevcuttur.

BAYINDIRLIK:

a) YOL : İlçede hem demiryolu hem de karayolu bulunmaktadır. Demiryolu Zonguldak - Ankara arasını bağlar Devlet karayolu ise Ankara - Kastamonu ve Çankırı - İstanbul arasını bağlar. Devlet yolları yaz ve kış trafiğe açıktır.

İlçenin bugüne kadar 15 köyüne yol yapılmış olup 50 kilometrenin üzerindedir. Halen 30 kilometrelik yol yapımı da programa alınmıştır.

İlçeyi baştan başa kateden Uluçay üzerinde Karamustafa, Yalaközü Kadıköy, Bayındır Köylerinin köprüleri betonarme olarak tamamlanmıştır.

İÇMESUYU : İlçeye bağlı 51 köy mevcuttur. 51 köyde 24 köyün içmesuyu tamamen yapılmıştır. Diğer köylerin ise projeleri ve istikşaf raporları tamamlanmıştır.

KÖY ELEKTRİFİKASYONU : İlçeye bağlı Örenköy, Bozoğlu ve Saçak köylerinde elektrik tesisatı tamamlanmış olup 1970 yılında köylünün hizmetine verilecektir. Ayrıca 1970 yılında Kadıköy, Yumaklı, Yoncalı, Yakuplar. Çukürören, Kısac, Ağaca, Kiremitçi, Yalaközü, Karamustafa, Ahurköy, Kızıllar, Bedii, Saraycık, Halkoğlu, Bayındır, Türbaşı, Akhasan, Dikenli köylerinin elektrik tesisatı inşaatına başlanacaktır.

İlçe merkezi Çatalağzı santralından alınan elektrikle aydınlatılmaktadır.

SAĞLIK DURUMU:

İlçe merkezinde Hükümet Tabibliği ile müştereken çalışan 10 yataklı

bir sağlık merkezi ve bir de Sıtma Eradikasyon Şube Şefliği teşkilâtı mevcuttur. 1972 yılında Çankırı Bölgesi ile birlikte sosyalizasyon tatbikatına geçilecektir, ilçede merkezde 1 ve köylerde 2 olmak üzere 3 sağlık ocağı yeri tesbit edilmiştir.

İlçede başka sağlık tesisi yoktur. Merkezde 3 tane hamam mevcuttur.

MAHALLÎ İDARELER:

ilçenin arazi tahriri 1936 yılında yapılmış arazi alım ve satış değerleri oldukça yüksek olmakla beraber özel idarece tahsil edilen bina ve arazi vergileri çok düşüktür.

Özel idarenin son üç yıllık tahakkukat. ve tahsilat durumu şöyledir :

Yılı	Tahakkukat	Tahsilat	Tahsilat Nisbeti
1967	177862	166557	% 99
1968	223634	220934	% 98
1969	272467	269015	% 98

İlçeye bağlı 51 köy bütçelerinde tahakkuk ve tahsilat senelere göre : göre :

Yılı	Tahakkukat	Tahsilat	Tahsilat Nisbeti
1967	196950	174906	% 88
1968	138149	116105	% 84
1969	165814	143695	% 86

Köy bütçelerinin malî takati zayıf olup yegâne gelir kaynağı salmadır.

İlçede Belediye 1 asır önce kurulmuştur. 944 depremi Belediye gelirlerinin bir hayli düşmesine sebep olmuş, bugünkü durumu âmmeye hizmetleri bakımından memnuniyet vericidir. Belediyenin son üç yıllık gelir ve giderleri :

Yılı	Tahakkukat	Tahsilat	Tahsilat Nisbeti
1967	415336	407850	% 98
1968	381023	367018	% 96,5
1969	426061-	406298	% 95

Diğer Kuruluşlar : İlçede Küçük Sanat ve Esnaf Kredi Kooperatifi mevcut olup 1.000.125 lira plasmanla çalışmaktadır. Saçak Köyünde Tarım Kredi Kooperatifi ile Bedii, Karamustafa, Gökçükçukuru Köylerinde Köy Kalkınma üretim ve pazarlama kooperatifleri vardır.

İlçede Ziraat Odası ile Esnaf Dernekleri mevcuttur.

3512 sayılı kanuna göre ilçe merkezinde 19, köylerde 17 adet dernek kurulmuş olup kanunî unsurları tamamdır.

İDARÎ TEŞKİLÂT:

Merkezî İdarî Teşkilât :

İÇİŞLERİ : Kaymakam, Tahrirat Kâtibi, Tahrirat Kâtibi Refiki, Nüfus Memuru, Nüfus Kâtibi, şoför ,odacı

EMNİYET : Başkomiser ve 6 polis memuru

JANDARMA : 1 kıdemli astsubay, 1 üst çavuş, 2 uzman çavuş, 18 er

ADLİYE: 1 savcı, 1 savcı yardımcısı, Asliye Hukuk hakimi, ceza hakimi, sulh hakim, 1 sorgu hakimi, icra memuru, başkâtip, 6 zabıt kâtibi, 2 mübaşir, 3 gardiyan, 1 odacı

ASKERLİK ŞB. : 1 albay, 1 binbaşı, 1 sivil memur ve 11 er

İLKÖĞRETİM : 1 ilköğretim müdürü, 11 merkez okullarındaki öğretmenler, 71 köy okullarındaki öğretmenler, 5 odacı, 1 kitaplık memuru.

ORTAOKUL : 1 Ortaokul müdürü, 1 müdür yardımcısı, 8 öğretmen, 1 kâtip, 2 odacı

AKŞAM KIZ SANAT OKULU : 1 müdire, 1 öğretmen, 1 kâtip, 2 hademe

MALİYE : 1 malmüdürü, 1 gelir şefi, 1 muhasebe memuru, 1 gelir şefi yardımcısı, 1 tahsil memuru, 1 veznedar, 2 tahsildar, 1 odacı, 1 kaloriferci,

TARIM : 1 ziraat mühendisi, 4 ziraat öğretmeni, 2 makinist, 1 şoför, 1 meteoroloji memuru

VETERİNERLİK : 1 veteriner hekim, 1 hayvan sağlık memuru, 1 sun'î tohumlama teknisyeni (Hayvan sağlık memuru) 1 laborant, 2 şoför, 1 odacı

SAĞLIK : 1 hükümet tabibi, 2 sağlık memuru, 4 ebe, 4 hastabakıcı, 1 odacı, 1 ayniyat memuru, 1 aşçı, 1 şoför

SITMA ERADİKASYON ŞUBE ŞEFLİĞİ : 1 sıtma eradikasyon şube şefi 10 sıtma savaş memuru, 1 odacı

MÜFTÜLÜK : 1 müftü, 1 vaiz, 1 kur'an kursu öğreticisi, 1 kâtip, 16 imam - hatip, 8 müezzin - kayyım, 1 hademe

TAPU SİCİL MEMURLUĞU : 1 tapu sicil memuru, 1 kâtip, 1 odacı

HALK EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ : 1 halk eğitim müdürü.

TEKEL MEMURLUĞU : 1 tekel memuru, 1 tekel satış memuru, 1 bekçi

PTT. MÜDÜRLÜĞÜ : 1 PTT. müdürü, 2 santral memuru, 1 dağıtıcı, 2 atlı dağıtıcı,

DDY. GAR MÜDÜRLÜĞÜ : 1 istasyon gar şefi, 1 kısım şefi, 3 hareket memuru, 3 yol sürveyanı

ZİRAAT BANKASI : 1 banka müdürü, 1 muhasebeci, 1 veznedar, 3 gişe memuru, 2 takip memuru, 3 odacı

ORMAN İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ : 1 işletme müdürü, 1 müdür muavini, 3 orman bölge şefi, 1 avukat, 1 başkâtip, 1 daktilo memuru, 2 muhasebeci, 1 veznedar, 1 dâvâ takip memuru, 12 muhafaza memuru 5 şoför

ORMAN FİDANLIK MÜDÜRLÜĞÜ : 1 orman fidanlık müdürü, 1 müdür muavini, 1 mühendis muavini, 1 kâtip, 5 makinist, 5 fidancı

Mahallî İdari Teşkilât :

ÖZEL İDARE : 1 özel idare memuru, 1 gelir memuru, 1 tahsil memuru, 2 tahsildar, 1 odacı

BELEDİYE : 1 belediye başkanı, 2 belediye muhasibi, 1 belediye kâtibi, 2 tahakkuk memuru, 3 tahsildar, 2 zabıta memuru, 2 elektrik makinisti, 1 su teknisyeni, 3 şoför, 2 odacı

İLÇENİN KALKINMA VE GELİŞME İMKÂNLARI :

İlçenin kalkınabilmesi; dejenere olmuş hayvan neslinin islâhı, sun'î tohumlamanın mümkün olduğu kadar bölgenin diğer köylerinde de tatbik edilmesi, merinos koyun üretimine hız verilmesi, çayır ve mer'aların islâh edilmesi, eski usullerle yapılagelen ziraatin makineleştirilmesi, sun'î gübreye çiftçinin alıştırılması ve bilhassa kışları sert geçen iklim şartları gözönüne alınarak yeraltı nebatlarının ekimine önem verilmesi, gizli işsizliğin giderilmesi ve atıl vaziyette olan işgücünün değerlendirilmesi için küçük el sanatlarına hız verilmesi ile mümkündür.

BİBLİYOGRAFYA

Düzenleyen : Dr. Jur. Âlim Şerif ONARAN
Tetkik Kurulu Müşaviri

I. KİTAPLAR :

A. Hukuk :

1) ANAYASA VE ANAYASA MAHKEMESİ (Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Yargısal Denetimi), A. Şeref HOCAOĞLU - Dr. İsmet OCAKÇIOĞLU, kendi yayınları; Ayyıldız Matbaası A.Ş., Ankara 1971.

Anayasa Mahkemesi emekli üyesi Hocaoglu ile Anayasa Mahkemesi raportörlerinden Ocakçioğlu'nun birlikte telif ettikleri kitapta, önsözü izleyerek ; 1 inci kısmında : Metinler (T.C. Anayasası Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkındaki Kanun - Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü); 2 nci kısmında : Anayasa yargısının mahiyeti işlenerek; birinci bölümde «I. Genel Esaslar» başlığı altında : Anayasal rejim : (1) Genel olarak; (2) Yumuşak ve katı anayasalar; (3) Katı anayasa sisteminin sonuçları; II. Anayasa Yargısı Düşüncesinin Temeli; III. Anayasaya Uygunluğun Denetimi Yolları : (1) Politik organ tarafından denetim; (2) Yargı organı tarafından denetim; (3) Yargı organı tarafından yapılan denetimin yolları konuları;

İkinci bölümde : «Türk Anayasası Mahkemesi» başlığı altında : I. Genel olarak Anayasa Mahkemesi, II. Anayasa Mahkemesinin Görevleri : (1) Genel olarak görevleri, (2) Kanunların Anayasaya uygunluğunu denetleme görevi, III. Anayasa Mahkemesi ile ilgili bazı sorunlar : (1) Yorum, (2) İstişarî mütalâa, (3) Denetimde tekel hakkı; IV. Anayasa Mahkemesine başvurma yolları : (1) Genel olarak, (2) Re'sen aykırılık görölmesi konuları;

Üçüncü bölümde : «İptal Davası Yolu» başlığı altında : I. Genel olarak iptal dâvası; II. İptal dâvasında yetki; III. İptal dâvası açılması usûlü : (1) İptal dâvası açılması ve temsil, (2) İptal dâvasında uyulacak esaslar; IV. İptal dâvasının konusu : (1) Kanunlar, (2) Kanun kuvvetinde metinler, (3) Kanuna ilişkin sorunlar, (4) Yasama organı karar-

ları, (5) Anayasa Mahkemesinin denetimi dışında tutulan kanunlar, (8) Anayasalar, (7) T.B.M.M. İçtüzükleri; V. İptal dâvasının süresi konuları ;

Dördüncü bölümde : «İtiraz Yolu» başlığı altında : I. Genel olarak itiraz yolu; II. İtiraz yolunda yetki : (1) Mahkemeler, (2) Dâvaya bakmakta olan mahkeme, (3) Taraflar, (4) Anayasaya aykırılık iddiasının ciddiliği; III. İtirazın konusu : (İ) Uygulanacak kanun kavramı, (2) Anayasa Mahkememizin itirazın konusu hakkındaki kararları, (3) Uygulanacak hüküm ve iddianın ciddiliğini tâyin yetkisi, (4) İtirazın konusu yönünden özel durumlar; IV. İtirazın zamanı; V. İtiraz yoluna başvuran mahkemece yapılacak işlemler : (1) Genel olarak, (2) Re'sen itiraz yoluna başvurma, (3) İddianın ciddi görülmesi üzerine başvurma, (4) Anayasa Mahkemesince üç ay içinde karar verilmemesi hali konuları;

Beşinci bölümde : «Denetleme Usûlü» başlığı altında : I. Anayasa Mahkemesince uygulanacak usûl; II. İptal dâvaları ile itiraz yoluyla gelen işlerde inceleme usûlü; III. Denetleme ölçüsü olacak kaideler; IV. Anayasaya uygunluğun incelenmesi; V. Anayasaya aykırılık nedenleri : (1) Genel olarak aykırılık, (2) Şekil yönünden aykırılık, (3) Maddî yönden aykırılık konuları;

Altıncı bölümde : «Anayasa Mahkemesinin Kararları» başlığı altında : I. Genel olarak kararlar : (1) İptal ve red kararları, (2) Gerekçe ile bağlı olmaması - istemle bağlı kalma; II. Anayasa Mahkemesi kararlarının nitelikleri : (1) Genel olarak, (2) Kesin oluş, (3) Bağlayıcılık, (4) Geri yürümezlik, (5) Anayasa Mahkemesi kararlarının sonuçlarının doğuracağı zaman, (6) Olaylarla sınırlı ve yalnız tarafları bağlayıcı kararlar konuları ve nihayet yedinci bölüm, Anayasa yargısı hakkında düşünceleri İncelenmektedir.

3 sahifelik bir bibliyografya bölümünü de içeren kitap 367 sahifedir.

Muhtevasından da anlaşılacağı gibi kitap daha ziyade Anayasa Mahkemesine ilişkin temel usûl sorunlarını ortaya koymak için telif edilmiştir.

30 T.L. fiatla satılmaktadır.

2) ESKİ YUNANDA EŞİTLİK VE EŞİTSİZLİK ÜSTÜNE, Yazan :

Alâettin ŞENEL, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Okulu Yayını : No. 307. Sevinç Matbaası, Ankara 1970.

Aslında Haziran 1969'da Siyasal Bilgiler Fakültesinde «Siyasî ilim-

ler doktora tezi» olarak jüri önünde savunulmuş ve kabul edilmiş bir tezin metni olan eser, 2,5 sahifelik bir önsözü ve 4 sahifelik giriş bölümünü izleyerek altı bölümden oluşmuştur.

Birinci bölümde : «Yunan Öncesi Uygarlık»; İkinci bölümde : «Yunan uygarlığının yakın kaynakları : Minos Uygarlığı - Mykene Uygarlığı»; Üçüncü bölümde : «Kahramanlık Çağı : Polis öncesi Feodal düzen - Homeros destanları»; Dördüncü bölümde : Polisin Kuruluşu : Burjuvazinin belirişi - Yasa koyucular çağı ve Yasa önünde eşitlik ilkesi - Tiranlar çağı ve aşağı sınıfın ortaya çıkışı - Atina polisinin kuruluşu - Polisin kuruluşu devri düşüncesinde eşitli ve eşitsizlik - Yedi bilge ve ölçülük kavramı - Aristokratik tepki - Theognis - Pindaros - Heraklitos - İdealist felsefenin kuruluşu - Pythagoras ve Pythagorasçılar;

Beşinci bölümde : Polisin gelişmesi : Burjuvazinin yükselişi - Sparta toplumu - Polisin gelişmesi devrinde Atina toplumu - Polisin gelişmesi devri düşüncesinde eşitlik eşitsizlik - Aiskhylos - Herodotos - Sofistik aydınlanma - Demokritos - Protagoras - Gorgias - Prodikos - Thrasymakhos - Kritias - Kallikles - Lykophron - Hippias - Ahtiphon - Alkidamas - Euthymedos - Euripides - Thukidides - Sokrates - Platon - Aristoteles - Yarı eşitçi ütopyalar : Hippodamos, Phaleas;

Altıncı bölümde : Polisin Çöküşü : Eşitsizlikçi toplumun yıkılışı - Polisin çöküş devri ekonomik durumu - Polisin çöküş devri sosyal durumu - Polisin çöküş devrinde eşitlikli ve eşitlikli fikirler : Anthistenes - Diogenes - İskrates - İskender - Epiküros ve Epikürosçular - Zenon ve Stoik felsefe - Polisin çöküş devrinde komünist fikirler konuları İncelenmektedir.

14 sahifelik bir sonuç bölümüne bağlanan kitapta ayrıca türkçe ve İngilizce özet bölümleri yer almaktadır.

Tümü 553 sahife olan kitaba ayrıca 12 sahifelik bibliyografya ve 37 sahifelik dizin bölümleri eklenmiştir.

Tam bir İlmî zihniyetle kaleme alınan eser bu konuda incelemeler yapmak isteyenler için faydeli bir kaynak teşkil etmektedir.

35 lira fiatla satılmaktadır.

- 3) **KRİMİNOLOJİK NOTLAR**, Dr. Jur. Mustafa T. Yücel, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdür Yardımcısı, Yarı açık Ceza Evi Matbaası, Ankara 1971.

Müellifin 1964 yılından itibaren çeşitli süreli yayınlarda çıkmış olan makalelerinin, sonradan katıldığı milletlerarası toplantılardaki verilerin ışığı altında yeniden gözden geçirilerek neşredilmesinden oluşan kitap, Türkiye’de suçluluğun önlenmesi ve suçluların iyileştirilmesi amacına yönelmiştir.

Suçun insan tarafını inceleme konusu yapan kriminologlara, idarecilerin itimat etmeleri gerektiği tezini de savunan eser, 6 sahifelik giriş bölümünü izleyerek; aşağıdaki başlıkları taşıyan makaleleri içermektedir.

(1) Kim suç işliyor? (2) Suç olgusu ve cezaların önleyici tesirleri; (3) Suçların ışığında; (4) Suç salgını; (5) Suç olgusunun psikolojik yönü; (6) Suçsuz küçükler ve küçük suçlular; (7) Çocuk suçluluğunun tahmini; (8) Kadın suçluluğu; (9) İkinci defa suç işleyenler; (10) İntihar ve adam öldürme; (11) Cinsel sapıklık ve suç; (12) Uyuşturucu madde ve ilâca bağımlılığın ceza, infaz ve tretman yönleri; (13) Suç istatistikleri; (14) Suçluluk tahminleri; (15) Suçluluğun önlenmesi; (16) Suçluluğun önlenmesi ve millî kalkınma programı; (17) Kriminolojik araştırma metodları; (18) Suç problemine felsefî bir bakış; (19) Mağdurun himayesi; (20) Kefaletle salıverme ve adalet önünde eşitlik; (21) Müddetsiz hüküm prensipleri ve cezaevleri; (22) Ceza adaletinin tesirliliği; (23) Mahkûmların sınıflandırılması ve suçlu değer sisteminin değiştirilmesi; (24) Yeni bir islâh metodu : Grup tartışması; (25) Seksüalite ve ceza evi; (26) Halkla ilişkiler ve gönüllü hizmetler; (27) Suçluların İslahı siyaseti üzerine düşünceler; (28) Araştırma stratejisi ve ceza infaz siyasetinde değişim; (29) Suçluları koruma müessesesi; (30) infaz sisteminde yeni ufuklar.

Sonuna cezaların infazı hakkındaki kanun ile seçkin bir bibliyografyanın da eklendiği kitap 175 sahife olup 25 T.L. fiatla satılmaktadır.

- 4) **BORÇLAR HUKUKU**, Cilt I., Prof. Dr. Safa Reisoğlu, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yayını, No. 308. Sevinç Matbaası, Ankara 1971.

Müellifin, «Sözleşmeden, haksız fiilden ve sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlar» konularını işlediği kitabının bu birinci cildinin hazırlanışında gözönünde bulundurulmuş temel unsur, doktrin ve uygulamayı ana çizgilerde ve birlikte yansıtan bir sistem içinde Borçlar Hukuku’nun genel hükümlerini incelemek olmuştur. Kitapta Yargıtay İçtihadı Birleştirme ve Hukuk Genel Kurulu kararlarına geniş şekilde yer verildiği gibi; ayrıca Federal Mahkeme’nin 1912 - 1970 yılları arasında yayınlan-

miş bulunan kararlarında ifade edilen görüşler de ilgili paragraflar'da değerlendirilmiştir.

Borçlar Hukukuna Giriş başlığım taşıyan birinci bölümü izleyerek, ikinci bölümde : Borcun Kaynakları : (1) Hukukî muamelelerden özellikle sözleşmelerden doğan borçlar, (2) Haksız fiillerden doğan borçlar, (3) Sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlar esas başlıkları altında ayrıntılı ara başlıklarla konu, 169 sahifede ele alınmaktadır.

Bu cildin fiatı 10 T.L.'dir.

5) HUKUK MUHAKEMLERİ USÛLÛ (Genişletilmiş ikinci baskı) ,
Prof. Dr. Baki Kuru, Sevinç Matbaası, Ankara 1968.

Ankara Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra - İflâs Hukuku Profesörü olan yazarın bu kitabı öğrenci için bir el kitabı olduğu kadar, yargıç ve avukatlar için de yararlı bir kaynak teşkil etmektedir.

İlk baskısı 1964 yılında yayınlanıp tükenen kitabın genişletilmiş bu ikinci baskısında giriş bölümünü izleyerek, I. bölümde : (1) Aslî organlar (mahkemeler), mahkemelerde çalışanlar, mahkemelerin görev ve yetkileri; (2) Mahkeme faaliyetlerinde yardımcı organlar (avukatlar, savcılar, noterler, Anayasa Mahkemesi);

İkinci bölümde : (1) Dâvanın tarafları, (2) Dâvaya vekâlet, (3) Dâva şartları, (4) Dâva çeşitleri, (5) Dâva açılması; (6) Dâvaya cevap, replik ve düplik, (7) Tahkikat;

Üçüncü bölümde : (1) Deliller hakkında genel hükümler, (2) Kesin deliller, (3) Takdirî deliller, (4) beyine sözleşmesi;

Dördüncü bölümde : (1) Tahkikatın bitmesi, sözlü yargılama ve hükmün verilmesi, (2) Hüküm;

Beşinci bölümde : Sözlü yargılama usûlü; altıncı bölümde : Dâvadaki özel durumlar;

Yedinci bölümde : Kanun yolları, sekizinci bölümde kesin hüküm; dokuzuncu bölümde : Müsterek hükümler; Onuncu bölümde : Özel yargılama usûlleri; Onbirinci bölümde : Özel mahkemelerde uygulanan yargılama usûlleri;

Onikinci bölümde : Tahkim; Onüçüncü bölümde : Hâkimlerin hukukî mes'uliyeti konuları yer almaktadır.

Dâva dilekçesi örneği, cevap lâyihası örneği, genel bibliyografya, arama cedvellerinden oluşan ek kısımlarıyla birlikte kitap 817 sahife tutmakta; ve 60 lira fiatla satılmaktadır.

B. Ekonomi, Ticaret ve Maliye :

1) PİYASA ARAŞTIRMASINDA BİLGİ TOPLAMA METODLARI,

Doç. Dr. Güney Devrez, Siyasal Bilgiler Fakültesi yayını : No. 309, İşletme İktisadı ve Muhasebe Enstitüsü yayını : No. 15, Sevinç Matbaası, Ankara 1971.

Prof. Dr. Cumhur Ferman'ın bir önsözüyle sunulan kitap yazarın önsözünü takiben 3 sahifelik bir giriş bölümünden sonra altı bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde : Piyasa Araştırmasının Maliyeti; İkinci bölümde : Piyasa Araştırmasının Kapsamı ve Bilgi Toplama Metodları; Üçüncü bölümde : Anket Metodu; Dördüncü Bölümde : Gözlem Metodu; Beşinci bölümde : Deney Metodu; Altıncı bölümde de : Projeksiyon Teknikleri ele alınmaktadır.

Sonuna dört sahifelik bir sonuç bölümü ve seçkin bir bibliyografya eklenmiştir. Kitabın sonuç bölümünde belirtildiği gibi, «Sevk ve idarenin 'marketing' konusunda alacağı kararlara yardım etmek fonksiyonuna sahip bulunan piyasa araştırmasının, çözümlenmesine ve hakkında gerekli kararların alınmasına katkıda bulunacağı problemlerin çoğu, birinci elden bilgilerin toplanmasını gerektirmektedir. Bu bakımdan piyasa araştırmasında birinci elden kaynaklara müracaat etmek suretiyle bilgi toplanması işlemleri önemli bir yer işgal etmektedir.

Bu bakımdan piyasa araştırmasında bilgi toplama metodlarını geliştiren eser, faydalı bir kaynak teşkil etmektedir.

144 sahife tutan kitap 10 T.L. fiatla satılmaktadır.

2) ÇAĞDAŞ TEKNOLOJİK GELİŞMELER (Sosyo-Ekonomik Etkileri ile), Doç. Dr. Ahmet Demir, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yayını, No. 304, Basın ve Yayın Yüksek Okulu yayını, No. 3. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1970.

Basın ve Yayın Yüksek Okulu Teknoloji ve Toplum dersi öğretim üyesi olan Dr. Ahmet Demir'in bu eseri, kendisinin evvelce «Teknoloji ve Toplum», bugün «Çağdaş Teknolojik Gelişmeler» adı altında okutmakta olduğu dersin konularını kapsamaktadır.

Kitap, başlangıçtaki bir giriş kısmı ile onu izleyen üç bölümden meydana gelmiştir. Giriş bölümünde genellikle teknolojinin önemi belirtilmiş; tanımlanmasına çalışılmış ve bazı açıklamalar yapılmıştır.

Birinci bölümde Teknoloji ve Ekonomi ilişkileri anahatlarıyla incelenmiş ; çağımızın başlıca teknik buluş ve başarılarının incelendiği ilginç bölüm nisbeten geniş tutulmuştur.

Kitabın üçüncü bölümünde ise, Teknoloji ve Toplum ilişkileri, belli başlı görünümleri ile ve özetle verilmiştir.

Oldukça geniş bir bibliyografyanın da eklendiği kitaba, konuyu aydınlığa kavuşturacak tablo ve şekiller de konulmuştur.

Özellikle, «XX. Yüzyıl teknolojisinin genel görünümü» başlığını taşıyan ikinci bölümde oldukça geniş şekilde araştırmaya tabi tutulan konular şunlardır :

«Enerji Üretim Teknolojisi», «Maden Üretim Teknolojisi», «Modern Sanayiın Teknik Görünümü», «Sentetik Maddeler», «Tıp Alanındaki Gelişmeler», «Tarım Alanındaki Gelişmeler», «Makinalar, Motorlar ve Kullanılma Alanları», «Ulaşım Araçları ve Ulaşım Sistemleri», «Elektronik Alanındaki Gelişmeler», «Modern Haberleşme Araçları», «Füzeler ve Uzay Teknolojisi», «Modern Silâhlar ve Savaş Araçları», «Şehirleşme ve Teknoloji».

Modern teknolojinin fertlere ve topluma sağladığı imkânlardan azamî derecede yararlanmak ve toplumun kültürel yapısının geliştirilmesinde teknolojinin ne denli etkili olduğunu göstermek bakımından; yazar, bugün çeşitli ülkelerin adeta bir teknolojik gelişme yarışma çıktıklarını; ilim ve onun en güçlü dalı olan teknolojiye gerekli önemin verilmesi ve topluma mal edilerek bir dereceye kadar millî bir teknoloji yaratılması için dünya ülkelerinin çabalarına Türkiye'nin de gereğince katılması ve kalkınma ve gelişme çabalarında temel amacın bu olması üzerinde durmaktadır.

276 sahife tutan kitap 20 lira fiatla satılmaktadır.

- 3) KALKINMA VE DIŞ TİCARET** (Az gelişmiş ülkeler ve Türkiye yönünden), Doç. Dr. Necdet Serin, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, No. 310, Sevinç Matbaası, Ankara 1971.

Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyelerinden Dr. Serin'in bu araştırmasında, İktisadî kalkınmada önemli bir yeri olan dış ticaret teorik ve tatbikî olarak incelenmeye çalışılmıştır.

Üç bölümden oluşan araştırmada, birinci bölümde «Uluslararası işbölümü ve İktisadi kalkınma», ikinci bölümde «Kalkman ülkeler ve dış ticaret», Üçüncü bölümde ise «Türkiye'nin dış ticareti» konuları İncelenmektedir.

Bu sonuncu bölüm ayrıca : (1) Dış ticaretin dünya ticareti ve milli ekonomi içindeki yeri; (2) Dış ticaretin yapısı; (3) Türkiye'de dış ticaret fiatları ve (4) İhracatın teşviki ve ithalât ikâmesi başlıklarını taşıyan dört kısma ayrılmıştır.

Ele alınan konular, bir çok istatistik cedvelleri ve grafiklerle de aydınlığa kavuşturulmuştur.

256 sahife tutan araştırma, 38 T.L. fiatla satılmaktadır.

4) YATIRIMLARI TEŞVİK EDİCİ VERGİ POLİTİKASI (Teori ve Türkiye Uygulaması), Doç. Dr. Ç. Özhan Uluatam, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No. 311. Sevinç Matbaası, Ankara 1971.

Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye Öğretim Üyesi olan yazar, 4 sahifelik bir giriş bölümünü izleyerek, eserinde iki ana kesimde, «Teorik Sorunlar» ve «Türkiye Uygulanması» başlıklarıyla konuyu ele almakta ve birinci kesimde «Yatırım Teorisi», «Vergilerin Yatırımlar Üzerindeki Etkisi», «Vergi Teşvik Tedbirleri» ve «Yatırımları Teşvik Edici Vergi Politikasının Değerlendirilmesi» bölüm başlıklarıyla; ikinci kesimde «Yatırımlar Üzerindeki Etkisi Yönünden Türk Vergi Sisteminin Genel Yapısı» ve «Vergi Teşvik Tedbirleri» bölüm başlıklarıyla geliştirmektedir.

Sonuna seçkin bir kitap ve makale bibliyografyasının da eklendiği eser 168 sahife olup 18 TL. fiatla satılmaktadır.

C. Çeşitli Konularda Yayınlar:

1) TÜRKİYE'DE KENTLEŞME, Hazırlayan : Mimarlar Odası Ankara Şubesi, GİM güzel İstanbul Matbaası, Ankara 1971.

Mimarlar Odası Ankara Şubesi bünyesinde teşekkül ettirilen «Türkiye'de Kentleşme Komisyonu» tarafından hazırlanan bu çalışmaya Önder Şenyapılı, Prof. Dr. Mübeccel Kıray, Prof. Dr. Cahit Talaş, Doç. Dr. Cevat Geray, Doç. Dr. Ruşen Keleş, Dr. İlhan Tekeli, Melih Doğan, Osman Arangil ve Malik Çapar'ın katıldığı anlaşılmaktadır.

Bu çalışmanın bir raporu mahiyetinde olan kitap, önsözü izleyerek ilk bölümünde Tanım ve Kavramları, ikinci bölümünde sorunları, üçün-

cü bölümünde Politikayı »dördüncü bölümünde Karar Çevresi'ni, beşinci bölümünde de Öneriler'i incelemektedir.

İncelemede, «Sorum» bölümünde : A) Türkiye'deki Kentleşme Olgusu, B) Türkiye'deki kentleşmenin nedenleri, C) Kentleşmenin Yarattığı Sorunlar (bunların tasnifi) arabaşlıklarıyla;

«Politika» bölümünde: A) Türkiye'de Uygulanmakta olan Kentleşme Politikasının eleştirisi, B) Türkiye'de Uygulanacak Kentleşme Politikasında gözetilecek noktalar arabaşlıklarıyla;

«Öneriler» bölümünde : A) Nasıl sanayileşmeli? B) Kentleşme politikasının saptanmasında gözetilecek bağıntılar arabaşlıklarıyla konu İncelenmekte;

«Karar Çevresi» bölümünde: Türkiye'de Kentleşme politikalarını belirleyen karar çevresi ortaya konmaktadır.

3. Beş Yıllık Plânın hazırlanması dolayısıyla teşekkül ettirilen ve bu derlemenin yazarının da katıldığı Sosyal Plânlama ile ilgili «Şehirleşme» komisyonunun çalışmalarına da ışık tutan bu incelemede, yukarıdaki açıklamalar yapıldıktan sonra; yürürlükteki politika eleştirilmekte; ve sağlıklı kentleşmenin sağlanması için alınması gerekli temel ölçümler önerilmektedir.

Sonuç bölümünde de kanaat olarak şu görüş ortaya konmaktadır: «Gerek kentleşme, gerekse genel kalkınma sorunlarına köklü çözümler getirebilmenin bugünkü karar çevresinin varlığı sürdükçe olanaklı olmadığı bilinmelidir. Sorunların çözümü bugünkü karar çevresinin değişmesine bağlıdır.»

Bu görüşün ışığı altında sonuç bölümünde, raporda yer alan tartışmalar 100 kalemde özetlenmiştir.

160 sahife tutan kitabın fiyatı 10 TL. dır.

- 2) Milli Mücadelede HIYANET YARIŞI, Gnl. Kenan Esengin, Ulusal Basımevi, Ankara 1969.

Milli Mücadele Tarihi üzerinde yazılan eserleri ve belgeleri değerlendirerek çeşitli yayınlar yapan Harp Tarihi Dairesinin çalışmalarından da yararlanarak yayınladığı bu eserinde, hiyanet ve iç ayaklanmaların özlü bir incelemesini yapan Emekli General Esengin, amaç ve sunuş bölümünü izleyerek aşağıdaki başlıklar altında olayları ve kişileri canlandırmaktadır.

1) Tipik bir irtica hareketi (Şeyh Eşrefin Ayaklanması), 2) İngilizlerin oyuncuğu Ali Batı ayaklanması, 3) Büyük Hayal — Haçin Ayaklanması, 4) Konya Valisi (Cemal) 'nin hıyaneti; 5) İkinci Bozkır Ayaklanması; 6) Saray ve İstanbul Hükümetinin Hıyaneti (Birinci Anzavur Ayaklanması), 7) Ahmet Anzavur'un İkinci İhaneti, 8) Birinci Düzce Ayaklanması, 9) Kuvayı inzibatîyenin kuruluşu ve Millî Kuvvetlere karşı kullanılması, 10) Kuvayı İnzibatîyesinin saldırısı ve yenilgisi, 11) İstanbul Hükümetinin olağanüstü genel müfettişliği, 12) Birinci Yozgat ve Zile ayaklanması, 13) İkinci Düzce Ayaklanması, 14) Konya ayaklanması, 15) Koçkiri ayaklanması, 16) Pontus Cumhuriyeti, 17) Demirci Mehmet Efe'nin Hıyanete kayması, 18) Çerkez Ethemin Hıyaneti.

İbret dolu açıklamaları ihtiva eden eserin tümü 252 sahife tutmakta ve 12 T.L. fiatla satılmaktadır.

II. DERGİLER :

A REVUE INTERNATIONALE DES SCIENCES ADMINISTRATIVES, İdarî Bilimler Uluslararası Enstitüsü yayını, 1969 — 1970 sayıları.

Brüksel'de 3 ayda bir yayınlanan derginin 1969/2-3-4 ve 1970/1-2-4' üncü sayıları incelenmiş ve içerdikleri ilginç makaleler aşağıda gösterilmiştir :

1) Derginin 1969/2-3'üncü sayısındaki makaleler tüm olarak İspanya'da İdarî bilimlere hasredilmiştir. Bunlar : Laureano Lopez Rodo'nun «Unregard vers l'avenir : l'administration nouvelle» («Geleceğe bir bakış: Yeni İdare»); Juan Luis de la Vallina Velarde'nin «Renovation et developpement du droit administratif en Espagne» («İspanya'da İdare Hukukunun Yenileşmesi ve Geliştirilmesi»);

Aurelio Guaita'nın «Les Ministres en droit administratif Espagnol» («İspanyol İdare Hukukunda Bakanlar»); Alberto Gutierrez Rinon'un «The Spanish Public Service» («İspanya'da Kamu Hizmeti»); Jose Antonio Garcia Trevijano-Fos'un «Un desconocido precedente de la Funcion Publica espanola: el estatuto de O'Donnell de 1866» («İspanya'da Kamu Görevinin Bilinmeyen Bir Örneği: 1866 tarihli O'Donnell Statüsü»); Francisco Gonzalez Navarro'nun «Principios del procedimiento administrativo» («İdarî işlemlerin Prensipleri»); Angel Martin del Burgo y Marchan'm «La administracion publica espanola: su connexion con la jurisdiccion contencioso-administrativa» («İspanyol Kamu idaresi: İdarî yargı içtihatlarına bağlılığı»); Femando Garrido Falla'nın «La com-

pabilidad de la jurisdiccion contencioso-administrativa con otras formas de fiscalizacion de las disposiciones dictadas por el Poder ejecutivo» («İdarî Yargı İçtihatlarının icra Kudretinin ısdar ettiği kararlarla ortaya çıkan diğer içtihatlarla uyuyturulması»); Gaspar Arino Ortiz'in «El contrato administrativo en el derecho espanol» («İspanyol Hukukunda İdarî Mukavele»); Manuel Alonsa Olea ve A. Montoyo Lelgar'm «La administracion Social Espanola» «İspanyol Sosyal İdaresi»); Jose J. Meilân'in «El Derecho Administrativo de la Economia en Espana» («İspanya'da Ekonomik İdare Hukuku»); Valentin R. Vâsquez de Pradnm «La Administracion Financiera espanola» («İspanyol Malî İdaresi»); Josô Antonio Manzanedo Mateos'un «Foreign and Home Trade in the Spanish Administrative System» («İspanyol İdarî Sisteminde Yabancı ve Yerli Ticaret»); Sabino Alvarez-Gendin Blanco'nun «Estructura organice de las provincias espanolas» («İspanyamda Taşra Teşkilâtlarının Organik Bûnyesi»); Miguel Montoro Puerto'nun «El Peder ejecutivo municipal en el Derecho Espanol» («İspanyol hukukunda beledî icra kudreti») ; ve Antonio Caceller Fernândez'in «Programacion de la activida municipal en Barcelona» («Barselona'da Beledî Faaliyetlerin Programlaştırılması») 'dır.

2) Derginin 1969/4 üncü sayısında ilginç yazılar arasında, C. Melchior de Molenes'in «Un haut fonctionnaire hors serie: Eisenhower, administrateur de la victoire» («Sıra dışı bir yüksek memur: Zafer idarecisi Eisenhower»); Rogerio Feital Pinto'nun «La fonction politique et l'efficacite administrative» («Siyasal görev ve idarenin yeterliği») sayılabilir.

3) Derginin 1970/1'inci sayısında diğer ilginç yazılar arasında Aime François'nın «L'informatique et l'administration» («Enformatik ve İdare») adlı yazısı göze çarpmaktadır.

4) 1970/2'inci sayısında H. Emmerich'in «L'heritage administratif de Franklin D. Roosevelt» («Franklin D. Roosevelt'in İdarî Mirası») ve O. G. Stahl'in «Les Repercussions sur l'administration publique des developpements politiques mondiaux» («Dünya politik gelişmesinin kamu idaresi üzerindeki yankıları»);

5) 1970/4'üncü sayısında Donald C. Rowat'in «L'administration des capitales federales» («Federal Hükümet merkezlerinin İdaresi») ilginç görölmektedir.

Derginin her sayısında, her zaman olduğu gibi, İngilizce olmayan yazıların İngilizce özetleri, kamu idaresi enstitü ve okullarına dair haber-

ler, seçkin bibliyografya, İdarî bilimlere ilişkin haber ve istihbarat, Uluslararası İdarî Bilimler Enstitüsüne ait haberler de yer almaktadır.

B. DANIŞTAY DERGİSİ, Danıştay Başkanlığı tarafından üç ayda bir çıkarılmakta olan derginin 1971 yılma ait ilk sayısı yeni bir hüviyetle ortaya çıkmıştır.

Dergide artık, evvelce olduğu gibi sadece ilginç ve önemli Danıştay içtihatları bulunmayıp bilimsel yazılar da yer almaktadır.

Örneğin, bu sayıda, Danıştay Birinci Başkanı Prof. İsmail Hakkı Ülgen'in önsözünü izleyerek, Danıştay eski Birinci Başkanı Rıza Göksu'nun «Danıştay'la İlgili Konular ve Bazı Dilekler»; Danıştay 2. Daire Başkanı Ahmet Erdoğan'nun «Yönetmelik Yargı Kararlarının Yerine Getirilmesi» ; Danıştay Üyesi Orhan Özdeş'in «Danıştay ve Tarihi Gelişimi»; Danıştay Yardımcısı Sabri Coşkun'un «Kamu Personelinin Hizmete Alınması» ; Danıştay yardımcısı Yılmaz Aliefendioğlu'nun «Türk Vergi Hukukunda Uzlaşma Müessesesi»; Danıştay Yardımcısı Kerim Gerez'in «İnsan Haklarının Oluşumu» başlıklı yazı ve incelemeleri Ahmet Erdoğan'ın (Berlin İdare Mahkemesi ile Yüksek Berlin İdare Mahkemesinin bir kararından) çevirdiği «Sınava Girecek bir Öğrenci Sınava Girmesini Engelleyen Nedenleri Zamanında İleri Sürmek Ödevinde midir?» başlıklı yazı yer almaktadır.

Çeşitli dairelere ait yargı kararlarıyla Uyuşmazlık Mahkemesinin kararlarını da ihtiva eden ve 425 sahife tutan derginin fiatı 15 TL.'dir.

Tavsiye olunur.

3 ÂMME İDARESİ Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, Mart 1971.

Orta Doğu Âmme İdaresi Enstitüsü tarafından yayınlanmakta olan derginin elimize geçen bu son sayısında, Doç. Dr. Ruşen Keleş'in «Büyükşehir Dışı Üniversiteler», Doç. Dr. Özer Ozankaya'nın «Köyde Toplumsal Yapı ve Siyasî Kültür», Vedat Erkin'in «Personel Rejimini Geliştirme Çabaları», Cahit Tutum'un «657 ve 1327 sayılı Kanunlarla Getirilen Sistemin Nitelikleri ve Yan Ödemeler», Dr. Emre Kongar'ın «Toplumsal Değişme», Cemil Cem'in «Yönetim Biçimleri», İhsan Olgun'un «Danıştay Hakimlerine Disiplin Cezaları Uygulanabilir mi?» adlı yazıları; yeni personel rejimi ve uygulanması hakkında Ord. Prof. Sıddık Sami Onar'ın ve TEK Fen ve Tetkik Kurulu Üyesi Necdettin Akın'ın görüş ve yorumları yer almaktadır.

Bunları izleyerek, Arslan Başarır'ın A.K. Constante'in yazdığı «Uylamada Köy Sosyolojisi» («Rural Sociology in Action») adlı; Erkan O-

ral'ın, Noel J. Kavanagh'ın yazdığı «Kamu Hizmetlerinde Maliyet — Fayda Analizleri» («Cost — Benefit Analysis in the Public Service») adlı kitapları incelemesi ve özetlemesi yer almaktadır.

Dergiye ayrıca Anayasa Mahkemesi ve Danıştay kararlarından özetler; yeni kanun, tüzük ve yönetmelik metinleri; yeni yayınlar ve haberler bölümleri de ekli bulunmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, derginin bu sayısında daha çok personel rejimi ile ilgili yazılara yer verilmiştir. Bu bakımdan, bu konudaki iki yazı ile açılan bir ankete verilen cevaplardan biri üzerinde durmayı uygun görmekteyiz.

a) Vedat Erkin, «Personel Rejimi Geliştirme Çabaları» başlıklı yazısında, ilkin, «1962 — 1965 döneminin kısaca bir tahlili» başlığı altında, «1965'ten bu yana - Bocalama Başlıyor - Maliye Bakanlığı İşi Ele Alıyor - Yeni Çalışmalara Hâkim Olan Düşünceler ve Yapılan İşler - Geniş Bir Sınıf Kavramının Kabulü - Kanunda Değişiklikler - Reform Kavramı - Malî Hükümlerde Bütünlük» ara başlıklarıyla konuyu ele almakta; bunu izleyerek, «Geriye Kalan Diğer İşler» başlığı altında «Kapsam Dışındaki Kuruluşlar Personelinin Durumu», «Tüzük ve Yönetmelikler Meselesi», «Bugünkü Durum Nedir?» ara başlıklarıyla; nihayet «Tartışılan Meseleler» başlığı altında «İntibaklar Konusu» «Yönetici Kadrolara Atama» ve «Emeklilik Sistemi» arabaşlıklarıyla incelemesini sürdürmekte; yazının sonuç kısmında da, «657 ve 1327 sayılı kanunlarla henüz bir yapının iskeleti kurulmuştur. Bu yapının reform anlamında tamamlanması için daha uzun zaman çalışmak gereklidir. Şu anda halâ bu iskeletin sağlamlığı üzerinde tartışma durumunda olduğumuz açıkça görülmektedir.

«Ülke şartlarının gelişmesine uygun olarak, tedrici ve plânlı bir geliştirme düşüncesini gerçekçi bir görüş olarak kabul etmeğe imkân yoktur.

Ancak bir yandan sınıflandıran, öte yandan mevcut teşkilât kanunları ve şemalar esas alınmak suretile gerçek bir görev, yetki ve sorumluluk kıyaslamasına gidilmeden, herkes bir yere oturtulduktan sonra yeniden bir düzeltmeye nasıl ve ne zaman gidileceği sorunu hayli düşündürücüdür,» görüşü ileri sürülmektedir.

c) Cahit Tutum ise, «657 ve 1327 sayılı kanunlarla getirilen sistemin temel nitelikleri ve yan ödemeler» başlıklı yazısında, daha çok 26 Şubat — 2 Mart 1971 tarihleri arasında M. O. Produktivite Kurumunca

Ankara’da Marmara Otel’inde düzenlenen «657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile İlgili Seminer» de, Maliye Bakanlığı Bütçe ve Malî Kontrol Genel Müdürü Necdet Taner tarafından «657 ve 1327 sayılı kanunlarla getirilen sistemin temel nitelikleri ve yan ödemeler» başlığı altında verilen tebliğe cevaplar getirmektedir.

Bu tebliğde savunulan fikirler şunlardır : 1. «...Personel Rejimi konusunda mutlak, ideal çözüm şekilleri yoktur. Rejimin mükemmelliği her zaman tartışma konusu yapılabilir. 657 ve 1327 sayılı kanunlar büyük bir sosyal olaydır. Başlangıçta bir süre yadırganması normaldir. Yeni rejimin bu açıdan değerlendirilmesi gerekir...».

2. «...Personel reformu sadece bir kanun meselesi değildir. Çok yönlü ve karmaşık bir sorundur. Reform yapmak son derece güç bir iştir...»

3. «... Reform tavizsiz, dürüst ve dinamik kadroların işidir.

Reformda güven ve inanç asildir. Buna sahip olmayanların elinde

reform dejenere olur...»

4. «... Kanunla ilgili tartışmalar bugüne kadar hep bilim çevrelerinin dışında cereyan etmiş ve söz konusu kanunlar bilinçli olmayan tepkilerle karşılaşmıştır...»

5. «... Kanunun genel esprisi, özellikle intibaklar konusunda, kısmen Meclis’te zaafa uğramıştır...»

6. «... 657 ve 1327 sayılı kanunlar iyi bir personel rejiminin taşınması gereken bütün araçları taşımaktadır....»

Makalenin yazarı, sonuncu görüş hariç, diğer yargılara katılmakta; ancak kendisinin bunları yorumlamasından Maliye Bakanlığını suçlamakta olduğu ve onu, bu görüşleri uygulamaktan uzak bir tutumda gördüğü anlaşılmaktadır.

Bundan sonra yazar, Personel Kanununun üç önemli esası üzerinde durmakta; bunları (sınıflandırma - iş gücü hareketliliği ve tek ücret - ücretlerde denklik ve yan ödemeler) eleştirmekte; özellikle yan ödeme göstergeleri için, «... Bu göstergeler 36. maddeye göre bazı memuriyetlerin (yönetim sorumluluğu) ve (Devlet için taşıdıkları önem) dolayısıyla verilecektir. Bu memuriyetler nasıl ve hangi ölçülere göre ayırd edilecektir? Bunun güçlüğü gerekçede (hangi hizmetin Devlet için daha değerli olduğu konusunda bilimsel kıstaslar bulunmaması zarureti dolayısıyla sınıflandırmada esas alınacak ölçüler arasında sayılan hizmetin Devlet için taşıdığı değer hükmü kaldırılmış ve görevin Devlet

için taşıdığı önemin tespiti ileride yapılacak iş ve kadro analizlerine bırakılmıştır) şeklinde dile getirilmiştir. iş ve kadro analizleri yapılmadığına göre bu konudaki kararlar İdarî ve siyasî tercihlere göre alınacak demektir. Diğer zamlar da böyledir. Bu zamların hangi görevler için ne miktar ödeneceği bütçe kanunlarına bırakılmıştır. Böylece sınıflandırma çerçevesi içinde ele alınması gereken konular bir ödeme sorunu olarak ele alınıp çözümlenmeye çalışılmıştır. Bu konuda İcra'ya tanınan yetkilerin meslek rekabetini büyük ölçüde tahrik edeceği ve böylece Devletin istihdam ve ücret politikasını ters bir şekilde etkilemesi ihtimalinin mevcut olduğunu her halde göz önünde bulundurmamak gerekir.

«Ücretlerde denklik ilkesine gelince, sağlandığı ileri sürülen denklik özel kesimle kamu kesimi arasındaki denklik değildir. Sadece kanunun kapsamı içinde kalanlarla dışında kalan (hepsi değil, bir kısmının) personel kategorileri arasında, özel kanunları çıkıncaya kadar, kurulan geçici bir denkliktir. Bu denkliğin nasıl korunacağı belli değildir» demektedir.

Makalenin yazarı «sonuç» bölümünde de şu görüşleri ileri sürmektedir: «Sonuç olarak denilebilir ki, yeni düzen, bozulma unsurlarını da kendi içinde taşımaktadır. Düzeni kuracak, işletecek ve geliştirecek mekanizma üzerinde durulmamıştır. Sorun, iddia edildiği gibi, İdarî reform çerçevesi içinde ele alınmamıştır. Merkezi bir gözetim ve denetim noksanlığı mevcuttur. Davaya ciddî olarak sahip çıkılmadığı izlenimi uyandırılmıştır. Sistemi yürütme sorumluluğu merkezde iki daire arasında paylaşılmış; ancak sınır ve ilişkiler iyi belirtilmemiş ve kurulamamıştır. Bir tereddüt havası yaratılmıştır. Bu hava geliştirme çabalarını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Söz konusu kanunlarla gerçekten bir takım yenilikler getirilmiştir. Ancak bu tedbirler (müphem ve mütereddit) adımlar olarak gözüküyor. Bununla beraber soruna çözüm yolu getirecek nitelikte gözükmeseler bile, bu düzenlemeleri bu yolda atılmış birer adım olarak kabul etmek ve bundan sonraki çabaları sistemli bir hale getirmek pratik bir yol olabilir.»

c) Dergide tertiplenen yeni anket «Personel Rejimi ve Uygulamasına İlişkin Sonuçlar» la ilgilidir.

Açılan anket dolayısıyla şu soruların cevaplandırılması istenmektedir :

aa) Yeni kanun gerçek bir reform kanunu niteliğinde sayılabilir mi? Niçin?

- bb) Kanunun uygulanması sırasında görülen belli başlı aksaklık ve haksızlıklar nelerdir?
- cc) Bu aksaklık ve haksızlıkların giderilmesi için ne gibi İdarî ya da kanunî tedbirler önerebilirsiniz

Ankete Ord. Prof. Sıddık Sami Onar'ın verdiği cevaplar aşağıda özetlenmiştir :

aa) 657 (1327) sayılı kanun, bir reform kanunu olmaktan ziyade mevcut durumu İlmî bir esasa dayanmadan bozan, bir çok müktesep hakları ihlâl eden bir kanundur. Bunun da başlıca sebepleri şunlardır :

— Bu kanun Türkiye'nin tarihî, sosyal ve İdarî bünyesini bilmeden, bir takım fikirler telkin eden yabancı uzmanların düşüncelerine göre hazırlanmıştır.

— Bunun neticesi olarak ta, aralarında hiç bir benzerlik ve ilgi olmayan, geniş ve teferuata kadar inen hükümleri kapsayan bir kanunun, bu intizamsız kitleye uygulanması mümkün olamamış ve bir keşmekeş husûle gelmiştir.

— İstanbul İdare Hukuku ve İdarî Bilimler Enstitüsü, 1965 yılında bu kanunun hazırlık safhasında, uygulanmasının imkânsız olduğunu hükümete bildirmiştir.

— Bu kanunun en büyük mahzuru, Bakanlıklar ve Kamu Tüzel Kişilerin kendi yapılarını teşkil eden teşkilât kanunları üzerindeki yetkilerini de çok daraltmış olmasıdır.

— 657 sayılı kanunun otomatik bir kıdem esasından çok, ehliyet esasına dayandığı söylenmektedir. Bu, kısmen doğrudur. Aslında memurun ehliyetini arttıracak lisans üstü öğrenime hiç bir değer verilmediğine göre, bu durumun hiç bir organik amacı ve müeyyedesı yoktur, denilebilir.

— Bu kanunla temini istenilen yan ödemeleri kaldırmak ve memurları terfih etmek gibi esaslar da sağlanamamıştır.

bb) Kanunun uygulanması sırasında ortaya çıkan belli başlı aksaklık ve haksızlıklar şunlardır :

— Sınıflar teşkilinde çok büyük güçlüklerle rastlanmış ve bu güçlükler bütün çalışmalara rağmen yenilememiştir.

— Hele genel idare sınıfı tamamen tutarsız bir duruma getirilmiş; bu arada İslâm dininin icapları ile bağdaşmayan bir din adamları sınıfı ihdas edilmiştir.

— İntibaklar adil bir şekilde sağlanamamış, bir çok memurlar eskisinden daha kötü bir duruma düşmüşler ve müktesep haklarını da kaybetmişlerdir.

cc) Bu konudaki aksaklıkların düzeltilmesi mümkün değildir. Çünkü bu kanun yukarıda da belirttiğimiz gibi, Türkiye'nin bünyesinin geçirdiği tarihi tekâmülü bilemiyen yabancı uzmanların fikrine göre çıkarılmıştır.

Diğer yandan, bu kanun 1926 yılındanberi geliştirilmiş olan malî düzeni de ihlâl etmiştir.

«Kanaatimce, Teşkilât kanunu ve kadrolarla bunlar içinde kaynayacak gerçek memurlarla arızı bir takım kadroları ayırmak, evvelce olduğu gibi Devlet memurları ile müstahdemleri ayrı ayrı hukukî ve malî esaslara tâbi tutacak rasyonel, tarihî ve İdarî teşkilâtımıza uygun yeni bir takım esaslar koyacak âdil bir kanun yapmaktan başka çare yoktur.»

HABERLER

Ferit Kubat İçişleri Bakan- lığı Müsteşarlığına Getirildi

Son çıkan kararname ile İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Osman Meriç'in Adana Valiliğine atanması üzerine boşalan Müsteşarlığa Muş Valisi Ferit Kubat getirilmiştir.

1964 yılından beri Valilik yapmakta bulunan Ferit Kubat'ın biyografisi şöyledir :

İstanbul'da 1919 yılında doğan Ferit Kubat, ilk tahsilini Diyarbakır Ziya Gökalp İlkokulunda, orta ve lise öğrenimini Tarsus Amerikan Kolejinde yapmıştır.

Daha sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine giren Kubat, 1943 yılında buradan mezun olmuştur.

Bursa'da Maiyet Memurluğu yapan Ferit Kubat, burada Kaymakamlık stajını bitirdikten sonra kaymakam olarak çeşitli ilçelerde bulunmuştur. Kayseri İlinin Sarız, Kastamonu İlinin Abana, Muş İlinin Bulanık İlçelerinde Kaymakamlık yapan Kubat, 1953 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü Birinci Şube Müdürlüğüne atanmıştır.

Yiğit KIZILCAN

Yayın Müdürü

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 4 üncü Daire Reisliğine 1958 yılında getirilen Ferit Kubat, 27 Mayıs Devriminden sonra, İzmir'in Karşıyaka İlçesi Kaymakamlığına getirilmiştir.

1960 ta İzmir Emniyet Müdürlüğüne atanan Kubat, 1962 yılında Emniyet Genel Müdür Muavinliğine getirilmiştir.

1964 yılında Edirne Valiliğine tayin edilen Ferit Kubat'ın, bundan sonra Valilik devresi başlamış ve sırasıyla, 1967 yılında Hatay, 1970 yılında ise bugüne kadar deruhte ettiği Muş Valiliğinde bulunmuştur.

25 Haziran 1971 tarihinde yeni görevine başlayan Ferit Kubat Amerika ve Avrupa'da çeşitli zamanlarda, siyasi emniyet ve toplum zabıtası konularında incelemelerde bulunmuştur.

İngilizce ve orta derecede Fransızca bilen Kubat, evli ve iki erkek çocuk babasıdır.

Meslek ve meslekdaşlar için yararlı olması dileğiyle Ferit Kubat'ı kutlar, başarılı olmasını temenni ederiz.

Valiler Kararnamesi Çıktı

Valiler arasında geniş çapta değişiklik yapan kararname 16 Haziran 1971 tarih ve 13867 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır.

Sözü geçen kararnameye göre, Konya Valisi Ali Akarsu, Maraş Valisi Adil Aktan, Antalya Valisi Ahmet Balkan, Çorum Valisi Hasan Basa, Çankırı Valisi Cevat Çapanoğlu, Aydın Valisi Turgut Hayatı Eğilmez, Kayseri Valisi Abdullah Asım İğneciler, Bilecik Valisi Enver Kazanoğlu, Ordu Valisi

M. Burhanettin Özkul, Isparta Valisi Hilmi Öztürk, Bursa Valisi S. Enver Saatçığıl, Sivas Valisi H. Sabri Sözer, Malatya Valisi Babür Ünsal, Rize Valisi M. Nüzhet Erman, Tekirdağ Valisi Fahrettin Akkutlu, Samsun Valisi Hüseyin Meydanoğlu, Muğla Valisi M. Kemal Şenol, Elazığ Valisi Zekeriya Çelikbilekli ve Bingöl Valisi A. Metin Dirimtekin, 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 6 ncı maddesi nin 2 nci fıkrası gereğince kendi kadro, maaş derece ve kademeleri ile merkezde görevlendirilmektedirler.

Merkezde görevli ve Vali kadrosunda bulunan İhsan Tekindin Konya Hilmi İnanç'ın Maraş, I. Turgut Kılıçer'in Aydın, Mehmet Saraçoğlu'nun Eskişehir Sadullah Verel'in Malatya, Cezmi Kartay'ın Tekirdağ, Valiliklerine atandıkları aynı kararnamenin ikinci maddesiyle derpiş edilmiş bulunmaktadır.

Aynı kararname ile bazı valiler yer değiştirmiştir. Buna göre, Bolu Valisi A. Haydar Özkin Samsun Valiliğine, Çanakkale Valisi Celalettin Tüfekçi Çorum Valiliğine, Ankara Valisi Ali Rıza Yaradanakul Çanakale Valiliğine, Niğde Valisi Hüseyin Ögütçen Antalya Valiliğine Eskişehir Valisi Mustafa Karaer Çankırı Valiliğine, İçel Valisi İhsan Araş Kayseri Valiliğine, Mardin Valisi Celal Kayacan Sivas Valiliğine, Adana Valisi Ali Rıza Avdos Siirt Valiliğine atanmışlardır. Sözü geçenlerin kendi kadro, maaş dereceleri ve kademeleri ile naklen atandıkları kararnamede belirtilmektedir.

Kaymakam .Mülkiye müfettişi ve Mülkiye Başmüfettişlerinden de valiliğe atamalar yapılmış ve kararnameye göre, kaymakam kadrosunda olup Teftiş Kurulunda görevli Ergun Şadi Gökdeniz'e 4 üncü derece Vali kadrosu verilerek kendi maaş, derece ve kademe aylığı ile Mardin Valiliğine, Mülkiye Başmüfettişi H. Kâşif Ünal'a 4 üncü derece Vali kadrosu verilerek kendi maaş, derece ve kademe aylığı ile Bilecik Valiliğine,

4.ncı sınıf Mülkiye Müfettişi Selami Celayir'e 4 üncü derece Vali kadrosu verilerek bu derecenin birinci kademe aylığı ile Niğde Valiliğine, Birinci Sınıf Mülkiye Müfettişi A. Nazif Demiröz'e 4 ün-

cü derece Vali kadrosu verilerek kendi maaş, derece ve kademe aylığı ile Rize Valiliğine, Birinci Sınıf Mülkiye Müfettişi Musa Eran'a 4 üncü derece Vali kadrosu verilerek kendi maaş, derece ve kademe aylığı ile Ordu Valiliğine, Düzce Kaymakamı A. Suat Ergünek'e 4 üncü derece vali kadrosu verilerek kendi maaş, derece ve kademe aylığı ile Bolu Valiliğine, Birinci Sınıf Mülkiye Müfettişi Naim Cömertoğlu'na 4 üncü derece vali kadrosu verilerek kendi maaş, derece ve kademe aylığı ile Kırklareli Valiliğine, Burhaniye Kaymakamı Özer Türk'e 4 üncü derece vali kadrosu verilerek kendi maaş, derece ve kademe aylığı ile Muğla Valiliğine ,Salihli Kaymakamı Ahmet Tosun'a 3 üncü derece Vali kadrosu verilerek kendi maaş, derece ve kademe aylığı ile Bingöl Valiliğine, Bakanlık Tetkik Kurulu Başkanı Şerif Tüten'e 2 inci derece Vali kadrosu verilerek kendi maaş, derece ve kademe ile Ankara Valiliğine, Kartal Kaymakamı olup, Tetkik Kurulunda çalıştırılan Tahir Genççağa'ya 3 üncü derece Vali kadrosu verilerek kendi maaş, derece ve kademe aylığı ile Isparta Valiliğine, Ankara eski Vali Muavini Bayram Turan Çetine'e 3 üncü derece Vali kadrosu verilerek kendi maaş, derece ve kademe aylığı ile İçel Valiliğine atanmaları 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 6 ncı maddesinin 1 inci fıkrası

gereğince kararlaştırılmıştır.

Yukarıda tarih ve sayısı belirtilen Resmî Gazetede yayımlanan diğer bir kararname ile de Vali olup, merkezde görevli Emniyet eski Genel Müdürü Ömer Naci Bozkurt'un kendi maaş .derece ve kademesi ile Burdur Valiliğine atanması 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 6 ncı maddesine göre kararlaştırılmıştır.

Ayrıca diğer bir kararname ile İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Üyeliğine de bazı atamalar yapılmış kendi kadroları ile muhtelif il valiliklerinde çalıştırılan vali muavinleri merkeze nakledilmiş bulunmaktadır. Bu cümleden olarak, Kaymakam kadrosunda olup, Burdur Valiliğinde çalıştırılan Eşref Ayhan'a 4 üncü dereceden, İstanbul Vali Muavini olup, Kırklareli Valiliğinde çalıştırılan Kemal Öztürk'e 4 üncü dereceden, Sakarya Vali Muavini olup, Siirt Valiliğinde çalıştırılan Niyazi Bicioğlu'na 3 üncü dereceden Tetkik Kurulu Üyeliği kadrosu tahsis edilerek kendi maaş, derece ve kademe aylıkları ile Tetkik Kurulu Üyeliğine atanmaları 15 Haziran 1971 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Ayrıca 24 Haziran 1971 tarihinde ve 13875 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan bir kararname ile, bazı meslekdaşlara vali kadrosu verilmektedir. Buna göre, Kocaeli eski Valisi olup, 5439 sayılı

Kanunun 2 inci maddesine göre İçişleri Bakanlığı Müşavirliğinde çalıştırılmakta olan Bekir Suphi Aktan'a birinci dereceden Vali kadrosu tahsis edilerek bu kadroya,

Ankara Emniyet Müdürü olup, Emniyet Genel Müdür Muavinliğinde çalıştırılan İbrahim Ural'a Üçüncü derece vali kadrosu verilerek, bu kadroya atanmaları ve 5442 sayılı il idaresi Kanununun 6 ncı maddesinin 2 nci fıkrası gereğince merkez emrinde görevlendirilmeleri ; İçişleri Bakanlığının 5 Haziran 1971 tarih ve 531/1341 sayılı yazısı üzerine Bakanlar Kurulunca 12 Haziran 1971 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Yeni görevleri nedeniyle değerli arkadaşlarımızı kutlar, başarılı olmalarını dileriz.

Ankara V aliliğine Şerif Tüten Getirildi

Ankara Valisi Ali Rıza Yaradanakul'un Çanakkale Valiliğine atanması ile boşalan Ankara Valiliğine İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Başkanı Şerif Tüten getirilmiştir.

Tetkik Kurulu Başkanlığına 8 Mayıs 1987 tarihinde getirilmiş bulunan Şerif Tüten'in biyografisi şöyledir :

Elazığ'ın Keban İlçesi Aydınlar köyünde 1925 yılında doğmuş olan Şerif Tüten 1942 yılında İzmir Atatürk Lisesini bitirmiştir. Daha

sonra Siyasal Bilgiler Okuluna giren Tüten buradan mezuniyetini müteakip 1946 yılı Temmuzunda Çanakkale maiyet memurluğuna atanarak bu suretle idare mesleğine intisap etmiştir. 1947 yılı Ocak ayında asaleti tasdik edilen Şerif Tüten Çanakkale'nin Biga ilçesine bağlı Sinekli Bucağında stajını yaptıktan sonra Ezine, Tefenni ve Kaçiborlu Kaymakam vekilliklerinde bulunmuştur. Burdur Mektupçu Vekillliğinde, Çeltikçi Bucak Müdürlüğünde, Gazipaşa Kaymakam Vekillliğinde hizmet görerek staj süresini dolduran Tüten Nisan 1949 yılında katıldığı 13 üncü Dönem Kaymakamlık Kursunu bitirerek Kaymakam olmuştur. 1943 yılı Eylülünde Karayazı, 1950 yılı Nisanında Kemah Kaymakamlıklarına atanan Şerif Tüten 1950 yılı Kasımında silah altına alınmış ve 1951 yılı Ekim ayında Yedek Teğmen olarak terhis edilmiştir. 1951 yılı Kasımında Beyşehir, 1953 yılı Mayısında Düzce Kaymakamlıklarında bulunan Tüten, Birleşmiş Milletler Bursu'ndan yararlanarak 1956 yılında 6 ay süreyle Kanada'ya gönderilmiş ve orada mahalli idareler konusunda incelemeler yapmıştır.

1956 yılında Mülkiye Müfettişi olan Tüten ,bu arada Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi doktora kurlarına devam

etmiş ve doktora ehliyet sınavını başarı ile vermiştir. Halen Türkiye’de İdarî Reform konulu tezini hazırlamaktadır.

Mülkiye Müfettişliği uhdesinde kalmak üzere 1961 yılında bir süre İçişleri Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğü de yapan Tüten, 1961 yılında Muğla Valiliğine atanmış ve burada beş sene kaldıktan sonra 1966 yılı Şubatında Antalya Valiliğine getirilmiştir.

8 Mayıs 1967 tarihinde İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Başkanlığına getirilen Şerif Tüten Ankara Valiliğine atanıncaya kadar bu görevde bulunmuştur.

Daha önce 6 ay süre ile Kanada’ya gönderildiğini belirttiğimiz Tüten 1960 yılında, 3 ay süre ile A. İ. D. bursundan yararlanıp A.B. D. ’ne gönderilen bir Türk heyetinin tercümanlığını yapmak üzere Amerikaya, 1961, 1962 yıllarında Avrupa Konseyine katılan 10 kişilik Türk heyetine dahil olarak Strasbourg’a; 1963 yılında Pakistan’ın Peşaver şehrinde yapılan «Basic Democracies» konulu ve 10 gün süreli «Seminer» de bulunmak için Peşavere gitmiştir.

Evli bir erkek ve bir kız babası olan Tüten çok iyi derecede İngilizce bilmekte ve bu lisandan Devlet Lisan İmtihanını vermiş bulunmaktadır *

Son zamanlarda bilhassa Metropoliten şehir idareleri konusunda etüd ve araştırmalar yapmış ve yaptırmış olan tütün bu konudaki yabancı uygulamaları yakından izlemek üzere Amerika ve İngiltere’ye de gitmiştir. Türkiye’de ve yabancı ülkelerdeki konu ile ilgili etüd ve araştırmalarını Türk İdare Dergisinde ve teksir olarak yayınlamıştır.

Türk İdareciler Demeği ve Mülkiyeliler Birliği üyesi bulunan Şerif Tüten ,pul ve klâsik müzik plâğı koleksiyonu yapmaya meraklıdır.

Başarılı olacağına yürekten inandığımız değerli meslekdaşımız Şerif Tüten’i kutlar, başarılarının devamını dileriz.

51. Dönem Kaymakamlık Kursu Açıldı

51. Dönem Kaymakamlık Kursu 4 Haziran 1971 Cuma günü İçişleri Bakanlığı konferans salonunda açılmıştır.

Verilen bilgiye göre kurs 6 ay süreli olacak ve bu sürenin 15 haftası Bakanlıkta geçecek, bu tarih itibariyle 4 Haziran 1971 den 17 Eylül 1971 tarihine kadar sürecektir.

Kursun 19 Temmuz 1971 tarihinden 8 Ağustos 1971 tarihine kadar olan 20 günlük kısmı bu arada yersel inceleme gezisi için ayrılacaktır.

Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünde geçecek süre ise 9 hafta olup, 18 Eylül 1971 tarihinden 20 Kasım 1971 tarihine kadar olan devreyi içine alacaktır.

21 Kasım 1971 tarihinden 30 Kasım 1971 tarihine kadar geçecek süre imtihan dönemi ve kur'a çekimi için ayrılmıştır.

21 maiyet memurunun katıldığı kurs için Bakanlığın onayına sunulan olurdan anlaşıldığına göre, 51. Dönem Kaymakamlık Kursunun 4 Haziran 1971 tarihinde başlaması ve Bakanlıkta geçecek ilk devresinin 18 Eylül 1971 tarihine kadar devam etmesi, bu devrede, daha önceki dönemlerde kursları bitirenler arasında uygulanan anketler ve Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü yetkilileri ile yapılan görüşmeler sonunda ortaya çıkan «tatbikata ağırlık verilmesi» esasına göre, her konunun bir kursiyer tarafından önceden hazırlanıp expoze edilmesi - konferans yöneticilerince gerekli ilâve ve açıklamaların yapılması ve tartışma açılarak konferans sonunda özetlenip bir sonuca bağlanması metodunun önerildiği ve buna göre ve bu metotla kursta en geniş konu olan Genel İdare ve Emniyet konusuna 59 saat ayrılmaktadır. Mahallî İdareye 21 saat, Sivil Savunmaya 18 saat, Personel Konusuna 21

saat, Teftiş ve Denetleme Hizmetlerine 39 saat, Memurin Muhakemat ve İdarî Yargı konusuna 7 saat, Kalkınma ve Toplum Kalkınması konusuna 18 saat, Maliye - Millî Eğitim - Sanayi - Sağlık ve Sosyal Yardım - Turizm ve Tanıtma Bakanlıkları ile ilgili konulara 36 saat, Yeni Hükümet Programında yer verilen reformlar konusunda kursiyerlerin aydınlatılmasına 6 saat ayrılmıştır.

Bu dokuz genel başlık altında toplanan konular onay'a göre öğleden evvel uygulanacak öğleden sonra bu kursta ilk olarak uygulanacak yabancı dil eğitimi yapılacaktır.

19 Temmuz 1971 den 8 Ağustos 1971 tarihine kadar sürececek bir devrenin bazı problemleri yerinde görmek ve incelemek amacıyla, teferruatlı programı ayrıca hazırlanacak 20 gün süreli bir «Yersel İnceleme Gezisi» için ayrılacağı keza onayda önerilmektedir.

Ayrıca onayda, kaymakam adayları için önemli olan konularda problemlere değişik açıdan bakılması imkânını sağlamak amacıyla, Bakanlıktan ve Bakanlık dışı kuruluşlardan davet edilecek konu uzman ve yetkililerinin katılmaları ile açık oturumlar düzenlenmesi de teklif edilmektedir.

Sözü geçen onayda, kursun Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünde geçecek kısmına da temas edilmekte ve bu konuda, kursun ikinci devresinin 18 Eylül 1971 -' 20 Kasım 1971 tarihleri arasında Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünde bu enstitünün genel öğretim ve yetiştirme programlarına uygun olarak: hazırlanacak özel yetiştirme programı uyarınca devam etmesi önerilmektedir.

Ayrıca, 20 Kasım 1971 tarihinde derslerin kesilmesi, 5 günlük bir imtihanlara hazırlanma süresinden sonra kurs sonu yoklamalarına 26 Kasım 1971 Cuma günü saat 9.00 da başlanması, kurs sonu yoklamalarını takiben kur'aların çekilmesi, sertifika ve ödüllerin dağıtımı için bir tören düzenlenmesi tasvibe sunulmaktadır.

Onaydan edindiğimiz bilgiye göre, Bakanlıkta geçecek devrede konferans yöneticisi olarak görev alacak konuşmacılara 1971 yılı Bütçe Kanununun 15. maddesinde gösterildiği gibi saat başına (20) lira üzerinden ve bütçenin 12.430 maddesinden konferans ücreti ödenecek, yabancı dil eğitimi için dışardan temin edilecek yabancı uyruklu kimselere de bütçenin 14.510 maddesinden saat' başına (75) lira üzerinden ödeme yapılacaktır.

Onayda söz konusu edilen

yabancı dil eğitiminin uygulanmasına hemen geçilmiş ve İngilizce dil eğitimi için Türk Amerikan Derneği ile anlaşmaya varılmıştır. Fransızca dil eğitimi için de ayrıca Bakanlıkta bir kurs açılmış ve Eğitim Uzmanı Orhan Aygen tarafından yürütülmektedir. Bu dil eğitimi için Türk - Fransız Kültür Derneği ile anlaşmaya varıldığı halde sadece 7 kursiyerin buna talip olması nedeniyle gerekli para temin edilememiştir.

Kaymakamlık kursunda ilk defa lisan eğitimine önem verilerek kaymakam adaylarının uzun süreli bir lisan kursuna tabi tutulması hakikaten çok isabetli ve yararlı olmuştur. Bugünkü turizm ve diğer münasebetler yönünden lisanın önemi günden güne artmaktadır. Bilhassa idareciler için bu bir kaç misli önem arz etmektedir.

Kursa katılanlara şahsî ve ailevî durumları ile ilgili plânlamayı yapmak ve kursla ilgili bazı tereddütlerini izale etmek ve çözümlmek amacıyla birer broşür verilmiştir. Kursiyerlerin aydınlanmalarını ve işlerini programlamalarını sağlayacak ve kursun faydalı olmasında rol oynayacak gerekli bazı bilgileri edinmeleri ve görüşlerini yansıtmaları düşüncesiyle hazırlanan bu broşürde kurs hakkında gerekli bilgiler verilerek, yukarda söz konusu et-

tiğimiz kursun devreleri, tarihleri, sınav günleri, sertifika töreni ve tarihleri ve yabancı dil eğitiminin ne kadar saat ve ne şartlarla yapılacağı konularında açıklamalar yapılmaktadır.

Sözü geçen broşürde kursiyerlerin bilmeleri ve kurs süresinde uymaları gerekli hususlar şu şekilde açıklanmaktadır :

«a) Memleketin muhtelif bölgelerinde İdare Âmiri olarak vazife alacak olan kursiyerlerin muhitlerinde telkin ve celp edecekleri hürmet ve saygıyı konferansçılara da göstermeleri, kurs idaresince verilen vazifeleri yapmaları ve Kurs Yönetmeliğine riayet etmeleri, kursun Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünde geçecek kısmında da kursiyerlerin anılan kurumca va'z edilen kaidelere uymaları şarttır. Aksi davranışlarda bulunanlar hakkında, Kurs Yönetmeliği Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yönetmeliğinin ilgili maddeleri hükümleri uygulanır.

b) Hastahane veya Bakanlık Hekimliğince verilen raporlara müstenit sağlık izinleri haricinde, kursda izin müessesesi yoktur. Sağlık izinlerinin müddeti kurs süresinin 1/4 ünü geçemez. Aksi takdirde bu gibiler bir sonraki kursa bırakılırlar.

c) Her kursiyer kurs

idaresince hazırlanan programa riayete ve bütün konferanslarda bulunmaya mecburdur. Devam durumu konferanslardan evvel alınacak imzalarla tesbit olunur. Konferanslara ve kurs programlarının gerektirdiği diğer ödevlere özürsüz olarak iştirak etmeyen, geç iştirak veya erken terkenenler hakkında disiplin hükümleri uygulanır.

d) Kursiyerler, konferansın başlama saatinden 5-10 dakika evvel konferans mahallinde hazır bulunurlar. Mazeretsiz gelmeyenlerin gelmedikleri günlere ait yevmiyeleri kesilir. Konferansın başlamasından 5 dakika daha fazla gecikenler konferansa alınmazlar ve mazeretsiz devamsız kabul edilirler. Beş dakikadan az geç kalma hali tekrerrür ettiğinde ikisi için bir günlük yevmiye kesilir. Yevmiye kesilmesi bir ay içinde aralıklı da olsa 4 den fazla olursa disiplin cezası verilir. Konferanslara mazeretsiz olarak 3 defa üst üste gelmeyenler görevi terk etmiş sayılırlar.

e) Kurs esnasında mevzuata aykırı hareketleri dolayısıyla inzibati cezalardan biri ile tecziye edildikleri halde tekrar aynı mahiyette hareketleri görülenlerin kurstan ihracı cihetine gidilir ve haklarında 1700 sayılı Kanunun 5354 sayılı Kanunla değiştirilmiş

2. maddesinin «A» fıkrası uygulanır.

f) Kurs sonunda kursiyerlerin nihaî başarıları, kursun Bakanlığımızda ve TODAİE,de geçen devreleri bir bütün halinde kabul edilerek değerlendirilir.

g) Kurs sonu yoklamalarında dereceler, kursiyerlerin nihaî başarıları yanında «Tez» dereceleri, sağlık izinleri, devamsızlıkları ve İnzibatî ceza alıp almadıkları gözönünde tutularak tesbit olunur.

h) Kursiyerlerin 1 ve 2 numaralı FORM'ları derhal doldurup imzalıyarak kurs idaresine teslim etmeleri gereklidir.

Kurs yatakhaneinde kalmak isteyenler, 1 numaralı formun Ankaradaki adres hanesine kurs yatakhaneisi ibaresini yazmalıdırlar.»

Ayrıca broşürde, kurs süresi içinde en son çekilmiş fotoğraflara ihtiyaç olacağı belirtilerek 4,5x6 ebadında resim çektirilmesi gerektiği açıklanmıştır.

Kurs sırasında kursiyerlerin aile fertleri ve arkadaşları ile yapacakları haberleşme için de - İçişleri Bakanlığı - 51. Dönem Kaymakamlık Kursu - Bakanlıklar - Ankara adresini kullanmalarının mümkün olduğu ve bunun sür'at sağlayacağı broşürde belirtilmiştir.

Malî esaslar - izin ve Sağlık

Yönünden Müracaatlar konusunda da broşürde bir takım bilgiler yer almış bulunmaktadır. Buna göre her kursiyere günlük 15 lira üzerinden ve 15 günde bir düzenlenecek bordrolara istinaden kurs yevmiyesi ödenecektir.

15 günde bir yapılacak ödemelerin Sayıştayın vizesinden geçmesi nedeniyle 3-5 gün gecikme olacağı, bu itibarla fiili ödemelerin her ayın 20 sinde ve müteakip ayın 5 inde yapılabileceği bu durumun kursiyerlerce gözönünde bulundurulması gerektiği broşürde belirtilmiştir.

Kurs yatakhaneisinde kalanlardan herhangi bir karşılık istenmesinin veya mahsup edilmesinin söz konusu olmadığı da keza broşürde açıklanmıştır.

Ayrıca broşürde, hastalık hallerinde kurs bürosundan temin edilecek hasta sevk kâğıtlarının doldurulup imzalanmak suretiyle Bakanlık Doktoruna müracaat edileceği, tedavi ve ilaç bedellerinin Bakanlıkça karşılanması için dikkat edilecek hususların yetkililerden sorulup öğrenilmesi, kursiyerlerin kursla ve özlük hakları ile ilgili konularda kurs bürosu ile temas etmeleri gerektiği belirtilerek kursiyerleri ilgilendirecek Özlük İşleri Genel Müdürlüğüne ait bazı telefon numaraları açıklanmaktadır.

51. Dönem Kaymakamlıkları
illerine göre şunlardır :

- 1 — Oğuz Akhan
- 2 — H. Kemal Baykal
- 3 — Kamer Diribaş
- 4 — Tuncer Ergüler
- 5 — Yusuf Göksu
- 6 — İ. Yurdakul İyilikçi
- 7 — Yakup Mal taş
- 8 — Ö. Lütü Özyataç
- 9 — Erol Özgürel
- 10 — Ahmet Özyurt
- 11 — Yalçın Turhan
- 12 — Akif Tığ
- 13 — H. Ata Türkiş
- 14 — Sami Urfalı
- 15 — Gültekin Ündey
- 16 — Metin Ünlü
- 17 — Nevzat Ünsal
- 18 — Recep Yazıcıoğlu
- 19 — Rıdvan Yenisen
- 20 — Fevzi Yılmaz
- 21 — Ata Yıldırım

İdarecilik mesleğinin genç mensuplarını tebrik eder kursta ve meslekte başarılı olmalarını dileriz.

Maiyet Memurluğu İçin Yapılan Mülakatta Kazananlar Belli Oldu

Önceki sayımızda İçişleri Bakanlığı Encümen odasında yapıldığından söz ettiğimiz, maiyet memurluğu için yapılan mülakat sonuçları belli olmuştur.

Kursuna memur-	katılan	maiyet
Ankara	Maiyet Memuru	
Urfa	»	»
Eskişehir	»	»
Adana	»	»
Kastamonu	»	»
Aydın	»	»
Antalya	»	»
Ankara	»	»
İzmir	»	»
Ankara	»	»
»	»	»
Burdur	»	»
Denizli	»	»
Antalya	»	»
İzmir	»	»
Kırşehir	»	»
İstanbul	»	»
Aydın	»	»
İzmit	»	»
Niğde	»	»
Ankara	»	»

Puan durumuna göre 39 kişinin mülakatta başarılı olduğu anlaşılmış, ancak 30 kişilik kadro bulunması nedeniyle ikinci bir mülakat yapılarak 9 kişi elenmiştir.

21 Mayıs 1971 Cuma günü yapılan ikinci mülakatta kazananlar aldıkları puan ve mezun oldukları fakültelere göre şöyle sıralanmaktadır :

- 1 — Sadık İkizcek
- 2 — Asım Aslan
- 3 — Salih Şarman
- 4 — Hüseyin Bölükbaşı Ünan
- 5 — Gazi Kaya
- 6 — Selâhattin Evcil
- 7 — Fevzi Sezer
- 8 — M. Ebrar Berk
- 9 — İ. Kemal Önal
- 10 — M. Emin Karaaslan
- 11 — M. Hacı Güresinli
- 12 — Oğuz Berberoğlu
- 13 — Bekir Tunç
- 14 — İsmail Köse
- 15 — Yusuf Ziya İnce
- 16 — Nuri Şimşek
- 17 — İlhan Ateş
- 18 — Tayyip Yelen
- 19 — M. Hayri Kurt
- 20 — Murat Şen
- 21 — Mehmet Süer
- 22 — Erdoğan Ata
- 23 — Mehmet Çelik
- 24 — Ahmet Tuğsuz
- 25 — Bolat Bolatoğlu
- 26 — Ümit Oltulu
- 27 — Ertan Özkan
- 28 — İdris Kurtkaya
- 29 — M. Fahri Can
- 30 — Gündüz Dinçer

Yapılan bu mülakat sonunda tesbit edilen ve yukarıda adları açıklanan maiyet memuru adaylarının kadroları istenmiş, ancak Maliye Bakanlığında henüz gelmediği için tayinleri yapılamamıştır.

Mesleğe ilk defa atılan ve başarı gösteren arkadaşları kut-

Siyasal Bilgiler Fakültesi

Ankara Hukuk»

Siyasal Bilgiler »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

Ankara Hukuk»

» » »

İstanbul Hukuk »

» » »

» » »

» » »

Siyasal Bilgiler »

» » »

» » »

» » »

» » »

Ankara Hukuk »

İstanbul Hukuk »

Ankara Hukuk »

İstanbul Hukuk »

» » »

» » »

Siyasal Bilgiler »

» » »

» » »

Ankara Hukuk»

lar, meslekte de başarılı olmalarını dileriz.

Turizm Mevsiminin

Başlaması Nedeniyle İçişleri

Bakanı Hamdi Ömeroğlu

Valiliklere Bir Genelge Yolladı

İçişleri Bakanı Hamdi

Ömeroğlu turizm mevsiminin

başla-

ması nedeniyle valiliklere bir genelge yollamıştır.

Turist celbi için gerekli şartlara değinen Ömeroğlu bu konuda şunları belirtmiştir :

«— Turistik akımların memleketimize yöneltilmesi, turistin emin, rahat ve iz'âç edilmeden tatilini geçirmek imkân ve fırsatını bulmasına bağlıdır.»

Genelgede, turistlere kolaylık gösterilmesini istiyen Ömeroğlu, bu konuda şöyle demiştir :

«— 1971 turizm mevsiminin başladığı şu günlerde, yurt turizminin istenilen noktaya ulaşabilmesi için yabancı turistlerin memleketimize giriş ve çıkış muamelelerinin, yurt içi gezi ve ikâmetleri sırasındaki işlerinin kendilerini rahatsız etmeyecek şekilde ve sür'atle tamamlanması, görevlilerin turizm konusundaki memleket menfaatlerini gözetip benimsemeleri ve turizm dâvamızın olumlu bir netice verebilmesi için milletçe de her türlü imkânlardan faydalanılarak kendilerine lüzumlu bütün kolaylıkların gösterilmesi gereklidir.»

Daha sonra il turizm komitelerinin sık sık toplanması gereğine de değinen Ömeroğlu şu açıklamayı yapmıştır:-

«— Bahis konusu hususların sağlanabilmesi için, il turizm j komitelerinin sık sık toplanarak yol göstermek ve denetleme konularında girişecekleri faaliyetleri

meyanında bölge turizm temsilcilikleri, mahallî büroları ve dernekleriyle gayet sıkı bir işbirliği tesisi suretiyle gerek görevlilerin gerekse vatandaşlarımızın bu konuda yeterli bilgi sahibi olmalarına, turistlere karşı tutum ve davranışlarında nezaket kaidelerine, yol gösterici ve kolaylık getirici çalışmalarına dayanmaktadır.»

Genelgenin bundan sonraki kısmında, görevlilerin bu konuda ifa edecekleri hizmetlere de değinen Hamdi Ömeroğlu, nasıl davranılması gerektiğini şu şekilde belirtmiştir :

«— Hizmetlerin, sempati ve sevgi celbedecek düzende yürütülmesi, hava alanlarında, kara ve tren istasyonlarında kendilerini nakledecek vasıta sahipleri tarafından fahiş fiyat ödemelerine mani olunması lüzumludur.»

Genelgenin sonunda ilgililer kadar vatandaş ve özel teşekküllerin de hizmet anlayışı içine sokulması gerektiğine değinen Ömeroğlu bu konuda şunları belirtmiştir :

«— İlgili görevliler kadar diğer özel teşekkül ve vatandaşlarımızın da bu hizmet anlayışı içine sokulup turizm yolunda yurt için faydalı çalışmalara sevk edilmelerini ve belirtilen tedbirlerin matlup şekilde uygulanmasının ara-

lıksız takip ve teminini önemle rica ederim.»

Mahallî İdareler Avrupa Konferansının Kırsal Sorunlarla İlgili Komitesi Toplandı

Üyesi bulunduğumuz Avrupa Konseyi'nin bilindiği üzere belli başlı iki organı vardır. Bunlar Bakanlar Komitesi ve ulusal parlamentoları temsil eden İstişarî Meclis'tir.

Avrupa Konseyinin insan hakları ,sosyal güvenlik, genel sağlık, ekonomik sorunlar, Avrupa kültürü, hukukî sorunlar, mülteciler konularındaki çalışmaları yanında, mahallî idareler konusunda da çalışmaları vardır. Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği fikrini şehirlere ve köylere yaymak amacı ile çalışmalarını halkla en yakın ilişkisi olan mahallî idarelere de yöneltmiş bulunmaktadır. Bu nedenle İstişarî Meclis bir Mahallî İdareler Komisyonu kurmuştur. Konseyin bu alanda üç önemli başarısı olmuştur. Bunlar: Avrupa Ödülü, Belediyelerarası mübadele programları ve Avrupa Mahallî İdareler Konferansının kurulmasıdır. Bu konferans İstişarî Meclis Mahallî idareler Komisyonu'nun teklifi üzerine kurulmuştur. Konferans, İstişarî Meclis gibi, Avrupa Konseyine üye bulunan 18 ülkenin yolladığı delegelerden meydana gelir. Delegeler millî meclisleri değil Avrupa belediyelerini temsil ederler. Delegeler

millî mahallî dernekler tarafından seçilirler. Her ülkenin gönderdiği delege sayısı, İstişarî Meclise gönderdiği delege sayısı kadardır. Bütün ülkelerin gönderdiği toplam delege sayısı 147'dir. Delegelerin yedekleri de bulunabilir.

Kuruluş ve gayesini bu şekilde özetlemeye çalıştığımız Mahallî İdareler Avrupa Konferansının üye ülkelerin mahallî idare sorunlarına ortak çözüm yolları bulmak üzere bir takım çalışmaları olmaktadır. Bu çalışmaları çeşitli seviyede kurduğu komiteler vasıtasıyla yapmaktadır.

Bu komitelerden biri üye ülkelerin hükümet temsilcilerinden meydana gelen «Beldesel ve Bölgesel Sorunlar için İşbirliği Komitesi» adını taşımakta ve yılda bir defa toplanarak mahallî idareler alanında Bakanlar Komitesine tavsiye edilecek kararların ön çalışmalarını yapmaktadır.

Sözü geçen Komite'nin 7 Aralık - 11 Aralık 1970 tarihleri arasında Strasbourg'da yaptığı toplantıya Hükümetimiz adına Mahallî İdareler Genel Müdür Müşaviri Fethi Aytaç katılmıştı. Komite bu toplantıda ele alınan konuları daha derinlemesine incelemek üzere :

a) Mahallî İdarelerin yapılarına,

b) Mahallî İdarelerin mali konularına ve

c) Şehir - kırsal dengesi içinde kırsal alanların canlandırılmasına,

İlişkin sorunlara eğilecek birer çalışma grubu kurmuş ve bu grupların Sekreterlikçe kararlaştırılacak bir zamanda toplanarak gerekli inceleme ve çalışmayı yapmalarını istemişti.

Bu gruplardan «Kırsal Sorunlar» konuları için teşkil edilen gruba seçilen Fethi Aytaç, grubun 17-18 Haziran 1971 tarihlerinde yine Strasbourg'da yaptığı toplantıya katılmıştır.

Kendisinden alınan bilgiye göre; söz konusu grubun gündeminde şu üç konu yer almıştır :

1) Köylerden şehirlere yönelen göç'ün önlenmesi ve şehir-kırsal dengesi içinde kırsal alanların canlandırılması çarelerinin araştırılması ;

2) Köylerden gelen göç dalgasının etkisine maruz kalan şehirlerin malî sorunlarına karşılık bulunması ve kırsal alandaki küçük mahallî idare birimleri için uygulanacak bir bütçe ve muhasebe sisteminin geliştirilmesi imkânlarının aranması,

3) Dağlık bölgelerdeki kırsal birimlerin özel sorunlarına karşı tedbirler düşünülmesi,

Çalışma grubu üyeleri gündemdeki konular hakkında

sözlü veya yazılı olarak görüşlerini bildirmişler ve bu arada Fethi Aytaç, gündemin birinci maddesi ile ilgili olarak, 1970 Genel Nüfus Sayımı sonucu ve Kalkınma plânındaki düşünce ve çalışmalar ışığında gruba yazılı bir tebliğde bulunmuştur.

Emniyet Teşkilâtı Mensuplarının Silâh Bilgisini Artırmak Amacıyla bir Yarışma Düzenlendi.

10-15 Mayıs tarihleri arasında Polis Enstitüsü ve Koleji bünyesinde emniyet mensuplarının silâh bilgisini arttırmak gayesiyle bir yarış düzenlenmiştir.

Türkiye Emniyet Teşkilâtı çapında yapılan ve çeşitli bölgelerden çağrılan emniyet mensuplarının katıldığı yarışmada atışlar yapılarak derece alanlar tesbit edilmiştir.

Bu nedenle Ankara Emniyet Sarayı'nda düzenlenen törene İçişleri Bakanı Hamdi Ömeroğlu, Emniyet Genel Müdürü, Yardımcıları, Daire Başkanları, Şube Müdürleri ile Emniyet mensupları ve kalabalık bir dâvetli topluluğu katılmıştır.

Ankara Emniyet Saray'ı Atış Poligonunda yapılan atışları izleyen İçişleri Bakanı Hamdi Ömeroğlu, bir konuşma yapmış ve

yarışmacılara güveninin tam olduğundan söz ederek bu konuda şunları söylemiştir :

«Polisimizin ilk defa Avrupada temsil edecek yarışmacı arkadaşlara güvenim tamdır. Burada aldıkları neticeleri orada da alacaklarından eminim. Tarihten gelen bu spor dalındaki başarınızı görmenin sevinci içindeyim. Aynı başarıyı Avrupada da göstermenizi candan diliyorum.»

Yarışmadan önce her ilde yapılan atış müsabakasında derece alan 44 yarışmacı ayrıca yukarıda belirttiğimiz gibi Ankara Emniyet Sarayı Atış Poligonunda tekrar elemeye tabi tutularak derece alanlar tesbit edilmiş ve törenle armağanları verilmiştir.

İlk 10 dereceye girenlerden kurulu yarışmacı ekibi, bu yıl Almanya'nın Wiesbaden şehrinde yapılacak Uluslararası Emniyet Mensupları Atış Yarışmalarına katılacak ve orada Türk Polisini temsil edeceklerdir.

Sözü geçen yarışmalarda derece alanlar ve puanları şöyledir :

Ebubekir Erbyık (Polis Memuru) 541 puan, Murat Üner (Polis Memuru) 534 puan, Nazif Ertuğrul (Polis Memuru) 525 puan, Komiser Muavini Zeki Urgancıoğlu 523 puan, Komiser Muavini Osman Ülker 509 puan, Polis Memuru Kudret Akgün 506 puan,

Emniyet Müdürü Mustafa Erdoğan 489 puan, Polis Memuru Muammer Koç 496 puan, polis memuru Osman Kaya 474 puan, Emniyet Müdürü Turhan Berik 469 puan.

Emniyet Teşkilâtına mensup arkadaşları kutlar Avrupa'da da başarılı olmalarını dileriz.

Baz Morfin Kaçakçıları 15 erYıl Hapis ve 2 Milyon 800 bin Dolar Para Cezasına Mahkûm Edildiler.

Bundan iki ay evvel Divan Bakırlı adındaki Türk şilebi ile 368 kilogram baz morfin kaçırırken Marsilya Limanında Türk — Fransız polisinin işbirliği ile yakalanan 3 Türk ve 2 Fransız kaçakçı, Fransa Mahkemesi tarafından 15 er yıl hapis ve toplam olarak 2 milyon 800 bin dolar para cezasına mahkûm edilmişlerdir.

Olayı aydınlatmak ve ortaya çıkartmak amacıyla Fransa'ya giden Türk Emniyetine mensup iki uzmanın üstün gayret ve çalışmaları ile Fransız Mahkemesi iki ay gibi çok kısa bir zamanda karara varmıştır.

368 kilo baz morfinle birlikte Divan Bakırlı Şilebi ile malı nakletmek için limanda hazır bulundurdıkları bir deniz motörü de müsadere edilen kaçakçılardan Ruşen Kahraman Savaş 10 yıl, Mehmet Faruk Savaş 15 yıl Hal-

met Savaş 15 yıl Fransız Edward Toudayan 15 yıl ve Fransız Gabriel Caillol 10 yıl hapis cezaları ve toplam olarak 5 kaçakçı, 2 milyon 800 bin dolar para cezasına mahkûm edilmişlerdir.

İçişleri Bakanı Hamdi Ömeroğlu Trafik Haftasının Başlaması Nedeniyle Bir Konuşma Yaptı.

İçişleri Bakanı Hamdi Ömeroğlu, 17 Mayıs ile 25 Mayıs tarihlerin arasında kutlanmakta olan Trafik Haftası nedeniyle bir konuşma yapmıştır.

17 ile 25 Mayıs arasında «Trafik Haftası olarak ilân ettiğini belirten Ömeroğlu, medeniyetin ilerlemesiyle trafiğin kazandığı öneme değinerek bu konuda şunları söylemiştir :

«Herkesin bildiği gibi trafik konusu, medeniyetin ilerlemesi ile hayati önem kazanan bir problem haline gelmiş bulunmaktadır. Küçük ve büyük, kadın ve erkek herkesi ilgilendiren bu konuda her insanın ve her vatandaşın bilgisi, dikkatli, tedbirli olması gerekir. Bilhassa trafik araçlarını kullanan sürücüler, bu kazaların meydana gelmesinde sorumluluk taşımaktadırlar. »

Trafik eğitiminin de önemini belirten Bakan bu konuda şunları ifade etmiştir:

«Trafik kazalarını azaltmak için trafik eğitiminin büyük önemi olduğunu hatırlatmak isterim. Maalesef bir çok vatandaşın trafik hakkındaki bilgisinin eksikliği ve trafik kurallarına riayet etmemesinden ötürü gün geçtikçe bu kazalar artmaktadır. Böylece şahıslar, aileler ortadan kalkmakta, değerler ve şahsiyetler kaybolmakta, sakatlar çoğalmaktadır.

Konuşmasının bundan sonraki kısmında, haberleri sür'atle alma ve ilk yardımın vaktinde yapılması önemine de temas eden Ömeroğlu bu konuda şu açıklamayı yapmıştır :

«Trafik kazaları hakkında önceden alınması gereken tedbirler kadar trafik kazalarının vukuunda sür'atli haber alma ve imdat vasıtaları ile yerinde ilk yardımı sağlamak ve kazazedeleri emin tedavi müesseselerine nakledip tedavi etmekte önemli problemler arasındadır.»

Hükümetin kazaların eksilmesi konusunda olanaklar nisbetinde gereken tedbirleri almakta olduğunu, bundan sonra daha radikal çarelere de baş vurulacağını belirten Ömeroğlu trafik kazalarını azaltmak ve kazazedelerine acil ve ilk yardımları yapmak üzere faaliyet gösteren derneklere değinerek bu konuda da şöyle konuşmuştur:

«Trafik kazalarının azalması ve kazazedelerin ilk yardım ve modern tedavilerinin yapılması için Türkiye’de dernekler yoğun faaliyetler sarfetmektedirler. Bilhassa Türkiye Modern Cerrahi Eğitim ve Araştırma Derneği yurdumuzda ilk defa Acil Yardım ve Trafik Hastahanesi inşa etmek suretiyle büyük bir hizmeti ele almış bulunmaktadır. Bu idealist insanların idare ettiği dernekleri hükümet olarak, şahıs olarak takdir ederken bu çabaya herkesin yardım elini uzatması İnsanî olduğu kadar yurtsever bir ödevdir.

Trafik Haftasının memleketimiz için hayırlı sonuçlar vermesini diliyorum.»

Türk — Alman "Teknik İşbirliğiyle Kurulan Trafik Personel Eğitim Merkezi Halkın Hizmetine Açıldı.

Trafiği yönetmekle görevli trafik polisinin, halkın ve sürücülerin trafik bilgilerini arttırmak amacıyla Türk Hükümeti ile Federal Alman Hükümeti arasında teknik yardım anlaşmasının sağladığı imkânlarla her türlü araç ve gereçle donatılmış Trafik Personel Eğitim Merkezi, yapılan törenle hizmete girmiştir.

Emniyet Genel Müdürü Sedat Kirtetepe, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Ulaştırma Dairesi Başkanı Tümgeneral Sabri Cerit, Milletvekilleri, Ankara Savcısı,

Türkiye Trafik Kazalarını Önleme Cemiyeti Başkanı, Federal Almanya Hükümeti ilgilileri ve uzmanları ile kalabalık bir davetli topluluğunun katıldığı törende Emniyet Genel Müdür Muavini Mehmet Akzanbak bir açıklama yapmıştır.

Trafik Personel Eğitim Merkezinde 3 Alman Trafik Müşaviri ile Almanya’da trafik eğitimi gören 5 Türk Polis uzmanın öğretmenlik yapacağını, Eğitim Merkezinde bütün teknik cihazlar ile lisan laboratuvarının bulunduğunu belirten Akzanbak, ilk etapta eğitimsiz hiçbir trafik polisi bırakılmayacağını ,eğitim uygulama için Federal Alman Hükümetinin yardım yapacağını belirterek bu konuda şunları söylemiştir :

«— Hazırlanan 2 yıllık Trafik icra plânının uygulaması için Federal Almanya nakdi yardım dışında 25 telsizli araba, her türlü teknik cihaz ile donatılmış 8 adet kaza takip arabası ve 16 motosiklet hibe etmiştir.

İlk plânda ele alman Ankara-Edirne ana arterinde tesbit edilen 13 trafik İlk yardım İstasyonundan 5 i bitmiş ve halkın hizmetine girmiştir.»

Daha sonra konuşan Alman trafik uzmanı, getirdikleri trafik cihazları ile Türkiye’de iki yıl kalacaklarını, bu iki yıl içerisinde

neler yapacaklarını açıklayarak, Ankara'dan Kapıkule'ye kadar 15 telsiz istasyonu kurulduğunu, bunların devamlı muhabere halinde olacağını, belirtmiş ve kaza takip arabaları hakkında şunları söylemiştir.

«— Arabalarda, hız ölçen aletler, kazaların fotoğraflarını çekerek, banyo ve tabetmek için fotoğraf makine ve levâzımatı, tanık ve sanıkların ifadelerini almak için teyp cihazı, ilk yardım malzemeleri ve telsiz vardır.

Teorik derslerde, trafik kontrolleri, kaza nedenleri, oluş ve tarzları trafik hukuku ile ilk yardım bilgileri verilecek ayrıca motor tekniği üzerinde tatbiki dersler görülecektir.»

Trafik Eğitim Merkezinden ayrıca civar halk'a trafikle ilgili hazırlanmış filmler gösterilecektir.

Merkez Trafik Komisyonu Çalışmaları Başladı

Her yıl yapılmakta olan Merkez Trafik Komisyonu toplantılarından ilki 24 Mayıs 1971 Pazartesi günü saat 10.00 da İçişleri Bakanlığı Kütüphanesinde yapılmıştır.

İki gün devam eden korniş -

yon çalışmalarına: Adalet, Milli

Savuma, İçişleri, Millî Eğitim, Bayındırlık, Ticaret, Sağlık ve Sosyal Yardım, Tarım, Ulaştırma, İmar ve İskân Bakanlıkları ile Teknik Üniversite, Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonu ve Trafik Eğitimi ile ilgili demek temsilcileri katılmışlardır.

Komisyonun görüşlerine esas olan konular gündeminde belirtildiği gibi aşağıdaki şekilde olmuştur :

1 — Yalnız otobüslerde bulundurulması mecburi olan yangın söndürme cihazlarının otomobil, kamyonet ve kamyon gibi taşıtlara da teşmili,

2 — Belediye sınırları içinde yapılacak ve açılacak tesislere ait yönetmeliğin akaryakıt istasyonları arasındaki mesafelerle ilgili 3. maddesinin açıklığa kavuşturulması,

3 — Tek gözlü şahıslara, sağır ve dilsizlere şoför ehliyatnamesi verilip verilmiyeceği,

4 — Trafik Tüzüğü'nün 23. maddesinde tedat edilen tesislerin açılması ile ilgili mercilerin yetki durumu,

5 — Taşıtlarda kullanılan klaksonların halkı rahatsız edici ses vasıfları ve bazı trafik kaidelerine açıklık getirilmesi,

Yukarıda sıralanan konular Merkez Trafik Komisyonunun toplantıları boyunca müzakere ve tartışılarak gerekli karar ve tavsiyelere konu olmuştur.

Jandarma Teşkilâtının 132 nci Yıldönümü Kutlandı

Jandarma Teşkilâtının 132 inci kuruluş yıldönümü, 14 Haziran 1971 Pazartesi günü, jandarmanın bütün kıt'a ve kurumlarında yapılan törenlerle kutlanmıştır.

Aynı gün saat 09.15 te Anıtkabirde yapılan törene Ankara'da bulunan Jandarma Teşkilâtına mensup Generaller, Üst subaylar, Subaylar ve Assubayların bütünü ile Sivil Memurların yarısı ve Kuvvet Komutanlıklarının temsilcileri iştirak etmişlerdir.

Jandarma Bandosu ve J. Motörlü Alay Komutanlığınca görevlendirilen tören bölüğü, törene katılan askerî ve sivil erken saat 09.00 da Anıtkabirde Arslanlı yol merdivenleri önündeki meydana tesbit edilen tertibe göre

toplanmış ve kortej, saat 09.15 de hareketle Mozaikdeki yerini almış ve Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Kemalettin Eken tarafından

1 inci çelenk yerine konmuştur. Çelenk'in konulmasından sonra

2 dakikalık saygı duruşunda bulunulmuş ve İstiklâl Marşı çalınmıştır.

Daha sonra Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Kemalettin Eken Özel defteri imzalamıştır. Müteakiben toplu olarak Hürriyet Şehitliğine gidilerek ikinci çelenk konmuş ve saygı duruşunda bulunulmuştur.

Anıtkabir'deki törenden sonra Bando ve Tören Bölüğü ile birlikte Zafer Alanına gelinerek burada yine Jandarma Genel Komutanı tarafından 3 üncü çelenk saat 10.00 da Anıta konmuş ve saygı duruşunda bulunulmuştur.

Bando ve Tören Bölüğü bu töreni müteakip, Zafer Meydanı - Kızılay - Tarım Bakanlığı - T.B.M.M. - Genel Kurmay Başkanlığı yolunu izliyerek Gençlik Caddesinde Kışla Komutanlığı önünde toplanan araçlarla birliklerine dönmüşlerdir.

Aynı gün saat 10'00'da dördüncü çelenk Ulus Meydanındaki Atatürk Anıtına bir albay, 5 subay ve 5 assubay tarafından konmuş ve saygı duruşunda bulunulmuştur.

14 Haziran 1971 Pazartesi gecesi saat 20.30 da Jandarma Genel Komutanı Kemalettin Eken tarafından Ankara'da bulunan askerî ve mülkî erkâna, protokola dahil zevata Orduevi salonlarında bir resepsiyon verilmiş, subaylar için Orduevi düğün salonunda, Assubaylar için Tandoğan Orduevinde aile toplantıları düzenlenmiştir.

Jandarma Genel Komutanlığı Bandosu, saat 19.30 dan 21.00 e kadar Orduevi önünde marşlar çalmıştır.

Aynı gün, J. Gn. K. lığı Karargahı binası ve Ankaradaki diğer j. kıt'a, birlik ve müesseseleri bayraklarla donatılmış ve gece ışıklandırılmıştır.

Bu gün nedeniyle Kutlama komitesince hazırlanan Jandarma Dergisinin özel sayısı 14 Haziran 1971 günü yayınlanmıştır.

Törenlerle ilgili izlenimler Ankara Radyo ve Televizyon ekiplerince tesbit edilerek aynı gün radyoda yayınlanmış ve bir gün sonra televizyonda gösterilmiştir. Bu gün nedeniyle Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Başbakan Nihat

Erim, Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç,

İçişleri Bakanı Hamdi Ömeroğlu ve Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Kemalettin Eken'in yayınlanan mesajları Jandarma Dergisinde de aynen yayınlanmıştır. Derginin bu sayısında ayrıca Teşkilât mensupları ve teşkilât ve tesisler tanıtılarak Jandarmanın tarihçesi anlatılmıştır.

Aynı gün Aydın Erdoğan tarafından yapılan «Günün Yorumu» Jandarma Teşkilâtının 132 inci kuruluş yıldönümüne hasredilmiştir.

Jandarma Teşkilâtının yeniden düzenlenmesinin Tanzimat Fermanı ile kabul edildiği, bunun sonunda, 14 Haziran 1839 yılında yeni bir örgüt kurulduğu, bu tarihin Jandarma Teşkilâtının kuruluşu olarak kabul edildiği belirtilen yorumda, jandarmanın genel «Zaptiye Müşirliği» adı altında zabitanın belediye hudutları dışında görev yapan bir kolu olduğu, jandarmanın çok yönlü bir teşkilât olarak görev yaptığı, mani zabıta hizmetleri yaptığı ve bu bakımdan mahallî mülkiye amirlerinin emrinde çalıştığı, suç işlendikten sonraki yakalama ve ifade alma hizmetleri bakımından da savcılarının emrinde çalışan bir kuruluş olduğu açıklanmıştır.

Yorumda, jandarmanın, kamu güvenliği ve asayişe ilişkin ted-

birlerin alınmasında mutlak olarak vazifeli kılınmış bir teşkilât olduğu, zaman zaman siyasi iktidarların temayüllerine uygun olarak istihdam edilmek istendiği, jandarma hakkındaki şikâyetlerin Parlamento kürsülerinde dile getirildiği, bu sızlanmaların zabıtaya emir vermek yetkisinde olanların icraatından doğduğu kadar, bizzat jandarmanın tutumundan da ileri geldiği iddialarının yaygın olduğu, bütün bunlara rağmen jandarma Silâhlı Kuvvetlerin ayrı bir kolu olarak çok güç şartlarda, özellikle asayiş bozuk bölgelerde daima çatışma halinde olduğu görüldüğü belirtilmiştir.

Jandarmanın hizmet sahası bakımından çok geniş bir bölgede hizmet görmek zorunda olduğu belirtilen yorumda, jandarmanın yeterli sayıda subay kadrosu ve yetişmiş jandarma erinden yoksun olduğu, hizmetinden yararlanılacak seviyeye gelen jandarma erlerinin kendilerinden istifade edileceği sırada terhis yoluyla teşkilâtın ayrıldıkları, bunun yanı sıra silâh malzeme nakil vasıtaları, meslek eğitimi, haber alma, olaylara anında müdahale olanaklarının yeterli seviyede görülmediği, belediye hudutları dışındaki bölgelerde ulaşım imkânlarının güç olduğu, bu gözönünde bulundurulduğu takdirde jandarma hizmetlerinin ne kadar güç şartlar altında ifa edildiğinin daha kolay

anlaşılabileceği açıklanmıştır.

Yorumun sonunda, yapılan açıklamalara göre bugün jandarma örgütünün en önemli sorununun asayişe müessir olayları önlemede yeterli imkânlara sahip olmadığı gerçeğinin ortaya çıktığı, toplum düzenindeki değişimler ve suç işleme metodlarındaki gelişmeye paralel olarak örgütün yeniden düzenlenmesine ve donatılmasına ihtiyaç olduğu, bu nedenle kendilerinden belirli bir süre için istifade imkânı olan jandarma kadrolarına devamlılık sağlayacak bir personel politikası fikrine yeniden sahip çıkmak gerektiği sıhhatli bir personel politikasının bir gereğinin de feragat ve fedakârlıklarla hizmet yapanlarla elindeki imkânı iyi kullanmayanların dikkatle ayırt edilmesi olduğu açıklanarak yorum şu şekilde sona ermiştir :

«... Devletin düzenleyici kuvvetleri içinde pek önemli bir yer işgal eden jandarmanın itibarı böyle bir politika ile daha da yükselecek ve bundan toplumumuzun bütünü yarar görecektir.»

Kaybettiklerimiz

Denizli Vali Muavini Sacit Eryüksel'i Kaybettik

Denizli Vali Muavini Sacit Eryüksel 22 Mayıs 1971 tarihinde vefat etmiştir.

Değerli meslekdaşımızın biyografisi şöyledir :

1922 yılında İstanbul'da doğan merhum, Emekli Albaylardan Nüsret Eryüksel ile Tâli'a Hanımın oğludur.

Atatürk Lisesini 1941 yılında bitiren Eryüksel 1945 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdikten sonra 27 Ekim 1945 tarihinde İçişleri Bakanlığı Merkez stajyer memur adaylığına atanmıştır.

27 Nisan 1946 tarihinde Ankara Maiyet Memurluğuna nakledilen Saeit Eryüksel, Bucak Müdürlüğü stajını Ankara il'i Altındağ İlçesi Bağlum Bucağı ile Ankara İl'i Yenimahalle İlçesi Kazan (Halkavun) Bucağında yaptıktan sonra Diyarbakır il'i Çermik İlçesi ve Şereflikoçhisar Kaymakam Vekilliklerinde bulunmuştur.

Daha sonra Çankaya Kaymakam Refikliğinde bulunan merhum Ankara il'i Balâ İlçesi Karakeçili Bucağında bucak Müdürlüğü stajını ve dolayısıyla Kaymakamlık stajını bitirdikten sonra 5 Nisan 1948 de açılan Kaymakamlık Kursuna katılmıştır.

6 Ekim 1948 tarihinde Kaymakamlık Kursunu bitiren Eryüksel Kaymakamlığa terfi etmiş ve 28 Ekim 1948 tarihinde Kastamonu il'i Abana ilçesi Kaymakamlığına atanmış ve burada bir buçuk sene kadar kaldıktan sonra 7 Mayıs 1949 tarihinde silâh atma

alınmıştır. 30 Nisan 1950 tarihinde yedek teğmen rütbesiyle terhis olan merhum, 31 Temmuz 1950 tarihinde İzmir İl'i Kemâlpaşa İlçesi Kaymakamlığına atanmış ve burada bir seneyi aşkın bir süre kaldıktan sonra, 17 Eylül 1951 tarihinde de Erzurum Karayazı İlçesi Kaymakamlığına atanmıştır.

28 Ocak 1952 tarihinde Ağrı İl'i Eleşkirt İlçesi Kaymakamlığına, 24 Ağustos 1954 tarihinde Edirnenin Havsa İlçesi Kaymakamlığına atanan Eryüksel, 15 Ağustos tarihinde Maraş Vali Muavinliğine atanarak vali muavinliği dönemine başlamıştı.

19 Nisan 1962 tarihinde Tekirdağ, 8 Ocak 1967 tarihinde Kastamonu Vali Muavinliklerine getirilen Eryüksel son olarak 19 Temmuz 1969 tarihinde Denizli Vali Muavinliğine atanmış ve burada iken geçirdiği bir kalp kriz' sonunda hayata veda etmiştir.

Bir oğlan ve iki kız babası bulunan merhum genç yaşında ve idareye yararlı olduğu bir devrede vefat ettiği için kaybı memleket ve meslek bakımından büyük olmuştur.

Sacit Eryüksel gibi değerli bir meslektaşımızın aramızdan vaktisiz ayrılması nedeniyle biz idarecilerin acısı büyüktür.

Merhumun eşine, yakınlarına ve bütün idarecilere baş sağlığı,

kendisine Allahtan mağfiret dileriz.

Eceabat Kaymakamı Sadık Göbelezoglu'nu Kaybettik

Eceabatan Kaymakamı Sadık Göbelezoglu 26 Mayıs 1971 tarihinde geçirdiği bir kalp krizi sonucu Eceabat'da vefat etmiştir.

1930 yılında Uşak'da doğan Göbelezoglu, Uşak ileri gelenlerinden ve Meclis-i Meb'usan Kütahya Meb'uslarından Göbelezâde Sadık Bey'in torunu ve Bahâddin Göbelezoglu'nun oğludur.

Sadık Göbelezoglu 1950 yılında Uşak lisesini bitirerek, 1951-1952 ders yılında Siyasal Bilgiler Fakültesine girmiştir.

1956 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun olan merhum, tayin edildiği Uşak İli Güre Bucağında bucak müdürlüğü stajını bitirerek, Uşak Maiyet Memurluğunda, Banaz Kaymakam Vekilliğinde görevlendirilmiştir.

Staj süresini doldurduktan sonra askerlik hizmetini yedek teğmen olarak bitirmiş ve Kaymakamlık Kursuna çağrılmıştır.

1960 yılında Kaymakamlık Kursunu bitiren Göbelezoglu, bu tarihte Afyon'un İhsâniye İlçesine Kaymakam olarak atanmış ve burada iki sene kaldıktan sonra 1962 yılı Nisanında Muğla'nın Köyceğiz ilçesi Kaymakamlığına atanmıştır.

Daha sonra 1963 yılında Arpa çay, 1966 yılında da Balıkesir'in Dursun bey ilçeleri Kaymakamlıklarına atanan Sadık Göbelezoglu 20 Mart 1969 tarihinde Tekirdağ İl'i Şarköy İlçesi Kaymakamlığına getirilmiştir.

Son olarak Çanakkale İl'i Eceabat Kaymakamlığında bulunan değerli meslekdaşımız burada geçirdiği bir kalp krizi sonucu hayata çok genç yaşında veda etmiştir.

Evlü ve iki kız çocuğu babası bulunan merhuma Allahtan rahmet ve yakınlarına, eşine ve bütün meslekdaşlara sabır ve başsağlığı dileriz.

İçişleri Bakanı Hamdi Ömeroğlu, meslekdaşlara bir genelge göndererek henüz 15 yılını doldurmadığı için dul ve yetimlerine Emekli Sandığından maaş bağlanmasına imkân bulunmaması nedeniyle yardımda bulunmalarını istemiştir.

İçişleri Bakanı Hamdi Ömeroğlu'nun bu konudaki genelgesi aynen şöyledir :

«Kıymetli bir idareci arkadaşımızı, Eceabat Kaymakamı Sadık Göbelezoglu'nu bir kalp krizi neticesinde hayatının en verimli devresinde kaybetmiş bulunuyoruz. Memleketin yetişkin evlâdı, Bakanlığımızın güzide mensubu Sadık Göbelezoglu'nun irtihalinden dolayı duyduğumuz acı büyüktür

Bütün arkadaşlarıma başsağlığı dilerim.

Merhumun hizmet süresi 15 yıldan 7 ay eksik olduğundan tahsil çağındaki iki yetimine ve bebek bekleyen sayın eşine T.C. Emekli Sandığından maaş bağlanması kabil olmamıştır. Dul ve yetim maaşından mahrum kederli ailesinin maddî yükünü hiç olmazsa bir nebze hafifletmek gayesiyle arkadaşlarımızın yardımlarına müracaat uygun görülmüştür.

Meslekî ve sosyal dayanışmanın tabii bir icabı olarak idarecilerimizin imkânları nisbetinde yardımlarda bulunacakları şüphesizdir. Bu amaç için Ankara Ziraat Bankası Mithatpaşa Şubesinde Türk idareciler Derneği adına 630/A-41 numaralı hesap açılmıştır.

Bütün arkadaşlarımin yapacakları yardımların hesabının sıhhatle takibi için gönderilen meblâğların vilâyetler itibarıyla Valilerce Bakanlığımız Özel Kalem Müdürlüğüne bildirilmesini rica ederim.»

Burdur Valisi İken Son Kararname ile Tetkik Kurulu Üyeliğine Atanan Eşref Ayhan Bir Trafik Kazasında Vefat Etti

İslâhiye Kaymakamı kadrosu ile Burdur Valiliğinde çalıştırılan ve son Kararname ile İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Üyeliğine atanan Eşref Ayhan 19 Haziran

1871 Cumartesi günü geçirdiği bir trafik kazası sonunda vefat etmiştir.

Genç yaşında hayata veda eden değerli idarecinin biyografisi sicil dosyasından alınan bilgiye göre şöyledir :

Denizli Vilâyetinin Çivril İlçesinde 1333 yılında doğan merhum, 1939 yılında Afyon Lisesini bitirmiş ve 30 Haziran 1940 tarihinde Maliye Bakanlığı Hukuk Müşavirliğinde memur aday olarak Devlet hizmetine atılmıştır.

Bir taraftan memur olarak çalışırken diğer taraftan da Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine talebe olarak devam eden Ayhan, 6 Şubat 1943 tarihinde Millî Savunma Bakanlığı Muhasebe Müdürlüğü memur adaylığına atanmış ve 20 Ekim 1944 tarihinde Basın Yayın Genel Müdürlüğü Etüd Heyeti Reisliği memurluğuna getirilmiştir.

16 Mart 1946 tarihinde Zonguldak Vilâyeti Eflani Bucak Müdürlüğüne aday olarak atanan merhum, 18 Ekim 1946 tarihinde asil bucak müdürü olmuştur.

Daha sonra, 28 Kasım 1946 tarihinde Manisa Maiyet Memurluğuna atanan Ayhan burada Kaymakamlık stajını bitirdikten sonra Kaymakamlık Kursuna ka-

tılmış ve 1 Haziran 1949 tarihinde Erzincan Vilâyetinin Refahiye İlçesi Kaymakamlığına atanmıştır. Burada beş ay kadar kalan merhum 7 Kasım 1949 tarihinde askerlik hizmetini yapmak üzere yedek subay okuluna gitmiştir. Askerden yedek teğmen olarak 31 Ağustos 1950 tarihinde terhis olan Eşref Ayhan, 1 Aralık 1950 tarihinde Gölköy Kaymakam Vekilliğine atanmıştır. Aynı yere 31 Aralık 1950 tarihinde asaleten Kaymakam olan merhum, 22 Mayıs 1952 tarihinde Van Vilâyetinin Gürpınar İlçesi Kaymakamlığına atanmış, ancak buraya gitmeden 30 Mayıs 1952 tarihinde çıkan bir kararname ile Gölköyde kalmıştır.

9 Mart 1954 tarihinde Beşiri Kaymakamlığına tayini çıkan Ayhan, buraya gitmeden istifa etmiş ve avukatlık yapmaya başlamıştır.

Daha sonra Milletvekili olan Eşref Ayhan, iki sene Milletvekilliği yaptıktan sonra Senatör olmuş ve altı yıl senatörlük yapmıştır.

İslâhiye Kaymakamı kadrosu ile 25 Ekim 1968 tarihinde Nevşehir Valiliğine 5439 sayılı Kanun gereğince atanan Ayhan, burada iki sene kadar kaldıktan sonra, aynı kadro ile 19 Eylül 1970 tarihinde Burdur Valiliğine atanmıştır.

15 Haziran 1971 tarihli

Kararname ile kendisine 4 üncü dereceden Tetkik Kurulu Üyeliği kadrosu verilerek, kendi maaş derece ve kademe aylığı ile İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Üyeliğine atanan Eşref Ayhan'ın bu göreve başlıyamadın hayata veda etmesi bütün meslekdaşlar arasında derin üzüntü yaratmıştır.

Evli ve iki kız çocuğu babası bulunan merhuma Allahtan mağfiret, eşine, yalanlarına ve meslekdaşlara başsağlığı dileriz.

Ayvalık Dinlenme Tesisleri Törenle Hizmete Açılıyor

Önceki sayımızda açılacağını haber verdiğimiz Ayvalık'taki Türk İdareciler Derneği Deniz ve Dinlenme Tesislerinin açılış töreni 27 Haziran 1971 Pazar günü saat 16.00 da yapılacaktır.

İçişleri Bakanı Hamdi Ömeroğlu'nun da katılacağı törene bütün idareciler davetiye ile davet edilmiş bulunmaktadır.

Maliyeti mahallî ve diğer yardımlar dışında 1 milyon 300 bin liraya çıkan bu tesislerin ne şekilde işletileceğini gösteren, ücret ve diğer hususları tesbit eden «Türk İdareciler Derneği Ayvalık Deniz ve Dinlenme Tesisleri Yönetmeliği» adını taşıyan yönetmelik 15 Haziran 1971 tarih ve 67 sayılı İdarecinin Sesi Gazetesinde yayınlanırmış bulunmaktadır.

Yönetmeliğin, konusunu belirten 1. maddesinde, Ayvalık Deniz ve Dinlenme Tesislerinin idare, işletme ve üyelerinin yararlanması esasları ile ilgili olduğu belirtilmektedir.

Amacı belirten Yönetmeliğin 2. maddesinde ise şöyle denmektedir :

«— Dernek üyelerinin, yaz aylarında dinlenmelerini temin ve böylece sağlık durumlarını takviye etmek, morallerini yükseltmek, randımanlarını artırmak, aynı zamanda Türkiye turizminin gelişmesinde etken bir rol oynamak...»

Yönetmeliğin 3. maddesinde, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının tavsiye ve müracaatıyla kamp devreleri dışında veya içinde, tesislerin iç ve dış turistlere, toplu veya münferit olarak, yönetim kurulu kararıyla verilmesinin mümkün olduğu açıklanmaktadır.

Ayrıca, yönetmeliğin 4. maddesinde, kampın açılış ve kapanış tarihlerinin, kaç devre ve devrelerin kaç gün olacağının, iştirakçilerden alınacak yatak, yemek vesaire bedellerin ne olacağının, kamp bütçesi ve personel kadroları tesbitinin, kampın idare ve işletmesi ile ilgili diğer kararların Dernek Yönetim Kurulu tarafından alınacağı belirtilmektedir.

Yönetmelikte, kamp kapasitesinin taşra ve merkez arasında nasıl

bölüneceği, iştirakçiler dışında dernek üyelerinin ve ailelerinin günü birlik kamptan istifade edebilecekleri, iştirakçilerin de günü birlik olmak şartıyla arkadaş ve tanıdıklarını kampa getirebilecekleri açıklanmaktadır.

Önceki sayımızda da bir kısım maddelerini ve bu arada kampa iştirakin genel şartlarını, iştirak edebilecekleri, iştirakçilerin tesbiti, lojman tahsisi, katılma ve devir, iştirakçilerden alınacak ücret., çocuklardan alınacak ücret, ücretin tahsili, kampa geç iştirak edilmesi veya hiç iştirak edilmemesi gibi konuları içine alan ve açıklayan yönetmelik hükümlerini söz konusu etmiştik.

Yönetim Kurulu kararıyla bu yıl için sabah kahvaltısı, öğle ve akşam yemekleri karşılığı alınacak ücret bir kişi için 20 lira olarak tesbit edilmiş ve yatak ücreti olarak da buna iki lira ilâve edilmiştir.

Kampa iştirak edeceklerin riayet edecekleri hususlar da yönetmelikte tesbit edilmiş bulunmaktadır. Buna göre, kampa iştirak edecekler, yönetmelik hükümlerine, kamp müdürlüğünün emir ve talimatlarına uymaya mecburdurlar. Kendilerine teslim edilen eşyayı tam ve sağlam olarak iade etmeye, kamp dahilinde hasara uğrattıkları eşyayı derhal tazmin etmeye mecbur tutulurlar.

Ayrıca yönetmelikte, genel ihtiyaçlar için tefrik edilen eşyanın özel amaçlarla kullanılamıyacağı, yerlerinin değiştirilemeyeceği, iştirakçilerin kampın huzur ve sükûnunu bozacak hareketlerden, başkalarını rahatsız edecek derecede alkollü içki almaktan kaçınmaları gerektiği, saat 14-16 ve 24.00-07.00 arasında sükûneti ihlâl edici hareketlerde bulunmanın, yüksek sesle konuşma, şarkı söyleme, radyo, pikap, teyp çalma ve toplu eğlencelerde bulunmanın yasak olduğu belirtilmektedir.

İyi yüزمة bilmiyenlerin ve çocukların kamp müdürlüğünce belli edilen yüزمة yeri dışına çık-malarının yasak olduğu, riayet-sizlik sebebiyle meydana gelecek kazalardan kamp idaresinin sorumlu tutulamayacağı açıklanan yönetmelikte, iştirakçilerin göze-time muhtaç çocuklarının her türlü hareketlerini izlemekle yükümlü oldukları, bunların kamp içinde ve dışında maruz kalacakları kaza-lardan kamp idaresinin sorumlu olamayacağı, plaj kıyafetiyle gazino ve lokantaya girile-miyeceği, yemek saatlerinde yemek yemiyenlerin ayrıca bir talepte bulunamayacakları, tabldot haricinde, hasta ve çocuklar için özel yemek pişirme durumu hasıl olduğunda kamp idaresi mecbur olmamakla beraber normal işleri aksatmamak kaydıyla mutfak vesairenden özel yer tahsis

edebileceği, lojmanlarda yemek pişilemeyeceği belirtilmiş bulun-maktadır.

Şehre giderek geç saatlerde kampa döneceklerin kamp mü-dürüne bilgi vermeleri gerektiği, kıymetli eşya ve paraların makbuz mukabili kamp müdürlüğüne tes-lim edilmemesi halinde kaybın-dan idarenin sorumlu tutulamayacağı, iştirakçilerin kamp müdüründen izin almadan yatılı misafir kabul edemeyecekleri, kampa hayvan getirilemeyeceği, iştirakçilerin bü-tün şikâyet ve dileklerini kamp müdürüne bildirecekleri açıklanan yönetmelikte, hükümlere veya e-mirlere ve tembihlere aykırı hare-ket edenlere kamp müdürlüğünce gerekli ihtarda bulunulacağı, ihtar-a rağmen aynı hareketlerin tekrerrürü, şeref ve haysiyet kırıcı hallerin meydana gelmesi halinde iştirak-çinin kampı ile ilişkisinin kesileceği ve durumun derhal Derneğe bildirileceği belirtilmektedir.

Yönetmeliğin kampın yöne-timi ile ilgili bölümünde, kampın Türk İdareciler Derneği ve kamp müdürlüğü tarafından yönetileceği, kamp idaresinin İdarî kısım ve işletme kısmı olarak ayrıldığı, İdarî kısımda, kamp müdürü, kamp muhasebecisi, satınalma ve tabldot memuru, kamp doktoru, sağlık memuru ve hemşire bulunacağı, işletme kısmının, baş aşçı ile yeteri kadar aşçı, aşçı yardımcıları, temizlikçi, bulaşıkçı, baş garson, garson yardımcıları, meydan

cı, cankurtaran, çay ocakçısı, çamaşırcı, şoför, elektrikçi, tesisatçı, bahçıvan ve bekçiden teşekkül ettiği açıklanmaktadır.

Yönetmeliğin bundan sonraki kısmında, kamp müdürlüğü personelinin nasıl tayin edileceği, vazifelilerin görev ve sorumlulukları, bu arada, Dernek Yönetim Kurulu'nun, kamp müdürünün, kamp muhasebecisinin, satınalma ve tabldot memurunun görev ve sorumluluklarının neler olacağı ayrı ayrı ve detaylı bir şekilde açıklanmakta büfe ve kahve ocağında, sigara, kahve, çay, meşrubat, konserve, içki gibi maddelerin bulunacağı belirtilmektedir.

Özbe öz Türk İdarecilerinin malı olan ve onların bağış ve yardımları ile meydana getirilen bu güzel tesisin hepimiz için hayırlı ve uğurlu olmasını yürekten diliyoruz.

Kampa iştirak etmek isteyen İçişleri Bakanlığı Memurları Yardımlaşma Derneği üyelerine bu dernekçe kamp masraflarını karşılamak üzere kredi açılması kararlaştırılmış bulunmaktadır. Sözü geçen dernekçe üyelerine yapılan duyuruda ,kredinin hangi şartlar altında verilebileceği açıklanmış bulunmaktadır. Buna göre, ödünçten borcu bulunmayanlara uzun vadeli emtia kredisine bakılmaksızın, ödünçten borcu olsa dahi, uzun vadeli emtia borcu olmayanlara, ödünçten ve

uzun vadeli emtia kredisinden borcu olanlar, her iki kalemden olan borç toplamı tasarrufunun 2 katını aşmayanlara kredi verilebilecektir.

Kredi isteğinde bulunup da durumu uygun görülenlere bir kredi belgesi verileceği, bu belge karşılığında Türk İdareciler Derneği tarafından tahakkuk edecek miktarın makbuz karşılığı bu derneğe ödeneceği, üyeye para verilmeyeceği, borcu olmayan üyelerden % 3, borcu olanlardan % 5 faiz alınacağı, tahakkuk edecek olan borcun bir yıl içinde eşit taksitler halinde alınacağı duyuruda belirtilmiş bulunmaktadır.

Bir devrelik kamp için bütün maaşını yatırıp parasız kalmak durumunda olan pek çok meslekdaşlar yönünden İçişleri Bakanlığı Yardımlaşma Derneğinin bu kredi yardımı çok olumlu ve yararlı olmuştur. Gelecek yıllarda Türk İdareciler Derneğinin de üyelerinden kamp ücretlerini maaşlarından kesilmek üzere eşit taksitlerle tahsil etme cihetine gidebilecek malî güce ulaşacağına inanıyoruz.